

Stanisław Lem
Solaris
Kriterion

Stanisław Lem
Solaris

Fordította
Murányi Beatrix

Stanislaw Lem
Solaris
Regény
Kriterion Könyvkiadó
Bukarest 1977

NNCL35-00010810v2.0

Stanislaw Lem : Solaris
Wydawnictwo M. O. N. Warszawa, 1963

Alapkiadás: Stanislaw Lem: Solaris
Európa Könyvkiadó Budapest 1968

Bencsik János rajzaival

Megérkezés

Fedélzeti idő szerint tizenkilenc órakor búcsút intettem az akna körül állóknak, és lemásztam a fémlétrán a fülkébe. Éppen annyi hely volt benne, hogy a könyökömet fölemelhessem. Ürruhám csatlakozóját a falból kiálló vezetékbe illesztettem, a szkafander felfúvódott, és moccanni sem engedett többé. A fémburokkal egy testté válva álltam – vagyis inkább lógtam – a levegőágyban.

Felpillantottam : a domború ablakon át az akna fala látszott, még feljebb pedig az akna fölé hajló Moddard arca. De rögtön el is tűnt, és sötét lett, mert leeresztették a súlyos védőkupolát. Nyolcszor egymás után felbúgtak a csavarokat meghúzó villanymotorok. Aztán sziszegő hang jelezte, hogy levegőt bocsátanak a rezgéscsillapítókba. Szemem lassan hozzászokott a sötétséghez. Már láttam az egyetlen mérőóra halványzöld körvonalát.

– Készen vagy, Kelvin? – hangzott a fülhallgatóból.

– Készen, Moddard – feleltem.

– Ne legyen gondod semmire. Az Állomás fogad – biztosított. – Szerencsés utat !

Mielőtt válaszolhattam volna, fent valami csikorgás támadt, és a fülke megrázkódott. Akaratlanul is minden izmot megfeszítettem, de aztán nem történt semmi.

– Mikor indulok ? – kérdeztem ; zizegés hallatszott, mintha finom homok peregne a membránra.

– Máris repülsz, Kelvin. Minden jól ! – felelt Moddard közeli hangja. Még fel sem ocsúdtam, amikor széles rés nyílt az arcom előtt, és azon át megláttam a csillagokat. Hiába igyekeztem fölfedezni köztük a Vízöntő Alfáját, amerre a Prométheusz repül. Nem ismertem a Tejútrendszernek ezt a részét, egyetlen csillagképet sem tudtam azonosítani, szikrázó por villogott a keskeny ablak előtt. Vártam, mikor kezd hunyorogni az első csillag. De nem vettem észre. Csak halványodtak és eltűnedeztek, belemosódtak a vörössé fakuló háttérbe. Rájöttem, hogy már a légkör felső rétegeiben járok. Mereven álltam a

légpárnák közt, csak magam elé nézhettem. A horizont még most sem látszott. Repültem és repültem, anélkül hogy éreztem volna, de lassan, alattomosan előntött a forróság. Odakint halk, éles csikorgás kezdődött, mintha fémmel karcolnának nedves üveget. A mérőóra kis ablakában ugrándozó számok nélkül fogalmam sem lett volna, milyen sebesen zuhanok. A csillagok már eltűntek. Vöröses fény töltötte be a kémlelőnyílást. Fülemben dobolt a vér, égett az arcom, tarkómra hideget fújt a hőszabályozó ; sajnáltam, hogy nem vethettem búcsúpillantást a Prométheuszra – nyilván már látótávolságon kívül volt, amikor az automata berendezés kinyitotta a kémlelőablakot.

Fülkém egyet-kettőt rázkódott, és elviselhetetlenül rezegni kezdett ; a vibrálás áthatolt a szigetelőrétegeken és légpárnákon, ezernyi túvel fűródott a velőmbé, a mérőóra zöld körvonala elmosódott. Hidegvérrel néztem. Nem azért jövök ilyen messziről, hogy a célnál elpusztuljak.

– Solaris Állomás – mondtam. – Solaris Állomás, Solaris Állomás ! Csináljatok már valamit. Úgy érzem, baj van a stabilizációval. Solaris Állomás, itt az érkező. Vétel.

És megint elszalasztottam egy fontos pillanatot : a bolygó feltűnését. Hatalmasan, laposan terült el alattam ; csak a felszínén húzódó sávok mérete mutatta, hogy még messze vagyok. Vagyis inkább – magasan, mert már átléptem azt a megfoghatatlan határt, amikor egy égítést távolsága magassággá válik. Zuhantam. Egyre zuhantam. Most már éreztem, még akkor is, ha behunytam a szemem. De rögtön kinyitottam, hogy minél többet lássak.

Vártam vagy egy fél percet, aztán megismételtem a hívást. Most sem kaptam választ. A légköri kisülések sortűzszerű dördülései között csak halk moraj hallatszott a fülhallgatóból, olyan mély és öblös, mintha a bolygó hangja lenne. A kémlelőnyílást hályog futotta be, és eltakarta a narancsvörös eget. Az ablak elsötétült ; akaratlanul összerándultam, amennyire a légpárna engedte, de a következő pillanatban rájöttem, hogy felhőben vagyok. A felhőréteg felröppent, mintha elfújták volna. Hol fényben, hol árnyékban siklottam tovább, a fülke forgott a hossz tengelye körül, és a hatalmas, puffadt

naptányér méltóságosan elúszott az arcom előtt, balról bukkant fel, és jobbra tűnt el. A dörgésen és a morajon keresztül távoli hang kezdett a fülembe duruzsolni :

– Solaris Állomás hívja az érkezőt, Solaris Állomás hívja az érkezőt. Minden rendben. Az érkező az Állomás ellenőrzése alatt van. Solaris Állomás üzeni az érkezőnek, készüljön fel a nulla másodperckor történő leszállásra, figyelem, kezdem. Kettőszázötven, kettőszáznegyvenkilenc, kettőszáznegyvennyolc . . .

A szavakat elv拉斯ztó rövid sípolások elárulták, hogy nem élő ember beszél. Ez, enyhén szólva, furcsa volt. Rendszerint az egész társaság kirohan a repülőtérrre az új ember elé, kivált, ha egyenesen a Földről jön. De nem sokáig töprenghettem ezen, mert az óriási karika, amit a nap rajzolt körém, hirtelen tótágast állt a síksággal együtt, amely felé repültem ; aztán átbillent ellenkező irányba ; hintáztam, mint a súly egy hatalmas ingán, és a szédüléssel küszködve megpillantottam a bolygó falként felmeredő, piszkoslila és feketés sávokkal barázdált végtelen síkján egy zöld-fehér négyzetes, pici sakktáblát : az Állomás irányítójelét. Ebben a percben nagyot csattanva elvált valami a fülke tetejétől – a hosszú nyakú, gyűrűs ejtőernyőbe vadul belekapott a szél ; elmondhatatlanul földi íze volt ennek a hangnak : hosszú hónapok óta az első igazi szélzúgás.

Az események gyorsuló iramban követték egymást. Eddig csak tudtam, hogy zuhanok. Most láttam. A zöld-fehér sakktábla rohamosan nőtt, felismertem a hosszúkás testet, amelyre ráfestették : ezüstösen fénylő cethal, oldalából radarantennák nyúltak ki, falán ablaksorok sötétlettek ; már az is látszott, hogy a fémkolosszus nem a bolygó felszínén nyugszik, hanem fölötte lebeg – a tinta-fekete háttéren ott úszik árnyékának még sötétebb, tojásdad foltja. Ugyanakkor megpillantottam az óceán lustán mozgó, lila hátú barázdáit, a felhők hirtelen a magasba szöktek, peremük bíborvörösen lángolt, köztük szürkésnarancssá fakult a lapos, távoli ég, aztán minden összefolyt : dugóhúzóba kerültem. Mielőtt megszólalhattam volna, egy gyors ütés visszapofozta a fülkét függőleges helyzetébe, a kémlelőablakban higanyos fénnel csillant fel a ködös látóhatárig hullámzó óceán ; az

ejtóernyő csattogó huzalai és gyűrűi hirtelen leváltak, a szél messze sodorta őket a hullámok fölött, a fülke pedig a mesterséges erőterre jellemző sajátos, lassított mozgással, szeliden hintázott lefelé. Utoljára néhány négyzetes repülőkatapult és két, alighanem több emelet magas, csipkés rádióteleszkóp-ernyő villant fel a szemem előtt. Éles, rugalmas acélcsattanással megállt a fülke, valami kinyílt alattam, és a fémdoboz, haptákban álló utasával, nagyot szusszanva befejezte száznyolcvan kilométeres utazását.

– Solaris Állomás. Nulla másodperc. A leszállás befejeződött. Vége – darálta gépiesen az ellenőrző berendezés. Megragadtam a kétoldalt, vállmagasságban kiálló fogantyúkat (furcsa nyomás nehezedett a mellemre, belső szerveim mintha ólomból lettek volna), és szétkapcsoltam a köldökzsinórt. Zöld betűs FÖLD felirat gyulladt ki, és a fülke fala megnyílt; a levegőágy enyhén hátba taszított, előre kellett lépnem, hogy el ne essek.

Szkafanderem méla sóhajhoz hasonló, halk sziszegéssel eresztette ki a levegőt. Szabad voltam.

Ezüst tölcser magas kupolája alatt álltam. Falán színes csövek kötegei ágaztak szét, és tűntek el kerek nyílásokban. Hátranéztem. A szellőzőablakok zúgva szívták ki a leszállásnál behatolt mérgező bolygó lég maradványait. Szivar alakú fülkém egy acélpad csészeforma mélyedésében állt, üresen, mint a fölrepedt selyemgubó. Borítólemezei piszkosbarnára pörkölődtek. Lementem a kis lejtőn. Innen érdes műanyag réteg fedte a fémpadlót. A rakétaszállító kocsik – közönséges, kerek kordék – helyenként egészen az acélig kikoptatták. A szellőztető szivattyúk hirtelen elhallgattak, és néma csönd támadt. Kissé tanácstalanul nézelődtem, vártam, hogy valaki előjön, de egy lélek sem mutatkozott. Csak egy világító neonnyíl tessékelt a hangtalanul sikló mozgójárda felé. Ráléptem. A csarnok mennyezete szépen lejtő parabolaívvel olvadt bele a csőszerű folyosóba. A falmélyedésekben halomba dobált gázpalackok, gyűrűs ejtóernyők, tartályok, ládák heverték egymás hegyén-hátán. Ezt is furcsállottam. A mozgójárda odáig vitt, ahol a folyosó kerek helyiségbe torkollik. Ott még nagyobb volt

a rendetlenség. Olajos tócsa küszött elő a garmadába hányt bádoggannák alól. Kellemetlen bűzt árasztott. A ragacos folyadékban jól látszottak a különböző irányba induló lábnyomok. A bádoggannák között fehér távirószalag-kigyók, papírcafatok és hulladékok heverték, mintha ide söpörnék a szemetet a kabinokból. Megint kigyulladt egy zöld nyíl, a középső ajtó felé irányított. Szűk folyosóba jutottam, amelyben két ember alig mehetett volna el egymás mellett. Égre néző, lencsés üvegű tetőablakok világították meg. Újabb, zöld-fehér négyzetes ajtó. Félig nyitva állt. Beléptem. Ívelt falú kabin, egyetlen nagy panorámaablak, mögötte a ködfátyolos, vörös égbolt. Lent a némán vonuló hullámok feketés dombjai. A falak mentén csupa nyitott szekrény, bennük műszerek, könyvek, mosatlan poharak, poros termoszkok. A piszkos padlón öt-hat magajáró gépasztalka, köztük néhány lelappadt fotel, amelyekből kieresztették a levegőt. Csak az egyik, hátradöntött támlájú szék volt felfújva. Ebben napégette arcú, cingár emberke ült. Orráról, arccsontjairól cafatokban hámlott a bőr. Megismertem : ez Snaut, Gibarian helyettese, a kibernetikus. Annak idején néhány igen eredeti cikket tett közzé a szolarisztikai évkönyvben. Személyesen még nem találkoztam vele. Lyukacsos inget viselt, amiből itt-ott kiütköztek lapos mellkasának ősz szőrszállai, meg pecsétes térdű, vegyszerekkel kiégetett, hajdan fehér vászonnadrágot, annyi zsebbel, mint egy szerelőnek. Kezében műanyag körtét szorongatott – ilyenből isznak a mesterséges gravitáció nélküli űrhajókon. Káprázó szemmel meredt rám. Ernyedt ujjai közül kihullott az edény, és kettőt-hármat ugrott a padlón, mint egy léggömb. Pár csepp átlátszó folyadék ömlött ki belőle. Snaut lassan halálsápadt lett. Szólni sem bírtam a megdöbbenéstől, és ez a néma jelenet olyan soká tartott, hogy rémülete valami megfoghatatlan módon rám is átragadt. Elindultam felé. Összekunkorodott a fotelban.

– Snaut . . . – suttogtam. Megrándult, mintha arcul ütöttem volna. Hideglelős iszonyattal meredt rám, és rekedten hörögte :

– Én nem ismerlek, én nem ismerlek, mit akarsz . . . ?

A kiömlött folyadék gyorsan párolgott. Alkoholszagot éreztem. Ivott ? Részeg ? De mitől ijedt meg ennyire ? Földbe gyökerezve álltam a szoba közepén. Térdem remegett, fülembe mintha vattát dugtak volna. Éreztem talpam alatt a padlót, de úgy rémlett, hogy még ez sem egészen biztos. A domború ablaküveg mögött lassan mozgott az óceán. Snaut makacsul bámult véres szemével. Arcán fölengedett a félelem, de a leírhatatlan undor nem tűnt el róla.

– Mi van veled ? . . . – kérdeztem halkán. – Beteg vagy ?

– Hogy aggódsz értem . . . – szólalt meg fojtott hangon.

– Nagyszerű. Te majd vigyázol rám, mi ? De miért énram ? Én nem ismerlek.

– Hol van Gibarian ? – faggattam. Egy pillanatra elállt a lélegzete, szeme újból üvegessé vált, valami fellobbant és kialudt benne.

– Gi . . . giba – hebegte –, nem ! nem !!!

Hangtalan, eszelős vihogás rázta meg, mely hirtelen abbamaradt.

– Gibarianhoz jöttél . . . ? – firtatta csaknem nyugodtan. – Gibarianhoz ? És mit akarsz vele csinálni ?

Úgy méregetett, mintha most egyszerre ártalmatlanná váltam volna ; gyilkos megvetés áradt a szavaiból és még inkább a hangjából.

– Miket beszélsz . . . – dadogtam kábultan. – Hol van ?

Elhűlve meredt rám.

– Nem tudod . . . ?

Részeg, gondoltam. Holtrészeg. Felforrt az epém. Egyszerűen ott kellett volna hagynom, de kifogytam a béketűrésből.

– Térj már észhez ! – förmedtem rá. – Honnan tudhatnám, hogy hol van, mikor most. Érkeztem ! Mi van veled, Snaut ?!!!

Leesett az álla. Megint elakadt a lélegzete, de valahogy másképp, és egyszerre világosság gyúlt ki a szemében. Reszkető kezével megragadta a fotel karfáját, és nagy nehezen talpra állt, csak úgy ropogtak az ízületei.

– Hogy ? – kérdezte majdnem kijózanodva. – Érkeztél ? Honnan érkeztél ?

– A Föld nevezetű bolygóról – dühöngtem. – Hallottál már róla ? Úgy látszik, nem !

– A Fő . . . Uramisten . . . akkor te vagy . . . Kelvin ?!

– Persze. Mit nézel úgy ? Mi van ezen csodálkoznivaló ?

– Semmi – felelte sűrűn hunyorogva. – Semmi.

Megtörölte a homlokát.

– Ne haragudj, Kelvin, igazán semmi, csak, tudod, a meglepetés. Nem számítottam rád.

– Hogyhogy nem számítottál ? Hiszen már hónapokkal ezelőtt megkaptátok az értesítést, és Moddard ma is táviratozott, a Prométheuszról . . .

– Igen. Igen . . . persze, csak tudod, itt most egy kis . . . felfordulás van.

– Azt látom – jegyeztem meg mogorván. – Elég könnyű észrevenni.

Snaut körüljárt, mintha úrruhámat vizsgálgatná, pedig a világ legközönségesebb szkafandere volt, vezeték- és kábelköteggel a mellén. Köhintett néhányat. Megdörzsölte csontos orrát.

– Nem akarsz esetleg megfürödni . . . ? Biztosan jót tenne. Kék ajtó, a túlsó oldalon.

– Köszönöm. Ismerem az Állomás beosztását.

– Nem ennél valamit . . . ?

– Nem. Hol van Gibarian ?

Az ablakhoz sétált, mintha nem hallaná. Hátról sokkal öregebbnek látszott. Rövidre nyírt haja ősz volt, napégette tarkóját mély ráncok barázdálták. Odakint csillogva emelkedtek és süllyedtek a roppant hullámok, ám olyan lassan, mintha az óceán megdermedt volna. Kitekintve úgy rémlett, hogy az Állomás lassan oldalt csúszik, mintha lesiklana egy láthatatlan talapzatról. Aztán fölemelkedik, és ugyanolyan lustán a másik oldalára dől. De ez alighanem optikai csalódás volt. A hullámok közti katlanokban nyálkás, vérpiros tajtékszigetek gyűltek össze. Futó élményes fogott el. A Prométheusz kimért rendje örökre elvesztett paradicsomnak tűnt.

– Hát nézd . . . – szólalt meg váratlanul Snaut – az a helyzet, hogy pillanatnyilag csak én . . . – Felém fordult. Idegesen tördelte a kezét. – Be kell érned az én társaságommal. Egyelőre. Szólíts Patkánynak. Csak fény-

képről ismersz, de nem baj, mindenki így hív. Attól tartok, semmi se mossa le rólam. Különben is, ha az ember szüleinek olyan kozmikus ambíciói voltak, mint az enyéimnek, akkor egész jó kis névnek érzi a Patkányt . . .

– Hol van Gibarian ? – ismételtem konokul. Megrebbent a szeme.

– Sajnálom, hogy így fogadtalak. De . . . nemcsak az én hibám. Egészen kiment a fejemből, tudod, itt annyi minden történt . . .

– Semmi baj – mondtam. – Hagyjuk ezt. Szóval, mi van Gibariannal ? Nincs itt az Állomáson ? Elrepült valahová ?

– Nem – felelt. A sarokban heverő kábeltekercseket nézte. – Nem repült sehová. És nem is fog. Éppen ezért . . . többek között . . .

– Hogyan ? – makacskodtam. Még most is a fülemben éreztem a vattát, és úgy rémlett, mintha rosszul hallanék. – Hogy érted ezt ? Hát hol van ?

– Hiszen már tudod – csattant fel egészen más hangon. Olyan hidegen nézett a szemembe, hogy beleborzongtam. Ha részeg is, bizonyára tudja, mit beszél.

– Csak nem történt . . . ?

– De történt.

– Baleset ?

Bólintott. Nemcsak igent intett, hanem helyeselte is reaklásomat.

– Mikor ?

– Ma hajnalban.

Különös, de nem éreztem megrendülést. A kurtán pattogó kérdések és feleletek inkább megnyugtattak józan tárgyilagosságukkal. Azt hittem, már értem eddig megfoghatatlan viselkedését.

– És hogyan ?

– Öltözz át, rendezkedj el, és gyere vissza . . . mondjuk . . . egy óra múlva.

Kicsit haboztam.

– No jó.

– Várj csak – hívott vissza, amikor már az ajtó felé indultam. Sajátos pillantást vetett rám. Láttam, hogy küszködik.

[kép]

[üres]

– Hárman voltunk itt, és most, veled, megint hárman vagyunk. Ismered Sartoriust ?

– Fényképről, mint téged.

– Fent van a laboratóriumban, és nem hinném, hogy éjszaka előtt lejön, de . . . szóval, őt mindenesetre megismered. Ha valaki mást látnál, érted, nem engem és nem Sartoriust, érted, akkor . . .

– Akkor ?

Talán álom az egész. A kései nap fényében véresen csillogó fekete hullámok, és előttük ez az ember, aki most visszaül a karosszékébe, lehajtja a fejét, mint az előbb, és megint a kábeltekercseket nézi.

– Akkor . . . ne csinálj semmit.

– Kit láthatnék ? Kísértetet ?! – robbantam ki.

– Értelek. Azt hiszed, megőrültem. Tévedsz. Nem vagyok őrült. Nem tudom másképp elmondani . . . egyelőre. Különben lehet, hogy . . . nem történik semmi. Mindenesetre tudj róla. Azért figyelmeztetek.

– Mire ?! Miről beszélsz ?

– Ne veszítsd el a fejed – folytatta csökönyösen a magáét. – Viselkedj úgy, mintha . . . légy mindenre elkészülve. Lehetetlen, tudom. De azért próbáld meg. Ez az egyetlen mentség. Nem tudok jobbat.

– De *mit* fogok látni ?!!! – szinte ordítottam. Nehezen tűrtőttem magam, hogy vállon ne ragadjam, és jól meg ne rázzam, amint ott ül napégette, elgyötört képével, a sarokba bámul, és szemlátomást erőlködve présel ki minden egyes szót.

– Nem tudom. Ez bizonyos értelemben tőled függ.

– Hallucinációk ?

– Nem. Ez . . . valóságos. Csak egyre vigyázz . . . meg ne támadd.

– Mit beszélsz ?! – fakadtam ki elváltozott hangon.

– Nem a Földön vagyunk.

– Polytheriumok ? De hát azok igazán nem hasonlítanak emberre ! – kiáltottam. Nem tudtam, hogyan rázhatnám fel révületéből, mely ezeket a vérfagyasztó örültségeket sugallja.

– Éppen azért olyan rémes – mondta halkan. – Szóval : vigyázz !

– Mi történt Gibariannal ?

Nem válaszolt.

– Mit csinál Sartorius ?

– Gyere egy óra múlva.

Sarkon fordultam és otthagytam. Az ajtóból még egyszer visszanéztem. Arcát kezébe temetve ült, aprón, görnyedten, pecsétes nadrágban. Csak most vettem észre, hogy két kezének bütykeit alvadt vér borítja.

A szolaristák

A csószerű folyosó üres volt. Megálltam egy percre a csukott ajtó előtt, és füleltem. Vékony lehetett a fal, behallatszott a szél dúdolósa. Négyszögletes ragtapaszcsím-két fedeztem fel az ajtón, hanyagul, kissé ferdén odaragasztva, egyetlen szót firkáltak rá ceruzával: Ember. Néztem a kusza betűket, egy pillanatig vissza akartam menni Snauthoz, de megértettem, hogy nem lehet.

Az eszelős figyelmeztetés még a fülemben csengett. Elindultam, az úrruha ólomsúllyal húzta a vállamat. Csöndben, mintha önkéntelenül is bujkálnék egy láthatatlan szempár elől, visszalopakodtam az ötajtós, kerek helyiségbe. Az ajtókon táblák: Dr. Gibarian, Dr. Snaut, Dr. Sartorius. A negyedik üres. Rövid habozás után óvatosan lenyomtam a kilincset. Lassan nyitottam az ajtót – éreztem, szinte tudtam, hogy van valaki odabent. Beléptem.

Senki sem volt ott. Ugyanolyan, csak valamivel kisebb, domború ablak nézett az óceánra, amely itt – a nappal szemben – zsírosan fénylett, mintha vörös olaj csurogna a hullámokról. Bíbor visszfényük betöltötte a hajókabinhoz hasonló szobát. Az egyik oldalon könyvespolcok meg a falhoz szíjazott csuklós ágy, a másikon faliszekrények, köztük egymás alá ragasztott légi felvételek nikkelráamáiban, a fémállványokon vattadugós lombikok és kémcsövek. Az ablak előtt két sor fehér zománcos láda torlaszolta el az utat, némelyik nyitva volt, bennük halomba dobált szerszámok és műanyag csövek, a két sarokban csap, füstelszívó, hűtőgépek, a mikroszkóp a padlón állt, az ablak alatti nagy asztalon már nem fért el. Megfordultam – az ajtó mellett a mennyezetig érő szekrény tárva-nyitva, tele kezeslábasokkal, védő- és munkakötényekkel, a polcokon fehérenmű, lent a sugárvédő csizmák közül kicsillantak a hordozható oxigénkészülékek alumínium palackjai. A két készülék, álarccal együtt, a felcsatolt ágy karfáján lógott. Mindenütt ez a zsibvásár, a kapkodó, tessék-lássék rendcsinálás nyomai-

val. Körülszimatoltam, enyhe vegyszerszagot és valami csípős bűz maradványát éreztem – talán klór? Ösztönösen a felső sarokba pillantottam; a rácsos szellőzőnyílások peremén szelíden libegtek a papírszalagok, jelezve, hogy a szivattyúk működnek, a légáramlással nincs baj. Két székről lerámoltam a könyvek, készülékek és műszerek tornyát, úgy-ahogy a sarokba halmoztam őket, majd addig rakodtam, míg az ágy körül, a szekrény és a polcok között viszonylag üres sziget támadt. Odahúztam a fogast, hogy ráakasszam úrruhámat, megfogtam a vilámlámpa húzóját, de rögtön el is engedtem. Valahogy nem akarózott kibújni a szkafanderből – mintha akkor védtelenné válnék. Még egyszer jól körülnéztem a szobában, ellenőriztem, gondosan becsuktam-e az ajtót, és mivel zár nem volt rajta, némi habozás után elé toltam a két legnehezebb ládát. A hevenyészett barikád védelmében aztán három rántással megszabadultam nehéz, nyikorgó gúnyámtól. A szekrényajtó belsején függő keskeny tükör a szoba egy részét mutatta. Valami mozgást kaptam el a szemem sarkából, hátraugrottam, de a saját tükörképem volt. Trikóm teljesen átizzadt a szkafander alatt. Azt is ledobtam, majd megtasztítottam a szekrényt. Odébb csúszott, mögötte megcsillant a tenyérszíni fürdőszoba fala. A zuhany alatt jókora, lapos doboz feküdt. Átcipeltem a szobába, és a földre raktam. Nyomban felcsapódott a födele, mintha rugóra járna, és rekeszeiben furcsa holmikat pillantottam meg: mindenféle szerszám karikatúráit vagy elnagyolt másolatait sötét színű fémből, egy részük a faliszekrényekben heverő tárgyakra hasonlított. De mind használhatatlan volt, torz, elgörbült, megolvadt, mintha tűzvészéből került volna elő. A legkülönösebb az volt, hogy a gyakorlatilag tűzálló keramit fogantyúk is így elformátlanodtak. Laboratóriumi kemencék hőfokán a keramit nem olvad – legfeljebb egy atommáglya belsejében. Előrántottam a fogasra akasztott szkafander zsebéből a sugárásmérőt, de a kis fekete jószág néma maradt, mikor a roncsok fölé tartottam.

Már csak egy szál alsónadrág és lyukacsos atlétatrikó volt rajtam. Ezeket is a padlóra dobtam, mint a rongyot, és meztelenül beugrottam a zuhany alá. Megkönnyebbülésnek éreztem a záporozó vizet. Tekeregtem a forró

zuhatag alatt, dögönyöztem magam, prüszköltem, de valahogy eltűlozva, mintha így akarnám lerázni, kivetni magamból az egész zavaros bizonytalanságot, ami az Állo-mást betölti, és engem is megfertőzött ezzel az ostoba gyanakvással.

Kikerestem a szekrényből egy szkafander alá is viselhető, könnyű melegítőt, átraktam a zsebeibe csekély vagyonomat ; noteszom lapjai között kemény tárgyra tapintott az ujjam, földi lakásom kulcsa volt, a jó ég tudja, hogyan keveredett oda. Tanácstalanul forgattam, nem tudtam, mit kezdjek vele, végül letettem az asztalra. Eszembe jutott, hogy valami fegyverre is szükségem lehet. A szerszámokkal kombinált zsebkés nemigen felelt meg a célnak, de más nem akadt nálam, s egyelőre nem voltam olyan lelkiállapotban, hogy nekiálljak valami sugárszórót vagy effélét keresni. Leültem a kis fémszékre az üres térség közepén, minden holmitól távol. Egyedül akartam lenni. Örömmel láttam, hogy még több mint félórám van ; megállapodásaimat mindig pontosan betartom, akár lényegesek, akár nem, ez már a természetemhez tartozik. Az óramutató a heteshez ért a huszonnégy órás számlapon. Lenyugodott a nap. Hét óra az itteni idő szerint – akkor a Prométheuszon most húsz óra van. A Solaris már biztosan kis szikrává zsugorodott Moddard képernyőjén, semmi sem különbözteti meg a csillagoktól. De hát én már nem a Prométheuszon vagyok ! Behunytam a szemem. Teljes csönd volt, csak a csövek szortyogtak egyenletes időközökben. A fürdőszoba porcelán padlójára halkan csöpögött a víz.

Gibarian meghalt. Alig fél nappal ezelőtt, ha jól értetem Snaut szavait. Mit csináltak a holttesttel ? Eltemették ? Igaz is – ezen a bolygón nem lehet temetni. Gya-korlatiasan meghánytam-vetettem a dolgot, mintha a halott sorsa volna a legfontosabb, aztán rájöttem, mekkora ostobaság ezen töprengeni, felálltam, és átlósan róni kezdtem a szobát, meg-megbotolva szétszórt könyvekben, majd egy üres kis oldalzsákban ; lehajoltam érte, fölemeltem. Lám, nem is üres. Sötét üvegpalack volt benne, olyan könnyű, mint a felfújtt papírzacskó. Az ablak felé tartottam, és átnéztem rajta ; odakint szennyes ködök tompították a napnyugta zordan vöröslő, utolsó

sugarait. Mi van velem ? Miért foglalkozom minden számársággal, minden kezembe akadó vacakkal ?

Összerezzenem, mert meggyulladt a villany. Hát persze, a sötétedésre érzékeny fotocella. Csupa várakozás voltam, idegeim annyira megfeszültek, hogy végül már nem akarózott háttal állni az üres szobának. Elhatároztam, hogy összeszedem magam. Széket húztam a könyvespolc elé. Ott volt *A Solaris története*, Hughes és Eugel untig ismert, régi monográfiája – levettem a második kötetet, és merev tábláját ölembe fektetve, lapozgatni kezdtem.

A Solarist majdnem száz évvel születésem előtt fedezték fel. Két nap körül keringő bolygó, egyik napja vörös, a másik kék. Több mint negyven évig egyetlen űrhajó sem közelítette meg. Annak idején szentül hittek a Gamow-Shapley-elméletben : kettős csillagok bolygóin nem keletkezhet élet. Az egymás kör ül keringő két nap gravitációs játéka miatt az ilyen bolygók pályája sohasem állandó.

A keletkező perturbációk hol megrövidítik, hol megnyújtják a bolygópályát, és az élet csírái, ha egyáltalán létrejönnek, előbb-utóbb elpusztulnak a perzselő hőségben vagy a gyilkos fagyban. A változások ugyanis évmilliók alatt mennek végbe, tehát csillagászati vagy biológiai vonatkozásban nagyon rövid idő alatt, hiszen a fejlődés több száz millió, ha nem milliárd évet igényel.

Az eredeti számításokból kiderült, hogy a Solaris ötszázezer év alatt fél csillagászati egységre megközelíti vörös napját, további egymillió év múlva pedig annak izzó torkába zuhan.

De már tíz-tizenöt év múlva meggyőződtek róla, hogy a Solaris pályája korántsem mutatja a várt módosulásokat, sőt egészen úgy viselkedik, mintha állandó lenne, éppolyan állandó, akár a mi naprendszerünk bolygópályái.

Újra elvégezték a megfigyeléseket és számításokat, most már a legnagyobb pontossággal, de megint csak azt az eredményt kapták, hogy a Solaris pályája nem állandó.

Ekkor lépett elő a Solaris az évente százszám fölfe-dezett és mozgáselemeik pár sornyi adatával lajstromo-

zott bolygók egyikéből különös figyelmet érdemlő égitestté.

Alig négy évvel e fölfedezés után a Laokoon egyik bolygóján járt Ottenskjöld-expedíció, két kísérő raktárhajójával együtt, megkerülte a Solarist. Vállalkozásuk csupán ideiglenes, rögtönzött felderítés volt, annál is inkább, mivel nem tudtak leszállni. Egyenlitői és sarki pályára helyeztek több automata megfigyelőholdat, ezek elsősorban a gravitációs erőteret mérték. Megállapították, hogy a bolygót túlnyomórészt óceán borítja, csak néhány fennsík emelkedik ki belőle. Összterületük kisebb Európánál, pedig a Solaris átmérője húsz százalékkal nagyobb, mint a Földé. Ezek a rendszertelenül szétszórt, kopár, sziklás szárazföldek főleg a déli féltekén terülnek el. Elemezték a légkör összetételét is – oxigént nem tartalmaz –, végül igen pontosan megmérték a bolygó sűrűségét, albedóját és más csillagászati adatait. A várakozásnak megfelelően az élet semmiféle nyomára nem akadtak, sem a szárazföldeken, sem az óceánban.

A következő tíz év folyamán a Solaris, most már valamennyi illetékes csillagvizsgáló távcsöveinek kereszttüzében, folytatta elképesztő viselkedését: pályája állandó maradt, holott a gravitáció törvényei szerint minden kétséget kizárólag változnia kellett volna. Egy ideig botrány-szaga volt az ügynek, mivel az észlelési eredményekért (szigorúan a tudomány érdekében) hol bizonyos személyekre, hol a számítógépekre próbálták kenni a felelősséget.

Anyagi fedezet híján a voltaképpeni Solaris-expedíció elindítása további három évet késett, míg végül Shannahan, gárdájának kiegészítése után, három C-tonnás, kozmodrómia-osztályú egységet szerzett az Intézettől. Másfél évvel a Vizöntő Alfájának térségéből rajtoló expedíció érkezése előtt a második felderítő flotta az Intézet utasítására Solaris körüli pályára helyezte a Luna 247 önműködő Szatelloidot. Ez a Szatelloid, az évtizedek során háromszor felújítva, máig is működik. Mérési eredményei végleg megerősítették az Ottenskjöld-expedíció észlelését, hogy az óceán mozgásai aktív jellegűek.

Shannahan egyik hajója magasan keringett, kettő pedig, megfelelő előkészületek után, leszállt a Solaris déli

sarkán húzódó, mintegy hatszáz négyzetmérföldes, sziklás földdarabra. Az expedíció tizennyolc hónapi munkáját szerencse kísérte, mindössze egyetlen balesetük volt valami készülékhiba következtében. Ám a tudósgárda két szemben álló táborra szakadt. Az óceán miatt kaptak hajba. Az elemzések alapján szerves képletnek minősítették (élőnek akkoriban még senki sem merne nevezni). De míg a biológusok szemében primitív alakulat volt, valami irdatlan véglény (ők „prebiologikus formációnak” keresztelték), mintha egyetlenegy gigászivá fajult, folyékony sejt burkolná az egész bolygót helyenként több mérföld mély, kocsonyás köpenybe, addig a csillagászok és a fizikusok amellett kardoskodtak, hogy rendkívül magas szervezettségű, talán még a földi szervezeteknél is bonyolultabb struktúrának kell lennie, hiszen aktívan befolyásolni képes a bolygópálya alakulását. Semmi más okát és magyarázatát nem találták ugyanis a Solaris viselkedésének, sőt a bolygófizikusok összefüggést fedeztek fel a plazmaóceán bizonyos folyamatai és a helyileg mért gravitációs erő között, amely az óceán „anyagcseréjétől” függő változásokat mutatott.

Így aztán a fizikusok, és nem a biológusok álltak elő a paradox „plazmagép” elnevezéssel ; ez olyan képződményt akart jelenteni, amely a mi fogalmaink szerint talán nem élőlény, de célszerű tevékenységre képes, mégpedig – tegyük mindjárt hozzá – csillagászati arányú tevékenységre.

Ebben a vitában, amely hetek alatt örvényként rántott magába minden jeles szaktekintélyt, nyolcvan év óta először ingott meg a Gamow-Shapley-elmélet.

Egy ideig még védelmezni próbálták, mondván, hogy az óceánnak semmi köze az élethez, még csak nem is „para-” vagy „prebiologikus formáció”, hanem geológiai képlet, valóban rendkívüli, de a Solaris pályájának stabilizálására csak a gravitációs erők változásai teszik képessé ; itt a Le Chatelier-szabályra hivatkoztak.

Ezzel a konzervativizmussal szemben fölmerültek olyan hipotézisek – például az igen részletesen kidolgozott Civita-Vitty-féle elmélet –, hogy az óceán dialektikus fejlődés eredménye : ősalakjából, a preóceánból,

amely lomhán reagáló vegyi elemek oldata volt, a körülmények (mármint a létét fenyegető pályaváltozások) hatására a földi lépcsőfokok közvetítése nélkül, tehát mellőzve az egy- és többsejtűek kialakulását, a növény- és állatvilág evolúcióját, idegrendszer és agy kifejlesztése nélkül azonnal a „homeosztatikus óceán” állapotába lépett. Más szóval, nem sok száz millió éven át alkalmazkodott a környező világhoz, mint a földi szervezetek, amelyek közül csak ilyen hosszú idő elteltével emelkedett ki gondolkodó faj, hanem azonnal úrrá lett környezetén.

Igen eredeti gondolat volt, csak éppen az nem derült ki belőle, hogyan stabilizálhatja a szirupos kocsonya egy égitest pályáját. Majdnem egy évszázada ismerték a gravitort, a mesterséges erőterek és gravitációs terek előállítására szolgáló berendezést, de el sem tudták képzelni, hogy a gravitorok óriási hőfokon, bonyolult magreakciókkal előidézett teljesítményét mi módon utánozza egy alaktalan pempő. Az újságok tücsköt-bogarat összehordtak a „Solaris-rejtélyről”, a legvadabb sületlenségekkel csigázták fel az olvasók kíváncsiságát és okoztak dührohamokat a tudósoknak – még olyan nézet is hangot kapott, hogy az óceán szegről-végről a földi villamos angolnák rokona . . .

Mikor aztán sikerült legalább valamelyest tisztázni a dolgot, kitűnt, hogy a magyarázat – később is sokszor úzótt velünk ilyen tréfát a Solaris – újabb és talán még titokzatosabb kérdéseket vet fel.

A kutatások kimutatták, hogy az óceán korántsem a mi gravitoraink elve alapján működik (ami különben sem volna lehetséges), hanem közvetlenül modellálni tudja a téridő metrikáját; ennek tulajdonítható többek között, hogy a Solaris egy és ugyanazon délkörén eltérések mutatkoznak az időmérésben. Tehát az óceán nemcsak – hogy úgy mondjuk – ismeri, hanem (amivel mi nem dicsekedhetünk) ki is tudja használni az Einstein-Boevielmélet bizonyos következményeit.

Ez a megállapítás századunk egyik leghevesebb viharát robbantotta ki a tudományos világban. Halomra dőltek a legtekintélyesebb, osztatlanul elismert teóriák, a szakirodalomban szentségtörő cikkek láttak napvilágot,

minden elmét lázba hozott a nagy kérdés : „zseniális óceán” vagy „gravitációs kocsonya” ?

Mindez majd húsz évvel születésem előtt történt. Amikor én iskolába jártam, az időközben megismert tények alapján már közhelynek számított, hogy a Solarison van élet – de azt egyetlenegy lakos képviseli . . .

Gépiesen lapozgattam a Hughes-Eugel második kötetét ; mindjárt az elején legalább annyira ötletes, mint amilyen mulatságos rendszertani besorolás található. A táblázatban ilyen kategóriák szerepelnek : Típus – Polyttheria, Rend – Syncytialia, Osztály – Metamorpha.

Mintha isten tudja, hány egyedet ismernénk ebből a fajból, pedig hát csak ez az egy árválkodik itt. No de ez legalább tekintélyes példány : kereken tizenhét billió tonnát nyom.

Ujjaim alatt peregetek az állapotváltozások jellegét, ütemét, vegyi folyamatát ismertető színes ábrák, diagramok, elemzések és színeképek. Minél tovább haladtam a vaskos kötetben, annál jobban elharapózott a hófehér lapokon a matematika ; azt hinné az ember, többet már nem is lehetne tudni a Metamorpha osztály e képviselőjéről, amely itt hever a négyórás éjszaka sötétségébe burkolva, pár száz méterrel az Állomás acélteste alatt.

Pedig hát még azt sem döntötték el, „lény”-e az óceán, arról már nem is beszélve, hogy értelmesnek nevezhető-e. Visszalöktem a súlyos könyvet a polcra, s levettem a következőt. Ez két részre oszlott. Első fele : kísérleti jegyzőkönyvek kivonatai arról a számtalan vállalkozásról, amelyeknek az volt a célja, hogy kapcsolatot létesítsenek az óceánnal. Ez a kapcsolatteremtés, nagyon jól emlékszem, a humoros történetek, viccek és csipkelődések kimeríthetetlen forrása volt egyetemista koromban ; olyan dzsungellé burjánzott, hogy ahhoz képest a középkori skolasztika maga az áttetsző rend és világosság. A kötet második része, majdnem ezerháromszáz oldal, csupán a téma bibliográfiája. Maga a szakirodalom el sem férne ebben a szobában.

Először olyan különleges elektronikus készülékekkel próbálkoztak kapcsolatot létesíteni, melyek képesek voltak transzformálni az adott és a vett információkat. Az óceán maga is közreműködött ezeknek a készülékeknek

a kialakításában. De az egészből semmit sem tudtak kihámozni. Mert miben is állt a „közreműködése”? Módosította a belémerített műszerek egyes elemeit, aminek következtében a kisülések ritmusgörbéje megváltozott, a regisztráló készülékek szalagján hemzsegték a jelek, gigászi felsőbb matematikai műveletek foszlányainak tetszettek, de mit jelentett mindez? Talán az óceán pillanatnyi gerjesztettségi állapotának adatai voltak? Vagy ezekből az impulzusokból születtek az óceán gigászi képződményei, valahol több ezer mérőföldre a kutatóktól? Talán az óceán örök igazságainak a visszfénye – valami érthetetlen elektronikus nyelven? Vagy talán művészetének remekei? Ki tudhatta volna, mikor sohasem sikerült kétszer ugyanazt a reakciót kiváltani? Mikor a válasz hol olyan impulzuskitörés volt, hogy majd szétvitte a műszert, hol pedig süket hallgatás? Mikor egyetlen kísérletet sem lehetett reprodukálni? Minduntalan úgy rémlett, hogy egy lépésre vagyunk a szüntelenül dagadó feljegyzéstenger megfejtésétől; hiszen külön elektronikus agyakat építettünk erre a célra, olyan információ-feldolgozó kapacitással, amelyet még egyetlen probléma sem igényelt. Valóban, adódtak is bizonyos eredmények. Mintha az óceán – az elektromos, mágneses és gravitációs impulzusok forrása – matematikai nyelven beszélt volna; villamos kisüléseinek bizonyos szekvenciáit a földi analízis legelvontabb ágai, főleg a halmazelmélet segítségével osztályozni tudták, olyan homológ struktúrák jelentkeztek, amelyeket az energia és az anyag, a véges és végtelen mennyiségek, az elemi részecskék és tereik kölcsönhatásának fizikájából ismerünk – mindez arra a meggyőződésre készítette a tudósokat, hogy az óceán valami gondolkodó monstrum, az egész bolygót elborító, milliószorosra duzzadt, protoplazmaszerű agyvelőtenger, mely a világmindenség lényegén töprengve, iszonyatos arányú elméleti fejtegetésekkel tölti idejét, s amit műszereink ebből kiragadnak, csupán a mélységben örökkön-örökké folyó, számunkra felfoghatatlan, gigászi monológ véletlenül ellesett töredéke.

Így a matematikusok. Hipotéziseikről egyesek azt mondták, hogy ez az emberi lehetőségek lebecsülése, hasra esés valami előtt, amit még nem értünk, de meg

érthetünk, az „ignoramus et ignorabimus” ósdi felfogásának feltámasztása, mások úgy vélték, meddő és káros mesék, korunk mitológiáját tükrözik, amely az óriási agyvelőben – elektronikus vagy plazmaszerű, mindegy – az élet legfőbb célját, a lét summáját látja.

Megint mások . . . de hát kutatók és nézetek légiószám voltak. No és mi volt a „kapcsolatteremtési” kísérletek egész területe a szolarisztika többi ágához képest, melyek, főleg az elmúlt negyedszázadban, annyira szakosodtak, hogy a kibernetikus-szolarista már alig tud szót érteni a szimmetriádkutató szolaristával ! „Ti akartok az óceánnal szót érteni, mikor egymást sem értitek ?” – tréfálkozott egyszer Veubeke, az Intézet akkori igazgatója, még egyetemista koromban ; és milyen igaza volt.

Mert itt van még az is, amiért az óceánt a Metamorphia osztályba sorolták. Hullámozó felületéből a legkülönbözőbb, semmi földihez nem hasonló formájú plazmaképződmények törnek elő, és a nemegyszer heves „alkotó tevékenység” célját – alkalmazkodó, megismerő vagy bármi más rendeltetését – még csak nem is sejtjük.

Két kézzel tettem helyre a kötetet, olyan nehéz volt, s arra gondoltam, hogy könyvtárakra menő adathalmazunk a Solarisról mind csak fölösleges kolonc, haszontalan tények útvesztője – pontosan ugyanott tartunk, mint amikor hetvennyolc évvel ezelőtt elkezdtek az adatgyűjtést, sőt lényegében még sokkal rosszabb a helyzet, hiszen az egész eddigi munka meddőnek bizonyult.

Amit pontosan tudunk, az csupa negatívum. Az óceán nem használ gépeket, és nem is készít ilyesmit, bár bizonyos körülmények között képesnek látszik rá, hiszen leutánozta némelyik belémerített műszer alkatrészeit, de ezt csak a kutatások első és második évében csinálta ; aztán nem vett többé tudomást a szerzetesi türelemmel ismételtgetett kísérletekről, mintha végképp megunta volna gépeinket s termékeinket (s alighanem bennünket is . . .). Nincs idegrendszere, nincsenek sejtjei, nincs fehérjeszerű struktúrája – folytatom „negatív ismereteink” felsorolását –, nem mindig reagál a behatásokra, bár milyen erősek (ügyet sem vetett például a második Giese-expedíció raktárhajójának katasztrófájára, pedig a gép háromszáz kilométer magasról zuhant rá, s atommáglyái-

nak nukleáris robbanása másfél mérföldes körzetben elpusztította a plazmát).

Tudóskörökben kezdték lassan elparentálni a „Solaris-ügyet”, főleg az Intézet tudományos főhatóságának berkeiben, ahol az utóbbi években felmerült a gondolat, hogy megnyirbálják a további kutatás dotációját. Az Állomás teljes felszámolásáról eddig még senki sem mert beszélni; ez túlságosan nyílt kapituláció volna. De baráti körben némelyek már pedzették, hogy nincs más hátra, mint valami jó stratégiával lehetőleg „tervszerűen” visszavonulni a „Solaris-ügyből”.

Csakhogy ez az „ügy” lassacskán sokak (főleg a fiatalok) szemében afféle próbakő lett, saját értékük mércéje: „lényegében – mondták – nagyobb tétre megy a játék, mint hogy felderítjük-e a Solaris civilizációját; rólunk van itt szó, az emberi megismerés határaitól”.

Egy ideig népszerű volt az a nézet (a napisajtó is buzgón terjesztette), hogy a gondolkodó óceán, az egész Solarist elborító gigászi agy sok millió évi fejlődéssel előre tart a mi civilizációnknál – „csillagjogi”, kozmikus bölcs, eleven mindentudás, mely rég átlátta minden tevékenység hiábavalóságát, és ezért hallgat olyan megátalkodottan. Holott ez egyszerűen nem igaz, hiszen az élő óceán nagyon is tevékenykedik, csak éppen nem emberi elképzelések szerint, tehát nem épít városokat, hidakat, repülő gépezeteket, nem próbálja legyőzni vagy átlépni a teret (akik mindenáron meg akarták védeni az ember felsőbbrendűségét, rendkívül értékes ütőkártyát láttak ebben), viszont ezerféle átváltozást, „ontológikus autometamorfózist” mivel; tudós terminusokban aztán nincs hiány a szolarisztikai művek oldalain! Mivel pedig a Solaris-adatok kásahegyének makacs ostromlójában óhatatlanul az az érzés támad, hogy az értelmes, sőt talán zseniális konstrukciók foszlányai valami hobbant agy eszelős dadogásával keverednek, a „csillagjogi”-gondolat ellenlábasaként megjelent a „hülye óceán”-elmélet.

Ezek a hipotézisek kirángatták sírjából, és új életre keltették az egyik legősibb filozófiai témát: az anyag és a szellem, a tudat viszonyának problémáját. Jókorá adag bátorság kellett ahhoz, hogy valaki – du Haart volt

az – elsőként tulajdonítson tudatot az óceánnak. Csaknem minden vita és ellentét mélyén ez a kérdés izzott, bár a metodológusok sietve metafizikusnak bélyegezték. Lehetséges-e gondolkodás tudat nélkül ? De gondolkodásnak nevezhetjük-e az óceánban lejátszódó folyamatokat ? Igaz-e, hogy a hegy csak egy nagyon nagy kő ? A bolygó pedig óriási hegy ? Nevezhetjük így is, de az új nagyságrenddel új törvényszerűségek és új jelenségek lépnek színre.

Olyan lett ez a probléma korunkban, mint hajdan a kör négyszögesítése. Minden eredeti elme igyekezett letenni a garast a Solaris-ügyben ; szaporodtak az olyan elméletek, hogy az óceán „az értelem virágkorának” régmúlt szakaszát követő hanyatlás és elfajulás terméke, sőt, hogy nem más, mint egy kocsonyás daganat, mely a bolygó egykori lakosainak testében keletkezett, majd mindannyiukat fölfalta és elnyelte, örök életű, magától megifjuló, sejt feletti képletté olvasztva a maradványokat.

A fénycsövek földi nappalra emlékeztető, fehér világnál lerámoltam az asztalról a műszereket és könyveket, műanyag lapján szétterítettem a Solaris térképét, és fémkeretére támaszkodva, tüzetesen szemügyre vettem. Az élő óceán sekélyebb medencéi mély katlanokkal váltakoznak, szigeteit málló kőzetek üledéke borítja, tehát valamikor a fenekén voltak – ő szabályozná a belémerült sziklatömbök felbukkanását és elsüllyedését is ? Sejtelmünk sincs róla. Néztam a sokféle kékre és lilára festett, óriási féltekéket a térképen, és ki tudja hányadszor már életemben, megint éppúgy elámultam, mint akkor régen, iskoláskoromban, amikor először tanultunk a Solarisról.

Nem tudom, hogyan történt – egyszerre lényegtelennek rémlett körülöttem minden, Gibarian halálának leselkedő titkával s a rám váró ismeretlen jövővel együtt ; nem gondoltam semmire, teljesen elmerültem a minden embert megdöbbentő térkép szemlélésében.

Az élő képződmény egyes térségeit azokról a tudósokról nevezték el, akik az illető tájék kutatásának szentelték életüket. Éppen az egyenlítői szigetcsoporthoz körül

elterülő Thexall-kocsonyulatot tanulmányoztam, amikor megéreztem, hogy valaki néz.

Áltam a térkép fölött, de már semmit sem láttam. belőle, mintha csak megbénultam volna. Az ajtó szemben volt velem, előtte a ládák, meg egy szekrényke is. Valami automata – gondoltam, bár előzőleg egy sem volt a szobában, nem is jöhetett be észrevétlenül. Tarkómon, hátamon égni kezdett a bőr, elviselhetetlenné vált a rám nehezedő merev tekintet. Észre sem vettem, hogy behúzzom a nyakam, s egyre súlyosabban támaszkodom az asztalra ; lassan csúszni kezdett a padlón, és ez a mozgás valahogy felszabadított. Hirtelen megfordultam.

A szoba üres volt. Csak az ablak nagy, fekete félköre ásitott felém. Szorongásom nem múlt el. A sötétség engem nézett – az alaktalan, szem nélküli, végtelen, roppant sötétség. Egyetlen csillag sem látszott az égen. Lehúztam a redőnyt. Egy órája se voltam az Állomáson, és máris kezdtem érteni, miért támad itt az emberekben üldözési mánia. Önkéntelenül kapcsolatba hoztam ezt Gibarian halálával. Ismertem őt, s eddig úgy gondoltam, semmi meg nem zavarhatná az elméjét. De most már nem voltam ebben biztos.

Áltam a szoba közepén, az asztalnál. Nyugodtabban lélegeztem, éreztem, amint homlokomon meghül az izgalom verítéke. Mire is gondoltam az imént ? Persze, az automatákra. Nagyon furcsa, hogy egyet se látni, sem a folyosón, sem a szobákban. Hová tűnhettek ? Az egyetlen, amelyikkel – messziről – találkoztam, a repülőtér gépi személyzetéhez tartozott. De hol a többi ?

Órára néztem. Indulnom is kellene Snauthoz. Kiléptem a folyosóra. A mennyezet alatt futó fénycsövek elég gyöngén világítottak. Elmentem két ajtó előtt, s ahhoz érkeztem, amelyikre Gibarian neve volt kiírva. Sokáig tétováztam előtte. Az Állomás néma volt. A kilincsre tettem a kezem. Voltaképpen egyáltalán nem akartam bemenni. Lassan hajlott a kilincs, ujjnyi rés nyílt az ajtón, egy pillanatig feketeség volt belül, aztán kigyulladt a villany. Ha most jönne valaki a folyosón, rögtön meglátna. Gyorsan beléptem, és zajtalanul, de erősen becsuktam az ajtót. Aztán megfordultam.

Legyökerezve álltam az ajtó előtt, hátammal majdnem hozzásimulva. A szoba nagyobb volt az enyémnél, itt is panorámaablak, háromnegyed részét apró kék és rózsaszín virágos függöny takarta, nyilván a Földről hozták, nem tartozik az Állomás felszereléséhez. A fal mentén nagyon halvány zöldre zománcozott ezüst fényű könyvespolcok és szekrények sorakoztak. Tartalmuk halomba dobálva hevert az asztalok és karosszékek között. Lábam előtt két felborult gépasztalka torlaszolta el az utat, félig betemették őket a széthasított tartókból kihullt folyóiratok. Nyitott könyvek hányódtak lombikok és palackok cserepei közt, libegő lapjaikon végigömlöttek a vegyszerek – pedig a legtöbb üveg olyan vastag falú, hogy ha egyszerűen leesik, akár jó magasról, attól még nem törik össze. Az ablaknál feldőlt íróasztal, kinyúló karján olvasólámpa roncsa, az előtte heverő szék két lába félig kihúzott fiókokba mélyed. Cédulák, kézírással telerótt ívek, papírok áradata borította a padlót. Megismertem Gibarian írását, és a jegyzetek fölé hajoltam. Mikor fölemeltem a szétszórt íveket, arra lettem figyelmes, hogy a kezem már nem egy árnyékot vet, hanem kettőt.

Megfordultam. Fent éles határú, vakító kék tűzc sík lángolt a függönyön, egyre szélesedve, mintha kigyulladt volna a rózsás karton. Félrerántottam – ijesztő fényözön kápráztatott el. Betöltötte a horizont harmadrészét. A hullámvölgyekben kísértetiesen megnyúlt, hosszú árnyékok hada rontott az Állomás felé. Ez volt a napfelkelte. Itt, az Állomás jelenlegi földrajzi szélességén, egyórás éjszaka után kel fel a bolygó második, kék napja. Az önműködő kikapcsoló már eloltotta a mennyezetvilágítást, mikor visszatértem a papírhalomhoz. Egy három héttel ezelőtt tervezett kísérlet rövid leírására bukkantam: Gibarian nagyon kemény röntgensugárzást akart a plazmára irányítani. A szövegből kiláglott, hogy a kísérletet lebonyolító Sartorius számára készült; ez csak másodpéldány. A fehér lapok vakítani kezdtek. Minden egészen más volt, mint az éjszaka beállta előtt. Akkor többnyire piszkosrózsaszín köd gomolygott a hűlő nap fényében vérvörösen és tintafeketén csillogó óceán fölött, egybemosva a narancsszínű égboltot, a felhőket és a hullámokat. Most mindez eltűnt. A rózsás függönyön át

is úgy égett a fény, akár egy erős kvarclámpa izzója. Lebarnult kezem majdnem hamuszürkének látszott. Megváltozott az egész szoba, minden vöröses árnyalatú holmi barna lett vagy májszínűre fakult, a fehér, zöld és sárga tárgyak színe viszont úgy felragyogott, hogy szinte világítottak. Hunyorogva néztem ki a függöny résén : olvadt fém remegett és vonaglott az ég fehér tűztengere alatt. Behunytam a szemem, táguló tűzkarikákat láttam. A mosdó polcán (a kagyló is törött volt) álarcnak beillő, óriási napszemüveg hevert, gyorsan föltettem. A függöny most úgy izzott, mint a nátriumláng. Összeszedtem a papírokat, az egyetlen fel nem borult asztalra raktam, és tovább olvastam. A szöveg egy része hiányzott.

Átfutottam az elvégzett kísérletek jegyzőkönyvét. Kiderült, hogy négy napon keresztül besugározták az óceánt, a jelenlegi helytől ezernégyszáz mérfölddel északra-keletre. Mindez nagyon meglepett, hiszen a röntgensugarak alkalmazását pusztító hatásuk miatt ENSZ-egyezmény tiltja, és biztosan tudtam, hogy nem kértek engedélyt a Földtől ezekre a kísérletekre. Olvasás közben egyszer felnéztem, s a nyitott szekrényajtó tükörlapjában megpillantottam magamat : hullafehér arc a nagy fekete szemüveggel. Hátborzongató volt a kékesfehér fényben égő szoba, de pár perc múlva csikorgás hallatszott, és tökéletesen záró páncéllap ereszkedett az ablakra ; sötét lett, aztán kigyúlt a most furcsán sápadtnak tetsző mesterséges világítás. Ezután már csak a meleg fokozódott ; a hőszabályozó vezetékek szelid zümmögése éles sívításba ment át, teljes erővel dolgozott az Állomás hűtőberendezése. Mégis tovább nőtt a fojtó hőség.

Lépteket hallottam. Valaki jött a folyosón. Két nesztelen ugrással az ajtónál termettem. A léptek tétováztak, és elnémultak. Az a valaki ott állt az ajtó előtt. Lassan mozdult a kilincs ; gondolkodás nélkül, ösztönösen megragadtam és visszatartottam. A nyomás nem erősödött, de nem is gyengült. A valaki az ajtó túlsó oldalán éppolyan csöndben volt, mint én, talán meglepődött. Jó darabig fogtuk a kilincset. Aztán hirtelen felszökött a kezemben – elengedték, és halk nesz tanúsította, hogy a másik elmegy. Még sokáig füleltem, de csönd volt.

Vendégek

Hamarjában négyrét hajtottam és zsebre vágtam Gibarian jegyzeteit. Lassan a szekrényhez léptem, belepillantottam – a kezeslábasok és öltönyök az egyik oldalra zsúfolódtak, mintha nemrég valaki ott állt volna köztük. A padlón heverő papírhalomból boríték csücske kandikált ki. Fölvettem. Nekem szólt. Elszoruló szívvel téptem fel, és kényszerítettem magam, hogy szétnyissam a benne lapuló papírszeletkét.

Ez volt rajta Gibarian szabályos, mákszem betűs, de könnyen olvasható írásával :

Ann. Solar. Vol. I. Annex, és Messenger, Vot. Separ. F. ügyben ; Ravintzer : Kis Apokrif.

Ennyi és egy szóval se több. Nagyon siethetett ezzel a levéllel. Talán valami fontos üzenet ? Mikor írhatta ? Sürgősen fel kell mennem a könyvtárba, gondoltam. A *szolarisztikai évkönyvek* első kötetének függelékét ismerem, illetve tudtam a létezéséről, de sohasem volt a kezemben, hiszen pusztán történeti értéke van. Ravintzerről és *Kis Apokrifjéről* még csak nem is hallottam.

Mit tegyek ?

Máris késtem egy negyedórát. Az ajtóból még egyszer körülnéztem. Csak most láttam meg a falhoz simuló, lehajtható ágyat, mert eltakarta a Solaris nyitott térképe. Mögötte függött valami. Zsebmagnetofon, tokban. Kivettem belőle, tokját visszaakasztottam, a magnót pedig zsebre vágtam. Láttam a számlálóján, hogy majdnem tele van a tekercs.

Ismét megálltam egy pillanatra az ajtóban, és behunyt szemmel, feszülten figyeltem a kinti csöndet. Semmi. Kiléptem, a folyosó fekete aknának rémlett – még most is rajtam volt a sötét szemüveg, levettem, így már láttam a sápadt mennyezetvilágítást. Becsuktam magam mögött az ajtót, s elindultam balra, a rádióközpont felé.

Nem messze a kerek csarnoktól, amelyből küllőkként ágaznak szét a folyosók, szűk átjáró nyílt, alighanem a fürdőszobák felé, s mélyén bizonytalan körvonalú, csaknem teljesen a félhomályba vesző, óriási alakot pillantottam meg.

Földbe gyökerezett a lábam. Kényelmes, kacsázó léptekkel tagbaszakadt néger nő jött felém az átjáróban. Láttam villogó szeme fehérjét, és szinte ugyanabban a pillanatban már csupasz talpának puha csösszanásait is hallottam. Nem volt rajta semmi, csak egy sárgásan csillogó, talán szalmából font szoknya ; lógó melle hatalmas, fekete karjai combvastagságúak ; felém se nézve hömpölygött el mellettem – egy méterre ha volt –, és tovább ringatta elefántfarát, mellyel őstörténeti múzeumok túltengő csípejű paleolitikori szobraitra hasonlított. A folyosó sarkán befordult, és eltűnt Gibarian kabinjában. A szobából kicsapó fény egy pillanatig élesen megvilágította. Aztán halkán becsukódott az ajtó, és egyedül maradtam. Jobb kezemmel átfogtam a bal csuklóm, és teljes erőmből megszorítottam, hogy csak úgy ropogtak a csontjaim. Kábán néztem körül. Mi történt ? Mi volt ez ? Hirtelen, mintha főbe kőlintottak volna, eszembe jutott Snaut figyelmeztetése. De hát mit jelent ez ? Ki ez a förtelmes Aphrodité ? Hogy kerül ide ? Egy, csak egyetlenegy lépést tettem Gibarian kabinja felé, és máris megtorpantam. Nagyon jól tudtam, hogy nem lépek be oda. Táguló orrlyukkal szimatoltam. Valami nincs rendjén, valami hiányzik – persze ! Ösztönösen vártam az undorító, erős izzadságszagot, de még akkor sem éreztem semmit, amikor egy lépésre volt tőlem.

Nem tudom, meddig álltam ott a hűvös fémfalnak támaszkodva. Az Állomás néma volt, csak a hőszabályozó szivattyúk búgtak valahol egyhangúan.

Nyitott tenyérrel megpaskoltam az arcom, és eltá-molyogtam a rádióközpontig. Mikor lenyomtam a kilincset, éles hang csattant fel :

– Ki az ?

– Én vagyok, Kelvin.

Snaut a kisasztalnál ült, egy rakás konzerv meg a rádióadó között, és húskivonatot evett, csak úgy a dobozból. Nem tudom, miért költözött éppen a rádióköz-

pontba. Bárgyún álltam az ajtóban, néztem egyenletesen rágó állkapcsát, és hirtelen megéreztem, milyen éhes vagyok. A polchoz léptem, kiválasztottam a tányéroszlop-ból a legkevésbé porosat, és leültem Snauttal szemben. Egy darabig szótlanul ettünk, ő azután felállt, termoszt vett elő a faliszekrényből, és forró erőlevest töltött mindkettőnknek. Letette a termoszt a padlóra, mert az asztalon már nem volt hely, és megkérdezte :

– Láttad Sartoriust ?

– Nem. Hol van ?

– Fent.

Szóval a laboratóriumban. Némán ettünk tovább, míg a doboz fenekén meg nem csikordult a kanál. A rádiósszobában éjszaka honolt. Az ablakot elzárta a külső páncéllap, a mennyezeten négy kerek fényttest égett. Visszfényük remegősen vibrált az adópult műanyag lapján.

Snaut járomcsontja felett vörös erecskék hálózta be a feszülő bőrt. Most elnyűtt, lötyögő fekete pulóver volt rajta.

– Rosszul érzed magad ? – kérdezte.

– Nem. Miért ?

– Megizzadtál.

Végigsimítottam a homlokomon. Csakugyan patakozott rólam a veríték ; nyilván az előbbi rémülettől. Snaut élesen fürkészte arcom. Elmondjam neki ? Fedje inkább ő fel a kártyáit. Ki játszik itt ki ellen, és miféle rejtélyes módon ?

– Meleg van – mondtam. – Azt hittem, jobban működik nálatok a hőszabályozás.

– Egy óra alatt lehűl. Biztos, hogy csak a melegtől? – sandított rám. Szorgalmasan faltam, mintha nem is hallottam volna kérdését.

– Mik a terveid ? – kérdezte, mikor végre befejeztük az evést. A mosdóba rakta az edényt meg az üres dobozokat, és visszaült a karosszékébe.

– Alkalmazkodom hozzátok – feleltem közönyös hangon. – Van valami kutatási tervetek, nem ? Állítólag valami új módszer, röntgen vagy mi, ugye ?

– Röntgen ? – vonta fel a szemöldökét. – Hol hallottad ezt ?

– Nem is tudom. Valaki említette. Talán a Prométheuszon. No és? Csináljátok már ?

– Én nem ismerem a részleteket. Gibarian ötlete volt. Sartoriusszal kezdték el. De te honnan tudhatsz erről ?

Vállat vontam.

– Nem ismered a részleteket ? Pedig ott kellett lenned, hiszen a szakmádba vág – elharaptam a mondatot. Nem szólt semmit. A hőszabályozó sivitása elcsendesült, a meleg elviselhető szinten maradt. Csak egy folytonos, magas hang függött a levegőben, mint egy haldokló légy zümmögése. Snaut felállt, az irányítópulthoz lépett, és kattogtatni kezdte a kapcsolókat, teljesen értelmetlenül, hiszen a gépben nem is volt áram. Egy darabig játszadozott, aztán hátra se nézve megszólalt :

– El kell majd intézni a formaságokat ekörül a . . . tudod.

– Igen ?

Sarkon fordult, és majd átdöfött a szemével. Nem mondhatnám, hogy szándékosan hoztam ki a sodrából, de mivel sejtelmem sem volt, miféle játszma folyik itt, jobbnak láttam, ha tartózkodóan viselkedem. Csontos ádámcsutkája fel-felbukkant a fekete pulóver magas nyaka fölött.

– Te bent voltál Gibariannál – szögezte le hirtelen. Nem kérdésnek szánta. Felvontam a szemöldököm, és higadtan az arcába néztem.

– Te voltál a szobájában – ismételte.

Talányosan biccentettem, „no és aztán” vagy „tegyük fel” módra.

Azt akartam, hogy folytassa.

– Ki volt ott ? – faggatott.

Szóval tud arról a nőről !!!

– Senki – ravaszkodtam. – Ki lett volna ?

– Akkor miért nem engedted be ?

Elvigyorodtam.

– Ijedtemben. Miután figyelmeztettél . . . amikor megmozdult a kilincs, ösztönösen elkaptam. De miért nem mondtad, hogy te vagy ? Beengedtelek volna.

– Azt hittem, Sartorius – mormolta bizonytalanul.

– No és ha ő lett volna ?

– Szerinted . . . mi történt ott ? – firtatta válasz helyett. Tétováztam.

– Neked jobban kell tudnod. Hol van ?

– A hűtőházban – felelt azonnal. – Mindjárt reggel levittük . . . a meleg miatt.

– Hol találta rá ?

– A szekrényben.

– A szekrényben ? Holtan ?

– A szíve még működött, de nem lélegzett. Agonizált.

– Nem próbáltad megmenteni ?

– Nem.

– Miért ?

Habozott.

– Már késő volt. Mire lefektettem, meghalt.

– Ott állt a szekrényben ? A kezeslábasok között ?

– Igen.

A sarokban álló kis íróasztalhoz ment, és fölvelt róla egy papírlapot. Elém tette.

– Írtam egy ideiglenes jegyzőkönyvet – mondta. – Jó is, hogy körülnéztél a szobájában. Az exitus oka . . . halálos adag pernosztál injekció. Itt van, olvasd . . .

Átfutottam a rövid szöveget.

– Öngyilkosság . . . – ismételtem halkan. – De hát miért . . . ?

– Idegösszeomlás . . . depresszió . . . vagy minek hívják. Ehhez te jobban értesz.

– Én csak ahhoz értek, amit magam látok – feleltem, és ültömből, alulról a szemébe néztem.

– Ezzel mit akarsz mondani ? – kérdezte nyugodtan.

– Beadta magának a pernosztált, és a szekrénybe bújt, igaz ? Hát ha így volt, akkor ez nem depresszió, ez nem holmi idegösszeroppanás, hanem súlyos pszichózis. Paranoia . . . Bizonyára azt hitte, hogy lát valamit . . . – folytattam egyre lassabban, a szemébe meresztve szemem.

A rádiópulthoz ment, s megint a kapcsolókat kattogtatta.

– Te írtad alá – szoltam egy idő múlva. – És Sartorius ?

– Fent van a laborban. Mondtam már. Nem mutatkozik ; azt hiszem . . .

– Mit hiszel ?

– Hogy bezárkózott.
– Bezárkózott ? Ahá. Bezárkózott. No tessék. Talán el is barikádozta magát ?

– Lehet.

– Snaut . . . – mondtam – az Állomáson van valaki.

– Láttad ?!

Előrehajolva meredt rám.

– Hát mire figyelmeztettél ? Hallucinációkra ?

– Mit láttál ?!

– Ember van itt, igaz ?

Hallgatott. A falnak fordult, mintha nem akarná, hogy lássam az arcát. Ujjaival dobolt a fémlapon. Kezére néztem. Már nem volt rajta vérnyom. Hirtelen világosság gyúlt az agyamban.

– Valóságos ember – folytattam halkan, szinte suttogva, mintha titkot árulnék el, és kihallgathatnának. – Igaz ? Meg lehet . . . érinteni. Meg lehet . . . sebesíteni . . . és te ma is láttad.

– Honnan tudod ?!

Nem fordult felém. Állt a falhoz lapulva, ahogy szavaim odaszögezték.

– Éppen mielőtt én megérkeztem . . . Nem sokkal azelőtt . . .

Összerándult, mintha végigverték volna rajta. Tébolyult szempár meredt rám.

– Te ?!!! – hörögte. – Hát *te* ki vagy ?!

Úgy látszott, mindjárt rám veti magát. Erre nem számítottam. Feje tetejére állt a helyzet. Nem hiszi, hogy az vagyok, akinek mondom magam ? Mit jelent ez ?! Arca eltorzult a rémülettől. Elmebaj ? Mérgezés ? Minden lehetséges. De azt a – szörnyeteget én magam láttam, hát akkor én . . . én is . . . ?!

– Ki volt az ? – tört ki belőlem. Ez a kérdés megnyugtatta. Egy darabig vizsgálgatott, mintha még nem volna biztos a dolgában. De már mielőtt megszólalt, tudtam, hogy rosszat léptem, és nem fog válaszolni.

Lassan leült a karosszékre, és fejére szorította két kezét.

– Mik történnek itt . . . – mormolta. – Lidércnyomás . . .

– Ki volt az ? – kérdeztem újra.

- Ha nem tudod . . . – dünnyögte.
- Akkor mi van ?
- Akkor semmi.
- Snaut – mondtam –, elég messze vagyunk hazulról. Játsszunk nyílt kártyákkal. Úgyis olyan zavaros itt minden.
- Hát mit akarsz ?
- Mondd meg, kit láttál !
- És te . . . ? – vágta rá gyanakodva.
- Így nem jutunk semmire. Én megmondom, de mondd meg te is. Nyugodt lehetsz, nem tartalak örültnek, mert tudom . . .
- Örültnek ! Uramisten ! – próbált nevetni. – Ember, hiszen te semmit, de semmit . . . hiszen az megváltás lenne. Ha ő egy percig is azt hitte volna, hogy megbolondult, akkor nem teszi ezt, akkor élne . . .
- Szóval, amit a jegyzőkönyvben az idegösszeomlásról írtál, az hazugság ?
- Hát persze !
- És miért nem írod az igazat ?
- Miért . . . ? – sóhajtott.
- Hallgattunk egy sort. Megint koromsötétben tapogatóztam, nem értettem semmit, pedig már-már azt hittem, sikerül meggyőzőnöm, és közös erővel rohamozzuk meg a rejtélyt. De hát miért, miért nem akar beszélni ?!
- Hol vannak az automaták ? – kezdtem újra.
- A raktárban. Bezártuk őket, kivéve a repülőtérieket.
- Miért ?
- Erre sem válaszolt.
- Nem mondd meg ?
- Nem mondhatom.
- Sehogy se tudtam a helyzet nyitjához férkőzni. Fölmenjek Sartoriushoz ? Hirtelen eszembe jutott a cédula, és ezt láttam most a legfontosabbnak.
- Hogy képzeled ilyen körülmények között a további munkát ? – támadtam rá.
- Megvetően vállat vont.
- Kít érdekel a munka ?
- Azt mondd ? Hát akkor mit akarsz csinálni ?

Nem felelt. A csöndben mezítlábas léptek távoli nesze hallatszott. A nikkel és műanyag készülékek, mennyezetig érő elektronikus agyak, mikroszkópok és precíziós műszerek között úgy hatott ez a lomha, csoszogó járás, mint valami félkegyelmű bohóc mutatványa. A lépések közeledtek. Felálltam, és izgatottan lestem Snautot. Résre hunyorított szemmel fülelt, de egy csöpp ijedelem se látszott rajta. Hát mégsem *tőle* ??

– Hogy került ez ide ? – kérdeztem. És amikor késett a válasz : – Nem akarod megmondani ?

– Nem tudom.

– No jó.

A léptek távolodtak és elhaltak.

– Nem hiszed el ? – nézett rám. – Becsületszavamra nem tudom.

Szótlanul kinyitottam a szkafanderes szekrényt, és félretoltam a nehéz, üres gúnyákat. Mint vártam, belül, a kampókon lógtak a súlytalanság állapotában végzendő úrsétákhoz való gázpisztolyok. Sokat nem ér, de mégiscsak fegyver. Jobb, mint a semmi. Megvizsgáltam a tartályt, s vállamra akasztottam a tokot. Snaut éberén figyelt. Mikor igazítottam a szíj hosszán, gúnyosan rám vigyorgott sárga fogaival.

– Szerencsés vadászatot ! – huhogta.

– Köszönök mindent – feleltem, az ajtó felé tartva. Felugrott a karosszékből.

– Kelvin !

Ránéztem. Már nem vigyorgott. Nem tudom, láttam-e valaha ilyen elkínzott arcot.

– Kelvin, ez nem . . . én . . . én igazán nem . . . – dadogta. Vártam, folytatja-e, de csak a száját mozgatta, mintha valamit ki akarna köpni.

Sarkon fordultam, és szó nélkül kimentem.

Sartorius

A folyosó üres volt. Először egyenes, aztán jobbra fordul. Sohasem voltam még az Állomáson, de az előkészítő edzés keretében hat hétig laktam pontos másában a Földön, az Intézetben. Tudtam hát, hová vezet az alumínium lépcső. A könyvtárban sötét volt. Kitapogattam a villanykapcsolót. Megkerestem a katalógusban *A szolarisztikai évkönyvek* első kötetét a függelékkel, és lenyomtam a billentyűt. Piros fény gyulladt ki. A kölcsönzőgép közölte, hogy a könyv Gibariannál van, a másikkal, azzal a *Kis Apokrif*tal együtt. Eloltottam a villanyt, és lekocogtam. Nagyon féltem Gibarian kabinjától, bár az előbb a folyosóról hallatszottak azok a bizonyos léptek. De hátha visszament? Egy darabig ott topogtam az ajtó előtt, aztán erőt vettem magamon, és összeszorított foggal benyitottam.

Kigyúlt a fény – a szoba üres volt. Az ablak előtti könyvhalommal kezdtem, egyenként dobáltam félre a padlón heverő köteteket; egyszer csak a szekrényhez ugrottam és bezártam. Nem bírtam nézni azt az üres helyet a kezeslábasok között. Az ablaknál nem találtam meg a függeléket. Módszeresen haladtam tovább, darabról darabra, végül elértem az utolsó halomhoz az ágy és a szekrény között, és ebben lapult a keresett könyv.

Reméltem, hogy találok benne valami útmutatást, és csakugyan : a névmutatónál ott volt egy papírdarabka ; a piros ceruzával bekarikázott név – André Berton – nem mondott nekem semmit. Két oldalszám állt mellette. Felapoztam először az elsőt, s megtudtam, hogy Berton tartalékpilóta volt Shannahan űrhajóján. Jó száz oldallal hátrább szerepel újra. Az expedíció a leszállás után eleinte roppant óvatos volt, de miután tizenhat nap alatt kitapasztalták, hogy a plazmaóceán nemcsak semmi támadó kedvet nem mutat, hanem vissza is húzódik minden felszínéhez közeledő tárgy elől, és lehetőleg kerüli a közvetlen kapcsolatot a műszerekkel meg az emberekkel, Shannahan és helyettese, Timolis, enyhített a
szigorú
óvatos-

sági rendszabályokon, mivel azok nagyon megnehezítették és hátráltatták a munkát.

Ekkor az expedíció két- és háromtagú csoportokra oszlott, és ezek olykor több száz mérföldes utakat is tettek az óceán fölött; a sugárszórókat, amelyekkel a munkaterületet addig körülzárták, a Bázison helyezték el. Az új módszer első négy napján semmi baleset nem történt, csak a szkafanderek oxigénkészüléke romlott el néha, mert a kifúvószelepek érzékenynek bizonyultak a mérgező légkör korróziós hatására. Ezért majdnem naponta cserélni kellett őket.

Az ötödik napon (a leszállástól számítva a huszonegyedikén) két kutató, Carucci és Fechner – az előbbi sugárbiológus, a másik fizikus – felfedező repülést végzett az óceán fölött egy kétszemélyes kis siklókocsiban. (Ez nem repülő jármű, hanem légpárnán siklik.)

Mivel hat óra múlva sem tértek vissza, Timolis – a Bázis parancsnoka Shannahan távollétében – riadót rendelt el, s minden rendelkezésre álló emberét keresésükre küldte.

A körülmények végzetes összejátszása volt, hogy aznap, alig egy órával a kutatócsoportok indulása után, megszakadt a rádióösszeköttetés, mert a vörös napon óriási folt keletkezett, és erős részecskesugárzás bombázta a légkör felső rétegeit. Csak az ultrarövid hullámú készülékek működtek, de azok mindössze húsz-harminc mérföldes körzetben biztosították a kapcsolatot. Rádásul napnyugta előtt sűrű köd támadt, úgyhogy fel kellett hagyni a kereséssel.

A mentőcsoportok már hazatérőben voltak, mikor egyikük fölfedezte a siklókocsit, alig nyolcvan mérföldnyire a parttól. Működő motorral, teljes épségben suhant a hullámok fölött. De átlátszó kabinjában csak egy ember volt – az eszméletlenül heverő Carucci.

A siklókocsit a Bázisra vitték, Caruccit az orvosok gondjaira bízta; még aznap este magához tért. Fechner sorsáról semmit sem tudott mondani. Csak arra emlékezett, hogy amikor már visszafelé készülődtek, ő egyszer csak fuldokolni kezdett. Készülékének kifúvószelepe beszorult, és minden belégzésnél egy kevés mérges gáz került szkafandere belsejébe.

Fechner meg akarta javítani társa légzőkészülékét, ezért kikapcsolta övét és felállt. Ez az utolsó mozzanat, amire Carucci emlékezett. A szakértők így rekonstruálták az események valószínű lefolyását : Carucci készülékének javítása közben Fechner kinyitotta a fülke tetejét, feltehetőleg azért, mert az alacsony fedél akadályozta a mozgásban. Ez nem volt tilos, hiszen az ilyen gépek teteje amúgy sem zár légmentesen, csak az időjárás viszonyosságai és a szél ellen véd. Szerelés közben bizonyára az ő oxigénkészüléke is elromlott ; Fechner elködösült tudattal felfelé kapaszkodott, kimászott a nyíláson a kocsii tetejére, és az óceánba zuhant.

Ez az óceán első áldozatának története. A holttestet hiába keresték, pedig a szkafanderben felszínen kellett volna maradnia. De ha ott lebegett is – a sok ezer négyzetmérföldes, többnyire ködfoszlányokba burkolt, hullámozó rengeteg tüzetes átkutatása meghaladta az expedíció lehetőségeit.

Visszatérek a korábbi eseményekhez. Alkonyatra valamennyi mentőgép hazaért, kivéve a nagy teherhelikoptert, amelyen Berton indult el.

Sötétedés után majdnem egy órával jelent meg a Bázis fölött ; már komolyan aggódtak érte. Idegsokkon mehetett keresztül – csak azért szállt ki saját lábán a gépből, hogy eszeveszetten menekülni kezdjen ; sírt és kiabált, amikor feltartóztatták ; megdöbbenő látvány volt, hiszen ez a pilóta tizenhét éve repült az űrben, sokszor a legnehezebb körülmények között.

Az orvosok nála is mérgezésre gyanakodtak. Két nap múlva Berton – aki látszólag helyrezökkent, de egy pillanatra sem volt hajlandó elhagyni az expedíció főrakétáját, sőt az óceánra néző ablakokat is messze elkerülte – azzal állt elő, hogy jelentést kíván tenni repüléséről. Ragaszkodott ehhez, azt mondta, rendkívül fontos ügyről van szó. Jelentését az expedíció megvizsgálta, de a légköri gázokkal mérgezett elme kóros termékének minősítették, s mint ilyet, nem az expedíció történetéhez, hanem Berton kórtörténetéhez csatolták, amivel az ügy be is fejeződött.

Ennyit közölt a függelék. Nyilván Berton jelentése tartalmazta a lényegyet – azt, amitől ez a hosszújáratú pilóta összeroppant. Újra tűvé tettem a szobát, de a *Kis*

Apokrifot nem találtam. Mind jobban erőt vett rajtam a fáradság, másnapra halasztottam hát a további kutatást, és elhagytam a kabint. Az alumínium lépcső mellett elhaladva, észrevettem, hogy fokaira világosság hull. Sartorius még ilyenkor is dolgozik ?! Találkoznom kell vele, gondoltam.

Fent egy kicsit melegebb volt. A széles, alacsony folyosón enyhe huzat csapott meg. A papírszalagok vadul lobogtak a szellőzőnyílásokon. A központi laboratórium ajtaja vastag, recés üveglap, fémkeretben. Sötét függönyféle takarta belülről; csak a mennyezet alatti keskeny ablakokon vetődött ki a fény. Megnyomtam a keresztrudat. Mint vártam, az ajtó nem engedett. Odabent csönd volt; olykor halk sziszegés hallatszott, mintha gázláng égne. Bekopogtam – semmi válasz.

– Sartorius ! – kiáltottam. – Sartorius doktor ! Én vagyok, Kelvin, az új kolléga ! Beszélnem kell önnel, engedjen be, kérem !

Mintha gyűrött papírok zizzennének valakinek a lába alatt – aztán újra csönd lett.

– Én vagyok az, Kelvin ! Hiszen hallott rólam ! Pár órája érkeztem a Prométheusszal ! – kiabáltam be az ajtófélfá és a fémkeret résén. – Sartorius doktor ! Nincs itt senki más, csak én ! Engedjen be.

Csőnd. Azután halk nesz. Néhány éles csörrenés, talán fémeszközöket raknak fémtálcára. És hirtelen sóbálvánnyá dermedtem. Szapora kis léptek koppantak – mintha egy gyermek szedegetné kurta lábacskaít. Talán . . . talán roppant ügyesen utánozza ezt a tipegést : ujjaival dobol egy jól rezonáló, üresládán.

– Sartorius doktor !!! – harsogtam. – Kinyitja, vagy nem nyitja ki ?!

Válasz helyett megint a gyerektipegést hallottam, és közben néhány alig kivehető, gyors, erélyes lépést, mintha az az ember lábujjhegyen járna. De ha járkál, hogy utánozhatja közben a gyereket ? Bánom is én ! – fortyantam fel, és növekvő dühömet szabadjára engedve, ordítani kezdtem :

– Sartorius doktor !!! Nem azért repültem tizenhat hónapig, hogy megállítsanak a komédiái !!! Tízíg számolok, aztán betöröm az ajtót !!!

Nemigen hittem, hogy sikerülne.

A gázpisztoly lökése nem nagyon erős, de elhatároztam, hogy valami módon beváltom a fenyegetésemet ; ha kell, robbanóanyagot kerítek, biztosan akad a raktárban. Nem szabad engednem, buzdítottam magam, nem játszhatom örökösen azokkal a kártyákkal, amiket a helyzet a kezembe nyom, hiszen a téboly vigyorog róluk.

Olyan zaj hallatszott, mintha birkóznának, vagy bűrtort tologatnának, a függöny félrecsúszott, a fél méternyi résen vékony árnyék tűnt fel a jégvirágos ablakhoz hasonló, homályos üvegtábla mögött, és megszólalt egy kissé rekedtes fejhang :

- Kinyitom, de ígérje meg, hogy nem jön be.
- Akkor minek nyitja ?! - förmedtem rá.
- Kimegyek magához.
- Jó. Megigérem.

A kulcs halkán nyikordult a zárban, azután az ajtó felét eltakaró sötét árnyék gondosan visszahúzta a függönyt, majd bonyolult műveletek következtek, recsegő faasztal tologatását véltem hallani, aztán végre megnyílt az üvegajtó, épp csak annyira, hogy Sartorius kicsúszhasson rajta. Megállt előttem, testével fedezve a bejáratot. Sovány égimeszelő volt, csont és bőr a krémszínű trikó alatt. Fekete kendőt viselt a nyakában, vállán kettéhajtott, savmarta laboratóriumi védőköpeny lógott. Keskeny lófejét ferdén tartotta. Majdnem fél arcát elfödte a domború fekete szemüveg, úgyhogy szemét nem láthattam, csak hosszú állkapcsát, kékes száját és szintén szederjes, fagyottnak látszó, óriási fülét. Borotvátalan volt. Piros sugárvédő gumikesztyű függött zsinóron a csuklójáról. Egy darabig leplezetlen ellenszenvvel szemléltük egymást. Fején ólomszínű sörte meredezett (maga nyírhatta le géppel), állán egészen ősz borosta. Homloka lesült, mint Snauté, de csak körülbelül a feléig ; a lebarnult részt vízszintes vonal határolta. Biztosan mindig sapkát visel a napon.

- Mit óhajt ? - szólalt meg végre. Úgy rémlett, nem annyira az én mondanivalómat várja, inkább hátrafelé figyel minden idegszálával, görcsösen az üvegajtóhoz tapadva. Jó darabig nem tudtam, mivel kezdjem, nehogy valami butaság süljön ki belőle.

- Kelvin vagyok . . . bizonyára hallott rólam – kezdtem.
- Gibarian munkatársa vagyok . . . azaz voltam . . .

Sovány arca – csupa függőleges vonal, ilyen lehetett Don Quijote – kifejezéstelen maradt. A rám szegezett domború, fekete szemüveg valahogy torkomra forrasztotta a szót.

- Most értesültem, hogy Gibarian . . . meghalt.

Megint elakadtam.

- Igen. És mit óhajt ? . . .

Türelmetlen volt a hangja.

- Öngyilkos lett ? . . . Ki találta meg a holttestet, ön vagy Snaut ?

- Miért kérdezi ezt tőlem ? Nem tájékoztatta Snaut doktor . . . ?

- Azt szeretném hallani, hogy *önnek* mi a véleménye az ügyről . . .

- Ön pszichológus, Kelvin doktor ?

- Igen. Miért ?

- Tudós ?

- No igen . . . De hogy jön ez . . .

- Azt gondoltam, talán nyomozó vagy rendőr. Hajnali két óra negyven perc van, és ön ahelyett hogy igyekezne bekapcsolódni az Állomáson folyó munkába, ami végeredményben még érthető lenne, bármilyen brutálisan próbált is behatolni a laboratóriumba, úgy faggat itt engem, mintha legalábbis gyanúsított volnék.

Olyan erőfeszítéssel fékeztem magam, hogy homloko-
mon kiütött a veríték.

- Ön igenis gyanús, Sartorius ! – vágtam oda fojtott hangon.

Mindenáron vérig akartam sérteni, ezért ádázul hozzá-
tettem :

- És ezt maga is nagyon jól tudja !

- Ha ezt vissza nem vonja és bocsánatot nem kér, panaszt teszek maga ellen a rádiójelentésben, Kelvin !

- Miért kérjek bocsánatot ? Mert ahelyett hogy tisztességesen fogadna, és elmondaná, mi történik itt, bezárkózik a laborba, és elbarikádozza magát ? Hát elment a józan esze ?! Tudós maga vagy gyáva patkány ?! Hallja ? Válaszolna végre ?! – Magam sem tudom, miket ordítottam.

tam, de meg se rezzent. Sápadt, likacsos bőren kövér izzadságcseppek gyöngyöztek. Most kaptam észbe : hiszen nem is figyel rám ! Két kezét a háta mögé dugva, teljes erővel nyomta az ajtót, amely kissé megremegett, mintha belülről nekifeszülne valaki.

– Menjen . . . – nyögött fel hirtelen furcsa, sipító hangon. – Menjen . . . már . . . az isten szerelmére ! Menjen le, majd megyek én is, megteszek mindent, amit akar, csak menjen !!!

Hangjában elmondhatatlan szenvedés volt – teljesen elhülve önkéntelenül az ajtó felé nyúltam, hogy segítsék tartani, hiszen szemlátomást ezen erőlködött, de olyan borzalmast üvöltött, mintha kést fogtam volna rá, így aztán hátrálni kezdtem, ő pedig szünet nélkül rikácsolt éles fejhangján, hol azt : „Menj ! menj !”, hol azt : „Megyek már ! megyek !!! Ne ! ne !!!”

Felrántotta az ajtót, és beugrott, úgy rémlett, hogy melle magasságában aranyos holmi csillan meg, valami fényes korong, tompa zaj hallatszott a laboratóriumból, félrecsúszott a függöny, magas árnyék suhant el az üveg-lap mögött, a függöny a helyére került, és aztán már nem láttam semmit. Mi történik ott bent ? Lépések dobogtak, a vad hajsza éles üvegcsörömpölésbe torkollott, és csengő gyerekkacagás volt rá a válasz . . .

Remegett a lábam ; riadtan néztem körül. Csönd támadt. Leroskadtam az alacsony, műanyag lapos ablakpárkányra. Talán egy negyedórát is ülhettem így, nem tudom, vártam-e valamit, vagy csak annyira kiborultam, hogy nem volt lelki erőm felállni. Majd szétrepedt a fejem. Hosszú csikorgást hallottam valahonnan fentről, és egyszerre világos lett.

Ültömből csak a laboratóriumot megkerülő körfolyosó egy szakaszát láttam. Ez az Állomás legfelső emelete, közvetlenül a páncéltető alatt, ezért a belső falak homorúak és ferdek, néhány méterenként lőrészerű ablakokkal, fedőlapjuk éppen most emelkedett fel, közeledett a kék naplemente. Vakító fény csapott be a vastag üvegű ablakon. Minden nikkelszegély, minden kilincs felragyogott, mint egy-egy kis nap. A laborajtó érdes üvegtáblája kemence-nyílásként izzott. Ránéztem a kísérteties fényben szürkének tetsző, ölbe tett kezemre : jobbomban a gázpisztolyt

szorongattam. Fogalmam sem volt, mikor és hogyan vettem elő a tokjából. Visszaraktam. Tudtam már, hogy itt a sugárszóró sem használ, ugyan mit is kezdenék vele ? Szétvessem az ajtót ? Betörjek a laboratóriumba ?

Feltápáskodtam. Az óceánba süllyedő napkorong hidrogénrobbanásként lángolt, és szinte megfogható, vízszintes sugárnyalábot lövellt utánam ; mikor arcomat érte (már lefelé mentem a lépcsőn), úgy égetett, mint a forró pecsétviasz.

A lépcső közepén meggondoltam magam, és visszafordultam. Körüljártam a laboratóriumot. Mint mondtam, a folyosó körbevisz; vagy száz lépés után, a túlsó oldalon ugyanolyan üvegajtóhoz érkeztem. Nem is próbáltam kinyitni, tudtam, hogy zárva van.

Nézelődtem, nincs-e valami ablak vagy legalább rés a műanyag falban ; egyáltalán nem éreztem méltatlan dolognak, hogy meglessem Sartoriust. Elég volt a találgatásból, tudni akartam az igazságot, bár sejtettem, hogy aligha fogom megérteni.

Eszembe jutott, hogy a labortermeket mennyezeti ablakok világítják meg, vagyis a páncéltető ablakai, és ha kímásznék, talán be tudnék kukucskálni. Ehhez azonban le kell mennem szkafterért és oxigénkészülékért. Álldogáltam a lépcsőnél, tanakodtam, érdemes-e nekivágnom. Nagyon valószínű, hogy a tetőablakok üvege homályos, de mi mást tehetnék ? Lementem a középső szintre. El kellett haladnom a rádióközpont előtt. Ajtaja félig nyitva volt. Snaut ugyanúgy ült, ahogy otthagytam. Aludt. Lépteimre összerendezte, és kinyitotta a szemét.

– Halló, Kelvin ! – üdvözölt rekedten. Nem válaszoltam.

– No mi van, megtudtál valamit ? – érdeklődött.

– Meg – feleltem lassan. – Nincs egyedül.

Elhúzta a száját.

– No tessék. Mik ki nem derülnek. Vendégeket fogad, azt mondod ?

– Igazán nem értem, miért nem akarjátok elárulni, hogy mi ez – vettem oda színlelt közönnyel. – Hiszen itt maradok, és úgyszólván meg tudom előbb-utóbb. Hát mire jó ez a titokzatoskodás ?

– Majd megérted, ha neked is lesznek vendégeid – mondta. Úgy rémlett, vár valamire, és nincs sok kedve beszélgetni.

– Hová mész ? – szól utánam, amikor hátat fordítottam. Nem feleltem. A repülőtéri csarnok ugyanabban az állapotban volt, ahogy hagytam. Az emelvényen ott állt, félig nyitva, az én összeégett fülkém. A szkafanderes fogasok felé indultam, de hirtelen elment a kedvem a tetősétától. Sarkon fordultam, és lesiettem a csigalépcsőn a raktárakhoz. A szűk folyosó tele volt palackokkal és feltornyozott ládákkal. A meztelen fémfal kékesen csillogott a fényben. Még húsz-harminc lépés, és a földem alatt megjelent a dérlepte hűtővezeték. Követni kezdtem. Vastag műanyag karmantyúban tűnt el, bevezetett a légmentesen zárt hűtőházba. Felrántottam a két tenyérszerű vastag, gumiperemű ajtót ; dermesztő hideg csapott ki rajta. Megborzongtam. Jégcsapok csüngtek le a havas spirálcsövek labirintusáról. Itt is vékony hóréteggel lepett ládák és tartályok sorakoztak, a fal menti polcokon pedig fémdobozok és valami zsiradék átlátszó műanyagba csomagolt, sárgás tömbjei. Hátralacsonyabb volt a félköríves földem. Jégtűktől szikrázó, vastag függőny lógott rajta. Félrehajtottam. Az alumínium rácsokból összerakott priccsen valami nagy, hosszúkás tárgy feküdt, szürke ponyvával letakarva. Megemeltem a ponyvát, és Gibarian éles metszésű arcába pillantottam. Fekete haja, homloka fölött az ősz csikkal, rásimult koponyájára. Gégéje élesen kidudorodott, megtörve a nyakát. Besüppedt szeme fölfelé meredt, sarkában zavaros jégcsepp gyűlt meg. Csontig átjárt a hideg, összeszorítottam az állkapcsomat, hogy ne vacogjak. Fogtam a ponyvát, és másik kezemmel arcához értem. Egészen olyan volt, mintha fagyos fát érintettem volna. Bőrét érdessé tette a fekete pontokként kiütő borosta. Ajkára a határtalan, megvető türelem kifejezése fagyott rá. Visszaengedtem a takaró szélét, s ekkor észrevettem, hogy a test másik oldalán hosszúkás, fekete gyöngyök vagy babszemek látszanak ki a ponyva ráncai alól, nagyság szerint sorba fűzve. Hirtelen meghűlt bennem a vér.

Meztelen lábujjak voltak azok, a talp felől nézve, a nagyujjak tojásdad begye kissé elállt ; a halotti lepel gyűrött széle alatt a néger nő simult a priccshez.

Hason feküdt, mintha mélyen aludna. Lassan, lassan felhajtottam a vastag ponyvát. Feje, apró, kékesfekete csigákba göndörödő hajával, éppolyan fekete, vaskos karja hajlatában pihent. Hátának csillogó bőre megfeszült a gerincoszlop dudorain. A hatalmas test meg sem moccant. Ismét meztelen lábára pillantottam, és ekkor különös dolog hökkentett meg : talpa nem volt lapos és kemény a ránehezedő súlytól, nem szarusította el a mezítlábjárás, éppolyan vékony bőr fedte, mint a hátát vagy a kezét.

Nem hittem a szememnek, ezért megtapintottam, bár sokkal rosszabb volt hozzáérni, mint a holttesthez. Ekkor hihetetlen dolog történt : a húszfokos fagyban fekvő test élt és megmozdult. Felhúzta a lábát, mint az alvó kutya, ha a mancsához nyúl.

Megfagy itt – gondoltam, de teste nyugodt volt, és éppen csak hűvös ; puha érintése még ott bizsergett ujjam hegyében. Kihátráltam, leeresztettem a függőnyt, és visszatértem a folyosóra. Azt hittem, megfulladok a hőségtől. A lépcső felvitt a repülőtéri csarnokhoz. Leroskadtam egy összetekert gyűrűs ejtőernyőre, és kezembe tettem az arcom. Úgy éreztem, mintha agyfőbe vertek volna. Nem tudtam, mi van velem. Halálosan kimerült voltam, gondolataim szakadék peremén tántorogtak – az öntudatlanság, a megsemmisülés boldogságos, elérhetetlen menedéknak tetszett.

Nem volt miért Snauthoz vagy Sartoriushoz mennem, nem tudtam elképzelni, hogy bárki is értelmes egésszé kovácsolhatná azt, amit eddig átéltem, amit láttam, amit saját kezemmel tapintottam. Az egyetlen mentség – szabadulás – magyarázat a téboly diagnózisa volt. Igen – biztosan megőrültem, mindjárt ahogy leszálltam. Az óceán így hat az agyamra – egymást követik a hallucinációim, ha pedig így van, főlegesen gyötröm magam, hogy megfejtsem a nem létező rejtélyeket, inkább orvosi segítség után kellene nézmem : felhívni a rádióközpontból a Prométheuszt vagy egy másik úrhajót, leadni az SOS jelzést.

Olyasmi történt ekkor, amit sohasem hittem volna : megnyugtatót a gondolat, hogy nem vagyok épelméjű.

Most már nagyon is jól megértettem Snaut szavait – ha ugyan Snaut egyáltalán létezik, és én valaha is beszél-

tem vele, hiszen lehet, hogy már jóval előbb hallucinálni kezdtem – lehet, hogy még a Prométheuszon vagyok, ott tört ki rajtam hirtelen az elmebaj, és mindaz, amit átéltem, csak bomlott agyam terméke ? De ha beteg vagyok, akkor meg is gyógyulhatok – s ez legalább felcsillantotta a szabadulás reményét, amelyet alig párórás solarisi tapasztalataim kusza rémregényében sehogy sem bírtam felfedezni.

Most tehát mindenekelőtt valami logikusan elgondolt kísérletet – experimentum crucist – kell magamon végezni, hogy bizonyosságot szerezzek : igazán megőrültem, és saját képzeletem szüleményeivel viaskodom-e, vagy élményeim, bármilyen abszurdak és hihetetlenek, mégiscsak valóságosak ?

Így töprengtem, a csarnok tartószerkezetének egyik acéloszlopát bámulva. A falból kiálló, lent domború bádoglemezzel borított, halványzöldre mázolt oszlopról pár helyen, körülbelül egy méter magasságban, lepatogzott a festék, nyilván az erre gördülő rakétaszállító kocsik koptatták le. Megtapogattam az acélt, kicsit fölmelegítettem a tenyeremmel, megkocogtattam a bádog védőlemez kihajló peremét – lehet az agyrém ennyire valóságos ? Lehet – válaszoltam magamnak ; elvégre ez a szakmám, érték hozzám.

De kitalálhatok-e ilyen mindent eldöntő kísérletet ? Eleinte úgy rémlett, hogy nem, mert bármilyen feladatot tűzök magam elé, az is beteg agyam csalódása lesz (ha valóban beteg). Hiszen nemcsak kóros esetekben, hanem a legnormálisabb álomban is előfordul, hogy ébren nem ismert személyekkel beszélgetünk, kérdéseket teszünk fel az álomalakoknak, s halljuk a válaszukat ; és bár ezek a személyek csak saját pszichikumunk szülöttei, ideiglenesen elkülönült pszeudoautonóm részei, mégsem tudjuk, mit fognak felelni, amíg (ál munkban) meg nem szólaltak. Pedig válaszukat saját elménknek ez az elkülönült része fogalmazza meg, tehát már akkor ismernünk kellene, mikor kigondoltuk, hogy aztán a képzelt személy szájába adhassuk. Bármit tervezek hát és bármit hajtok végre, mindig ráfoghatom, hogy úgy cselekedtem, ahogyan ál munkban cselekszünk. Egyáltalán nem biztos, hogy Snaut

[kép]

[üres]

és Sartorius valóban létezik, tehát nekik is hiába tennék fel akármilyen kérdést.

Gondoltam rá, hogy bevehetnék valami orvosságot, valami erős hatású szert, például peyolt vagy más olyan készítményt, amely érzéki csalódásokat és színes látomásokat idéz elő. Ha ilyen jelenségeket tapasztalnék, ez azt bizonyítaná, hogy a bevett orvosság igazán létezik, és a környező anyagi valóság része. Csakhogy – elmélkedtem tovább – ez sem volna a kívánt döntő kísérlet, mivel tudom, hogyan *kell* hatnia a szernek (hiszen szükségképpen magam választottam ki), tehát megtörténhet, hogy az orvosság bevétele és hatása egyaránt csak képzeletem terméke lesz.

Már azt hittem, nem sikerül kitörnöm az örület bűvös köréből – hiszen nem gondolkodhatom másképp, mint az agyammal, nem léphetek ki magamból, hogy ellenőrizsem, normálisak-e a testemben lejátszódó folyamatok. Ekkor hirtelen fején találtam a szöget.

Felugrottam az ejtőernyőtekercsről, és egyenesen a rádióközpontba rohantam. Nem volt ott senki. Futó pillantást vetettem a fali villanyóra. Éjjel négy óra felé járt – az Állomás egyezményes éjszakája, odakint ugyanis már pirkadt a vörös hajnal. Gyorsan bekapcsoltam a távolsági rádiókészüléket, és míg a lámpák bemelegedtek, még egyszer végiggondoltam a kísérlet szakaszait.

Nem emlékeztem a Solaris körül keringő Szatelloid automata állomásának hívójelére, de a főpult felett lógó táblácskán megtaláltam. Kopogtak a morsejelek, és nyolc másodperc múlva megjött a válasz. A Szatelloid, illetve annak elektronikus agya ritmikusan ismétlődő szignállal jelentkezett.

Ekkor felszólítottam, adja meg öt tizedesjegy pontossággal, hogy a Solaris körül keringve a Tejútrendszer csillagkorongjának mely délköreit metszi huszonkét másodpercenként.

Azután leültem, és vártam a választ. Tíz perc múlva megjött. Letéptem az eredményt közlő papírsíkot, és a fiókba dugtam (vigyázva, nehogy közben rápillantsak). Lecipeltem a könyvtárból a nagy égtérképeket, a loga-

ritmustáblákat, a Szatelloid napi mozgásának évkönyvét meg néhány segédkönyvet, és nekiveselkedtem ugyanennek a feladatnak. Az egyenletek felállítása majdnem egy óráig tartott ; nem is emlékszem, mikor számoltam ennyit utoljára, talán még az egyetemen, gyakorlati csillagászat vizsgán.

A számításokat az Állomás nagy számítógépén végeztem el. Gondolatmenetem a következő volt : a zégtérképekről olyan adatokat kell kapnom, amelyek nem, fedik teljesen a Szatelloid által közölt mérési eredményeket. Azért nem, mert a Szatelloid pályájára rendkívül bonyolult zavaró erők hatnak – nemcsak a Solaris és az egymás körül keringő két nap vonzása befolyásolja, hanem az óceán által előidézett helyi gravitációs változások is. Ha meglesz a két számsorom, a Szatelloid adatai és az égtérképek alapján végzett elméleti számítás eredményei, bevezetem számításaimba a szükséges helyesbítéseket ; akkor a két eredménycsoportnak a negyedik tizedesjegyre fednie kell egymást ; eltérés csak az ötödik tizedesjegynél mutatkozhat, az óceán kiszámíthatatlan tevékenységének hatására.

Nos, még ha a Szatelloid által közölt számsor nem is valóság, hanem zavart elmém szüleménye, akkor sem egyezhet a második adatsorral. Agyam megbomolhatott, de semmilyen körülmények között sem lehetett képes maga elvégezni a számítást, amit az Állomás nagy számítógépe végzett, mivel ehhez több hónapra lett volna szüksége. Így hát – ha az adatok egyeznek – az Állomás nagy számítógépe valóban létezik, és nem lázálomban, hanem a valóságban dolgoztam vele.

Remegett a kezem, mikor elővettem a fiókból a távirógép papírcsikját, és a számítógép szélesebb eredményszalagja mellé fektettem. A két számsor, mint gondoltam, a negyedik tizedesjegyre egyezett. Eltérések csak az ötödiknél jelentkeztek.

A fiókba dobtam a papírokat. A számítógép tehát létezik, tőlem függetlenül ; akkor az Állomás is valóság, mindazzal együtt, ami rajta van.

Éppen be akartam csukni a fiókot, amikor észrevettem, hogy egész köteg papírlap van benne, tele idegesen

rótt számításokkal. Közelebb húztam ; egyetlen pillantásból megértettem, hogy valaki már elvégezte a kísérletemet, illetve egy hasonlót, azzal a különbséggel, hogy a csillagkorong adatai helyett a Solaris albedójának negyven másodpercenkénti értékét adatta meg a Szatelloiddal.

Nem vagyok őrült. Oda a végső reménysugár. Kikapcsoltam az adót, megittam a termoszból a maradék erőlevest, és aludni mentem.

Harey

Míg számoltam, valami dühös, néma elszántság tartott lábon. Most aztán annyira eltompultam a kimerültségtől, hogy képtelen voltam megágyazni a kabinomban; ahelyett hogy a felső szíjakat kapcsoltam volna ki, a karfát rángattam, úgyhogy az egész mindenség a nyakamba szakadt; mikor végre lent volt az ágy, a padlóra dobáltam a ruhámat meg a fehérneműmet, és félig eszméletlenül zuhantam a párnára, még csak fel sem fújtam rendesen. Világosban aludtam el, nem is tudom, mikor. Azzal az érzéssel nyitottam ki a szememet, hogy csak pár percig aludtam. Sápadt vörös fény töltötte be a szobát. Kicsit fáztam, de jól éreztem magam. Meztelenül feküdtem, takaró nélkül. Ágyammal szemközt, a félig elfüggönyözött ablaknál, a vörös hajnal fényében valaki ült a széken. Harey volt az, fehér strandruhában, meztelen lábát keresztbe vetve; sötét haja hátrafésülve, a könnyű vászon megfeszült a mellén, könyökig lesült karját lazán lógatta, és mozdulatlanul nézett fekete pillái alól. Sokáig gyönyörködtem benne, egészen nyugodtan. Első gondolatom az volt: milyen jó, végre egy álom, amikor tudom, hogy álmodom. De azért jobban szerettem volna, ha eltűnik. Becsuktam a szemem, és nagyon erősen kívántam, hogy most már ne lássam, de amikor kinyitottam, ugyanúgy ült ott, mint az előbb. Ajkán jellegzetes kis mosolya, mintha fütyülni készülne, de a szemében nem volt semmi vidámság. Eszembe jutott mindaz, amit az este, lefekvés előtt, az álmokról gondoltam. Éppen olyan, mint amikor utoljára láttam élve, akkor tizenkilenc éves volt; most huszonkilencnek kellene lennie, de persze semmit sem változott – a halottak nem vénülnek. Ugyanazzal a mindenen csodálkozó szemmel néz rám. Hozzávágok valamit – gondoltam, de bár csak álom volt, valahogy mégsem tudtam rászánni magam, hogy egy halotthoz – akár álmomban is tárgyakat vagdossak.

– Szegény kicsim – mondtam –, eljöttél látogatóba ?

Kissé megijedtem, mert a hangom nagyon valóságosan csengett ; s az egész szoba és Harey – minden az elképzelhető legreálisabbnak rémlett.

Micsoda plasztikus álmom, nemcsak hogy színes, de egész csomó holmit látok itt a padlón, amit este, lefekvés-kor, észre se vettem. Ha majd felébredek – gondoltam –, meg kell néznem, valóban itt vannak-e, vagy őket is csak álmodom, mint Hareyt . . .

– Meddig akarsz még így ülni . . . ? – kérdeztem ; és rajtakaptam magam, hogy halkan beszélek, mintha csak félnék, hogy valaki meghallja, pedig ki hallhatná azt, amit álmodban mondok ?!

Közben a nap kissé följebb emelkedett. No, gondoltam, ez jó. Vörös nappal volt, amikor lefeküdtem, utána kéknek kell jönnie, és csak aztán következhet újabb vörös. Mivel nem alhattam tizenöt órát egyhuzamban, biztos, hogy álmodom !

Így megnyugodva jobban szemügyre vettem Hareyt. Hátulról érte a fény ; a függöny résén behatoló napsugár megaranyozta bal orcáján a bársonyos pihéket, szempillája hosszú árnyékot vetett az arcára. Nagyon szép volt. Lám, gondoltam, milyen akkurátus vagyok még álmodban is : figyelem a nap járását, ügyelek, hogy az a gödröcske pontosan ott legyen, ahol senki másnak, csudálkozó szája sarka alatt ; de mégiscsak örültem volna, ha már véget ér az egész. Elvégre munkához kell látnom. Görcsösen behunyt szemmel igyekeztem fölébredni, de hirtelen nyikorgást hallottam. Rögtön kinyitottam a szemem. Az ágy szélén ült, és komolyan nézett rám. Rámosolyogtam, erre ő is elmosolyodott, és fölém hajolt ; az első csók pihekönnyű volt, mint a gyerekeké.

Sokáig csókolgattam. Illik így kihasználni egy álmot ? – tűnődtem közben. De hiszen nem is csalom meg az emlékét, övele álmodom, és nem mással. Érdekes, eddig sohasem álmodtam róla . . . Még most sem szóltunk semmit. Hanyatt feküdtem ; mikor fölemelte az arcát, alulról láthattam apró orrlyukait, érzelmeinek állandó barométe-rét, amint az ablak felől átsütött rajtuk a nap ; ujjam hegyével végigsimítottam a fülkagylóját, cimpái belepirultak a csókolózásba. Nem tudom, ettől lettem-e annyira

nyugtalan ; egyre hajtogattam magamban, hogy csak álom, de elszorult a szívem.

Erőt gyűjtöttem, hogy kiugorjak az ágyból ; el voltam rá készülve, hogy nem sikerül, álmában az ember gyakran nem ura a tagjainak, úgy érzi, mintha a teste távol lenne vagy megbénult volna ; inkább azt reméltem, hogy ettől a szándéktól felébredek. De nem ébredtem, hanem szépen felültem, és letettem a lábam a földre. Hiába, ezt már végig kell álmodnom, gondoltam, de jó hangulatom nyomtalanul elszállt. Féltem.

– Mit akarsz ? – kérdeztem. Rekedt volt a hangom, krákognom kellett.

Meztelen lábammal ösztönösen a papucsom után kapirgáltam, és mielőtt rájöttem volna, hogy itt nincs semmiféle papucs, úgy bevertem a lábujjamat, hogy felsziszszentem. No, most legalább vége lesz ! – gondoltam elégedetten.

De még ekkor sem történt semmi. Harey visszahúzódott, mikor felültem. Az ágytámlának támaszkodott. Bal mellének csúcsa alatt, a szívverés ütemére, finoman remegett a ruha. Nyugodt érdeklődéssel szemlélt. Felötlött bennem, hogy jólesne egy hideg zuhany, de észbe kaptam : álombeli zuhanytól nem lehet fölébredni.

– Hogy kerülsz ide ? – kérdeztem.

Megfogta a kezemet, és ahogy régen szokta, „merre szalad a nyulacskát” játszott vele.

– Nem tudom – mondta –, baj ?

Hangja is ugyanaz a mély hang volt, szórakozott hanglejtése is a régi. Mindig úgy beszélt, mintha nem nagyon figyelne arra, amit mond, mintha már valami más foglalkoztatná, ezért hol ábrándosnak tetszett, hol pedig szemérmetlennek, mert mindent ezzel a csak szemében tükröződő, álmos csodálkozással nézett.

– Mondd . . . látott valaki ?

– Nem tudom. Csak jöttem, és kész. Fontos ez, Kris ? Tovább játszott a kezemmel, de arca már nem vett részt a kedveskedésben. Elkomorodott.

– Harey . . . ?

– Tessék, szívem ?

– Honnan tudtad, hogy hol vagyok ?

Ez gondolkodóba ejtette. Aztán elmosolyodott, kivilantva fogai élet ; olyan sötétpiros ajka volt, hogy meg sem látszott rajta, ha meggyet evett.

– Fogalmam sincs. Hát nem vicces ? Aludtál, mikor bejöttem, de nem keltettelek föl. Nem mertelek fölrázni, mert olyan méregzsák vagy. Méregzsák és morcos medve – mindegyik szónál feldobta és elkapta a kezemet.

– Lent is voltál ?

– Voltam. De rögtön feljöttem ; nagyon hideg van ott. Elengedte a kezemet. Könyökére dőlve hátravetette a fejét, hogy haja szépen leomoljon, és azzal a félmosollyal nézett rám, mely csak akkor nem idegesített többé, mikor beleszerettem.

– De hát . . . Harey . . . de hát . . . – makogtam.

Fölé hajoltam, és megemeltem ruhája rövid ujját. A himlőoltás virágforma hege fölött apró szúrás piroslott. Bár számítottam rá (mert akaratlanul is folyton a logika foszlányait kerestem a képtelenségben) – émelygés fogott el. Megérintettem az injekció nyomát, amely évekig egyre kísértett álmaimban, hogy kiabálva riadtam fel a gyűrött ágyon, mindig ugyanabban a pózban, szinte karikába görnyedve, ahogy ő feküdt, már majdnem hidegen, amikor rátaláltam – mert álomban utánózni igyekeztem, mintha így akartam volna kiengesztelni az emlékét, vagy vele lenni azokban az utolsó percekben, amikor már érezte az injekció hatását, és biztosan félt. Hiszen pánikba esett, ha megvágta az ujját, nem bírta a fájdalmat, iszonyodott a vértől, és egyszer csak ilyen szörnyűséget követett el, öt szót hagyva hátra a nekem címzett cédulán. Itt van a papírjaim között, mindig magammal hordom, már elfakult, és szétesik a hajtások mentén, de sohasem volt bátorságom megválni tőle – ezerszer visszatértem ahhoz a perchez, amikor írta, ezerszer tépelődtem, mit érezhetett akkor. Magyaráztam magamnak, hogy nem gondolhatta komolyan, csak meg akart ijeszteni, és véletlenül méretezte túl az adagot ; így történt, erősködött mindenki, vagy pedig depressziós rohamban fogant hirtelen elhatározás volt. De ők nem tudták, mit mondtam neki öt nappal azelőtt, úgy, hogy a legjobban fájjon ; míg a holmimat csomagoltam, nagyon nyugodtan megjegyezte : „Tudod, mit jelent ez . . . ?” – én pedig úgy tettem,

mintha nem érteném, holott nagyon jól értettem, de azt hittem, gyáva lesz hozzá, és ezt is szemébe mondtam – és most itt fekszik keresztben az ágyon, és rám függeszti a szemét, mintha nem tudná, hogy megöltem.

– Semmi más nem jut eszedbe? – dorombolta. Haján parázslott a napfény, vörös volt az egész szoba, karjára nézett, amely egyszerre fontos lett, mert én olyan sokáig vizsgálgattam, és mikor leengedtem a kezem, ráfektette hüvös, sima arcát.

– Harey – dadogtam rekedten –, ez nem lehet . . .

– Hallgass már !

Lehunyt szeme remegett az ideges szemhéjak alatt, fekete pillái arcára simultak.

– Hol vagyunk, Harey ?

– Otthon.

– Hol van az ?

Szeme egy pillanatra kinyílt, majd rögtön lecsukódott. Pillái megcsiklandozták a kezemet.

– Kris !

– No ?

– Olyan jó így.

Mozdulatlanul ültem fölötte. Hátraszegtem a fejem, és megláttam az ágy egy darabját, Harey kócos haját és meztelen térdemet a mosdó tükrében. Lábammal közelebb húztam egyet a padlón heverő, félig megolvadt szerszámok közül, és szabad kezemmel fölemeltem. A vége hegyes volt. Bőrömre illesztettem, a szabályos félkör alakú sebhely fölé, s a húsumba döftem. Belém hasított a fájdalom. Néztam a kibuggyanó vért, amely nagy cseppekben végigcsurgott combom belső oldalán, és halkan lecsöpögött a padlóra.

Fölösleges volt. Az agyamban kavargó rémes gondolatok egyre határozottabb formát öltöttek, nem áltattam magam többé, hogy csak álmodom, ebben már egy darab ideje nem hittem, most arra gondoltam : védekezni kell. Figyeltem hátának és csípőhajlatának ívét a fehér vászon alatt ; meztelen lábát lelógatta az ágyról. Odanyúltam, óvatosan megfogtam rózsaszínű sarkát, és végighúztam ujjamat a talpán.

Puha volt, mint egy újszülötté.

Voltaképpen már biztosan tudtam, hogy ez nem Harey, és majdnem biztosan, hogy ő ezt nem tudja.

A csupasz láb megmozdult a tenyeremben, Harey sötétpiros ajka hangtalan nevetésre húzódott.

– Ne . . . – göcögte.

Szelíden kiszabadítottam a kezem, és felálltam. Még mindig meztelen voltam. Gyorsan öltözni kezdtem, közben láttam, hogy felül az ágyon, és néz.

– Hol maradt a holmid ? – kérdeztem, de rögtön meg is bántam.

– A holmim ?

– Csak ez az egy ruhád van ?

Most már színészkedtem. Hanyagul, természetesen igyekeztem viselkedni, mintha tegnap váltunk volna el, nem – mintha egyáltalán el sem váltunk volna. Felállt és ismerős, könnyű, de erőteljes mozdulatával lesimította a szoknyáját. Kérdésem szöveget ütött a fejébe, bár nem szólt semmit. Most először nézett körül józan, kutató pillantással, és szemlátomást csodálkozva fordult újra felém.

– Nem tudom . . . – tétovázott – talán a szekrényben ? . . . – tette hozzá, és kinyitotta a szekrényajtót.

– Nem, ott csak kezeslábasok vannak – feleltem. A mosdó mellett megtaláltam a villanyborotvát, és borotválkozni kezdtem, vigyázva, hogy a lány, akárki legyen is, a hátam mögé ne kerüljön.

Járált a kabinban, vizsgálódott, kinézett az ablakon, végül odajött hozzám, és azt mondta :

– Kris, az az érzésem, hogy valami történt . . . ?

Elakadt. Várokoltam, kezemben a kikapcsolt villanyborotvával.

– Mintha valamit elfelejtettem volna . . . sok mindent. Csak . . . csak terád emlékszem . . . és . . . és semmi másra.

Igyekeztem nyugodt arccal végighallgatni.

– Mondd, én . . . beteg voltam ?

– Hát . . . körülbelül. Igen, egy ideig kicsit beteg voltál.

– Ja úgy. Akkor biztosan attól van.

Máris felvidult. Nem tudom elmondani, mit éltem át. Amikor hallgatott, járt-kelt, leült, rám mosolygott, émelyítő félelmemet elnyomta a meggyőződés, hogy va-

lóban Hareyt látom, de a következő percben, mint most is, megint úgy éreztem, hogy ez egy leegyszerűsített Harey, mindössze néhány jellegzetes szó, mozdulat és gesztus. Egészen közel jött, két öklét mellemnek támasztotta és megkérdezte :

– Mi hogy vagyunk ? Jól vagy rosszul ?

– A lehető legjobban – feleltem.

Picit elmosolyodott.

– Mikor így mondod, akkor inkább rosszul.

– Szó sincs róla, Harey drágám, de most el kell mennem – hadartam. – Megvársz, jó ? Illetve . . . nem vagy éhes ? – tettem hozzá, mert rajtam hirtelen farkaséhség tört ki.

– Éhes ? Nem.

Megrázta a fejét, haja csak úgy röpködött.

– Itt várjalak ? Sokáig ?

– Egy órácskát – kezdtem, de közbevágott :

– Veled megyek.

– Nem jöhetsz velem, mert dolgoznom kell.

– Akkor is veled megyek.

No lám, ez egy egészen más Harey : az igazi nem erőszakoskodott. Soha.

– Kicsikém, ez lehetetlen . . .

Felnézett rám, s hirtelen megfogta a kezemet. Végigsimítottam a karját, csuklójától a válláig, telt és meleg volt ; igazán nem becézgetésnek szántam, mégis majdnem az lett belőle. A testem felismerte, akarta, felé vont, mit sem törődve a józan ésszel, az érvekkel és a félelemmel.

Nyugalmat erőltetve magamra, megismételtem :

– Nem jöhetsz, Harey ; maradj itt szépen.

– Nem.

Félelmetesen hangzott.

– Miért ?

– N . . . nem tudom.

Körülnézett, és megint rám emelte a szemét.

– Nem bírok . . . – tette hozzá egészen halkan.

– De miért ? !

– Nem tudom. Nem bírok. Azt hiszem . . . azt hiszem . . .

Láthatólag kereste magában a választ, és amikor rátalált, őt is meglepte.

– Azt hiszem, muszáj, hogy mindig . . . lássalak.

Tárgyilagos hangja kétségtelenné tette, hogy nem szerelmi vallomásról van szó, hanem egészen másról. Ez a valami hirtelen átformálta ölelésemet, bár külsőleg mit sem változott – amint ott állt előttem, szemébe nézve elkezdtem hátracsavarni a karját; eleinte bizonytalan mozdulatom hirtelen értelmet kapott, céljára talált. Már szét is néztem, mivel kötözhetném meg.

Hátracsavart két könyöke enyhén összeütődött, és ugyanabban a pillanatban oly hihetetlen erővel feszült meg, hogy hiába szorítottam vissza. Talán egy másodpercig küzdöttem. Így hátrahajolva, éppcsak lábujjhegygel érintve a padlót, még egy birkózóbajnok sem lenne képes kiszabadítani magát, de Harey, bizonytalan kis mosollyal az egészről mit sem tudó arcán, széttörte a kapcsot, kiegyenesedett, és leengedte a karját.

Szeme ugyanazzal a nyugodt érdeklődéssel pihent rajtam, mint legelőször, amikor fölébredtem; úgy látszik, észre se vette kétségbeesett erőfeszítésemet, amit a páni rémület sugallt. Mozdulatlanul állt, mintha várna valamire – közönyös figyelemmel, és mindezen kissé csodálkozva.

Lehullott a karom. Otthagytam a lányt a szoba közepén, és a mosdó polcához botorkáltam. Éreztem, hogy fantasztikus csapdába estem, és kerestem a menekülés útját; egyre kíméletlenebb módszerek jártak az eszemben. Ha valaki megkérdezi, mi történik velem, és mit jelent mindez, egy árva szót sem bírtam volna kinyögni; annyit már tudtam, hogy ami itt az Állomáson mindannyiunkkal történik, az valami borzalmas és érthetetlen, összefüggő egész, de most nem ezen gondolkoztam, hanem valami fortélyon, a szökés ügyes módján törtem a fejem. Nem néztem Harey felé, de éreztem magamon a tekintetét. A polc fölött volt a falba épített gyógyszereszekrény. Futó szemlét tartottam benne. Találtam egy altatós üvegcsét, és bedobtam négy tablettát – a maximális adagot – egy pohárba. Mesterkedésemet nem is igen titkoltam Harey előtt. Bajosan tudnám megmondani, miért. Nem tűnődtem rajta. Forró vizet töltöttem a pohárba, vártam, míg a tabletták feloldódnak, és Hareyhoz léptem, aki még most is a szoba közepén állt.

– Haragszol ? – kérdezte halkan.

– Dehogy. Idd meg.

Nem tudom, miért, de számítottam rá, hogy engedelmeskedik. Valóban, szó nélkül elvette a poharat, és felhajtotta. Az asztalra tettem az üres poharat, és leültem a sarokba, a szekrény és a könyvespolc között. Harey utánam sompolygott, a padlóra telepedett karosszékem elé, lábát maga alá húzva, ahogy szokta, s éppilyen ismerős mozdulattal hátravetette a haját. Noha már egyáltalán nem hittem, hogy ő az, valahányszor ráismertem apró szokásaira, elszorult a torkom. Felfoghatatlan és szörnyű volt az egész, s a legrémesebb, hogy én magam is álnok szerepre kényszerültem, hiszen csak színlelem, hogy Hareynak tartom, míg ő igazán Hareynak hiszi magát, és nem csap be tudatosan. Nem tudom, miből következtettem erre, de ezt az egyet biztosra vettem, ha ugyan bármi is biztos lehetett még ezen a világon !

Üldögéltem, a lány a térdemnek támaszkodott, haja mozdulatlan kezemet csiklandozta, alig moccantunk. Néhányszor lopva órámra néztem. Félóra eltelt, az altatónak már hatnia kellene. Harey halkan dűnnyögött valamit.

– Szóltál ? – kérdeztem, de nem válaszolt. Elálmosodik, gondoltam ; bár ha őszinte akarok lenni, szívem mélyén egy percre sem hittem, hogy az orvosság hatni fog. Miért ? Erre sem találok választ ; alighanem azért, mert cselem túl egyszerű volt.

Feje lassan az ölembe csúszott, sötét haja elborította a térdemet, egyenletesen lélegzett, mint az alvók. Lehajoltam, hogy az ágyba vigyem, nem nyitotta ki a szemét, de egyszerre csak gyengéden belemarkolt a hajamba, és hangosan felkacagott.

Megdermedtem. Harey csak úgy rázkódott a nevetéstől. Szemét összehunyorítva, ártatlan és egyben ravasz képpel sandított rám. Kínos-mereven, ostobán és tanácstalanul ültem, Harey kuncogott még egy kicsit, kezemre fektette arcát, és elcsöndesedett.

– Mit nevelsz ? – kérdeztem tompán. Arcára megint kiült az a kissé aggodalmas töprengés. Láttam, hogy lelkiismeretesen akar válaszolni. Orrcskájára tette az ujját, végül felsóhajtott :

– Nem tudom.

Őszinte megrökönyödés csendült ki a hangjából.

– Irtó hülyén viselkedem, ugye? – szabadkozott. – Hirtelen valahogy . . . de te is jópofa vagy, olyan ünnepélyesen ülsz itt, mint . . . Pelvis . . .

– Mint *kicsoda*? – kaptam fel a fejem, mert azt hittem, rosszul hallok.

– Mint Pelvis, hiszem tudod, az a kövér . . .

Nos, Harey semmi szín alatt nem ismerhette Pelvist, és tőlem sem hallhatott róla, abból az egyszerű okból kifolyólag, hogy Pelvis legalább három évvel Harey halála után érkezett vissza expedíciójával. Azelőtt én sem ismertem, és arról a kiállhatatlan szokásáról sem tudtam, hogy az elnöki székben trónolva végtelen hosszúra nyújtja az intézeti üléseket. Különben Pelle Villis a becsületes neve, és visszatérése előtt azt sem tudtuk, hogy barátai Pelvisnek szólítják.

Harey a térdemre könyökölt, és arcomat fürkészte. Karjára tettem a kezem, és lassan válla felé csúsztattam, míg majdnem összekulcsolódott lüktető, meztelen nyaka körül. Végső soron simogatás is lehetett volna, pillantásából ítélve ő sem értelmezte másként. Pedig valójában arról próbáltam meggyőződni, hogy szabályos, meleg emberi testet tapintok, s izmai alatt csontok és ízületek vannak. Nyugodt szemébe nézve, iszonyú kedvem támadt, hogy egy erőteljes mozdulattal összeszorítsam az ujjaimat.

Már majdnem összezárultak, amikor hirtelen eszembe jutott Snaut véres keze, és elengedtem a lányt.

– Milyen furcsán nézel . . . – jegyezte meg nyugodtan.

Úgy zakatolt a szívem, hogy meg sem bírtam szólalni. Egy percre lehunytam a szemem.

Hirtelen kirajzolódott előttem az egész haditerv, elejétől végig, minden részletével együtt. Pillanatnyi tétovázás nélkül felálltam.

– Most már igazán mennem kell, Harey – jelentettem ki –, és ha mindenáron akarod, hát gyere velem.

– Jó.

Felugrott.

– Miért vagy meztláb ? – kérdeztem, míg a szekrényhez mentem, és kiválasztottam két színes kezeslábast, neki és magamnak.

– Nem tudom . . . úgy látszik, elhagytam valahol a szandálomat . . . – vélte bizonytalanul. Nem szóltam rá semmit.

– Vesd le a ruhádat, mert ezt nem húzhatod fölé. – Kezeslábas . . . ? Miért ? – érdeklődött, és máris vetkőzni kezdett, de furcsa dolog derült ki : ruháját nem lehet levetni, mert sehol sem nyílik. A piros gombok az elején csak díszek. Sehol egy kapocs, villámzár vagy ilyesmi. Harey zavartan mosolygott. Fölemeltem a padlóról egy szikéhez hasonló szerszámot, és hátul, a kivágásnál felhasítottam a ruhát, olyan fapofával, mintha ez lenne a vetkőzés legtermészetesebb módja. Most már lehúzhatta a fején keresztül. A kezeslábas kicsit lötyögött rajta.

– Repülünk ? . . . De te is jössz ? – faggatott, miután mindketten felöltöztünk, és kimentünk a szobából. Csak bólintottam. Szörnyen féltem, hogy összetalálkozunk Snauttal, de a reptérre vezető folyosó üres volt, a rádiószoba pedig, amely előtt el kellett mennünk, csukva.

Most is halotti csönd uralkodott az Állomáson. Harey nézte, amint a kis villanytargoncán kihúztam egy rakétát a középső állásból, és szabad vágányra toltam. Sorra megvizsgáltam a mikroreaktort, a távirányításos kormányokat, a fűvókákat, azután a rajtkocsival együtt áttoltam a rakétát a kupola központi tölcseré alá, a hengeres rajtkorongra, miután az üres fülkét eltávolítottam onnan.

A kis űrhajó teherszállításra szolgált az Állomás és a Szatelloid között, ember legfeljebb kivételes esetben utazott vele, mert belülről nem lehetett kinyitni. Tervem éppen erre a kedvező körülményre épült. Persze nem akartam kilőni a rakétát, de mindent úgy csináltam, mintha igazi rajthoz készülődnék, Harey ugyanis konyított a dologhoz, hiszen sokszor utaztunk együtt. Belülről is ellenőriztem a hőszabályozót és az oxigénberendezést, mindkettőt beindítottam, bekapcsoltam a főáramkört, a jelzőlámpák felvillantak, ekkor kimásztam a szűk odúból, s intettem a létránál álló Hareynak.

– Szállj be.

– És te ?

– Majd utánad. Be kell zárnom a csapóajtót.

Semmi jelét nem láttam, hogy idő előtt gyanút fogott volna. Mihelyt fölment a létrán, és a helyére mászott, bedugtam a fejem, megkérdeztem, kényelmesen ül-e, s alig hangzott el a szűk falak közt tompán kongó „igen”, hátraléptem, és becsaptam az ajtót. Villámgyorsan rátoltam a két reteszt, és nekiláttam, hogy a készenlétben tartott kulccsal meghúzzam az öt szorítócsavart a páncél vájataiban.

A hegyes szivar függőlegesen meredezett, mintha valóban az űrbe készülődne. Foglyomnak semmi baja sem lesz, azt tudtam – oxigén bőven van a rakétában, még egy kis élelem is ; különben sem akartam ítéletnapig bezárva tartani.

Mindenáron szert kellett tennem legalább néhány szabad órára, hogy eltervezhessem a további teendőket, és most már egyenjogú félként megtanácskozzam a dolgot Snauttal.

Az utolsó előtti csavar meghúzása közben éreztem, hogy a rakéta fémállványa, amelyre csak három csappal volt felfüggesztve, kissé remeg ; azt hittem, én magam lendítettem mozgásba az acéltestet, amint erőteljesen dolgozom a jókora kulccsal.

De mikor hátráltam néhány lépést, olyasmit láttam, hogy álmomban se térjen vissza.

Az egész rakéta vitustáncot járt Harey sorozatos ökölcsapásaitól, de micsoda csapások voltak ! Ha a vékony, fekete hajú lány helyett acélautomata áll az űrhajóban, nem bírta volna így megrázni a nyolctonnás tömeget !

A repülőtér lámpáinak visszfénye ott ugrándozott és vibrált a csillogó páncélon. Hallani egyébként nem hallottam semmit, teljes csönd volt, de a rakétát tartó állványzat szétvetett lábának körvonala elvesztette élességét, és rezgett, mint a húr. A rezgés úgy felgyorsult, hogy aggódni kezdtem a páncélzat épségéért. Reszkető kézzel húztam meg az utolsó csavart, eldobtam a kulcsot, és leugrottam a létráról. Lassan hátrálva láttam, hogy a csak állandó nyomásra méretezett amortizátorok csap-

szegei táncolnak foglalatukban. Úgy rémlett, a páncélköpeny tömör csillogása megtörik. Mint az örült, ugrottam a távirányító pulthoz, két kézzel nyomtam felfelé a reaktor indítókarját és a rádiókapcsolót ; ekkor fülsiketítő üvöltés vagy vonítás tört elő a kabin belsejével összekapcsolt hangszóróból, semmiféle emberi hanghoz nem hasonlított, és mégis kivettem belőle egy ismétlődő, elnyújtott kiáltást : „Kris ! Kris ! Kris !!!”

Egyébként nem is biztos, hogy jól hallottam. Öklömet véresre zúzva, eszeveszetten erőlködtem, hogy beindítsam a rakétát. Kékes fény villant meg a falon, porfelleg lövellt elő a rajtkorong fűvókái alól, mérges szikraoszloppá vált, és minden hangot elnyelt valamilyen folyamatos, éles süvítés. A rakéta fölemelkedett a három lángsugáron, amelyek rögtön egyetlen tűzoszlopba olvadtak, és reszkető forróságot hagyva maga mögött, kirepült a nyitott kilövőcsatornán. A nyílás rögtön bezárult, a légszivattyúk automatikusan működésbe léptek, s megkezdték a csípős füstben úszó csarnok kiszellőztetését. Mindebből semmit sem vettem észre. Lángban égő arccal, a hőségtől leperzselt, kunkori hajjal, a pultnak dőlve, görcsösen kapkodtam a levegőt, amely tele volt égésszaggal meg az ionizáció jellegzetes ózonszagával. Bár a start pillanatában ösztönösen behunytam a szemem, a torkolattűz mégis elvakított. Sokáig csak fekete, vörös és arany karikákat láttam. Lassan eloszlottak. A füst, a por és a köd eltűnt, kiszívták a szívító szellőztetőkészülékek. Első világos pillantásom a zöldesen fénylő radarernyőre esett. Az irányreflektorral manőverezve, keresni kezdtem az úrhajót. Mikor végre elkaptam, már a légkör felett járt. Életemben nem lőttem ki rakétát ilyen vaktában és örülten, azt sem tudva, mekkora gyorsulást adjak neki, és egyáltalán hová irányítsam. Legegyszerűbb lesz, gondoltam, ha körpályára állítom a Solaris körül, mintegy ezer kilométer magasságban, akkor kikapcsolhatom a motorokat, mert amíg működnek, sosem lehetek benne biztos, nem történik-e valami kiszámíthatatlan hatású katasztrófa. Az ezer kilométeres pálya – mint a táblázatból láttam – stacionárius. Ószintén szólva, ez sem csökkentette a veszélyt ; egyszerűen nem jutott eszembe jobb megoldás.

A hangszórót rögtön a start után elnémitottam, és nem is mertem többé bekapcsolni. Bármit inkább, csak ne kelljen újra hallanom azt az iszonyú hangot, amelyben már semmi emberi nem volt. Minden látszat – ezt legalább elmondhattam – szétfoszlott, és Harey maszkja mögül egy másik arc sejlett elő, az igazi, amelyhez képest az örület valóban szabadulás lenne.

Egy óra volt, amikor elhagytam a repülőteret.

A „Kis Apokrif”

Arcomon, kezemen összeégett a bőr. Eszembe jutott, hogy mikor az altatót kerestem Harey számára (kacagtam volna a naivitásomon, ha nem fáj a képem), égési sebekre való kenőcsre is akadtam a gyógyszeres polcon, így hát visszamentem a szobámba. Benyitottam, és a napnyugta vörös fényében láttam, hogy a fotelban, amely előtt az imént Harey térdelt, ül valaki. A rémület torkon ragadott, vakon hőköltem vissza, hogy elmeneküljek ; villanásnyi ideig tartott az egész. Az ülő alak felnézett. Snaut volt. Háttal felém, lábát keresztbe vetve (még most is ugyanabban a vegyszerfoltos vászonnadrágban) valami papírcsomót tanulmányozott. Mellette, az asztalon, jókora iratköteg hevert. Amikor meglátott, mindent félretett, és elkomorodva, hosszasan vizsgálgatott orra hegyén ülő pápaszeme fölött.

Szó nélkül a mosdóhoz mentem, kivettem a gyógyszerládából a félfolyékony kenőcsöt, és kenegetni kezdtem arcomon és homlokomon a legcsúnyább égéseket. Szerencsére arcom nem duzzadt meg nagyon, a szememnek pedig nem esett baja, mert erősen behunytam. Néhány nagyobb hólyagot a halántékomon meg a járomcsontok fölött felszúrtam egy steril injekcióstűvel, és kinyomtam belőlük a savós váladékot. Aztán két nedves gézlapot terítettem az arcomra. Snaut egész idő alatt figyelmesen szemlélte. Nem vettem róla tudomást. Mikor végeztem sebeim ápolgatásával (arcom egyre jobban égett), helyet foglaltam a másik karosszékbén. Előbb le kellett róla dobnom Harey ruháját. Egészen közönséges ruha volt, eltekintve attól, hogy nem lehetett levetni.

Snaut, csontos térdére kulcsolt kézzel, kritikusan figyelte ténykedésemet.

– Mit szólnál egy kis baráti csevegéshez ? – kezdte, miután leültem.

Megigazítottam a lecsúszni készülő gézdarabokat, és nem válaszoltam.

– Vendégeink voltak, igaz ?

– Igaz – feleltem szárazon. Semmi kedvem sem volt ehhez a gunyoros hanghoz.

– És kifüstöltük őket ? Látom, forró volt a búcsú.

Végigsimította örökösen hámló homlokát. Itt-ott a friss bőr rózsaszín foltjai mutatkoztak. Néztam, mint borjú az új kapura. Hogyhogy eddig nem jutott eszembe, vajon hol is „sül le” Snaut és Sartorius ? Mindig csak a napra gondoltam – pedig a Solarison nem szokás napozni . . .

– Persze, finomabban kezdted ? – folytatta ügyet sem vetve rá, hogy hirtelen átláttam a szitán. – Kis altatócska, mérgecske, üres redőnyös szekrényke, igaz ?

– Mit akarsz ? Beszélgethetünk, mint egyenlő felek. Ha bohóckodni van kedved, akkor inkább menj el.

– Néha bohóc az ember, ha nincs is hozzá kedve – dűnnyögte. Összehunyorított szemmel fürkészett. – Csak nem akarod azt mondani, hogy zsinórral vagy baltával nem is kísérleteztél ? . . . Esetleg tintatartót vágtaal hozzá, mint Luther ? Azt sem ? No lám – húzta el a száját –, ez aztán a vitéz ! Még a mosdó is ép, egyáltalán nem próbáltad szétverni a fejét, semmi a világon, a berendezés marad, csak úgy ripsz-ropsz berámoltad, kilőtted, és agyó ?!

Órájára nézett.

– Eszerint, ha minden jól megy, van két óránk, talán még három is – fejezte be. Nézett, nézett ferde mosolyával, aztán belevágott :

– Szóval azt mondod, hogy gazembernek tartasz ?

– Utolsó gazembernek – szögeztem le nyomatékosan.

– Igen ? És ha megmondom, elhitted volna ? Elhittél volna egy árva szót is ?

Hallgattam.

– Gibariannal történt először – folytatta, ugyanazzal a kellemetlen kis mosollyal. – Bezárkózott a szobájába, és csak az ajtón keresztül beszélt velünk. Nyilván kitalálod, mit gondoltunk . . .

Tudtam, de inkább nem szóltam semmit.

– Világos. Megállapítottuk, hogy örült. Mesélt nekünk egyet-mást az ajtó mögöl, de nem mindent. Talán azt is sejtet, miért titkolta, hogy ki van nála ? No, hiszen

tudod már : suum cuique. De ő igazi tudós volt. Adjunk neki lehetőséget, azt követelte.

– Lehetőséget ? Mire ?

– Hát azt hiszem, megpróbált valami magyarázatot keresni az egészre, elrendezni, megfejteni ; éjszakánként dolgozott. Tudod, mit csinált ? Persze hogy tudod !

– A számítások – mondtam. – A fiókban. A rádió-közponban. Ő volt ?

– Ő. De én akkor még semmit sem tudtam.

– Meddig tartott ez ?

– A vendégjárás ? Talán egy hétig. A beszélgetések az ajtón keresztül. Meg . . . szóval, ami odabent történt. Azt gondoltuk, hallucinációk és motorikus izgalom. Szko-polamint adtam neki.

– Hogyhogy . . . neki ?!

– No igen. Átvette, de nem magának. Kísérletezett. Így ment ez.

– És ti . . . ?

– Mi ? Harmadnap elhatároztuk, hogy bemegyünk hozzá, ha másképp nem megy, rátörjük a ajtót, ki akar-tuk gyógyítani, mint emberséges kollégákhoz illik.

– És . . . azért ! – tört ki belőlem.

– Azért.

– És ott . . . abban a szekrényben . . .

– Bizony, drága fiam. Bizony. Nem tudta, hogy közben hozzánk is megjöttek a vendégek. És már nem volt módunk vele foglalkozni. De ő ezt nem tudta. Most már . . . most már kicsit . . . belejöttünk.

Olyan halkan mondta, hogy az utolsó szót alig hallot-tam, inkább kitaláltam.

– Várj, nem értem – szoltam közbe. – Hogy lehet az . . . hiszen hallanotok kellett. Azt mondod, hallgatóztatok. Hallanotok kellett a két hangot, és akkor . . .

– Nem. Csak az ő hangját hallottuk, és ha voltak is érthetetlen zajok, világos, ugye, hogy azokat is neki tulajdonítottuk . . .

– Csak az ő . . . ? De hát . . . miért ?

– Nem tudom. Igaz, van erről egy elméletem. De azt hiszem, kár sietni vele ; segíteni úgysem segít, még ha meg is magyaráz egyet-mást. Hát így állunk. De te

nyilván már tegnap láttál valamit, különben örültek tartottál volna bennünket ?

– Azt gondoltam, hogy én örültem meg.

– Igen ? És nem láttál senkit ?

– De láttam.

– Kit ?!

Fintora már nem volt mosoly. Hosszan fürkésztem az arcát, mielőtt kiböktem :

– Azt a . . . feketét . . .

Nem szólt semmit, de görcsösen előreahajló teste észrevétlenül meglazult.

– Azért figyelmeztethetél volna – kezdtem, már csekélyebb meggyőződéssel.

– Hiszen figyelmeztettelek.

– De hogyan !

– Nem lehetett másképp. Értsd meg, nem tudtam, *ki* lesz az ? Senki sem tudta, ezt nem lehet tudni . . .

– Hallgass ide, Snaut, lenne egypár kérdésem. Te már régebben . . . benne vagy. Ez a . . . szóval . . . mi lesz vele ?

– Úgy érted, visszajön-e ?

– Úgy.

– Vissza is, meg nem is.

– Hogyhogy ?

– Úgy jön vissza, amilyen először volt . . . az első látogatáskor. Egyszerűen nem tud semmit, vagy pontosabban szólva, úgy viselkedik, mintha mindaz, amit csínáltál, hogy megszabadulj tőle, meg sem történt volna. Ha a helyzettől rá nem kényszerítetted, nem lesz agresszív.

– Milyen helyzettől ?

– Az a körülményektől függ.

– Snaut !

– Mit akarsz ?

– Nem engedhetjük meg magunknak a fényűzést, hogy titkolózzunk !

– Ez nem fényűzés – szakított félbe szárazon. – Kelvin, te úgy látszik, még mindig nem érted . . . de tudod mit ?!

Felvillant a szeme.

– Megmondhatnád, *ki* volt az ?!

Nyeltem egyet. Lehajtottam a fejem. Nem akartam ránézni. Jobban szerettem volna, ha más ül itt és nem ő. De hát nem válogathattam. A gézcsík levált, és a kezemre pottyant. Összerezzenem a síkos érintésre.

– Egy nő, aki . . .

Elakadtam.

– Meghalt. Injekciót . . . adott be magának . . .

Várt.

– Öngyilkos lett . . . ? – kérdezte, látva, hogy elakadtam.

– Igen.

– És ez minden ?

Hallgattam.

– Ez nem lehet minden . . .

Felkaptam a fejem. Nem nézett rám.

– Honnan tudod ?

Nem válaszolt.

– Hát jó – vágtam bele. Megnedvesítettem az ajkam. – Összevesztünk. Azaz nem is. Csak én mondtam neki . . . tudod, miket hord össze dühében az ember. Fogtam a cókómat és elköltöztem, ő meg értésemre adta . . . nem mondta ki, de ha az ember évekig együtt élt valakivel, félszavakból is érti . . . Biztos voltam benne, hogy csak fenyegetőzik, hogy nem merné megtenni, és . . . és ezt is beolvastam neki. Másnap eszembe jutott, hogy otthagytam a fiókban azokat az . . . injekciókat ; tudta, hogy ott van, hazavettem a laboratóriumból, mert szükségem volt rá, még a hatásáról is beszéltem akkor. Megíjedtem, el akartam hozni onnét, de gondoltam, még azt hihetné, hogy komolyan vettem, amit mondott, és . . . nem hoztam el, aztán harmadnap mégis odamentem, mert nem volt nyugtom. De . . . mire odaértem, már nem élt.

– Ó, te ártatlan kisfiú . . .

Fejembe szállt a vér. De amint ránéztem, megértettem, hogy nem gúnyolódik. Mintha most látnám először. Szürke arcának mély ráncain végtelen fáradtság ült, súlyos betegnek látszott.

– Miért mondd ezt ? – kérdeztem, furcsán elbátorítalanodva.

– Mert ez a történet tragikus. Nem, nem – tette hozzá gyorsan, amikor fészkelődni kezdtem –, te még most sem érted. Elhiszem, hogy sokat szenvedsz emiatt, talán gyilkosnak is érzed magad, de . . . hidd el, ez még nem a legrosszabb.

– Igazán?! – fakadtam ki gúnyosan.

– Örülök, hogy nem hiszed el, komolyan örülök. Ami megtörtént, az borzasztó lehet; de a legszörnyűbb az, ami . . . nem történt meg. Soha.

– Nem értem . . . – makogtam. Csakugyan egy szót sem értettem. Bólintott.

– Azt mondjuk: rendes ember – magyarázta. – Ki a rendes ember? Aki sohasem követett el gyalázatosságot? No jó, de nem is gondolt rá soha? Talán nem is gondolt, csak éppen felötlött benne, átvillant az agyán, tíz éve, vagy harminc éve, talán védekezett ellene, aztán nyugodt lélekkel elfelejtette, hiszen tudta, hogy úgysem tenné meg soha. És most képzeld el, hogy egyszerre csak fényes nappal, az emberek szeme láttára elébe áll AZ a gondolat, testet öltve, lerázhatatlanul, megölhetetlenül. El tudod képzelni?

Hallgattam.

– Hát ez megy a Solaris Állomáson – mormolta.

– De hát . . . mi lehet olyan borzasztó? – kérdeztem habozva. – Elvégre nem vagytok gonosztevők, te meg Sartorius . . .

– De hiszen te pszichológus vagy, Kelvin! – szakított félbe türelmetlenül. – Hát ki az, akinek sohasem volt valami szégyellni való álma? Fantáziaképe? Gondolj egy . . . egy fétisimádóra, aki szerelmes, mit tudom én, valami szennyes fehérneműbe, és a legnagyobb veszélyek árán, tűzzel-vassal megszerzi azt az imádott, gusztustalan rongyot, mulatságos lehet, igaz? Aki undorodik vágyai tárgyától, de közben megőrül érte, az életét kockáztatja érte, olyan szenvedéllyel, hogy Rómeó elbújhat mellette . . . Vannak ilyen esetek. Nem érted, hogy létezhetnek olyan dolgok . . . olyan helyzetek . . . amiket senki sem mer megvalósítani, csak gondolatban, csak egy részeg, züllött, őrült percében, nevezd, ahogy akarod . . . És az ige testté lőn. Ez az egész.

– Ez az egész . . . – szajkóztam tompán. Zúgott a fejem.
– No de . . . mi van az Állomással ? Hogy jön ide az Állomás ?

– Ne tedd magad hülyének – dörmögte, és élesen a szemembe nézett. – Hiszen állandóan a Solarisról beszélek, semmi másról, csak a Solarisról. Nem az én hibám, ha te valami egészen mást vártál. Egyébként már eleget átéltél ahhoz, hogy legalább végighallgass.

Elindulunk a Kozmoszba, mindenre felkészülve – magányosságra, harcra, szenvedésre, halálra. Szerénységből nem mondjuk ki hangosan, de remek fiúknak tartjuk magunkat. Aztán beugrik valami meglepetés, és rögtön kiderül, hogy a fene nagy elszántság csak póz volt. Nem a Kozmoszt akarjuk mi meghódítani, öregem, csak a Földet akarjuk kiterjeszteni a mindenség határáig. Az egyik bolygó legyen sivatag, mint a Szahara, a másik jeges, mint a sarkvidék, vagy trópusi, mint a braziliai dzsungel. Nemes lelkek és humánusak vagyunk, nem akarunk más fajokat leigázni, csak átadni nekik az értékeinket, és cserébe átvenni az övéiket. Mert mi vagyunk a szent Kapcsolat lovagjai ! Hát ez is hazugság. Nem keresünk mi mást, csak embereket. Nyavalyát kellene nekünk másfajta világok. Tükröket akarunk ! Mihez kezdenénk másfajta világokkal ? Elég nekünk a magunké, az is a torkunkon akadt. Saját eszményített képünket keressük : az egyik bolygón legyen a miénknél fejlettebb civilizáció, a másikon a mi primitív múltunk hasonmása. Csakhogy a tükröből olyasmi néz vissza, amit nem fogadunk el, amit kikérünk magunknak. Pedig nemcsak hamvas erényeket hoztunk magunkkal a Földről, nem az Ember hősi szobrát pakoltuk űrhajóba ! Úgy jöttünk, szőröstül-bőröstül, amilyenek vagyunk, és mikor a másik fél elénk tárja az igazságot, azt a részét, amiről nem szoktunk beszélni, akkor kapálózunk !

– Tehát mi ez az egész ? – kérdeztem, miután türelmesen végighallgattam.

– Az, amit kerestünk : kapcsolat egy másik civilizációval. Most megkaptuk ! A saját förtelmes rondaságunk, ezerszeres nagyításban, mintha mikroszkópon néznénk, a saját szégyenünk és gyalázatunk !!!

Hangja remegett a dühtől.

– Szóval azt mondod, hogy . . . az óceán ? Hogy ő csinálja ? De minek ? Arról már nem is beszélek, hogyan, de az isten szerelmére, minek ?! Csak nem gondolod komolyan, hogy szórakozni akar velünk ? Vagy meg akar büntetni ?! Hiszen ez a legprimitívebb démonológia ! A bolygót megszállta egy nagyon nagy ördög, aki sátáni humorérzéke sugallatára szukubusokat küldözget egy tudományos expedíció tagjainak ! Csak nem hiszel ilyen eget verő marhaságokban ?!

– Az az ördög nem is olyan buta – dünnyögte a foga között. Meghökkenve pillantottam rá. Eszembe jutott, hogy ha az Állomáson történeteket nem is lehet elmebajjal magyarázni, ez még nem zárja ki az idegösszeomlást. Reaktív pszichózis . . . ? – ötlött fel bennem, mikor szinte hangtalanul kuncogni kezdett.

– Készíted a diagnózist ? Csak el ne hamarkodd. Hiszen te olyan enyhe kiadásban tapasztaltad az egészet, hogy még most sincs fogalmad róla !

– Vagy úgy. Engem megsajnálta az ördög – élcelődtem. Kissé már untatott ez a beszélgetés.

– Mit akarsz tulajdonképpen ? Mondjam meg, milyen terveket sző ellenünk x billió tonnányi metamorf plazma ? Talán semmilyen.

– Hogyhogya semmilyen ? – csodálkoztam. Snaut csak vigyorgott.

– Mint bizonyára tanultad az iskolában, a tudomány azzal foglalkozik, hogyan történik valami, nem azzal, hogy miért. Azt kérdezed, hogyan ? Nos, hát nyolc vagy kilenc nappal azután a röntgenkísérlet után kezdődött. Lehet, hogy az óceán valami más sugárzással válaszolt a besugárzásra, talán letapogatta vele az agyunkat, és bizonyos pszichikai eltökösodásokra bukkant.

– Eltökösodások ?

Ez kezdett érdekelni.

– No igen, a többitől elszakadt, körülzárt, elfojtott, befalazott folyamatok, az emlékezet gyulladásos gócai. Ezeket ő receptnek nézte, konstrukciós tervnek . . . hiszen tudod, mennyire hasonlítanak az aszimmetrikus kromoszómakristályok a nukleinsavas cerbrozidvegyületek kristályaihoz, amelyekben az emlékképek rögződnek . . . Hiszen az öröklődést hordozó plazma is „emlékező” plaz-

ma. Szóval megtalálta bennünk a receptet, kijegyezte, aztán a többit már tudod. De hogy miért csinálta . . . ?! Egy biztos : nem azért, hogy kinyírjon bennünket. Azt sokkal egyszerűbben elintézhethné. Egyáltalán, ilyen technikai adottságokkal lényegében akármit megtehetne, például hasonlókat is küldhetne a nyakunkra.

– Ó ! – kiáltottam fel – hát ezért gyulladtál be annyira első este, amikor megláttál !

– Ezért. Különben – sandított rám – hátha meg is csinálta ? Honnan tudod, hogy én ugyanaz a derék öreg Patkány vagyok, aki két évvel ezelőtt ideérkezett . . . ?

Halkan felkacagott, mintha megrökönyödésem ki tudja, milyen nagy elégtételére szolgálna, de mindjárt el is komorult.

– No nem – dörmögte –, még csak ez hiányozna . . . Lehet, hogy más különbség is van, de én csak egyről tudok : téged és engem meg lehet ölni.

– És *őket* nem ?

– Nem ajánlom, hogy megpróbáld. Szörnyű látvány !

– Sehogyan?

– Nem tudom. Méreggel, késsel, kötéllel nem, az biztos . . .

– Atompisztollyal ?

– Megpróbálnád ?

– Nem tudom. Ha egyszer nem emberek . . .

– De bizonyos szempontból mégiscsak azok ! Embernek hiszik magukat. Fogalmuk sincs a . . . származásukról. Ezt csak észrevetted már ?

– Persze. Szóval . . . hogy van ez ?

– Pillanatok alatt regenerálódnak. Villámgyorsan, érted, a szemünk láttára, és megint úgy kezdenek viselkedni, mint . . . mint . . .

– Hogyan ?

– Mint a mi képzeletünkben . . . mint azok az emléképek, amikből . . .

– Igen. Ez igaz – bólogattam. Ügyet se vettem rá, hogy összeégett arcomról kezemre csöpög a kenőcs.

– Gibarian tudta . . . ? – kérdeztem hirtelen. Kutató pillantást vetett rám.

– Hogy tudta-e azt, amit mi ?

- Igen.
- Majdnem biztos vagyok benne.
- Miért ? Mondta ?
- Nem. De találtam nála egy könyvet . . .
- A *Kis Apokrif* ?! – ugrottam fel.
- Az. De honnan tudsz te róla ? – fogta el az idegesség, és majd átfürt a tekintetével.
- Nyugi – csóváltam a fejem. – Láthatod, hogy összeégtem, és egyáltalán nem regenerálódom. Levelet hagytott nekem a kabinjában.
- Hogy mondod ? Levelet ?! És mi van benne ?
- Nem sok. Valójában nem is levél, csak egy feljegyzés. Bibliográfiai utalás a Solaris-évkönyv függelékére, meg arra az *Apokrifra*. Mi az egyáltalán ?
- Egy régi história. Talán van valami köze a miénkhez. Nesze.
- Bőrkötéses, kopott sarkú, vékony könyvecskét húzott elő a zsebéből, s átnyújtotta.
- És Sartorius . . . ? – kockáztattam meg gyorsan, miközben eltettem a könyvet.
- Mi van vele ? Mindenki úgy viselkedik ebben a helyzetben, ahogy tud. Ő normális próbál lenni, ami nála hivatalosat jelent.
- Fura egy pók !
- Hát igen. Egyszer olyan helyzetben voltunk, a részletek mellékesek, elég az hozzá, hogy ötszáz kiló oxigénünk maradt, nyolc embernek. Sorra leszoktunk a mindennapi teendőkről, a végén mind borostásan jártunk, de ő naponta borotválkozott, kipucolta a cipőjét, ő már ilyen. Persze most akármit csinál, minden csak tettetés, komédia vagy gyilkosság.
- Gyilkosság ?
- Hát ne legyen gyilkosság. Valami új szót kell rá kitalálni. Például „rakétaválás”. Jobban hangzik ?
- Roppant szellemes vagy – morogtam.
- Inkább sírjak ? Javasolj valamit.
- Menj a fenébe.
- Nem, komolyan beszélek. Nagyjából elmondtam mindent, amit tudok. Mi a terved ?

– Tervem ? Jó vicc ! Fogalmam sincs, mit csináljak, ha . . . visszajön. Biztos, hogy visszajön ?

– Majdnem.

– De voltaképpen hogy jutnak be, hiszen az Állomás légmentesen zárva van ? Talán a páncél . . .

Megrázta a fejét.

– A páncélnak semmi baja. Sejtelmem sincs, hogyan jönnek be a *vendégek*; többnyire ébredés után jelentkeznek, aludni pedig mégiscsak kell néha.

– És ha bezárom az ajtót ?

– Percek alatt átjut rajta. Csak egyetlen módszer van . . . tudod már, melyik.

Felállt. Én is felálltam.

– Ide figyelj, Snaut . . . Arra akarsz kilyukadni, hogy hagyjuk itt az Állomást; csak azt várod, hogy én javasoljam ?

Fejét csóválta.

– Ez nem olyan egyszerű. Persze akármikor elmene-külhetünk, legalábbis a Szatelloidra, és onnan leadhatjuk az SOS-jelzést. Természetesen örültnek tartanak majd, bedugnak valami földi szanatóriumba, és ott maradunk, míg szépen vissza nem vonunk mindent, megesik ilyen kollektív elmezavar az isten háta mögötti állomásokon . . . Talán nem is lenne rossz. Szép nagy kert, békesség, fehér szobácska, séták az ápolóval . . .

Egészen komolyan beszélt, zsebre dugott kézzel, üres tekintete a szoba sarkába révedt. A vörös nap már lebu-kott a láthatár mögé, a tarajos hullámok tintafekete siva-tagga olvadtak össze. Az ég vörösen lángolt. Lila szegélyű felhők úsztak az elmondhatatlanul komor, két színű táj fölött.

– Szóval menekülni akarsz ? Vagy nem ? Még nem ?

Elmosolyodott.

– Ó, te oroszlánszívű hős . . . még nem kóstoltál bele, különben kisebb legény lennél. Nem arról van szó, hogy én mit akarok, csak arról, mit lehet csinálni.

– No és mit ?

– Éppen ez az, amit nem tudok.

– Akkor itt maradunk ? Gondolod, hogy találunk va-lami módot . . .

Felém fordította mély ráncokkal barázdált, ösztövé, hámló arcát.

– Ki tudja. Hátha érdemes – mondta. – Róla nemigen tudunk meg többet, de talán magunkról . . .

Sarkon fordult, fogta a papírjait és kiment. Vissza akartam tartani, de nyitott számon nem jött ki hang. Nem maradt más tennivalóm, mint a várakozás. Az ablakhoz léptem, néztem a véres-fekete óceánt, de alig láttam. Eszembe jutott, hogy bezárkózhatnék egy rakétába a repülőtéren, de nem gondoltam komolyan, ostoba ötlet volt, előbb-utóbb úgyis ki kell jönnöm. Leültem az ablakhoz, s elővettem a Snauttól kapott könyvet. Még elég világos volt, rózsaszínű fény vetődött a lapokra, vörösen izzott a szoba. A kötetei egy Otto Ravintzer nevű bölcsészdoktor állította össze, többnyire már nem is kétes értékű cikkekből és tanulmányokból. Minden tudományt kísér valami áltudomány, kisiklott elmékben termelődő csámpás torzkép ; a csillagászat karikatúrája a csillagjóslás, a kémiai az alkímia volt hajdan, érthető hát, hogy a gyermekcipőben járó szolarisztika körül csak úgy rajzoltak a szellemi csudabogarak ; ilyen sületlenségek töltik meg Ravintzer könyvét, de az igazság kedvéért le kell szögezni, hogy az előszóban világosan elhatárolja magát ettől a panoptiktumtól. Mindössze úgy vélte, és volt is némi igaza, hogy gyűjteménye értékes kordokumentum lehet majd a történészek és a tudománypszichológusok számára.

Berton jelentése előkelő helyet foglalt el a könyvben. Több részből állt. Az első az igen tömör helikopternapló.

Tizennégy órától tizenhat negyvenig (az egyezményes expedíciódó szerint) a feljegyzések szűkszavúak és negatívak.

„Magasság 1 000 – vagy 1 200 – vagy 800 méter – nem észleltem semmit – az óceán üres.” Ez többször megismétlődik.

Azután 16.40-kor : „Vörös köd száll fel. Látótávolság 700 méter. Az óceán üres.”

17.00 órakor : „A köd sűrűsödik, csend, látótávolság 400 méter, néha feltisztul. Leszálok 200-ra.”

17.20: „Ködben vagyok. Magasság 200. Látótávolság 20-40 méter. Csend. Felszálok 400-ra.”

17.45 : „Magasság 500. Ködréteg a látóhatárig. A ködben tölcsérszerű nyílások, amelyeken át az óceán felszínét látom. Valami történik bennük. Megpróbálok behatolni az egyik tölcsérbe.”

17.52 : „Örvényfelét látok – sárga habot vet ki. Ködfal veszi körül. Magasság 100. Lemegyek 20-ra.”

Ezzel végződik Berton helikopternaplója. Az úgynevezett jelentés további része kivonat Berton körtörténetéből, pontosabban : Berton tollba mondott vallomásának szövege, a bizottság tagjainak közbevetett kérdéseivel.

„Berton : Mikor lementem harminc méterre, nehéz lett tartani a magasságot, mert abban a tölcsér formájú ködmentes térben viharos szél fújt. Neki kellett feküdnöm a kormányzásnak, ezért egy ideig, talán tíz-tizenöt percig nem néztem ki a gépből. Közben egy erős szélroham belesodort a ködbe. Nem közönséges köd volt, hanem valami emulzióféle, azt hiszem, kolloidos, mert minden ablakomat belepte. Alig bírtam letisztogatni, olyan ragadós volt. A fordulatszámom több mint harminc százalékkal csökkent, mert ebben a ködfélében nagyobb volt a légellenállás, úgyhogy veszíteni kezdtem a magasságot. Mivel nagyon alacsonyan jártam, és féltem, hogy beleütközöm a hullámokba, teljes gázt adtam. A gép tartotta a magasságot, de följebb nem ment. Volt még négy gyorsító rákétatöltényem. Nem használtam fel őket, mert arra gondoltam, rosszabbodhat a helyzet, és akkor szükségem lesz rájuk. A maximális fordulatszámnál roppant erős berezgés támadt, sejtettem, hogy az a furcsa emulzió lepi be a légcsavart ; a teherbírásmutató állandóan a nullán állt, így semmit sem tehettem. A napot nem láttam, mióta ködbe kerültem, de arrafelé a köd vörösen foszforeszkált. Folyton köröztem, remélve, hogy előbb-utóbb valamelyik ködmentes tölcsérbe kerülök, és mintegy félóra múlva sikerült is. Csaknem szabályos henger alakú, pár száz méter átmérőjű szabad térségbe jutottam. Körös-körül hevesen kavargott a köd, mintha erős konvekciós áramlások sodornák. Igyekeztem a „lyuk” közepén maradni, mert ott volt a levegő a legnyugodtabb. Ekkor észrevettem, hogy az óceán felszíne megváltozott. A hullámok csaknem teljesen eltűntek, a folyadék felső rétege, már-

mint azé az anyagé, amiből az óceán van, félig átlátszó lett, el-eltűnő homályos foltokkal, aztán nemsokára teljesen kitisztult, és ezen a több méter vastagnak vélt rétegen át beláthattam a mélybe. Ott valami sárgás iszapféle gyűlt össze, vékony, függőleges erekben fölfelé szivárgott, kifolyt a felszínre, ahol üvegesen csillogó lett, majd fortyogni és habzani kezdett, közben besűrűsödött, ekkor olyan volt, mint a nagyon tömény, odaégett cukorszirup. Ez az iszap vagy nyálka megcsomósodott, felgyűrődött, karfiolszerű kitüremléseket alkotott, és lassan különféle formákat öltött. A ködfal felé sodródtam, pár percig manővereznem kellett a kormányval meg a fordulatszámval, és mire újra kinézhettem, odalent, alattam, olyasmit pillantottam meg, ami egy kertre hasonlított. Igen, kertre. Törpe fácskákat, sövényeket, kerti utakat láttam – nem igaziakat, mind abból a sárgás anyagból volt, ami közben teljesen megszilárdult, mint a gipsz, de a felszíne erősen csillogott. Leszálltam, amennyire csak tudtam, hogy jól megnézhessem.

– Kérdés : A fáknak és más növényeknek, amelyeket láttál, leveleik is voltak ?

Berton válasza : Nem. Csak a formájuk volt meg – mint egy kert makettjén. Ez az ! Makett. Ilyen volt. Makett, de azt hiszem, természetes nagyságú. Pár perc múlva repedezni, töredezni kezdett, a koromfekete hasadékokból sűrű nyálka bugyogott elő, megkocsonyásodott, egy része lecsurgott, a többi rajta maradt, és egyre hevesebben habzott, végül az egészet elöntötte a tajték, már semmi mást nem láttam. Közben mindenfelől szorongatni kezdett a köd, ezért megnőveltem a fordulatszámot, és fölmentem háromszáz méterre.

Kérdés : Egészen biztos, hogy amit láttál, kertre hasonlított, és semmi másra ?

Berton válasza : Biztos. Biztos, mert többféle részletet is megfigyeltem ; emlékszem például, hogy egy helyütt négyyszögletes ládafélék álltak sorban. Később eszembe jutott, hogy kaptárak lehettek.

Kérdés : Később jutott eszedbe ? Nem akkor, amikor láttad ?

Berton válasza : Nem, mert minden olyan volt, mintha gipszből lenne. Aztán még más tárgyakat is láttam.

Kérdés : Miket ?

Berton válasza : Nem tudom megmondani, mik voltak, mert nem nézhettem meg alaposabban. Úgy rémlett, némelyik bokor alatt hosszúkás, fogazott szerszámfélék fekszenek ; mintha kis kertigépek gipszöntvényei lettek volna. De ebben nem vagyok egészen biztos. Amit az előbb mondtam, abban igen.

Kérdés : Nem gondoltál arra, hogy ez hallucináció ?

Berton válasza : Nem. Azt gondoltam, délibáb. Hallucinációra nem gondoltam, mert teljesen jól éreztem magam, meg azért sem, mert soha életemben nem láttam ilyesmit. Amikor fölmentem háromszáz méterre, alattam csupa lyuk volt a köd, mint egy sajt. Némelyik lyuk üres volt, ezeken át az óceán hullámvázát láttam, a többiben fortyogott valami. Leereszkedtem az egyikbe, és negyven méteren láttam, hogy nem sokkal az óceán felszíne alatt egy fal fekszik, olyan, mint valami nagyon nagy épület fala ; világosan áttetszett a hullámokon, négyszögletes nyílások voltak rajta szabályos sorokban, mintha csak ablakok lettek volna ; sőt úgy rémlett, némelyik ablakban mozog valami. Ebben már nem vagyok egészen biztos. A fal emelkedni kezdett, és lassan felbukkant az óceánból. Mint a vizesés, úgy ömlött róla a nyálka, nyúlós cafatok is voltak benne, nyálkacsomók vagy mik. Hirtelen kettétört az egész, villámgyorsan lemerült, és rögtön eltűnt. Újra felrántottam a gépet, és közvetlenül a köd fölött repültem, a futómű majdnem érintette. Megpillantottam a következő üres tölcsért – azt hiszem, négyszer-ötször akkora volt, mint az első.

Már messziről megláttam, hogy lent valami úszik, Fechner szkafanderének néztem, mert világos színű volt, majdnem fehér, és az alakja is emberre hasonlított. Éles szögben visszafordultam, mert attól féltem, túlrepülök rajta, és nem találom meg többé ; az a valami ekkor kissé fölemelkedett, úgy rémlett, mintha úszna, aztán mintha derékig gázolna az óceánban. Gyorsan leereszkedtem, olyan mélyre, hogy éreztem, amint a futómű valami puhába ütközik, hullámtaraj lehetett, volt is ott egy nagy hullám. Az a valami ember volt, de szkafander nélkül. És mégis mozgott.

Kérdés : Láttad az arcát ?

Berton válasza : Láttam.

Kérdés : Ki volt az ?

Berton válasza : Egy gyerek.

Kérdés : Miféle gyerek ? Láttad már valahol életedben ?

Berton válasza : Nem. Soha. Legalábbis nem emlékszem rá. De mihelyt a közelébe értem, negyven méter lehetett közöttünk, talán egy kicsivel több, rájöttem, hogy valami rossz van benne.

Kérdés : Hogy érted ezt ?

Berton válasza : Mindjárt megmagyarázom. Először nem tudtam, mi az. Csak egy idő múlva vettem észre : borzasztóan nagy volt. Óriási – az nem kifejezés. Lehetett négy méter. Pontosan emlékszem : mikor a futómű a hullámnak ütközött, az arca valamivel magasabban volt az enyémnél, pedig ha ültem is a fürkében, legalább három méterrel az óceán felszíne fölött voltam.

Kérdés : Ha ilyen nagy volt, honnan tudtad, hogy gyerek ?

Berton válasza : Mert egészen kicsi gyerek volt.

Kérdés : Nem gondolod, Berton, hogy a válaszdod logikátlan ?

Berton válasza : Nem. Egyáltalán nem. Hiszen láttam az arcát. Meg a testalkata is gyerekes volt. Olyan . . . csecsemőformának néztem. No nem, ez túlzás. Lehetett két-három éves. Fekete haja volt, és óriási kék szeme. Anyaszült meztelen volt. A bőre nedves, vagy inkább síkos, mert nagyon csillogott.

Ez a látvány szörnyű hatással volt rám. Már nem hittem, hogy délibáb. Nagyon is tisztán láttam. Emelkedett és süllyedt a hullámokkal, de ettől függetlenül is mozgott, és ez volt az undorító !

Kérdés : Miért ? Mit csinált ?

Berton válasza : Olyan volt, no, mint valami múzeumban . . . mint egy viaszbáb – de élő viaszbáb. Tátozott, és mindenféle undorító mozdulatot tett. Mert . . . mert azok nem az ő mozdulatai voltak.

Kérdés : Hogy érted ezt ?

Berton válasza : Nem mentem hozzá közelebb tizenöt-húsz méternél ; leginkább talán húszra becsülném. De

mondtam már, milyen irdatlan nagy volt, úgyhogy egészen pontosan láttam. Csillogott a szeme, és egyáltalán mindenestül olyan volt, mint egy élő gyerek, de azok a mozdulatok, mintha valaki próbálgatná . . . kipróbálná . . .

Kérdés : Magyarázd meg pontosabban.

Berton válasza : Nem tudom, sikerül-e. Ez volt a benyomásom. Éreztem. Nem gondolkoztam rajta. Azok a mozdulatok . . . természetellenesek voltak.

Kérdés : Azt akarod mondani, hogy például úgy mozgatta a karját, ahogy emberi kar nem mozoghat, mert az ízületek nem engedik ?

Berton válasza : Nem. Dehogya. Csak . . . értelmetlen mozdulatok voltak. Általában minden mozdulat jelent valamit, szolgál valamire . . .

Kérdés : Gondolod ? Egy csecsemő mozgásának nincs feltétlenül értelme.

Berton válasza : Tudom. De a csecsemő összeviszza kalimpál, csak úgy bele a világba. Ez pedig . . . tudom már ! Ennek a mozdulatai módszeresek voltak. Egymás után következtek, csoportokban és sorozatokban. Mintha valaki meg akarná vizsgálni, mit tud csinálni ez a gyerek a karjával, a törzsével, a szájával . . . az arca volt a legszörnyűbb, gondolom, azért, mert az arc a legkifejezőbb, és ez olyan volt . . . Nem tudom, hogy magyarázzam meg. Élő volt, igen, de mégsem emberi. Illetve a vonásai nagyon is, a szeme, bőre, mindene, de az arckifejezése, a mimikája, az nem.

Kérdés : Fintorokat vágott ? Tudod, milyen az ember arca epilepsziás rohamban ?

Berton válasza : Tudom. Láttam epilepsziás rohamot. Értem. Nem . . . ez más volt. Az epilepsziás görcsösen rángatózik, ez meg simán és egyenletesen mozgott, kecsesen, vagy hogy is mondjam . . . dallamosan. Nem találok más szót. És az arca, igen, azzal is így volt. Emberi arc nem lehet olyan, hogy az egyik fele vidám, a másik szomorú, az egyik része fenyegetőzik vagy fél, a másik meg diadalmaskodik vagy mit csinál ; de annál a gyereknél így ment. És még egy : az egész mozgás és arcjáték lehetetlenül gyors volt. Én nagyon rövid ideig néztem. Talán tíz másodpercig. Vagy addig sem.

Kérdés : És azt akarod mondani, hogy mindezt ilyen rövid idő alatt láttad ? Egyébként honnan tudod, mennyi ideig tartott, megnézted az órát ?

Berton válasza : Nem. Nem néztem meg az órát, de tizenhat éve repülök. Az én szakmámban másodpercre érezni kell az időt, ez beidegződik. Szükség van rá a landolásnál. Sohasem lesz vérbeli pilóta, aki bármilyen körülmények között meg nem tudja mondani, hogy egy jelenség öt másodpercig tartott vagy tízig. Ugyanez áll a megfigyelőképességre. Az évek során megtanulja az ember, hogy minél rövidebb idő alatt észleljen mindent.

Kérdés : Láttál még mást is ?

Berton válasza : Láttam. De a többire nem emlékszem ilyen pontosan. Sok volt ez nekem, úgy látszik. Leblokkolt az agyam. Ereszkedni kezdett a köd, magasabbra kellett szállnom. Kellett, de hogy mikor és hogyan csináltam, arra nem emlékszem. Életemben először kis híján lezuhantam. Annyira remegett a kezem, hogy nem bírtam rendesen tartani a kormányt. Úgy rémlik, kiabáltam valamit, és a Bázist hívogattam, pedig tudtam, hogy nincs összeköttetés.

Kérdés : Megpróbáltál visszafordulni ?

Berton válasza : Nem. Mert amikor végre a köd fölé vergődtem, eszembe jutott, hogy hátha ott van Fechner valamelyik tölcser mélyén. Tudom, butaságnak hangzik. Mégis ez járt a fejemben. Ha ilyesmi történne, gondoltam, akkor talán Fechnert is sikerül megtalálnom. Ezért elhatároztam, hogy annyi tölcserbe szállok le, ahányba csak bírok. De amikor fölemelkedtem a harmadikból, azután, amit ott láttam, megértettem, hogy nincs tovább. Kikészültem. Ezt meg kell mondanom, egyébként úgyis tudják. Rosszul lettem, és hánytam a gépben. Addig azt sem tudtam, mi fán terem a rosszullét. Soha nem volt hányingerem.

Kérdés : Ez a mérgezés tünete volt, Berton.

Berton válasza : Lehet. Nem tudom. De azt, amit harmadszorra láttam, nem én találtam ki. Azt nem a mérgezés okozta.

Kérdés : Honnan tudhatod ?

Berton válasza : Az nem volt hallucináció. Hallucináció az, amit a saját agyam termel, vagy nem ?

Kérdés : De igen.

Berton válasza : No ugye. Ezt pedig nem termelhette. Soha nem hiszem el. Nem volna rá képes.

Kérdés : Mondd el inkább, mi volt az, jó ?

Berton válasza : Előbb meg kell tudnom, hogyan kezelik azt, amit eddig mondtam.

Kérdés : Miért fontos ez ?

Berton válasza : Számomra nagyon is fontos. Mondom, hogy olyasmit láttam, amit sohasem felejték el. Ha a bizottság úgy véli, hogy a beszámolómnak van legalább egyetlen százaléknyi valószínűsége, tehát meg kell vizsgálni az óceánt ebből a szempontból, úgy értem, kutatásokat kell indítani ebben az irányban, akkor mindent elmondok. De ha a bizottság agyrémnek tartja az egészet, akkor nem mondok semmit.

Kérdés : Miért ?

Berton válasza : Mert hogy milyen borzalmakat hallucinálok, az az én magánügyem. De hogy mit észleltem a Solarison, az nem magánügy.

Kérdés : Ez azt jelenti, hogy az expedíció illetékes szerveinek döntéséig megtagadsz minden további választ ? Mert azt bizonyára. megérted, hogy a bizottság nincs azonnali döntésre felhatalmazva.

Berton válasza : Igen.”

Így végződik az első jegyzőkönyv. Utána részlet következik a másodikból, amit tizenegy nappal később vettek fel.

„Elnök : . . . mindezt figyelembe véve, a három orvostól, három biológusból, egy fizikusból, egy gépészmérnökből és az expedíció helyettes vezetőjéből álló bizottság arra a meggyőződésre jutott, hogy a Berton által előadott események azon hallucinációsorozat tartalmát képezik, amely a bolygólégkör okozta mérgezés hatásának, a vele járó ködös tudatállapotnak és az agykéreg asszociációs mezőiben létrejött izgalomnak tulajdonítható, s a fent említett eseménysornak semmi vagy majdnem semmi valószínűsége nem volt.

Berton : Bocsánat. Mit jelent az, hogy »semmi vagy majdnem semmi« ? Mi az a »majdnem semmi« ? Mekkora az ?

Elnök : Még nem fejeztem be. Jegyzőkönyvbe vétetett dr. Archibald Messenger fizikus votum separatuma ; nevezett kijelentette, hogy a Berton által elmondottak szerint valóban megtörténhettek, és alapos vizsgálatot érdemelnek. Ez minden.

Berton : Megismétlem az előbbi kérdést.

Elnök : Egyszerű a dolog. A »majdnem semmi« azt jelenti, hogy hallucinációid bizonyos reális jelenségekből indulhattak ki, Berton. A legnormálisabb emberrel is előfordul, hogy éjszaka, szélviharban, emberalaknak nézi a hajladozó bokrot. Hát még egy idegen bolygón, mikor a megfigyelő elméje méreg hatása alatt áll. Ez egyáltalán nem sértő rád nézve, Berton. Hogyan döntesz ezek után ?

Berton : Először azt szeretném megtudni, következik-e valami Messenger doktor votum separatumából ?

Elnök : Gyakorlatilag semmi. Úgy értem, nem indul kutatás ebben az irányban.

Berton : Ami itt elhangzik, jegyzőkönyvbe kerül ?

Elnök : Igen.

Berton : Akkor közölni szeretném, hogy meggyőződéseim szerint a bizottság nem engem sértett meg, én itt nem számítok, hanem az expedíció szellemét. Annak értelmében, amit a múltkor mondtam, további kérdésekre nem válaszolok.

Elnök : Ez minden ?

Berton : Ez. Viszont beszélni szeretnék Messenger doktorral. Lehetséges ?

Elnök : Természetesen.”

Ezzel véget ér a második jegyzőkönyv. Az apró betűs lábjegyzet szerint dr. Messenger másnap majdnem háromórás bizalmas beszélgetést folytatott Bertonnal, majd az Expedíció Tanácsához fordult, és ismételten követelte, hogy indítsanak kutatásokat a pilóta vallomása alapján. Kijelentette, hogy emellett szólnak Berton újabb közlései, amelyeket azonban csak a Tanács kedvező határozata esetén hozhat nyilvánosságra. A Tanács – személy szerint Shannahan, Timolis és Trahier – elutasította a javaslatot, és ezzel az ügyet lezárták.

A könyv végül egy levélrészlet fényképmásolatát közli. Messenger írásai között találták, halála után. Alig-

hanem fogalmazvány volt ; Ravintzer nem tudta megállapítani, elment-e a levél, és milyen eredménnyel.

... bődületes korlátoltsága miatt – kezdődik a szöveg. – Féltik a tekintélyüket, azért dobta vissza követelésemet a Tanács, konkrétan Shannahan és Timolis (mert Trahier szava nem számít). Most közvetlenül az Intézethez fordulok, de Te is tudod, hogy ez falra hányt borsó. Sajnos, köt a szavam, és nem írhatom meg neked, amit Bertontól hallottam. A Tanács persze azért döntött így, mert a szenzációs felfedezéssel egy »laikus« állt elő, akinek nincs semmiféle tudományos címe. Pedig sok kutató megirigyelhetné ennek a pilótának a lélekjelenlétét és megfigyelőképességét. Kérlek, küldd el nekem postafordultával a következő adatokat :

1. Fechner élettörténete, gyermekkoráé is,
2. amit csak tudsz a családjáról és a családi ügyeiről ; állítólag kisgyereke maradt árván,
3. részletes leírás arról a helyről, ahol nevelkedett.

Szeretném még elmondani neked, mi a véleményem az egészről. Mint tudod, nem sokkal Fechner és Carucci indulása után folt keletkezett a vörös nap centrumában, és ennek részecskesugárzása a Szatelloid adatai szerint a déli féltekén volt a legerősebb, a mi Bázisunk környékén (ezért nem volt rádióösszeköttetés). Valamennyi kutatócsoport közül Fechner és Carucci távolodott legmesszebbre a Bázistól.

Ilyen sűrű és tartós ködöt, teljes szélcsend mellett, a katasztrófa napjáig egyszer sem észleltünk a bolygón.

Amit Berton látott, szerintem része volt az »emberakciónak«, melybe az a ragacsos szörnyeteg belevágott. A Berton által észlelt képződmények igazi forrása Fechner volt – az ő agya került valami számunkra felfoghatatlan »pszichikai boncolás« alá, amelyet egyes (nyilván a legmaradandóbb) emlékképek kísérleti újrateremtése, rekonstrukciója követett.

Tudom, hogy ez fantasztikusan hangzik, tudom, hogy tévedhetek. Ezért kérem a segítségedet ; most az Alarikon vagyok, itt várom a választ.

Már alig láttam a betűket, úgy rám sötétedett ; a könyv megszürkült a kezemben, a sorok összefolytak, de a félig üres oldal azt mutatta, hogy úgyis végéhez értem a történetnek, amelyet, saját élményeimre gondolva, nagyon valószínűnek véltem. Kinéztem az ablakon. A sötétlila égbolt peremén még izzott néhány felhő, mint a kialvó szénparázs. A sötétségbe burkolt óceánból már semmi sem látszott. Halkan sustorogtak a papírszalagok a szellőzőnyílás körül. Az enyhén ózonillatú, felhevült levegő meg sem rezzent. Néma csend borult az Állomásra. Azon tűnődtem ; elhatározásunkban – hogy itt maradunk – semmi hősies nincs. Régen lezárult a heroikus úrkalandok, halált megvető vállalkozások kora, nemigen fordulnak elő olyan szörnyű balesetek sem, amilyen Fechneré volt, az óceán első áldozatáé. Szinte nem is érdekelt már, milyen „vendége” van Snautnak vagy Sartoriusnak. Egy idő múlva, gondoltam, abbahagyjuk a szégyenkezést, és nem kerüljük többé egymást. Ha nem tudunk megszabadulni a „vendégektől”, akkor megszokjuk őket, és együtt élünk velük, ha pedig Teremtőjük fordít a játékszabályokon, akkor alkalmazkodunk az újakhoz is, bár egy darabig majd rúgkapálunk és dühöngünk, sőt egyikünk vagy másikunk talán öngyilkos lesz, de végül az új állapot is egyensúlyba zökken. Otthonos, földi sötétség szállt a szobára, már csak a mosdó és a tükör fehér foltja látszott. Felálltam, tapogatózva megtaláltam a vattacsomót a polcon, nedves vattával lemostam az arcomat, és az ágyra heveredtem. Valahol fölöttem hol erősebben, hol gyengébben zizegtek a papírszalagok, mint az éji bogarak. Már az ablakot sem láttam, fekete volt minden, csak egy nem tudom honnan eredő vékonyka fénycsík függött előttem, talán a falon, talán messze kint a semmiben. Eszembe jutott, mennyire megrémültem tegnap este a solarisi ég üres tekintetétől, és majdnem elmosolyodtam. Már nem féltem tőle. Semmitől sem féltem. Fölemeltem a csuklómat, zölden világított rajta a foszforos számkoszorú. Egy óra múlva kel fel a kék nap. Élveztem a sötétséget, jó mélyeket lélegeztem, gondtalanul és felszabadultan.

Később fordultam egyet, és nyomni kezdett a farzsebemben lapuló magnó. Persze. Gibarian. Ő beszél a szalagon. Nem támasztom fel, nem hallgatom ki a titkait. Ez az egyetlen, amit tehetek érte. Előhúztam a magnót, hogy az ágy alá rejtsem. Surranó nesz ütötte meg a fületem. Halkan nyikordult az ajtó.

– Kris . . . ? – hangzott suttogva, fojtottan. – Itt vagy, Kris ? Olyan sötét van.

– Nem baj – mondtam. – Ne félj. Gyere ide.

Tanácskozás

Hanyatt feküdtem, semmire sem gondoltam, feje a vállamon. A szoba sötétsége megbolydult. Lépteket hallottam. Eltűntek a falak. Valami rám nehezedett, és nőtön-nőtt, fel az égig. Átjárta minden porcikámat, körülfogott anélkül, hogy hozzám ért volna ; megdermedtem a sötétben, éreztem, amint átlátszó, éles tömege fojtogatni kezd: Nagyon messziről hallottam a szívverésemet. Egész figyelmemmel, maradék erőmmel, feszülten vártam az agóniát. Nem jött. Csak zsugorodtam, és a láthatatlan ég, a láthatatlan horizont, a felhőtlen, csillagtalan, nyúlós semmi egyre tágult, dagadt, és én lettem a középpontja, igyekeztem belefűrni magam a fekvőhelyembe, de már nem volt alattam semmi, a sötétség üresen tátongott. Ökölbe szorított kézzel fedeztem az arcomat. Már nem volt arcom. Ujjaim a semmibe markoltak, kiáltani, üvölni akartam . . .

Kékesszürke szoba. A bútorok, polcok, falszögletek széles, tompa vonásokkal odavetve, nincs saját színük, csak körvonaluk. Fényes, gyöngyfehér csend az ablak mögött. Testem csupa veríték, oldalt pillantok, engem néz.

– Elzsibbadt a karod ?

– Mi van . . . ?

Fölemeli a fejét. Szeme ugyanolyan színű, mint a szoba, szürkén világít a fekete pillák alatt. Előbb sutto-gása melegét érzem, csak azután értem meg, mit mond.

– Nem. Illetve igen.

Vállára teszem a kezem. Csakugyan elzsibbadt. Másik karommal lassan magamhoz húzom.

– Rosszat álmodtál.

– Álmodtam ? Igen, persze. És te nem aludtál ?

– Nem is tudom. Azt hiszem, nem. Nem vagyok álmos. De te csak aludj. Miért nézel olyan furcsán ?

Behunytam a szemem. Éreztem szapora, egyenletes szívverését a magam lassúbb szívdobogása fölött. Kellék – gondoltam. De nem csodálkoztam semmin, még azon

sem, milyen egykedvű vagyok. Túljutottam már a rémületen és a kétségbeesésen. Olyan messzire értem, mint még senki. Ajkam a nyakát súrolta, lejjebb siklottam, a kagylósima kis mélyedésbe az inak között. Itt is lüktetett az ér.

Felkönyököltem. Aranyló napfelkelte, lágy pirkadat helyett villamos kék tüztenger öntötte el a horizontot, első sugara szinte berobbant a szobába, lángba borult minden, szivárványos visszfények táncoltak a tükrön, a kilincseken, a nikkelsöveken, a fényzőn úgy rontott neki minden felületnek, mintha szabadulni akarna, mintha szét akarná vetni a szűk helyiséget. Már nem bírtam belesnézni. Megfordultam. Harey szembogara összeszűkülte. Nagy szürke szivárványhártyák ragyogtak rám.

– Már reggel van ? – kérdezte fátyolos hangon. Mintha álom és valóság között szédelegne.

– Itt mindig ilyen rövid az éjszaka, szívem.

– És mi ?

– Mi van velünk ?

– Soká maradunk itt ?

Nevetnem kellett. De csak valami rekedt horkantás szakadt ki belőlem – nemigen hasonlított a nevetéshez.

– Attól félek, elég soká. Nincs hozzá kedved ?

Szemrebbenés nélkül, figyelmesen nézett. Vagy kacsinzott ? Nem tudom. Magára húzta a takarót, karján előtűnt a kis, piros háromszög.

– Miért nézel így ?

– Mert szép vagy.

Elmosolyodott. De ez csak udvariasság volt, válasz a bókra.

– Igazán ? Mert úgy nézel, mintha . . . mintha . . .

– No ?

– Mintha keresnél valamit.

– Ne butáskodj.

– Rosszul mondom ; inkább mintha azt gondolnád, hogy valami bajom van, vagy eltitkolok valamit előtted.

– Ugyan már !

– Ha ennyire tagadod, akkor biztos. No, mindegy. Gyilkos, kék hőség áradt be a kigyúlt ablakon. Kezemet a szemem elé tartva körülnéztem, hol a napszemüveg. Az asztalon hevert. Föltérdeltem érte. A szemüvegen át

[kép]

[üres]

megpillantottam Hareyt a tükörben. Várt valamit. Mikor újra mellé heveredtem, rám mosolygott.

– Én nem kapok ?

Nem értettem meg rögtön.

– Ja, szemüveget ?

Feltápáskodtam, és keresgélni kezdtem a fiókban, meg az ablak előtti kisasztalon. Találtam két szemüveget, mindegyik túl nagy volt. Odaadtam neki. Mind a kettőt felpróbálta. Leestek az orra közepéig.

Csikorogva ereszkedni kezdett az ablakpáncél. Az Álomás elbűjt, mint teknősbéka a házába. Egy perc alatt éjszaka lett. Tapogatózva levettem Harey szemüvegét, és a magaméval együtt az ágy alá dobtam.

– Most mit csinálunk ? – kérdezte.

– Amit éjjel szokás : alszunk.

– Kris.

– Tessék.

– Ne tegyek rád új borogatást ?

– Nem kell. Nem kell . . . szívem.

Magam sem értettem, miért szólitom így, de egyszer csak felé nyúltam a sötétben, átöleltem karcsú vállát, s amint megremegett, elhittem, hogy ő az. Ámbár nem is tudom. Hirtelen úgy éreztem, én csapom be őt, és nem ő engem, mert ő egyszerűen csak önmaga.

Aztán el-elnyomott az álom, mindig görcsös rándulással riadtam fel, heves szívdobogásom csak lassan csillapodott, halálosan kimerülve szorítottam magamhoz Hareyt, ő pedig nagyon óvatosan megtapintotta az arcomat, a homlokomat, hogy nincs-e lázam. Harey volt. Igazibb már nem is lehetett volna.

Ettől a gondolattól valami megváltozott bennem. Nem harcoltam tovább. Szinte azonnal elaludtam.

Könnyű érintésre ébredtem. Jóleső hűvösség a homlokomon. Arcomat nedves valami borította, lassan levált róla, és Harey arca jelent meg fölöttem. Kicsavarta a gézt, porcelán tálba csurgatta belőle a főlsleges folyadékot. Mellette egy üvegben borogatóvíz égési sebekre. Rám mosolygott.

– Jó reggelt, mormota – üdvözölt, és visszatette a borogatást. – Fáj ?

– Nem.

Megmozgattam az arcizmaimat. Csakugyan megszűnt a fájdalom. Harey az ágy szélén ült, fehér-narancssárga csíkos férfi fürdőköpenyben, fekete haja szétterült a köpeny gallérján. Könyökig felgyürkőzött, hogy kényelmesen dolgozhasson. Rettentően éhes voltam, legalább hús órája egy falatot sem ettem. Mikor Harey befejezte sebeim ápolgatását, fölkeltem. Hirtelen két egymás mellett heverő, teljesen egyforma, piros gombos fehér ruhára esett a pillantásom : az első, amelyiknek én hasítottam fel a kivágását, hogy levethesse, és a másik, amiben tegnap jött. Ezt már ő fejtette szét, ollóval. Azt mondta, biztosan elromlott a villámzár.

Ez a két egyforma ruha volt a legszönyűbb mindabból, amit addig átéltem. Harey a gyógyszereszekrényben rendezkedett. Észrevétlenül hátat fordítottam neki, és véresre haraptam az öklöm. A két ruhára meredve – vagy talán inkább ugyanaz, két példányban – az ajtó felé kezdtem hátrálni. A csapból jó hangosan zuhogott a víz. Lenyomtam a kilincset, kisurrantam a folyosóra, és óvatosan becsuktam az ajtót. Kiszűrődött a vízcsobogás és az üvegcsörömpölés, majd hirtelen megszakadt. A folyosó téglalap alakú mennyezetlámpái elmosódó fényfoltot vetettek az ajtóra. Összeszorított foggal várakoztam, kezem a kilincsen, bár nem is reméltem, hogy tartani bírom. Egy erős rándítás majdnem kitepte a kezemből, de az ajtó nem nyílt ki, csak megremegett, és ijesztően recsegni-ropogni kezdett. Megdöbbenve engedtem el a kilincset, hátrahúzódtam ; az ajtóval hihetetlen dolgok történtek, sima műanyag lapja behorpadt, mintha a szoba felé nyomná. Az egyre jobban megfeszülő ajtókeretről apránként pattogzani kezdett a zománc, előbukkant mögüle a csupasz acél. Most értettem meg : ahelyett hogy kifelé nyomná a folyosóra nyíló ajtót, maga felé húzza, és úgy akarja kinyitni. A fehér műanyag táblán elgörbült a fényfolt, mint egy humorú tükörben, óriási reccsenés – a végsőkéig feszített, tömör ajtósárny megrepedt. A kilincs is kiszakadt belőle, és a szobába zuhant. A nyílásban rögtön megjelent két véres kéz, és piros nyomokat hagyva a fehér lakkon, tovább rángatta az ajtósárnyat – a műanyag lap kettétört, ferdén lógott a sarokvasakon, és egy merev, elkékült

arcú, fehér-narancssárga teremtés zokogva a nyakamba vetette magát.

Ha meg nem bénít a látvány, azt hiszem, menekülni próbáltam volna. Harey görcsösen zihált, fejét a vállamhoz verte, kócos haja csak úgy röpködött. Amint átöleltem, éreztem, hogy a földre csúszik. Becipeltem a szobába, átnyomakodva a törött ajtón, s az ágyra fektettem. Körme behasadozott, és csupa vér volt. Mikor megfordította a kezét, láttam, hogy a tenyere merő seb. Arcára pillantottam, üres szeme a semmibe révedt.

– Harey !

Rekedt hörgés volt a válasz.

Ujjamat a szeméhez közelítettem. Lecsukódott. A gyógyszereszekrény felé siettem. Nesz hallatszott az ágy felől. Megfordultam. Egyenesen ült, és rémülten nézte véres kezét.

– Kris – nyöszörgött –, én . . . én . . . mi történt velem ?

– Fölsértetted a kezéd, mikor kitörted az ajtót – feleltem szárazon. Ajkam furcsán elzsibbadt, különösen az alsó, mintha hangyák mászkálnának rajta. Ráharaptam.

Harey hosszan bámulta a sarkából kifordult, fűrészszélűre tört műanyag táblát, aztán megint rám nézett. Remegett az álla, láttam, mekkora erőfeszítésébe kerül, hogy legyűrje félelmét.

Gézlapokat vágtam, elővettem a szekrényből a sebkenőcsöt, és visszamentem az ágyhoz. Hirtelen lehullott a karom, elejtettem mindent, a zselatinszerű péppel teli üvegtégely megrepedt, le sem hajoltam érte. Már nem volt rá szükség.

Fölemeltem a kezét. Körmeit még az alvadt vér keskeny csíkja szegélyezte, de a zúzódások eltűntek, tenyerét pedig a környezetnél élénkebb rózsaszínű, zsenge bőr borította. Ez is szinte szemlátomást halványodott.

Leültem, megsimogattam az arcát, igyekeztem rámosolyogni, de nem nagyon sikerült.

– Miért csináltad ezt, Harey ?

– Én nem. Ezt . . . én ?

Szemével az ajtó felé intett.

– Te hát. Nem emlékszel ?

– Nem. Illetve . . . láttam, hogy nem vagy itt, borzasztóan megijedtem, és . . .

– És ?

– Keresni kezdtelek, azt hittem, talán a fürdőszobában vagy . . .

Csak most vettem észre, hogy a szekrényt eltolta a fürdőszoba bejárata elől.

– És aztán ?

– Az ajtóhoz szaladtam.

– És ?

– Nem emlékszem. Pedig történt valami, ugye ?

– De mi ?

– Nem tudom.

– Hát mire emlékszel ? Mit csináltál aztán ?

– Itt ültem az ágyon.

– És ahogy behoztalak, arra nem emlékszel ?

Habozott. Szája legörbült, arcán feszült igyekezet.

– Valami rémlik. Talán. Nem is tudom.

Letette lábát a padlóra, és felállt. Odament a törött ajtóhoz.

– Kris !

Mögé léptem, átfogtam a vállát. Remegett. Hirtelen felém fordult, és a szememet kereste.

– Kris – suttogetta. – Kris.

– Nyugodj meg.

– Kris, hátha . . . Kris, nem vagyok én epilepsziás ?

Ő és az epilepszia, Uramisten ! Majdnem elnevettem magam.

– Dehogy, szívem. Csak ez az ajtó, tudod, itt ilyen . . . ilyenek az ajtók . . .

Amikor kimentünk a szobából, éppen fölemelkedett a csikorgó ablakpáncél, és elénk tárult az óceánba süllyedő napkorong.

A folyosó másik végén levő kis konyhába tartottam. Együtt háziasszonykodtunk, sorra nyitogatva a szekrényeket és hűtőgépeket. Mindjárt észrevettem, hogy Harey nem valami jeles szakácsnő, alig ért egyébhez, mint a konzervdobozok felnyitásához – akárcsak én. Felfaltam két doboz tartalmát, és megittam jó pár csésze kávé. Harey is evett, de úgy, ahogy a gyerekek szoktak néha, mikor

a

felnőttek kedvéért esznek – nem is kényszeredetten, csak gépiesen és figyelmetlenül.

Aztán átmentünk a rádiósszoba melletti kis műtőbe ; volt egy tervem. Kijelentettem, hogy mindenesetre meg akarom vizsgálni, lefektettem a hátrahajtott támlájú karosszékre, fecskendőt és tűt vettem elő a sterilizálóból. Szinte gondolkodás nélkül tudtam, mit hol találok, úgy belénk sulykolták az Állomás földi edzőmodelljében. Egy csepp vért vettem az ujjából, üveglapocskákra kentem, kiszáritottam őket az exhausztorban, majd nagyvákuumban ezüstionokat gőzöltem rájuk.

Ez a józan tevékenység megnyugtató. Harey a párnás vizsgálószéken heverve szemlélődött a gépekkel zsúfolt műtőhelyiségben.

A házitelefon csörrent bele a csendbe. Fölvettem a kagylót.

– Kelvin – jelentkeztem. Közben Hareyt figyeltem, egy ideje apatikusnak látszott, mintha kimerítették volna az elmúlt órák élményei.

– A műtőben vagy ? No végre ! – kiáltott egy megkönnyebbült hang a vonal túlsó végén.

Snaut volt. Fülelmehez szorítottam a kagylót, és vártam.

– „Vendéged” van, mi ?

– Az.

– És dolgozol ?

– Igen.

– Egy kis kivizsgálás ?

– Miért ? Egy parti sakkot akartál javasolni ?

– Ne hülyéskedj, Kelvin. Sartorius akar találkozni veled. Azaz velünk.

– Mi a fene – lepődtem meg. – És a . . . – elharaptam a szót. – Egyedül van ? – kérdeztem aztán.

– Nem. Rosszul fejeztem ki magam. Beszélni akar velünk. Mind a hárman bekapcsoljuk a vizofont, de a képernyőt letakarjuk.

– Értem. És miért nem hívott fel ő ? Szégyelli magát ?

– Olyasmi – morogta Snaut. – Szóval ?

– Az időpontra gondolsz ? Mondjuk, egy óra múlva. Megfelel ?

– Meg.

A tényérnyi képernyőn csak az arcát láttam. Egy hosszú percig árgus tekintettel a szemembe nézett ; a kagylóban halkán zümmögött az áram.

Végre megszólalt, kissé bizonytalanul :

– Hogy vagy ?

– Tűrhetően. És te ?

– Azt hiszem, egy fokkal rosszabbul, mint te. Mondd csak, mit szólnál, ha . . .

– Be akarsz nézni hozzám ? – találtam ki a folytatást. Vállamon át Harey felé lestem. Feje hátrahanyatlott a párnán, keresztbe vetett lábbal feküdt, és unalmában gépiesen hintáztatta a karfa láncán csüngő ezüst golyócskát.

– Hagyd azt, hallod ?! Hagyd azt, te ! – harsant a fülemben Snaut hangja. Most a profilját mutatta a képernyő. Többet nem hallottam, mert befogta a kagylót, de láttam, hogy mozog a szája.

– Most nem mehetek. Talán majd később. Szóval, egy óra múlva – hadarta végül, és a képernyő kialudt. Visszaakasztottam a hallgatót.

– Ki volt az ? – kérdezte közömbösen Harey .

– Egy tag. Snaut. Kibernetikus. Nem ismered.

– Soká tart még ?

– Miért, unatkozol ? – Betettem az első preparátumot a neutrino-mikroszkóp kazettájába, és sorra benyomtam a színes kapcsológombokat. Tompán felbúgtak az erőterek.

– Sok szórakozás itt nincs, és ha szerény társaságommal be nem éred, akkor régen rossz – folytattam szórakozottan, egyre ritkábban pötytyentve a szavakat, miközben két kézzel magam felé húztam a nagy, fekete fejet, amelyben a mikroszkóp kettős szemlencséje fénylett, és szememet a puha gumikagylókhoz illesztettem. Harey mondott valamit, de nem figyeltem oda. Ezüstösen csillogó, hatalmas sivatagot láttam felülről, meredek szögben. Lapos sziklakorongok feküdtek rajta, elmosódó ködfelhőbe burkolva, mintha töredeznének és mállanának. Ezek a vörös vérsejtek. Élesre állítottam a képet, és a szemkagylókhoz tapadva, egyre mélyebben beúsztam az ezüstös fényű látómezőbe. Közben bal kézzel az állvány szabályozókarját forgattam, és amikor egy vándorköként
magányo-

san heverő vérésejt a fekete vonalak metszéspontjába került, fölerősítettem a nagyítást. Az objektív látszólag ráereszkedett az eltorzult, behorpadt vörös vérésejtre, amely most már sziklakraáternek látszott, gyűrű alakú pereme hasadékaiban éles, fekete árnyékokkal. A kristályos ezüstionbevonattól tüskés perem most kiüszott a mikroszkóp látómezejéből. Feltűnt a félig megolvadt, összekunkorodott fehérjeláncok homályos körvonala, mintha opalizáló vízen át nézném. Mikor a fehérjeroncok egyik csomója a fekete kereszt alá került, lassan tovább nyomtam a nagyítókart, egyre tovább, most már akármelyik pillanatban megjelenhet az anyag mélyébe vezető utazás végállomása, már egyetlen molekula ellaposodott árnyéka tölti be az egész képet, most elködösödik !

De nem történt semmi. Az atomok rezgő felhőcskéit kellett volna látnom, amolyan hidegglós kocsonyacseppeket, de nyomuk sem volt a látómező makulátlan ezüstjén. Útközéig nyomtam a kart. A gép haragosan felbőgött, de most sem láttam semmit. Szaggatott sípolás jelezte a készülék túlterhelését. Még egy pillantást vettem az ezüst sivatagra, és kikapcsoltam az áramot.

Hareyra néztem. Éppen ásított, de ügyesen mosolyba fojtotta.

– No, mi újság ? – érdeklődött.

– Minden a legnagyobb rendben – mondtam. – Azt hiszem . . . egészségesebb már nem is lehetnél.

Néztem, néztem, és megint elkezdődött az a furcsa zsibbadás az alsó ajkamban. Hogy is van ez ? Mit láttam én ? Ez a látszólag oly gyöngéd és törékeny – valójában elpusztíthatatlan – test végső soron a semmiből épül fel ? Ökölrel rávágtam a mikroszkóp zömök hengerére. Talán hibás ? Talán nem esik egybe az erőterek fókusza . . . ? Nem. Tudtam, hogy a készülék jó. Végigmentem minden lépcsőfokon, sejtek, fehérjekonglomerátum, molekula, mind pontosan ugyanolyan volt, mint a sok ezer preparátumon, amit már láttam. De az utolsó lépés a semmibe vezetett.

Vénás vért vettem, és a mérőhenger be töltöttem. Szétadagoltam, hozzáláttam az elemzéshez. Tovább tartott, mint gondoltam, kicsit kijöttem a gyakorlatból. A reakciók rendben voltak. Mindegyik. Ha csak . . .

Tömény savat cseppentettem a kis piros gyöngyre. Pezsegni kezdett, elszürkült, piszkos hab lepte el. Bomlás. Denaturáció. Tovább, tovább! Kémcsőért nyúltam. Amikor visszafordultam a vércsöppemhez, a vékony üvegcső majdnem kiesett a kezemből.

A szennyves tajték alatt, a kémcső fenekén újra sötét-piros réteg keletkezett. A savégette vér regenerálódik? Ez képtelenség! Ez lehetetlen!

– Kris! – mintha nagyon messziről szólítanának. – Kris, telefon!

– Mi? Ja, köszönöm.

A telefon már régóta csengett, de csak most hallottam meg.

– Kelvin – szoltam bele.

– Snaut. Átkapcsoltam a vonalat, most mind a hárman halljuk egymást.

– Üdvözlöm, Kelvin doktor – nyekergett Sartorius magas orrhanga. Olyan színezete volt, mintha tulajdonosa veszélyesen dűledező pódiumon állna, gyanakodva, éberen, de látszatra higgadt képpel.

– Tiszteletem, doktor úr – feleltem. Nevetés csiklandozta a torkomat, de kétségeim támadtak, hogy eléggé tisztában vagyok-e jókedvem okaival. Voltaképpen kin akarok nevetni? Kezemben szorongattam valamit: a kémcső volt a vérrel. Megráztam. Már megalvadt. Talán csak a szemem káprázott az előbb? Talán rosszul láttam?

– Bizonyos kérdéseket szeretnék felvetni a kolléga urak előtt a... aaa... a fantomokkal kapcsolatban – hallottam is Sartoriust, meg nem is. Mintha erőszakkal törne be a tudatomba. Védekeztem a hangja ellen. Még egyre az alvadt vért bámultam a kémcső fenekén.

– Nevezzük őket F képződményeknek – javasolta gyorsan Snaut.

– Kitűnő.

A képernyő közepén függőleges vonal húzódott, jelezve, hogy a vétel két csatornán folyik – kétoldalt a beszélők arcát kellene látnom. De az üveg sötét volt, csak a peremén fehérülő keskeny csík mutatta, hogy a készülék működik, ám a képernyőket valamivel letakarták.

– Mindegyikünk végzett különféle vizsgálatokat... – Snaut orrhangjában megint felágaskodott az óvatosság.

Egy perc szünet. – Először talán összevethetnénk eredményeinket, aztán elmondanám, mire jutottam a magam részéről . . . Kezdje talán ön, Kelvin doktor . . .

– Én ? – fortyantam fel. Hirtelen magamon éreztem Harey tekintetét. A kémcsövet az asztalra tettem, begurult az állványok alá, én pedig felültem a magas, háromlábú székre, melyet a lábammal húztam oda. Első pillanatban valami kifogást akartam keresni, de aztán, magamnak is váratlanul, rákezdtem :

– No jó. Összeült a tanulókör ? No jó ! Én ugyan szinte semmit sem csináltam, de azért beszélhetek. Egy szövettani preparátum és néhány reakció. Mikroreakció. Az a benyomásom, hogy . . .

Eddig a pillanatig fogalmam sem volt, mit mondjak. Hirtelen megnyílt bennem valami zsilip.

– Minden normális, de ez csak álcázás. Csak álarc. Bizonyos értelemben superkópia : másolat, mely tökéletesebb az eredetinel. Mert ahol az embernél a szemcsés-ség, a strukturális oszthatóság határához érünk, itt továbbvezet az út . . . mert ezek szubatomális anyagból vannak!

– Egy pillanat. Egy pillanat. Hogy érti ezt ? – állított meg Sartorius. Snaut nem szólt semmit. Vagy talán tőle ered ez a zihálás a hallgatóban ? Harey rám nézett. Csak most ébredtem tudatára, hogy az utolsó szavakat szinte kiabáltam izgalmamban. Összeszedtem magam, előredőltem a kényelmetlen széken, lehunytam a szemem. Hogy is magyarázzam ?

– A mi testünk végső szerkezeti elemei az atomok. Feltételezem, hogy az F képződmények a közönséges atomoknál kisebb egységekből épülnek fel. Sokkal kisebbekből.

– Mezonokból . . . ? – kérdezte Sartorius. Egyáltalán nem volt meglepődve.

– Nem, nem mezonokból . . . A mezonokat észleltem volna. A gép felbontóképessége, mármint ezé itt lenn, nálam, tíz a mínusz huszadikon Angström. De semmi sem látszik benne, mindvégig semmi. Tehát nem mezonok. Talán inkább neutrínok.

– Hogyan képzei ezt ? Hiszen a neutrinoszerkezetek nem stabilak . . .

– Nem tudom. Nem vagyok fizikus. Talán valami erőter stabilizálja őket. Ehhez nem értek. Szóval, ha úgy van, ahogy mondom, az építőelem az atomnál tízezerszer nagyobb részecske. No, most menjünk tovább! Ha a fehérjemolekulák és a sejtek közvetlenül ezekből a „mikroatomokból” épülnének fel, akkor ezzel arányosan kisebbnek kellene lenniük. A véresejteknek is, az enzimeknek, mindennek. De nem így van! Ebből következik, hogy a fehérje, a sejt és a sejtmag csak *álarc*! A valóságos struktúra, mely a vendég életműködését biztosítja, valahol mélyebben rejlik.

– Kelvin! – horkant fel Snaut. Ijedten hagytam abba. „Vendéget” mondtam?! Igen, de Harey nem hallotta. És különben sem értené. Kibámul az ablakon, állat kezébe támasztva, tiszta kis profilja karmazsinvörös égre rajzolódik. A hallgatóban csönd. Semmi nesz, csak két ember távoli lélegzése.

– Van benne valami – dünnyögte végre Snaut.

– Igen, lehetséges – tette hozzá Sartorius –, csak az a bökkenő, hogy az óceán nem ezekből a Kelvin által feltételezett részecskékből épül fel, hanem közönségesekből.

– Talán másmilyeneket is tud szintetizálni – jegyeztem meg. Hirtelen közöny fogott el. Ez a beszélgetés még csak nem is nevetséges. Egyszerűen felesleges.

– Ez megmagyarázná a rendkívüli ellenállóképességet – mormogta Snaut. – És a gyors regenerálódást. Az is lehet, hogy az energiaforrás odalent van, hiszen élelemre sincs szükségük . . .

– Szót kérek – jelentkezett Sartorius. Nagyon utáltam. Legalább ne esne ki folyton a szerepéből!

– Az indítékok kérdését szeretném felvetni. Az F képződmények megjelenésének motivációjára gondolok. Így osztanám fel a kérdést: mik az F képződmények? Nem személyek, és nem is meghatározott személyek másolatai, hanem anyagi vetületei annak, amit a mi agyunk az illető személyekre vonatkozólag tartalmaz.

Találó meghatározása felvillanyozott. Akármilyen ellenszenves ez a Sartorius, butának nem buta.

– Igaza van! – szóltam közbe. – És ez azt is megmagyarázza, hogy miért éppen ilyen sze . . . ilyen kép-

zödmények jelentek meg, és nem mások. A legmaradandóbb, legelszigeteltebb emlékképek materializálódtak, bár természetesen egyik emlékkép sincs körülfalazva, és a „másolás” közben így odakeveredtek . . . odakeveredhettek más emlékfoszlányok is, amik véletlenül a közelben voltak, ennek tulajdonítható, hogy a vendég olyasmiről is tud, amiről az eredeti személy, a mintája, nem tudhatott . . .

– Kelvin ! – figyelmeztetett újra Snaut. Csodálkoztam, hogy csak ő idegeskedik, mikor eljár a szám. Sartoriust, úgy látszik, nem zavarja. Azt jelentené ez, hogy az ő „vendége” lassúbb észjárású, mint a Snauté ? Egy pillanatra felrémlt előttem holmi félkegyelmű törpe a tudós Sartorius doktor mellett . . .

– Úgy van, ezt is tapasztaltuk – felelte éppen. – Mármost, ami az F képződmények megjelenésének indítékait illeti . . . A legelső, szinte természetes gondolat az, hogy kísérletet végeznek rajtunk. Csakhogy ez elég . . . silány kísérlet volna. Minden kísérletnél az eredményekből, főleg pedig a hibákból tanulunk, és javított formában ismétljük meg . . . Erről pedig szó sincs. Ugyanazok az F képződmények jelennek meg újra . . . minden korrekció nélkül . . . nincsenek például újabb eszközökkel felfegyverezve az . . . eltávolításukat célzó lépések ellen . . .

– Egyszóval hiányzik a cselekvéslánc korrigáló visszacsatolással, ahogyan Snaut doktor fogalmazná – jegyeztem meg. – És mi következik ebből ?

– Csak annyi, hogy kísérletnek ez . . . kontármunka volna, ami eléggé valószínűtlen. Az óceán . . . precíz. Erre mutat az F képződmények kétrétegű konstrukciója is. Bizonyos határig úgy viselkednek, mint egy igazi . . . mint az igazi . . .

Belezavarodott.

– Mint az eredetiek – segítette ki gyorsan Snaut.

– Igen, az eredetiek. De mikor a helyzet meghaladja egy átlagos . . . izé . . . eredeti normális képességeit, akkor az F képződménynél valami „tudatkikapcsolás” lép fel, és közvetlenül jelentkezik egy másik, nem emberi tevékenység . . .

– Igaz – mondtam –, de így csak a . . . a képződmények viselkedését regisztráljuk, és nem jutunk tovább. És így meddő vita.

– Ezt nem állítanám ilyen határozottan – tiltakozott Sartorius. Hirtelen rájöttem, mit nem bírok benne : olyan kacifántosan szónokol, mint egy intézeti ülésen. Úgy látszik, nem tud másképp.

– Itt az egyéniség kérdésére kell gondolnunk. Ez a fogalom teljesen ismeretlen az óceán számára. Minden bizonnyal így van. Én úgy látom, kolléga urak, hogy a kísérlet részünkre . . . ööö . . . legkínosabb, akarom mondani, legfájdalmasabb aspektusáról egyáltalán nincs tudomása, mivel kívül esik felfogóképessége határain.

– Szóval azt gondolja, hogy ez nem szándékos . . . ? – kérdeztem. Kicsit meghökkentett a gondolat, de némi töprengés után beláttam, hogy nem is olyan képtelen.

– Azt. Nem hiszem, hogy itt bármiféle aljasság, rosszindulat, elevenbe döfési szándék játszana szerepet . . . ahogy Snaut kolléga véli.

– Én nem tulajdonítok neki érzelmeket – szólalt meg végre Snaut is –, de hát mivel magyarázod, hogy folyton visszatérnek ?

– Megnyomott egy gombot, és most forog a gép, mint a gramofonlemez – elméskedtem, azzal a titkos szándékkal, hogy egy kicsit felbosszantom Sartoriust.

– Ne térjünk el a tárgytól, kolléga urak – utasított rendre orrhangján a doktor. – Még nem fejeztem be a mondanivalómat. Rendes körülmények között korainak tartanám, hogy akár előzetes beszámolót is tartsak munkám állásáról, de a különleges helyzetre való tekintettel kivételt teszek. Hajlok arra a nézetre, bár egyelőre inkább sejtésnek nevezném, hogy Kelvin kolléga feltevése helyes. A neutrinoszerkezet hipotézisére gondolok . . . Ilyen rendszereket csak elméletben ismerünk, nem tudtuk, hogy stabilizálhatók. Ennek kapcsán felmerül bizonyos lehetőség, amennyiben a rendszert stabilizáló erőter megsemmisítése . . .

Már egy ideje észrevettem, hogy Sartorius oldalán lassan lecsúszik a képernyőt takaró sötét holmi : felül világos rés támadt, és valami rózsaszínű rémlett benne, ami lassan mozog. A sötét lepel most hirtelen lehullott.

– Menj onnét ! Menj onnét !!! – Sartorius kétségbeesett rikácsolása majd szétvetette a kagylót. A hirtelen kivilágosodott képernyőn a doktor valamivel birkózó

kezei között – buggyos laboratóriumi könyökvédőt viselt – aransárga tárgy csillant meg, valami nagy korong, aztán sötét lett, még mielőtt rájöttem, hogy az az aransárga korong egy szalmakalap . . .

– Snaut ? – szóltam meg, mély lélegzetet véve.

– Igen, Kelvin – felelt a kibernetikus fáradt hangja. Most éreztem csak, mennyire rokonszenves. Nem is akartam már tudni, ki van vele. – Mára elég, igaz ?

– Igaz. Te, nézz majd be hozzám, ha tudsz, itt lent vagy a szobámban, jó ? – fűztem hozzá gyorsan, nehogy letegye a kagylót.

– Jó – mondta. – De nem tudom, mikor.

És ezzel be is fejeződött a munkaértekezlet.

A monstrumok

Éjjel világosságra ébredtem. Felkönyököltem, másik kezemet a szemem elé tartottam. Harey az ágy végében kuporgott, lepedőbe burkolózva, kócosan arcába hulló hajjal. Remegett a válla. Hangtalanul sírt.

– Harey !

Még jobban összekucorodott.

– Mi bajod van ? . . . Harey . . .

Felültem az ágyon, még egészen kába voltam, lassan ocsúdtam fel lidérces álmomból. A lány reszketett. Átöleltem. Eltaszított a könyökével. Arcát elrejtette.

– Drágám.

– Hagyjál.

– De Harey, hát mi baj ?

Fölemelte vonagló, nedves arcát. Kövér, gyerekes könnycseppek folytak végig rajta, megcsillantak álla gödröcskéjében, lecsöpögtek a lepedőre.

– Nem akarsz te engem.

– Hogy gondolhatsz ilyet ?

– Hallottam.

Éreztem, hogy kezd az arcom merevedni.

– Mit hallottál ? Rosszul értetted, én csak . . .

– Nem. Nem. Azt mondtad, hogy nem én vagyok. Hogy menjek el. Én el is mennék. Istenem ! Én elmennék, de ha nem bírok. Nem tudom, mi ez. Akartam, és nem bírok. Olyan . . . olyan hitvány vagyok !

– Kicsikém !!!

Karomba kaptam, teljes erőmből magamhoz szorítottam, minden széthullott, csókolgattam a kezét, nedves, sós ujjait, esküdöztem, fogadkoztam, engeszteltem, hogy csak undok, ostoba álmom volt. Lassan lecsillapodott. Már nem sírt. Rám függesztette tágra nyílt, alvajáró szemét. Könynyei felszáradtak. Elfordult.

– Nem – mondta –, ne beszélj így. Nem kell. Te már nem vagy ugyanaz . . .

– Én ?! – tört ki belőlem akaratlanul.

– Igen, Kris. Nem akarod, hogy veled legyek. Érzem én már régen. Úgy tettem, mintha nem látnám. Gondoltam, hátha csak képzelődöm, vagy mi. De nem. Te . . . másképp viselkedsz. Nem veszel komolyan. Álom volt, az igaz, de rólam álmottál. A nevemet is mondtad. És undorodtál tőlem. Miért ? Miért ?!

Elébe térdeltem, átöleltem.

– Kicsi kölyök . . .

– Nem akarom, hogy így beszélj. Nem akarom, érted ? Én nem vagyok kölyök. Én . . .

Felzokogott, és az ágyra borult. Fölkelttem. A szel-
lőzőnyílások halk zúgással árasztották a hűvös levegőt. Fáztam. Magamra kaptam a fürdőköpenyt, leültem az ágy szélére, és megérintettem a lány vállát.

– Ide figyelj, Harey. Mondok valamit. Megmondom az igazat.

Lassan, a kezére támaszkodva, felült. Láttam az ütőér
lúktetését nyakának lágy bőre alatt. Megint megme-
revedett az arcom; és vacogtam, mintha fagyos szél fújna.
Képtelen voltam gondolkozni.

– Az igazat ? – kérdezte. – Úgy éljünk ?

Nem válaszoltam rögtön, mert elszorult a torkom. Ez volt a mi régi varázsigenk. Ha kimondtuk, egyikünk sem mert többé hazudni, vagy akár csak elhallgatni valamit. Egy időben túlzott őszinteséggel gyötörtük egymást, naivan hittük, hogy ez segít.

– Úgy éljünk – feleltem rá komolyan. – Harey . . .

Várakozott.

– Te is megváltoztál. Mindannyian változunk. De nem ezt akartam mondani. Csakugyan úgy látszik, hogy . . . bizonyos okból, amit egyikünk sem ismer pontosan . . . nem tudsz elhagyni. Viszont ez jól van így, mert én sem tudnálak téged . . .

– Kris !

Felkaptam a lepedővel együtt. Könnyáztatta fejecskéjét vállamra fektette. Fel-alá hordoztam a szobában, és ringattam. Megsimogatta az arcomat.

– Nem. Te nem változtál meg – súgta a fülembe. – De én. Velem van valami. Talán ez ?

A törött ajtószárny helyén tátongó üres, fekete négyszögre meredt ; az ajtóroncsokat még az este levittem

a raktárba. Új ajtólapot kell hoznom – gondoltam. Viszsaültettem Hareyt az ágyra, és leeresztett kézzel megálltam előtte.

– Mondd, alszol te egyáltalán ? – kérdeztem.

– Nem tudom.

– Hogyhogy nem tudod. Gondolkozz, drágám.

– Azt hiszem, az nem olyan igazi alvás Talán beteg vagyok. Csak fekszem és gondolkodom, és tudod . . .

Megrázkódott.

– És ? – kérdeztem suttogva, mert féltem, hogy elcsuklik a hangom.

– Nagyon furcsa gondolatok azok. Nem is tudom, hogy jutnak eszembe.

– Például ?

Nyugodtnak kell maradnom, gondoltam, akármit hallok ; felkészültem a szavaira, mint a bunkócsapásra.

Tanácstalanul rázta a fejét.

– Valami van . . . körös-körül . . .

– Nem értem . . .

– Mintha nemcsak bennem volna, hanem valahogy tovább is, nem tudom megmagyarázni. Erre nincsenek szavak . . .

– Rosszakat álmodtál – ütöttem el a dolgot fellélegezve.

– Most szépen eloltjuk a villanyt, reggelig nincs semmi gondunk, reggel pedig majd keresünk újabbakat, ha kedvünk lesz hozzá. Jó ?

A kapcsoló felé nyúlt, sötét lett, visszafeküdtem a kihűlt ágyba, éreztem közeledő lehelete melegét.

Átöleltem.

– Szoríts jobban – súgta. És egy hosszú perc múlva :
– Kris !

– Tessék ?

– Szeretlek.

Ordítani tudtam volna.

Vörös hajnal volt. Az óriási naptányér alacsonyan állt a láthatár felett. A küszöbön egy levél hevert. Föltéptem a borítékot. Harey a fürdőszobában volt, hallottam a dúdolgatását. Néha kikukkantott, vizes haja a vállára tapadt. – Az ablakhoz léptem, és olvasni kezdtem :

Kelvin ! Megakadtunk. Sartorius erélyes lépést akar tenni. Bízok benne, hogy sikerül a neutrinoszerkezetek destabilizálása. Kísérleteihez szüksége lenne némi plazmára, mint az F-ek alapanyagára. Azt javasolja, szállj ki, és hozz egy tartályban plazmát. Tégy, ahogy jónak látod, de értesíts, mit határozta. Nekem nincs véleményem. Azt hiszem, már semmim sincsen. Csak azért szeretném mégis, ha megtennéd, hogy kimozduljunk a holtpontról, legalább látszólag. Máskülönben csak az marad hátra, hogy irigyeljük G-t.

Patkány.

Ui. Ne gyere be a rádiósszobába. Ez az egy, amit megtehetsz értem. Inkább telefonálj.

Összeszorult a szívem ettől a levélről. Még egyszer figyelmesen végigolvastam, majd eltéptem, és darabjait a lefolyóba dobtam. Aztán nekiálltam kezeslábast keresni Hareynak. Már ez is borzalmas volt. Éppen úgy, mint akkor. De ő semmiről sem tudott, különben nem örülhetett volna annyira, mikor megmondtam, hogy egy kis kutatóutat tervezek az Állomáson kívül, és szeretném, ha velem jönne. Megreggeliztünk a teakonyhában (Harey megint csak pár falatot evett), és felmentünk a könyvtárba.

Át akartam nézni a neutrinoterekről és -szerkezetekről szóló irodalmat, mielőtt megtenném, amit Sartorius kíván. Még nem tudtam, hogyan kezdek hozzá, de elhatároztam : szemmel tartom a munkáját. Eszembe jutott, hogy az a leendő neutrino-annihilátor megszabadíthatná Snautot és Sartoriust, én pedig valahol kívül várnék Hareyval, például egy repülőgépben, míg az „akció” lezajlik. Jó ideig nyaggattam a nagy elektronikus katalógust, de kérdéseimre vagy cédulát dobott ki a lakonikus „Nem szerepel a jegyzékben” felirattal, vagy a fizikai szakmunkák reménytelenül sűrű dzsungelébe utasított. Pedig sehogy sem volt kedvem otthagyni ezt a nagy, kerek helyiséget, melynek sima falát véges-végig bekockázzák a mikrofilmekkel és elektronikus feljegyzésekkel tömött fiókok. Az Állomás kellős közepén levő, ablaktalan könyv-

tár a legelszigeteltebb hely az egész acélkorongban. Talán ezért éreztem olyan jól magam itt, bár fizikusi ambícióim kútba estek. Fel-alá lófráltam a tágas teremben, végül kikötöttem a mennyezetig érő, hatalmas könyvszekrénynél. Nem annyira fényűzésnek szánták – annak különben is kétséges lett volna –, inkább tisztelgésnek a Solaris-kutatás úttörői előtt. A polcokon sorakozott, mintegy hatszáz kötetben, a tárgy egész klasszikus irodalma, Giese monumentális, noha már javarészt elavult, tízkötetes monográfiájától kezdve. Kivettem a Giese-köteteket, súlyuktól nyomban lehanyatlott a karom, és egy fotel karfájára telepedve, tallóztatni kezdtem bennük. Harey is talált magának valami könyvet – vállá fölött beleolvastam. Régi könyv, még az első expedíció szerény könyvtárából, talán éppen Giese tulajdona volt valaha: *Csillagközi Szakácmester*... Nem szóltam semmit, látva, milyen figyelmesen tanulmányozza a szigorú űrhajózási viszonyokhoz alkalmazott recepteket; visszafordultam az ölemben tartott, tekintélyes fóliánshoz. A *Solaris-kutatás tíz éve* a Solariana sorozat IV-XIII. köteteként jelent meg; a mostanában kiadott kötetek már négyszámjegyűek.

Giesében nem volt sok fantázia, de az úgyis csak árt egy Solaris-kutatónak. Talán sehol sem okoz ennyi bajt a képzelőerő és a gyors hipotézisgyártás adottsága. Ezen a bolygón végül is minden lehetséges. Bármilyen hihetetlenül hangzik nem egy leírás a plazma képződményeiről, valószínűleg mind hiteles, csak éppen ellenőrizhetetlen, mivel az óceán ritkán ismétli magát. Ezek a monstrumok első látásra főleg idegenszerűségükkel és roppant tömegükkel döbbentik meg a szemlélőt; ha kisebb méretben jelentkeznének, valami mocsár felett, alighanem simán elkönnyelnék őket, mint a természet újabb véletlen szeszélyét, az erők vak játékának művét. A közepszerűség és a lángész egyaránt tanácstalanul áll a solarisi formák zűrzavaros változatossága előtt, egyik sem tud mihez fogni az élő óceán tűneményeivel. Giese egyik sem volt – ő a pedáns rendszerezők fajtájához tartozott, akiknél higgadt külső leplezi az egész életüket felemészítő, ádáz munkadühöt. Amíg tehetette, megmaradt a leírás módszerénél, ha pedig kifogyott a szavakból, újakat fa-

ragott ; leleményei nem mindig szerencsések, nem is mindig illenek a leírt jelenségre, de hát végső soron semmiféle terminus nem adja vissza azt, ami a Solarison történik. Giese szavai, a „mammutfa” meg a „hosszany”, a „gombahegy”, a „mimoid”, a „szimmetriád” és az „aszimmetriád”, a „bábel” meg a „lengeteg” fura csinálmányok, de mégiscsak adnak valami képet a Solarisról, annak is, aki csupán élettelen fényképeken és gyatra filmekben látta. Persze még ez az aggályos rendszerező is elvetette olykor a súlykot. Folyton hipotéziseket gyárt az ember, akkor is, ha óvakodik tőle, sőt még akkor is, ha nem tud róla. Giese a „hosszanyt” alapformának vélte, sokszoros méretű, feltornyosuló földi dagályhullámokhoz hasonlította, sőt az első kiadás tanúsága szerint eredetileg éppenséggel „dagálynak” keresztelte ; nevetnénk ezen a geocentrizmuson, ha a derék tudós tanácsstalansága érthető nem volna. Hiszen ezek a képződmények – ha már földi hasonlatot keresünk – nagyobb méretűek a Colorado Grand Canyonjánál, anyaguk pedig a felszínen kocsonyáshabos (ez a hab gigászi, mállékony füzérekké vagy óriás szemű csipkévé dermed, sőt egyes kutatók „csontvázszerű kinövést” is láttak), mélyebben viszont egyre ruganyosabbá válik, olyanná, mint a megfeszült izom ; tíz-húsz méter mélységben már sziklánál keményebb, de rugalmasságát megőrzi. Kétoldalt fal magasodik, sárkánybőrszerű, feszes hártya borítja (ebbe kapaszkodnak azok a bizonyos „csontvázszerűségek”), a két fal között nyúlik el több kilométer hosszúságban a tulajdonképpeni „hosszany”, látszólag önálló képződmény, mint valami irdatlan óriáskígyó, amely egész hegyeket zabált fel, és most némán emészti őket, olykor lassú, remegő mozgásba lendítve halszerűen lapított testét. De a „hosszany” csak fentről ilyen, repülőgépről. Ha közelebről nézik, úgyhogy a „kanyon” két fala több száz méter magasan tornyosul a gép fölé, a „kígyótest” csupa szédületes kavargás, ameddig a szem ellát, mintha belülről feszegetné valami az óriás hengert. Először csak örvényleni látszik a síkos, szürkészöld massa, kitüremlései csillogva verik vissza a napfényt, de mikor a gép egészen a felszín fölé száll (a „szurdok” két partja, amelyek között a „hosszany” húzódik, ilyenkor hegyvonulatnak látszik valami geológiai törés mentén), észrevesz-

szűk, hogy a mozgás sokkal bonyolultabb. Itt-ott koncentrikus keringés figyelhető meg, sötétebb színű áramlatok keresztezik egymást, a külső „köpeny” olykor tükröző felületté válik, visszaveri az ég és a felhők képét, majd ágyúdörgésszerű robajjal szétrepesztik a gázzal elegy, félfolyékony anyag kitörései. Lassan megértjük, hogy itt összpontosulnak azok az erők, amelyek az égnek meredő, lomhán kristályosodó, kocsonyás hegyfalakat fenntartják, de bármilyen nyilvánvaló ez a szemnek, a kutató nem veheti ilyen egyszerűen tudomásul. Hány éven át folyt az ádáz vita, hogy mi is történik voltaképpen a „hosszanyokban”, amelyek milliószerű barázdálják az élő óceán roppant térségeit! A szörnyeteg szerveinek vélték őket, működésüket hol anyagcserének magyarázták, hol lélegzésnek, hol tápanyagszállításnak – csak a poros könyvtárak a megmondhatói, mi mindennek még. Végül mindegyik hipotézist sikerült megdönteni, fáradságos, sőt nemegyszer veszélyes kísérletek ezrei árán. És ez még csak a „hosszany”, a legegyszerűbb és legtartósabb forma, hiszen hetekig fennmarad, ami solarisi viszonylatban matuzsálemi kor . . .

Bonyolultabb, szeszélyesebb, s a szemlélőben talán a leghevesebb viszolygást keltő alakzat a „mimoid” (persze csak ösztönös ellenérzésre gondolok). Giese, nem túlzok, egészen beléjük szeretett, és haláláig kutatásuknak, leírásuknak, mibenlétük találgatásának szentelte magát. Elnevezésükkel azt akarta kifejezni, ami az ember számára a legsajátosabb bennük : hajlamukat a környező formák utánzására, akár közeli, akár távoliak.

Egy napon mélyen az óceán felszíne alatt terjedelmes, lapos, szakadozott peremű, szurokfekete korong tűnik fel. Tíz-tizenkét óra múlva lebenyessé válik, szemlátomást tagolódik, és közben a felszín felé tör. A szemlélő megesküdne, hogy odalent heves küzdelem folyik, mert az egész környék megmozdul, koncentrikus hullámgyűrűk végtelen sora ostromolja ezt a pontot, mint görcsbe húzódo szájak, vagy izmosan összezáruló, eleven kráterek, toronnyá nőnek a mélyben terjengő, himbálózó fekete rém fölött, felágaskodnak és visszazuhanhatnak. A több százezer tonnás anyagtömeg lezúdulását másodpercekig tartó, nyál-

kás cuppanás kíséri, bár inkább mennydörgésnek nevezném, mert itt minden gigászi arányú. Ezek a pörölycsapások visszanyomják a sötét képződményt, sőt, úgy látszik, mintha szétlapítanak és darabokra tépnék, a csapzott szárnyakként csüngő lebenyek némelyikéről tojásdad fürtök válnak le, hosszú lánccá nyúlnak, összefogóznak és fölfelé úsznak, maguk után húzva a mintegy hozzájuk nőtt, szakadozó anyakorongot, amelynek egyre horpadtabb tányérjára tovább zúdulnak hullámgyűrűk. És ez a játék hol egy napig, hol egy hónapig tart. Néha ennyiben is marad. A lelkiismeretes Giese ezt a változatot „elvetélt mimoidnak” nevezte, mintha – ne kérdezzük, honnét – biztosan tudná, hogy minden ilyen kataklizma végső célja az „érett mimoid”: világos héjú, polipszerű nyúlványok telepe (többnyire nagyobb egy földi városnál), amelynek „feladata” a külső formák majmolása . . . Természetesen akadt egy másik szolarista, Uyvens nevű, aki ezt a végső szakaszt éppen „degenerációnak” tartotta, elfajzásnak, elhalásnak, a létrejövő formák erdejét pedig ékesszóló bizonyítéknak arra, hogy e kizáródott képződmények nem állnak többé az anyatest uralma alatt.

Giese azonban – aki minden egyéb solarisi alakzat leírásánál úgy viselkedik, mint a megfagyott vízesésen mászkáló hangya, semmi sem zökkenti ki tempós, száraz stílusából – ezúttal olyan biztos volt a dolgában, hogy a mimoid születésének fázisait a „tökéletesség” egyre magasabb fokai szerint rangsorolta.

Magasból nézve úgy rémlik, a mimoid városhoz hasonlít, de ezt a csalódást csak az okozza, hogy mindenáron valami ismert dologhoz akarjuk hasonlítani. Tiszta időben a sok emeletes nyúlványokat és tetejükön a cölöperdőt izzó levegőréteg veszi körül, ettől az amúgy is nehezen felismerhető formák lengeni és hajladozni látszanak. Mihelyt felhő jelenik meg az égbolton (amely persze nem kék, hanem a vörös nap fényében rótes, a kék napéban vakító fehér), a mimoid azonnal reagál. Heves sarjadás indul meg, alapjától majdnem elszakadó, karfiolszerűen puffadozó, nyúlós burok lökődik a magasba, közben egyre fehéredik, és néhány perc múlva megtévesztésig hasonlít a felhőgomolyra. Ez a hatalmas tünnemény vöröses árnyékot vetve halad előre, úgy tetszik,

mintha a mimoid csúcsai adogatnák át egymásnak ; mozgása mindig ellenkező irányú, mint a valóságos felhőé. Azt hiszem, Giese szívesen levágatta volna a fél karját, ha legalább erre az egy talányra fényt deríthet. Pedig a mimoid ilyen „egyedi” termékei még semmik ahhoz az elemi erejű tevékenységhez képest, amire a földi jövevények hozta tárgyak és formák „ingerlik”.

A formautánzás lényegében mindenre kiterjed, ami nincs messzebb nyolc-kilenc mérföldnél. A mimoid többnyire nagyított másolatot produkál, néha torzít, karikíroz, vagy groteszkül egyszerűsít, különösen a gépeket. Nyersanyaga persze mindig ugyanaz a gyorsan fehéredő massa, amely a levegőbe lökődve nem esik le, hanem függve marad, könnyen szakadó köldökzsinórok kötik össze az alappal, ezeken araszolgat előre, s közben hol zsugorodva, hol felpuffadva, folyamatosan a legbonyolultabb formákat ölti. A repülőgépet, a rácsot vagy a rudat egyforma gyorsan reprodukálja ; csak magára az emberre nem reagál a mimoid, pontosabban semmiféle élőlényre, növényekre sem (mert azokat is vittek kísérleti célokból a Solarisra a fáradhatatlan kutatók). Ezzel szemben az ember formájú bábut, kutya vagy fa bármilyen anyagból készült szobrát rögtön lemásolja.

Sajnos, itt is meg kell jegyeznünk, hogy a mimoidnak ez a „készséges” viselkedése – amely egyedülálló jelenség a Solarison – gyakran szünetel. A legérettebb mimoidnak is vannak „lusta napjai”, mikor semmi mást nem csinál, csak nagyon lassan lüktet. Ez a lüktetés egyébként láthatatlan, több mint kétórás szakaszát csak speciális filmfelvételekkel sikerült kimutatni.

Ilyenkor a mimoid, főképp az öreg, bátran bejárható, az óceánba merült tartókorongjain és nyúlványain egyaránt úgy lehet sétálni, mint a táncteremben.

„Dolgos” napjain is lehet azért a mimoidon tartózkodni, de a látási viszonyok ilyenkor nagyon rosszak, mert a formákat utánzó gomolyag duzzadó nyúlványairól folyton szítál a porhóhoz hasonló, piszkosfehér, pelyhes kolloidmulzió. A formák egyébként közről úgysem ismerhetők fel, hiszen óriási nagyok, hegyméretűek. Ráadásul a „működő” mimoid alapja süppedőssé válik a húsos esőtől, amely csak tíz-tizenkét óra múlva áll össze a tajtékkőnél

sokkal könnyebb, szilárd kéreggé. Végül megfelelő felszerelés híján könnyen el is tévedhet az ember a göcsörtös oszlopokhoz és alvadt gejzírekhez hasonló, duzzadt toronyok labirintusában, még fényes nappal is, mert a sűrűn fellődözött „mímelő gomolyagok” sötétbe borítják.

Ha a mimoidnak (helyesebben a fölötté tanyázó kutatónak) jó napja van, a megfigyelés páratlan élményeket kínál. „Ihletett kedvében” fantasztikus mutatványokra képes a monstrum. Egyéni modorban variálja a külvilág formakincsét, cifrázza, sőt „továbbkölti”, órákig elszórakozik ezzel, az absztrakt festők imádják ezt a látványt, a tudósok pedig a hajukat tépik, mert egy kukkot sem értenek ezekből a folyamatokból. Néha gyermeteg, neoprimitív stílus jellemzi a mimoid alkotásait, máskor meg „barokk cirádák” születnek, s ilyenkor minden alkotásán ott a puffadt elephantiasis bélyege. Kivált az öreg mimoidok fabrikálnak kacagtató idomokat, bár én sohasem tudtam nevetni rajtuk, túlságosan lenyűgöz a látvány titokzatossága.

Érthető, hogy a kutatók az első években lázasan rávetették magukat a mimoidokra : íme, a Solaris-óceán ideális központjai, ahol végre megvalósul két civilizáció várta kézfogása ! Ámde hamarosan kiderült, hogy kézfogásról szó sincs, mert a céltalan majmoláson túl a mimoid nem mutat semmiféle barátkozó kedvet.

A tudósok elkeseredetten gyötörték az agyukat, de sehogyan sem bírtak megszabadulni a antropo- vagy zoomorfizmustól : az élő óceán hol egyik, hol másik képződményét nevezték ki „érzékszerveknek”, sőt „végtagoknak”, ahogy néhány tudós (köztük Maartens és Ekkonai) egy időben Giese „bábeleit” és „lengeteget” értelmezte. Pedig az élő óceán protuberanciái, melyeket olykor két mérföld magasságba lövell, körülbelül annyira „végtagok”, amennyire a földrengés a földkéreg „reggeli tornája”.

A viszonylag állandóan ismétlődő formák katalógusa mintegy háromszáz címszót tartalmaz. Ezeket a monstrumokat olyan gyakran szüli az óceán, hogy naponta legalább néhány tucatot, sőt esetleg több százat is észleltek belőlük. A legidegenszerűbbek (amennyiben végképp nem hasonlíthatók semmi földi jelenséghez) Giese isko-

lája szerint a szimmetriádok. Kutatásukhoz csak akkor fogtak hozzá, mikor már biztosan tudták, hogy az óceán sohasem támadja meg az embert, és különös vakmerőség vagy könnyelműség kell ahhoz, hogy valaki a plazma-örvénybe zuhanjon (más lapra tartoznak természetesen az olyan balesetek, amelyeket például az oxigénkészülék vagy a hőszabályozó hibája okoz) ; azt is kitapasztalták már, hogy a hosszanyok hengeres folyamain és a felhők között hintázó bábelek irdatlan tornyain minden veszély nélkül át is hatolhat a repülőgép vagy más légitármű, mert a plazma szétválík előtte, Solaris-légkörbeli hangsebességgel enged utat az idegen testnek, sőt ha kényszerítik, még az óceán felszíne alatt is mély alagutakat nyit (óriási energiát mozgósít ilyenkor, Szkrjabin számítása szerint egyes esetekben 10^{19} erget !!!). Rendkívül óvatosan láttak munkához, folyton visszakozva, többszörös biztosítással – ami ugyan jobbára fiktív volt –, s azok nevét, akik elsőnek ereszkedtek le a szimmetriád torkába, ma is minden gyerek ismeri a Földön.

Ezek a monstrumok nem a külsejük miatt ilyen félelmetesek, bár attól is rosszakat álmodhat az ember. Inkább azért, mert nincs rajtuk semmi biztos és állandó, még a fizika törvényei sem érvényesülnek. A szimmetriádkutatók hangoztatták mindig a legmakacsabbul, hogy az élő óceán értelmes.

A szimmetriádok hirtelen születnek. Keletkezésük vulkánkitöréshez hasonlít. Körülbelül egy órával előtte az óceán negyven-ötven négyzetkilométeren csillogni-villogni kezd, mintha megüvegesedett volna, bár folyékony marad, és változatlanul hullámszik. Néha egy lengeteget szív be, s az örvény helyén keletkezik a szimmetriád, de ez nem szabály. Egy jó óra múlva az üveges hártya óriás buborékként a levegőbe repül, tükrében az ég, a nap, a felhők, a látóhatár folyton változó, törékeny képe ragyog. Páratlan látvány a színek cikázó játéka, amit részben a görbület, részben a fénytörés idéz elő.

Különösen színpompásak a szimmetriádok a kék nap fényében, röviddel naplemente előtt. Ilyenkor úgy tetszik, hogy a bolygó másik bolygót szül, amely pillanatonként duplájára nő.

Alig röppent fel a mélyből a csillogó-villogó gömb, máris hosszanti gerezdekre hasad, amelyek fölül elválnak, de nem hullanak szét. Ez a nem túl szerencsésen „virágkehely-szakasznak” nevezett stádium csak másodpercekig tart. Az égre meredő ívelt hártycikkelyek kifordulnak, láthatatlan belsejük összeforr, és villámgyorsan átalakulnak valami zömök testté, amelyben sok száz esemény zajlik egyszerre. Centrumában, melyet Hamalei hetven főnyi csoportja vizsgált meg először, giganto- és polikrisztallizáció útján tengelyszerű tartóoszlop jön létre, amit olykor „gerincnek” neveznek, de én nem tartozom e terminus hívei közé. A tengely körüli merész szerkezetet születése stádiumában az óceán kilométeres árkaiból függőlegesen feltörő, hatalmas gejzírek támasztják alá ; anyaguk egészen híg, szinte vízszerű kocsonya. E folyamat közben a kolosszus mélyéből tompa, elnyújtott bömbölés hallatszik, és hevesen bugyborékoló, hófehér, laza hab önti el. Aztán – a középponttól a terület felé haladva – elkezdődik a mélyből feltörő, nyúlós anyag rétegeitől megvastagodott szintek rendkívül bonyolult forgása, közben az előbb említett gejzírek megalvadnak és mozgékony, csápszerű oszlopokká válnak, nyalábjaik az egész szerkezet dinamikája által szigorúan meghatározott pontokhoz hajolnak, és egy ezerszeres gyorsasággal növe magzat gigászi kopoltyújára emlékeztetve, rózsaszín vér és nagyon sötét zöld, szinte fekete víz patakjai kezdenek átáramlani rajtuk. Ettől fogva már jelentkezik a szimmetriád legrendkívülibb tulajdonsága – modellálni tud, sőt fel is tud függeszteni bizonyos fizikai törvényeket. Mondjuk meg rögtön, hogy nincs két egyforma szimmetriád, és mindegyikük geometriája mintegy új „találmánya” az élő óceánnak. Ezután a szimmetriád méhében megszületik az, amit „gépezetstádiumnak” szokás nevezni, bár ezek a képződmények korántsem hasonlítanak az emberek által szerkesztett gépekre, az elnevezés csak működésük viszonylag szoros és ezáltal mintegy „gépies” célszerűségére utal.

Amikor a mélyből feltörő gejzírek megalvadnak, vagy szerteágazó, vastag falú galériákká és folyosókká duzzadnak, a „hártýákból” pedig kialakul az egymást metsző falak, lejtők és födémelek labirintusa, a szimmetriád azzal

igazolja nevét, hogy az egyik pólus minden tekervényes sikátorának, folyosójának és aknájának pontosan ugyanolyan mása jelenik meg az ellenkező póluson.

Húsz-harminc perc múlva a kolosszus lassan merülni kezd, függőleges tengelye ilyenkor néha nyolc-tizenkét fokkal megdől. Vannak kisebb és nagyobb szimmetriádok, de még a törpék is jó nyolcszáz méterrel emelkednek ekkor a horizont fölé, és tíz-tizenöt mérföldről is láthatók. Közvetlenül az egyensúly beállása után, mihelyt a merülés abbamarad, és a tengely visszabilen függőleges helyzetébe, lehet a legbiztonságosabban belépni; a legalkalmasabb hely a behatolásra a csúcs alatti terület. A viszonylag sima „sarki sapka” alatti részt szitává lyuggatják a belső kamrák és folyosók kerek nyílásai. Az egész építmény pedig valami felsőbb matematikai egyenlet háromdimenziós megoldása.

Mint tudjuk, minden egyenlet kifejezhető a magasabb geometria formanyelvén, és megfelelő térbeli idom szerkeszthető hozzá. A szimmetriád eszerint Lobacsevsz-kij kúpjainak és Riemann negatív görbületeinek valamiféle rokona, de csak nagyon távolról, mert elképzelhetetlenül bonyolult. Egész matematikai rendszer több köbmérföld terjedelmű levezetése, mégpedig négydimenziós levezetés, mert az egyenletek lényeges együttthatói időben is kifejeződnek az alakzat időbeli változásaiban.

A legegyszerűbb gondolat persze az volt, hogy mindez nem egyéb, mint az élő óceán „matematikai gépe”, ismeretlen célú számításainak az ő méreteihez szabott modellje, de ezt a Fermont-féle hipotézist ma már senki sem vallja. Kétségtől csábító elképzelés volt, hogy az élő óceán ezekkel a titáni kitörésekkel, amelyeknek minden molekulája szüntelenül bonyolódó felsőbb matematikai formulák szerint mozog, az anyag, a kozmosz, a lét problémáit boncolgatja . . . de hát ez tarthatatlannak bizonyult. Túl sok olyan jelenségre bukkanhatunk az óriás belsejében, amely nem egyeztethető össze ezzel a lényegében egyszerű (mások szerint gyermekesen naiv) fel fogással.

Sokan próbáltak valami közérthető, szemléltető szimmetriádmodellt kigondolni; elég népszerű lett Averian példája, nevezetesen: képzeljünk el egy Babilon virágko-

rából való földi épületet, amelynek anyaga élő, érzékelő és fejlődő szubsztancia ; ez az épület, folyamatosan végighaladva az átmeneti szakaszokon, szemünk láttára felölti a görög, majd a román építészet formáit, aztán oszlopai törékennyé karcsúsodnak, a súlyos boltozat magasabb, könnyebb lesz, a félkörívek merész parabolába mennek át, végül csúcsívvé hegyesednek. Az így létrejött gótika érni és öregedni kezd, megjelennek a kései formák, a magasba törő, szárnyaló áhítat helyébe buja pompa lép, előttünk áll a tobzódón gazdag barokk, és ha így folytatjuk a sort, változó épületünkben mindig egy élet-folyamat egyes szakaszait látva, végül eljutunk az űrhajózás korának építészetéhez, és talán a szimmetriáról is lesz valami halvány fogalmunk.

De ez a hasonlat, bármilyen alaposan és részletesen kidolgozzák (sőt különleges makettek segítségével filmre vitték), a legenyhébben szólva is erőtlen, a szigorúbb kritikus pedig a kérdés megkerülésének vagy egyszerűen hazugságnak is nevezheti, hiszen a szimmetriád semmi földi dologhoz nem hasonlít . . .

Az ember nagyon keveset tud egyszerre fölfogni ; csak azt látjuk, ami előttünk, itt és most történik ; a folyamatok egyidejű sokaságának szemléltetése, bármennyire összefüggenek, sőt ki is egészítik egymást, meghaladja lehetőségeinket. Ezt még viszonylag egyszerű jelenségeknél is tapasztaljuk. Egy ember sorsa sokat jelenthet, több százét nehéz áttekinteni, de ezer, millió ember története tulajdonképpen semmit sem jelent. A szimmetriád hatványozott millió, nem, milliárd, az elképzelhetetlenség maga ; mit érünk hát azzal, ha megállunk valamelyik csarnokában, amely nem egyéb, mint tízszeres Kronecker-tér, odatapadunk a lélegző boltozat redőihez, mint a hangyák, bámuljuk a reflektoraink fényében szürkén opalizáló gigászi felületek emelkedését, egymásba hatolását, a lágy és tévedhetetlenül tökéletes megoldást, amely pedig csak futó pillanat, hiszen itt minden változik – ennek az építőművészetnek a tartalma a mozgás, az összefogott és célszerű mozgás. A folyamat parányi töredékét látjuk, egyetlen húr rezgését a szuperóriások szimfonikus zenekarában, és ráadásul tudjuk – de csak tudjuk, nem fogjuk fel –, hogy közben fölöttünk és alattunk, a szédítő

mélységben, látásunk és képzeletünk határain túl ezer és millió egyidejű átalakulás folyik, és valamennyit szigorú matematikai ellenpont kapcsolja össze. Geometriai szimfóniának is nevezték már a szimmetriádót – csakhogy mi süketek vagyunk erre a zenére.

Ahhoz, hogy igazán láthassunk valamit, nagyon nagyon messzire kellene távolodnunk, de hát a szimmetriádban minden belül játszódik le, minden csupa szaporodás, születések kirobbanó lavínái, szüntelen alakulás, mely egyben alakít is, és a mimóza sem olyan érzékeny az érintésre, mint a szimmetriád tőlünk mérföldekre levő, száz emelettel följebb vagy lejjebb levő pontja azokra a változásokra, amelyeken a mi tartózkodási helyünk megy keresztül. Minden pillanatokig élő alakzat számunkra láthatatlan, gyönyörű rendben formálja és irányítja az összes többi, együtt változnak, és őt is alakítja valamennyi. Szimfónia – legyen, de olyan, amely maga teremti önmagát, és maga is pusztítja el. Borzalmas a szimmetriád vége. Egyetlen szemtanúja sem tudott szabadulni attól az érzéstől, hogy tragédiát, sőt talán gyilkosságot lát. Két, legfeljebb három óra múlva – tovább sohasem tart ez a robbanásszerű sarjadzás, szaporodás és ösнемzés – az élő óceán támadásba lendül. Ez így fest : a sima felszín ráncokat vet, az elcsitult csatatér újra fortyogni kezd a szottyadt tajték alatt, koncentrikus hullámgyűrűk támadnak a láthatáron, ugyanolyan izmos kráterek, mint amilyenek a mimoid születésénél bábáskodtak, de sokkal nagyobbak. Körülfogják a szimmetriád lemerült részét, a kolosszus lassan fölemelkedik, mintha a bolygó ki akarná vetni magából ; az óceán felső kocsnyarétege ostromot indít, egyre följebb kúszik, belepi a szimmetriád falát, megalvad rajta, elfalazza a nyílásokat ; de ez semmi ahhoz képest, ami közben odabent történik. A formateremtő folyamat – az építmény szerkezetének szüntelen átalakulása – egy percre megáll, majd lázasan felgyorsul, a gyönyörű összhang, alapok és boltozatok sima összeolvadása, hajlása, szétágazása, ami olyan egyenletes és biztos volt, mintha örökké tartana, bomlani kezd. Nyomasztó érzésünk támad : mintha a kolosszus a közelgő veszély tudatában őrzöngve hajszolna valami beteljesülést. De minél hevesebbé válik a folyamat,

annál nyilvánvalóbb az anyag és a mozgás förtelmes, undorító színeváltozása. A csodálatosan hajlékony falak minden íve pacallá puhul, elnyákosodik, lekonyul, csökkent formák, rút, nyomorék torzalakok jelennek meg, a láthatatlan mélységből baljós moraj tör fel, bőmbőléssé dagad, a kiáramló levegő, mint valami halálhörgés, sípolva tör át a beszűkült folyosókon, szortyogva és gurgulázva reked meg a járatokban, ocsmány horkanásokra készíteti a süllyedő földemekeket, mintha egy szörnyű gége nyálkacso-mókkal borított, merev hangszálai krákognának, s a nézőt a fékevesztett mozgás ellenére az enyészet dermesztő hidege csapja meg – hiszen egy haldokló vonaglását látja. Már csak az aknák ezrein át elősüvítő orkán nyomása tartja fenn a roppant építményt, majd lassan süllyedni kezd, összeesik, mint a tűzbe dobott viaszlép, itt-ott még megrándul, összefüggéstelen, görcsös, vak vonaglásai egyre gyengébbek, míg végül győz a hullámok szakadatlan ostroma, az alámosott gigász hegylassúsággal összeomlik, s eltűnik a kavargó habokban, amelyekből született.

Igen, mit jelent mindez ? Mi az értelme ?

Emlékszem, egyszer egy iskoláscsoport látogatta meg az adeni Solaris Intézetet, ahol Gibarian tanársegédje voltam ; a könyvtár kistermén át bevezették a tanulókat a nagyterembe, amelyet túlnyomórészt mikrofilmek kazettái töltenek meg. Természetesen már rég nem létező szimmetriádok belsejének apró részleteit ábrázolják, van ott belőlük, nem felvételtől, hanem egész tekercsből, több mint kilencvenezer. És akkor egy duci, szemüveges, talán tizenöt esztendő, határozott és értelmes tekintetű kislány egyszer csak megkérdezte :

– És mire jó mindez ? . . .

Kínos csend állt be, csak a tanárnő vetett megróvó pillantást nevetetlen tanítványára ; a kísérő szolaristák közül (én is ott voltam) senki sem tudott válaszolni. Hiszen a szimmetriádok sohasem ismétlődnek, a bennük mutatkozó jelenségek is csak ritkán. Előfordul, hogy a levegő nem vezeti bennük a hangot. Máskor a fénytörési koeficiens növekszik vagy csökken. Lüktető, ritmikus helyi gravitációs ingadozások lépnek fel, mintha a szimmetriádnak dobogó gravitációs szíve volna. Néha meg-

bolondul a kutatók iránytűje, erősen ionizált rétegek keletkeznek és tűnnek el, s még sokáig folytathatnám a felsorolást. Egyébként, ha a szimmetriádok titkát meg is oldanánk valaha, még akkor is ott vannak az aszimmetriádok . . .

Ugyanúgy keletkeznek, csak másképp végzik, nem látható belőlük egyéb, mint remegés, lobogás, villódzás, csak annyit tudunk, hogy szédületes folyamatok játszódhatnak le bennük, a fizikailag lehetséges sebesség határán ; „óriási kvantumjelenségeknek” is nevezik őket. De bizonyos atommodellekhez való matematikai hasonlóságuk oly múló és tűnékeny, hogy sokan mellékes vonásnak, vagy egyszerűen véletlennek tartják. Sokkal rövidebb életűek a szimmetriádoknál, tíz-húsz percig élnek, pusztulásuk pedig talán még borzalmasabb, mert az orkán nyomában, amely üvöltő, romboló légtömegekkel tölti meg és repesztí szét őket, pokoli gyorsasággal emelkedni kezd bennük a szennyes habréteg alatt fortyogó folyadék, förtelmesen bugyborékolva eláraszt mindent, majd az egész monstrum felrobban, mintha izzapvulkán törne ki, foszlányai moslékszerű oszlopban repülnek a magasba, és a bomló cafatok esője még sokáig hull az óceán nyugtalan felszínére. Némelyiket messzire hordja a szél, még a robbanás központjától ötven-hatvan kilométernyire is úszik a hullámokon egy-egy kiszáradt, lapos, sárgás, porcogóra vagy hártvás csontra emlékeztető maradvány.

Külön csoportot alkotnak az élő óceántól hosszabb-rövidebb időre teljesen elváló alakulatok, melyek sokkal ritkábbak az előbbieknél, és megfigyelésük is nehezebb. (Amikor először bukkantak rá maradványaikra, azt hitték, az óceánban élő lények tetemeit fedezték fel ; csak jóval később derült ki, mennyire tévedtek.) Néha úgy rémlik, mintha furcsa, sok szárnyú madarakként menekülnének a lengetegek üldöző csápjai elől – lám; megint a Földről hozott képzetek vasfalába ütközünk. Olykor, nagyon ritkán, heverésző fókákhoz vagy pingvinekhez hasonló, különös valamik láthatók a szigetek sziklás partjain, amint a napon sütkéreznek, vagy lustán a tenger felé másznak, hogy beleolvadjanak.

Így forogtunk egyre a földi, emberi fogalmak bűvkörében, az első kapcsolat pedig . . .

Az expedíciók sok száz kilométert tettek meg a szimmetriádok útvesztőiben, telerakták őket regisztráló készülékekkel, önműködő filmfelvevőkkel, a műholdak tévékamerái megörökítették a mimoidok meg a hosszanyok sarjadzását, érését és pusztulását. Megteltek a könyvtárak, híztak az archívumok, s ezért olykor drágán kellett fizetni. Hétszáztizennyolc ember lelte halálát a kataklizmákban, mert nem hagyták el idejekorán a pusztulásra ítélt monstrumokat, százhatan veszték oda csak abban az egyetlen, emlékezetes katasztrófában – köztük az akkor már hetvenéves Giese –, amikor egy tősgyökeres szimmetriád váratlanul az aszimmetriádok jellegzetes sorsára jutott. Hetvenkilenc embert nyelt el egy másodperc alatt a levegőbe repülő sáros massa, gépeikkel, készülékeikkel, páncélszkaferandereikkel együtt, s a kitörés elsodort még huszonhetet, akik repülőgépen és helikopteren köröztek a vizsgált alakulat fölött. Ezt a helyet, a negyvenkettedik szélességi kör és a nyolcvankilencedik délkör metszéspontjánál, a Százhatok Robbanása néven tüntetik fel a térképek. De ez a pont csak a térképen létezik, az óceán felülete ott is ugyanolyan, mint akárhol másutt.

Ekkor hangzott el az első olyan követelés a Solaris-kutatás történetében, hogy vessenek be az óceán ellen atomfegyvert. A bosszúnál is barbárabb lépés lett volna: elpusztítani valamit, mert nem tudjuk megérteni. Tsanken, Giese tartalékcsoportjának helyettes vezetője, aki csak egy tévedésnek köszönhette életét – a közvetítő automata hibásan jelölte meg a helyet, ahol amazok a szimmetriádot vizsgálták, így ő az óceán fölött bolyongott gépével, pár perccel a robbanás után érkezett a helyszínre, még látta a fekete gombafelhőt –, szóval ez a Tsanken a javaslat tárgyalásakor megüzente, hogy ha a tervet elfogadják, önmagával és tizennyolc megmaradt emberével együtt levegőbe röpi az Állomást, és bár hivatalosan sohasem ismerték be, hogy ez az öngyilkossággal fenyegető ultimátum döntötte el a szavazás eredményét, feltehetőleg mégiscsak így volt.

Persze, régen elmúlt az az idő, mikor a bolygón egymást követték az ilyen népes expedíciók. Maga az állomás kétszáz méter átmérőjű korong, középütt négy-, peremén kétszintes; építését műholdakról irányították, tiszteletre

méltó műszaki vállalkozás volt, igazán büszke is lehetne rá a Föld, ha az óceán nem lökne ki magából másodpercek alatt milliószor ekkora építményeket. Az annihilációs energiával működő gravitorok révén ötszáz-ezeröttszáz méter magasságban lebeg az óceán fölött. Más bolygók szokásos Állomásainak és nagy Szatelloidjainak berendezésén kívül különleges radarokkal is felszerelték, melyek az óceán felszínének legkisebb változására pótkapacitást indítanak be, így az acélkorong azonnal felrepül a sztratoszférába, mielőtt újabb képződmény születésének jelei mutatkoznak alatta.

Most szinte üres az Állomás. Mióta az automatákat – még most sem tudom, miért – az alagsori raktárakba zárták, olyan kihaltak a folyosók, mint egy hajóroncs, amely vaktában bolyong, mert a gépek túléltek a le-génységet.

Mikor a Giese-monográfia kilencedik kötetét is vizs-zatettem a polcra, úgy rémlett, a vastag habszivacs ré-teggel burkolt acélpadló megremeg a lábam alatt. Moz-dulatlanul figyeltem, de a remegés nem ismétlődött. A könyvtár és a többi helyiség között tökéletes a szigetelés, tehát a remegésnek csak egy oka lehet : rakétát lőttek ki az Állomásról. Ez a gondolat visszazökkentett a valóságba. Még nem döntöttem el végleg, kirepülök-e, ahogy Sartorius kívánja. Ha úgy viselkedem, mintha teljesen egyetértenék a terveivel, legfeljebb késleltetem az öszszetűzést, amely előbb-utóbb szinte biztosan kirobban mert azt elhatároztam, hogy török-szakad, megmentem Hareyt. Az a kérdés, sikerül-e Sartorius terve. Óriási fölényben van velem szemben – mint fizikus, tízszer olyan jól ismeri a problémát, nekem csak az a paradox remény marad, hogy az óceán „törhetetlen játékokkal” lepett meg bennünket. Nekiduráltam magam, és egy óra hosszat kotlottam a mikrofilmeken, hogy kibányásszak valami érthetőt a neutrínofolyamatok fizikájának félelmetes képlettengeréből. Eleinte reménytelen vállalkozásnak rémlett, annál is inkább, mivel a neutrínótérnek öt borzasztóan nehéz elmélete van ; már ez is mutatja, hogy egyik sem tökéletes. De végül mégis találtam valami biztatót. Éppen a képleteket írogattam ki, mikor kopogtat-tak.

Az ajtóhoz siettem és kinyitottam, gondosan elállva a rést. Snaut izzadságtól fénylő arcát pillantottam meg. Mögötte a folyosó üres volt.

– Te vagy az ? – nyitottam ki az ajtót. – Gyere be.

– Én vagyok – felelte. Hangja rekedt volt, gyulladt szeme alatt táskák sötétlettek, fényes sugárvédő gumikötény lógott a nyakában rugalmas kantáron, alóla még most is ugyanaz a piszkos vászonnadrág kandikált ki. Szeme körbefutott az egyenletes világítású, kerek helyiségen, és kiguvadt, mikor észrevette Hareyt, aki a túlsó falnál karosszéke mellett állt. Tekintetünk összevillant, figyelmeztetően hunyorítottam, erre könnyen meghajolt, én pedig társasági hangnembe csaptam át :

– Bemutatom Snaut doktort, Harey ; Snaut, a . . . a feleségem.

– Én . . . a csoport elég ritkán látható tagja vagyok, és ezért . . . – a szünet veszélyesen hosszúra nyúlt – nem volt még szerencsém megismerni . . . – Harey mosolyogva kezét nyújtott, Snaut, úgy rémlett, kissé bambán fogta meg a kezét, hunyorogva bámulta, míg végül karon fogtam.

– Bocsánat – mondta ekkor Hareynak. – Beszélni szeretnék veled, Kelvin . . .

– Parancsolj, öregem – készségeskedtem fesztelen, nagyvilági hangon ; vásári komédia volt, de hát mit tehettünk. – Harey, drágám, ne zavartasd magad. A mi unalmas ügyeinkről kell tárgyalnunk Snaut doktorral . . .

Gyorsan a könyvtár túlsó felében álló fotelekhez tereltem Snautot, a könyökénél fogva. Harey abba a karosszékebe telepedett, amelyben addig én ültem, de észrevétlenül úgy fordította, hogy könyve fölött láthasson bennünket.

– Mi van ? – kérdeztem halkan.

– Elváltam – felelte éppúgy suttogva, de sípolóbb hangon. Valaha talán nevettem volna, ha meghallom ezt a történetet vagy ezt a beszélgetést, de az Állomáson elapadt a humorérzésem. – Éveket éltem át tegnap óta, Kelvin – folytatta. – Szép kis éveket. És te ?

– Semmi . . . – böktem ki rövid habozás után, mert nem tudtam, mit mondjak. Kedveltem Snautot, de úgy

éreztem, most óvakodnom kell tőle, vagyis inkább attól, ami idehozta.

– Semmi ? – utánozta a hangomat. – Nocsak, hát ennyire . . . ?

– Mi ennyire ? – adtam az értetlent. Hunyorított gyulladt szemével, és olyan közélről, hogy arcomon éreztem lehelete melegét, suttogni kezdett :

– Kátyúba jutottunk, Kelvin. Sartoriusszal már nem lehet érintkezni, annyit tudok, amennyit megírtam neked, meg amennyit gyönyörű kis értekezletünk után mondt . . .

– Kikapcsolta a vizofont ? – kérdeztem.

– Nem. Rövidzárlat van nála. Azt hiszem, készakarva csinálta, vagy . . . – öklével olyan mozdulatot tett, mintha szétverne valamit. Szótlanul néztem. Szája bal sarka ferde mosolyra rándult.

– Kelvin, azért jöttem . . .

Elakadt.

– Mi a szándékom ? – kérdezte végül.

– A levélre gondolsz . . . ? – mondtam lassan. – Hát megtehetem éppen, nem látom okát, hogy ne tegyem, éppen ezért ücsörgök itt, utána akartam nézni . . .

– Nem – szakított félbe. – Nem erre gondolok . . .

– Nem ? . . . – kérdeztem, csodálkozást színelve. – Hát akkor csak mondd.

– Sartorius . . . – mormolta kis szünet után. – Azt hiszi, megtalálta a módját . . . tudod.

Szeme rám tapadt. Nyugodtan ültem, igyekeztem közömbös arcot vágni.

– Először is itt van az a röntgendolog. Emlékszel, amit Gibariannal csináltak. Bizonyos módosítást lehetne rajta eszközölni . . .

– Mégpedig ?

– Ők egyszerűen sugárnyalábot irányítottak az óceánra, csak a feszültségét modulálták különféle minták szerint.

– Igen, tudom. Ezt már Nilin is csinálta. És sokan mások.

– De csak lágy sugárzással. Ez meg kemény volt. És nem sajnálták tőle. Rányomták az egész kapacitást.

– Ebből nagy bajok lehetnek – jósoltam. – Megsértették a Négyek és az ENSZ egyezményét.

– Kelvin . . . ne add a hülyét. Mit számít ez már ? Gibarian meghalt.

– Értem. És Sartorius most mindent rá akar kenni ?

– Mit tudom én. Erről nem beszéltünk. Nem érdekes. Szóval Sartorius kisütötte, hogy ha a „vendég” mindig csak ébredéskor jelenik meg, akkor nyilván álmunkban szedi ki belőlünk a gyártási receptet. Azt hiszi, az alvás a leglényegesebb állapotunk. Ezért csinálja így. Mármost Sartorius el akarja küldeni neki az ébrenlétünket, az éber gondolatainkat, érted ?

– Hogyan ? Postán ?

– Tartsd meg a vicceidet. A sugárnyalábot egyikünk agyáramai fogják modulálni.

Végere kapcsoltam.

– Ja úgy – jegyeztem meg. – És az az egyikünk én volnék. Igaz ?

– Igen. Rád gondolt.

– Nagyon megtisztelő.

– Mit szólsz hozzá ?

Hallgattam. Szó nélkül, lassan a könyvébe merült Hareyra nézett, azután megint rám. Éreztem, hogy elsápadok. Pedig közönyösnek akartam látszani.

– Nos ? . . . –kérdezte.

Vállat vontam.

– Röntgenprédikáció az ember nagyszerűségéről. Szerintem tiszta cirkusz ! És szerinted is. Vagy nem ?

– Azt mondd ?

– Azt hát.

– Akkor jó – és elvigyorodott, mintha kedvére tettem volna. – Szóval hülyeségnek tartod Sartorius tippjét ?

Még nem értettem, hogyan történt; de a tekintetéből kiolvashattam, hogy oda lyukadtunk ki, ahová ő akarta. Hallgattam, mert mit is tehettem volna.

– Nagyszerű – jelentette ki. – Mert van egy másik terv is. Átalakítani a Roche-készüléket.

– Az annihilátort . . . ?

– Igen. Sartorius már elvégezte az előzetes számításokat. Reális a terve. Nincs is szükség nagy kapacitásra.

Éjjel-nappal működhet a készülék, korlátlan ideig. Antiteret állít elő.

– Vá . . . várj ! Hogy van ez ? !

– Nagyon egyszerű. Neutrino-antitér lesz. A rendes anyagot nem befolyásolja. Csak a . . . neutrinoszerkezetek bomlanak fel. Érted ?

Elégedetten mosolygott. Tátva maradt a szám. Mosolya lassan lehervadt, homlokát ráncolva, árgus szemmel figyelt.

– Szóval elvetjük az első tervet, a Gondolat-akciót – kezdte hosszabb várakozás után. – Igaz ? Jöhet a második ? Sartorius már javában kotlik rajta. Nevezzük Szabadság-akciónak.

Egy pillanatra behunytam a szemem. Hirtelen elszántam magam. Snaut nem fizikus. Sartorius kikapcsolta vagy összetörte a vizofonját. Soha jobbkor.

– Én inkább Mészárszék-akciónak. nevezném . . . – mondtam lassan.

– Te is mészároskodtál már. Vagy nem ? És ez egészen más. Nem lesz „vendég”, nem lesz F képződmény, semmi. A materializáció pillanatában azonnal bekövetkezik a felbomlás.

– Félreérintesz – csóváltam a fejem. Reméltem, hogy elég természetesen vigyorgok. – Nem erkölcsi aggályaim vannak, csak féltem a bőrömet. Nincs kedvem elpatkolni, öregem !

– Hogyhogy ?

Leesett az álla. Gyanakodva nézegetett. Zsebembe nyúltam, s előhúztam a gyűrött papirost a képletekkel.

– Én is törtem a fejem ezen a dolgon. Mit bámulsz ? Hiszen én dobtam be az egész neutrino-hipotézist, vagy nem ? No, nézd. Antiteret lehet gerjeszteni. Rendes anyagra ártalmatlan. Ez igaz. Csakhogy a destabilizáció pillanatában, mikor a neutrinoszerkezet elbomlik, felszabadul a kötési energia. Egy kilogramm nyugalmi tömegre tíz a nyolcadikon erget számítva egyetlen F képződménynél ötször-hétszer tíz a kilencediken. Tudod, mit jelent ez ? Mintha egy csinos kis urántöltet robbanna fel az Állomáson.

– Ugyan ! De hát . . . Sartorius biztosan gondolt erre . . .

– Az nem olyan biztos – magyaráztam kaján vigyorral.
– Tudod, Sartorius a Frazer-Cajolla-iskola híve. Szerintük az elbomlás pillanatában az egész kötési energia fénysugárzás alakjában szabadul fel. Egy vakító villanás lenne az egész, talán nem éppen veszélytelen, de semmi esetre sem pusztító hatású. Csakhogy másféle hipotézisek, másféle elméletek is vannak ám a neutrínótérről! Cayette szerint, Avalov szerint, Siona szerint az emissziós tartomány sokkal szélesebb, és maximuma éppen a kemény gammasugár-tartományba esik. Nagyon szép, hogy Sartorius hisz a mestereinek és az elméletüknek, de más elméletek is vannak, Snaut! És tudod, mit mondok? – folytattam, látva, hogy bogarat tettem a fülébe. – Az óceánt is számításba kell venni. Ha azt meg tudta csinálni, amit csinált, akkor biztosan az optimális módszert alkalmazta. Érted? Szerintem az óceán akciója olyan érv, amely a másik iskola mellett szól, Sartorius ellen!

– Add ide azt a cédulát, Kelvin . . .

Odaadtam. Félrehajtott fejjel próbálta irkafirkámat kisilabizálni.

– Ez itt mi? – mutatta az ujjával.

Visszavettem a cédulát.

– Ez? Ez a tértranszmutáció tenzora.

– Add csak ide . . .

– Minek? – kérdeztem, bár úgyis tudtam. – Ahogy akarod – feleltem közönyösen. – Én odaadhatom. Csak tudod, ezt kísérletileg még senki sem vizsgálta, eddig nem ismertünk ilyen rendszereket. Ő Frazerben hisz, én Siona szerint számítottam ki. Azt fogja rá mondani, hogy én nem vagyok fizikus, és Siona sem az. Legalábbis az ő felfogása szerint. Ezen lehet vitatkozni. De köszönöm szépen az olyan vitát, aminek a végén esetleg gózzá válok, Sartorius nagyobb dicsőségére. Téged meg tudlak győzni, őt soha. Meg se próbálok.

– Hát mit akarsz csinálni . . .? Ő ezen dolgozik – mormolta Snaut színtelen hangon. Összegörnyedt, élénksége nyomtalanul eltűnt. Nem tudtam, hisz-e nekem, de már mindegy volt.

– Amit minden ember csinál, ha meg akarják ölni – feleltem halkán.

– Megpróbálok beszélni vele. Hátha kitalált valami biztonsági intézkedést – dörmögte Snaut. Rám pillantott :
– Ide figyelj, és ha mégis . . . ? Az az első terv. Mit szólsz hozzá ? Sartorius belemegy. Az biztos. Végeredményben . . . ez is egy lehetőség . . .

– Te bízol benne ?

– Nem – vágta rá rögtön. – De . . . mit árthat ?

Nem akartam túl hamar beleegyezni, hiszen éppen ez volt a célom. Szövetségesem lett az időnyerésben.

– Meggondolom – jelentettem ki.

– Hát akkor én megyek – mormogta, és felállt. Ropogtak a csontjai, amint kikászálódott a fotelból. – Szóval csinálhatunk rólad enkefalogrammot ? – kérdezte, kötényt dörzsölgetve, mintha valami láthatatlan pecsétet akarna letörölni róla.

– Nem bánom – feleltem. Kifelé indult, ügyet se vetve Hareyra, aki ölében a könyvvel, némán figyelte a jelenetet. Mikor becsukódott utána az ajtó, én is felálltam. Kisimítottam a tenyerembe gyűrt cédulát. A képletek pontosak voltak. Nem hamisítottam meg őket. Csak azt nem tudom, mit szólna Siona az okfejtésemhez. Aligha vállalná. Összerezcentem. Harey suhant mögém, és megérintette a karomat.

– Kris !

– Tessék, szívem ?

– Ki volt ez ?

– Hiszen mondtam. Snaut doktor.

– Miféle ember ?

– Nem nagyon ismerem. Miért kérded ?

– Annyira nézett . . .

– Biztosan tetszel neki.

– Nem – rázta meg a fejét.

– Nem úgy nézett. Inkább úgy, mintha . . . mintha . . .

Megborzongott, rám emelte a szemét, és rögtön lesütötte.

– Kris, menjünk el innen . . .

A cseppfolyós oxigén

Órák világító számlapját bámulva, zsibbadtan feküdtem a sötét szobában, nem tudom, mióta. Saját lélegzeteimet hallgattam, és csodálkoztam valamin, de mindez, a zöldes számkoszorú a szemem előtt meg a csodálkozás, teljes közönyben úszott, amit a fáradtság hatásának véltem. Oldalt fordultam, az ágy furcsán széles volt, valami hiányzott. Visszafojtottam a lélegzetemet. Néma csönd. Megdermedtem. A legcsekélyebb nesz sem hallatszott. Harey ? Miért nem hallom a lélegzését ? Végigsimítottam az ágyat : egyszóval voltam.

– Harey ! – akartam kiáltani, de lépteket hallottam. Nagy és súlyos alak közeledett, mintha . . .

– Gibarian ? – kérdeztem nyugodtan.

– Én vagyok. Ne gyűjts villanyt.

– Ne gyűjtsak . . .

– Nem kell. Így mindkettőnknek jobb lesz.

– De hát te meghaltál ?

– Nem számít. Csak megismered a hangomat ?

– Meg. Miért tetted ?

– Muszáj volt. Négy napot késtél. Ha előbb érkezel, talán nem kellett volna, de ne tégy magadnak szemrehányást. Nem rossz nekem.

– Te igazán itt vagy ?

– Engem is álomnak hiszel, mint Hareyt ?

– Hol van Harey ?

– Honnan tudod, hogy tudom ?

– Sejttem.

– Tartsd meg a sejtéseidet. Mondjuk, helyette vagyok itt.

– De én azt akarom, hogy ő is itt legyen.

– Az lehetetlen.

– Miért ? Mondd, tudod te, hogy igazából nem is te vagy, hanem én ?

– Tévedsz. Én igazán én vagyok. Ha szörözni akarsz, úgy is mondhatod hogy még egyszer én. De ne vesztegessük a szót.

– Elmégy ?
 – El.
 – És akkor ő visszajön ?
 – Ilyen fontos ? Hát mi ő neked ?
 – Az az én dolgom.
 – Hiszen félsz tőle.
 – Nem.
 – Undorodsz tőle . . .
 – Mit akarsz ?!
 – Magadat szánd, ne őt. Ő mindig húszéves lesz. Ne tégy úgy, mintha nem tudnád !

Hirtelen, fogalmam sincs, miért, lecsillapodtam. Teljes nyugalommal vártam a folytatást. Mintha közelebb jött volna az ágy végéhez, de olyan sötét volt, hogy most sem láttam semmit.

– Mit akarsz ? – kérdeztem halkán. Kimért hangom, úgy látszik, meglepte. Sokára válaszolt.

– Sartorius megmagyarázta Snautnak, hogy becsaptad. Most ők csapnak be téged. Úgy tesznek, mintha a röntgenkészüléket szerelnék, pedig a térannihilátort építik.

– Hol van Harey ? – szögeztem neki a kérdést.

– Nem hallok, mit mondok ? Többször nem figyelmeztetek !

– Hol van Harey ?

– Nem tudom. Vigyázz : fegyverre lesz szükséged. Senkire sem számíthatsz.

– Hareyra számíthatok – mondtam. Halk cikkanás volt a válasz. Nevetett.

– No igen, persze. Bizonyos határig. Hiszen akármikor követheted a példámat . . .

– Te nem vagy Gibarian.

– Már megint kezded. Hát ki vagyok ? A te álmod ?

– Nem. Az ő bábjuk. De te nem tudsz róla.

– És honnan tudod, hogy *te* ki vagy ?!

Ez szöveget ütött a fejembe. Föl akartam kelni, de nem bírtam. Gibarian mondott valamit. Nem értettem a szavakat, csak a hangját hallottam, elkeseredetten harcoltam testem gyöngesége ellen, még egyszer teljes erőmből nekirugaszkodtam – és fölébredtem. Levegő után kapkodtam, mint a partra vetett hal. Koromsötét volt. De hiszen ez még mindig álom. Lidércnyomás. Mit mond . . .

[kép]

[üres]

„olyan dilemma, amit nem vagyunk képesek megoldani. Önmagunkat üldözzük. A polytheriumok csak gondolataink szelektív fölerősítői. A jelenség indítékainak keresése antropomorfizmus. Ahol nincsenek emberek, ott emberi ésszel felfogható indítékok sincsenek. Hogy a kutatási tervet folytathassuk, vagy gondolatainkat kell megsemmisítenünk, vagy materializációjukat. Az előbbi nem áll módunkban. Az utóbbi túlságosan hasonlít a gyilkossághoz.”

Hallgattam a sötétben az egyenletes, távoli hangot, amelyről azonnal tudtam, hogy Gibariané. Kinyújtottam a kezem. Az ágy üres volt.

Megint álmodom, gondoltam.

– Gibarian . . . ? – mondtam volna, de elcsuklott a hangom. Valami kattant, arcomat gyöngye légáram csapta meg.

– Mi van, Gibarian – ásítottam. – Így üldözni az embert, egyik álomból a másikba . . .

Suhogó nesz.

– Gibarian ! – ismételtam hangosabban.

Az ágyrugók megremegtek.

– Kris . . . én vagyok . . . – suttogta egy hang közvetlenül a fülem mellett.

– Te vagy, Harey . . . és Gibarian ?

– Kris . . . hiszen ő . . . hiszen te mondtad, hogy meghalt . . .

– Álomban azért élhet – dűnnyögtem vontatottan. Már egyáltalán nem voltam benne biztos, hogy álmodom. – Beszélt is. Itt volt – motyogtam. Leragadt a szemem. Álmos vagyok, tehát alszom, gondoltam báván, ajkam Harey hűvös vállát súrolta, kényelmesen odabújtam hozzá. Felelt valamit, de már bódult álomba zuhantam.

Reggel, a vöröslő szobában, felrémlettek előttem az éjszakai események. A beszélgetést Gibariannal álmodtam, de aztán ? Hallottam a hangját, erre megesküdtem volna, csak nemigen emlékeztem, mit mondott. Nem is beszélgetésnek rémlett, inkább valami előadásnak. Előadás . . . ?

Harey mosakodott. Hallottam a vízcsobogást a fürdőszobából. Az ágy alá néztem, ahová néhány napja belöktem a magnetofont. Nem volt ott.

– Harey ! – kiáltottam. Csuumvizesen kukkantott ki a szekrény mögül.

– Nem láttál véletlenül az ágy alatt egy magnetofont ? Olyan kis zsebmagnót . . .

– Volt ott egypár vacak. Odatettem mindent – bökött a gyógyszereszekrény melletti polcra, és eltűnt a fürdőszobában. Kiugrottam az ágyból, de hiába keresgéltem.

– Látnod kellett – mondtam, mikor kijött. Nem felelt. Fésülködött a tükör előtt. Csak most vettem észre, milyen sápadt, és amikor szemünk találkozott a tükörben, valahogy fürkésző volt a pillantása.

– Harey – zendítettem rá megint, mint egy számár –, a magnó nincs a polcon.

– Ennél fontosabb téma nem jut eszedbe ?

– Bocsáss meg – morogtam –, igazad van. Lényegtelen.

No, még csak az hiányzik, hogy veszekedni kezdjünk ! Aztán elmentünk reggelizni. Harey ma mindent másképp csinált, mint szokta, de nem tudtam meghatározni a különbséget. Idegenül nézelődött, párszor nem hallotta meg, hogy szólok hozzá, mintha el-elrévedt volna. Egyszer fölneézett, és láttam, hogy nedvesen csillog a szeme.

– Mi bajod ? – suttoztam. – Sírsz ?

– Á, hagyj békén. Úgyse igazi könnyek – csukladozta. Talán nem kellett volna ennyiben hagynom, de semmitől sem rettegettem jobban, mint a lelkizéstől. Különben is más gondom volt – bár tudtam, hogy Snaut és Sartorius ármánykodását csak álmodtam, mégis töprengeni kezdtem, van-e egyáltalán valami kézfegyver az Állomáson. Meg sem fordult a fejemben, mihez kezdek vele – csak legyen. Le kell ugranom a raktárba, mondtam Hareynak. Szó nélkül jött utánam. Átkutattam a dobozokat, feltúrtam a ládákat, le egészen a hűtőházig. Nem tudtam ellenállni a kényszernek, hogy be ne pillantsak. De nem akartam, hogy Harey bejöjjön, ezért csak résre nyitottam az ajtót, és körülnéztem. A sötét ponyva domborulata hosszúkás valamit takart, de az ajtóból nem tudtam megállapítani, ott fekszik-e a néger nő, ahol akkor. Úgy rémlett, üres a helye.

Semmi alkalmas fegyverre nem bukkantam, egyre bosszúsabban ténferegtem, míg egyszer csak feltűnt, hogy nem látom Hareyt. Igaz, rögtön előkerült a folyosóról, de azért elgondolkodhattam volna azon, miért próbál elmaradni tőlem, amikor egy percnyi távollét is olyan nehezebbre esik. Én azonban folyvást úgy viselkedtem, mint aki valami miatt megsértődött, vagy egyszerűen, mint aki hülye. Megfájdult a fejem, csillapítót nem találtam, dühöngve forgattam fel a gyógyszersekrényt. A műtőbe nem akaróztam lemenni, ritka pocsék hangulatban voltam. Harey nesztelenül jött-ment a kabinban, néha eltűnt egy időre, majd délután, mikor már megebédeltünk (illetve ő egyáltalán nem evett, én meg étvágytalan voltam a hasogató fejfájástól, és nem is kínálgattam), egyszer csak leült mellém, és kapirgálni kezdte a zubbonyom ujját.

– No, mi van? – mormogtam gépiesen. Fől szerettem volna menni, úgy rémlett, kopácsolás halk visszhangját hozzák a csövek, Sartorius biztosan a magasfeszültségű készüléket bütyköli, de rögtön elment a kedvem, mert eszembe jutott, hogy Harey utánam jönne; jelenléte a könyvtárban még úgy-ahogy indokolható volt, de ott fent a gépek között Snaut idétlen megjegyzéseket tehet.

– Kris – suttogta Harey –, hogy áll a dolog kettőnkkel?

Akaratlanul felsóhajtottam. Igazán nem mondhatnám, hogy szerencsés napom volt.

– A lehető legjobban. Mi bajod van már megint?

– Szeretnék egy kicsit beszélgetni veled.

– Tessék. Figyelek.

– De nem így.

– Hát hogy? Tudod jól, mennyire fáj a fejem, rengeteg gondom van . . .

– Egy kis jóakaratot, Kris.

Mosolyra kényszerítettem magam. Siralmas lehetett.

– Jól van, drágám. Beszélj.

– De megmondod az igazat?

Felvontam a szemöldököm. Nem tetszett ez a bevezető.

– Miért hazudnék?

– Hátha okod van rá. Komoly okod. De ha azt akarod, hogy . . . tudod . . . akkor ne hazudj nekem.

Hallgattam.

– Én megmondok valamit, és te is megmondasz valamit. Jó ? De az igazat. Akármilyen is.

Nem néztem a szemébe, pedig kereste a pillantásomat. Úgy tettem, mintha nem venném észre.

– Mondtam már neked . . . én nem tudom, honnét kerültem ide. Lehet, hogy te tudod. Várj, még én beszélek. Az is lehet, hogy nem tudod. De ha tudod, csak most nem mondhatod meg, akkor talán majd egyszer, később? Még így is jó lenne. Legalább maradna valami reményem.

Jeges borzongás futott rajtam végig.

– Miket beszélsz, gyerek ? Micsoda remény . . . ? – dadogtam.

– Kris, akármilyen vagyok, gyerek biztosan nem. Megígérted. Beszélj.

Ez az „akármilyen vagyok” elszorította a torkomat, csak bámultam, és eszelősen ráztam a fejem, mintha könyörögnék, hogy ne kelljen többet hallanom.

– Hát nem érted : ha nem lehet, ne mondd meg. Csak annyit mondj, hogy nem lehet.

– Nem titkolok semmit . . . – nyögtem ki rekedten.

– Akkor jó – mondta, és felállt. Szólni akartam valamit, éreztem, hogy nem hagyhatom így, de képtelen voltam beszélni.

– Harey . . .

Háttal állt nekem, kinézett az ablakon. Sötétkék, üres óceán terült el a meztelen ég alatt.

– Harey, ha azt hiszed . . . Harey, hiszen tudod, hogy szeretlek . . .

– Engem ?

Odamentem, és át akartam ölelni. Kibontakozott, ellökte a kezemet.

– Milyen jóságos vagy . . . – vetette oda. – Szeretsz ? Bár inkább vernél !

– Harey, drágám !

– Ne ! Ne ! Akkor inkább hallgass.

Az asztalhoz ment, elkezdte leszedni az edényt. Kibámultam a sötétkék végtelenbe. Lefelé ment a nap, az Állomás nagy árnyéka egyenletesen ringott a hullámokon. Harey leejtett egy tányért. A mosogatóban zubo-

gott a víz. Az ég alján a rőt szín aranycsíkos piszkosvörösbe ment át. Csak tudnám, mit csináljak. Ó, csak tudnám. Hirtelen csönd támadt. Harey mögöttem állt.

– Ne . . . Ne fordulj meg – suttogta. – Te semmiről sem tehetsz, Kris. Tudom. Ne gyötörd magad.

Utánanyúltam. A szoba sarkába menekült, felkapott egy csomó tányért, és kijelentette :

– De kár, hogy törhetetlenek. Juj, de földhöz vágnám az egészet !

Egy pillanatig azt hittem, csakugyan a földhöz vágja, de rám villant a szeme, és elmosolyodott.

– Ne félj, nem csinállok jeleneteket.

Az éjszaka kellős közepén felébredtem ; tiszta fejjel, éberen figyelve ültem föl az ágyon ; a szoba sötét volt, az ajtórésen át halvány fénycsík esett be a folyosóról. Mérgesen sziszegett valami, egyre hangosabban, közben mély, tompa csattanások hallatszottak, mintha egy nagy test vágódna a falhoz. Meteor ! – hasított belém. – Átütötte a páncélt. Valaki van ott ! Elnyújtott hörghés.

Teljesen kijózanodtam. Ez az Állomás, nem rakéta, és az a szörnyű hang . . .

Kirohantam a folyosóra. A kislabor ajtaja félig nyitva volt, bent égett a villany. Odafutottam.

Dermesztő hideg csapott meg. A kabint betöltő pára hóvá fagyasztotta a leheletet. Fehér pihék keringtek a padlón vonagló, fürdőköpenybe burkolt test fölött. Mihelyt megláttam a jeges felhőben, odaugrottam, felnyaláboltam, hörögött, köpenye égette a kezemet, kibotladoztam vele a folyosóra, végig az ajtók előtt, már nem éreztem a hideget, csak leheletének páragomolyai perzselték a vállamat, mint a láng.

Az asztalra fektettem, föltéptem a köpenyt, egy pillanatig néztem a remegő arcot, álla kihegyesedett, nyitott szájára ráfagyott a vér, ajkát feketés zúzvara vontá be, nyelven jégkristályok csillogtak . . .

Cseppfolyós oxigén. A laborban cseppfolyós oxigén volt Dewar-edényekben, éreztem az üvegserép ropogását a lábam alatt, mikor Hareyt fölemeltem. Mennyit ihatott belőle ? Mindegy. Szétroncsolta a nyelőcsővét, a gégéjét, a tüdejét. A cseppfolyós oxigén pusztítóbb hatású, mint a tömény savak. Egyre gyöngébb lélegzetvételét

papírszakításhoz hasonló, száraz zörej kísérte. Szeme csukva volt. Agónia.

Végigpillantottam a műszerekkel, orvosságokkal teli, hatalmas üvegszekrényeken. Gégemetszés? Légzőcső? De már nincs tüdeje! Szétroncsolódott. Orvosság? Mennyi orvosság! Színes üvegcsékkel és dobozokkal tömött polcok. Hörgése betöltötte a termet, nyitott szájából továbbra is páragomolyok törtek elő.

Melegítőpárnák . . .

Keresgélni kezdtem, aztán abbahagytam, a másik szekrényhez ugrottam, összeviessza dobáltam az injekciós dobozokat, hol a fecskendő, a sterilizálóban, gémberedett kezemmel nem bírtam összerakni, ujjaim nem hajlottak. Dühömben ököllel vertem a sterilizáló födelét, de nem is éreztem, enyhe bizsergés volt minden eredmény. A haldokló erősebben hörgött. Odaugrottam. Nyitva volt a szeme.

– Harey !

Még suttogás sem jött ki a számon. Nem bírtam megszólalni. Arcom idegen, zavaró gipszálc volt. Bordái emelkedtek és süllyedtek fehér bőre alatt, az olvadó hótól nedves haja szétterült a támlán. Engem nézett.

– Harey !

Többet nem tudtam kinyögni. Tuskóként álltam dermedt, idegen kezeimmel, lábam, ajkam, szemhéjam egyre jobban égett, de alig éreztem, a melegben felolvadó vér egy csöppje ferde vonalat rajzolva lefutott az arcán. Nyelve megrándult és eltűnt. Szakadatlanul hörgött.

Megfogtam a csuklóját, pulzusa nem volt, széttártam a köpenyt és a dermesztően hideg testre nyomtam a fülemet, a melle alá. Máglya ropogásához hasonló hangot hallottam, de azon át a számolhatatlanul gyors, vágató szívverést is. Álltam fölé hajolva, csukott szemmel; egyszerre csak a fejemhez ért valami. Hajamba markolt. Rámeredtem.

– Kris – hörögte. Megfogtam a kezét, szorítása majdnem szétzúzta az ujjaimat, arca borzalmasan eltorzult, az öntudat eltűnt róla, kifordult a szeme fehérje, torkából bugyborékolás tört elő, görcsösen rángatózott. Alig bírtam tartani, félig lecsúszott az asztalról. Fejét a porcelán tölcsér szélébe verte. Átfogtam és az asztalhoz

szorítottam, minden újabb roham kitepte a karomból, hirtelen elöntött a veríték, térdem majdnem összecsuplott. Mikor a görcsök enyhültek, megpróbáltam lefektetni. Sípolvá kapkodott levegő után. A szörnyű, véres arcból egyszer csak rám nézett Harey szeme.

– Kris – hörögte –, meddig . . . meddig még, Kris ?

Fuldokolni kezdett, habzott a szája, megint görcsökben vonaglott. Végso erömmel tartottam. Hanyatt zuhant, fogai összekoccantak, zihált.

– Nem, nem, nem – lökte ki minden lélegzettel, és mindegyik az utolsónak rémlett. De a görcsök még egyszer visszatértek, megint a karomban hánykolódott, sűrűn kapkodva a levegőt, akkora erőfeszítéssel, hogy bordái kiugrottak. Nyitott, vak szeme végre félig lezárult. Megdermedt. Ez a vég, gondoltam. Nem is próbáltam letörölni szájáról a rózsaszín habot, fölé hajoltam, valami távoli, nagy harang zúgott bennem, vártam az utolsó lehetetet, hogy aztán a földre zuhanjak, de még egyre lélegzett, alig hörögve, egyre csöndesebben, és mellén, amely már csaknem mozdulatlan volt, egyszer csak megláttam a szívverés sebes lüktetését. Görnyedten álltam fölötte ; arca színesedni kezdett. Még nem fogtam fel semmit, csak nedves lett a tenyerem, és úgy rémlett, megsüketültem, valami rugalmas, lágy massa tömi el a fületem, de azért most is hallottam a harang zúgását, tompán kongott, mintha megrepedt volna a szíve.

Kinyitotta a szemét, és pillantásunk találkozott.

– Harey – akartam mondani, de mintha nem volna szájam, arcom merev, nehéz álarc, csak nézni tudok.

Tekintete körbefutott a szobán, feje megmozdult, halotti csönd volt. Mögöttem, valami másik, távoli világban egyenletesen csöpögött a víz a rosszul elzárt csapból. Könyökére támaszkodott. Felült. Hátrahókölttem. Rám tapadt a szeme.

– Mi az . . . mi történt . . . ? – kezdte. – Nem . . . sikerült ? Miért . . . ? Miért nézel így rám . . . ?

És hirtelen felsikoltott :

– Miért nézel így rám !!!

Csönd lett. A kezét bámulta. Megmozgatta az ujjait.

– Ez én vagyok . . . ?

– Harey – mondtam hang nélkül, csak az ajkammal. Fölemelte a fejét.

– Harey . . . ? – visszhangozta. Lassan lesiklott az asztalról, és talpra állt. Megingott, visszanyerte az egyensúlyát, néhány lépést tett, valami különös döbbenetben. Rám nézett, de mintha nem is látna.

– Harey ? – ismételte lassan. – De . . . én . . . én nem vagyok Harey. Hát akkor . . . ki vagyok ? . . . Harey ? És te, te ?!

Szeme hirtelen kitágult, felragyogott, boldog mosoly és mélységes csodálkozás suhant át az arcán :

– Vagy te is ? Te is ?!

Nem feleltem. Vállam a szekrényhez tapadt – egészen odáig hátráltam rémületemben.

Lehanyatlott a karja.

– Nem – mondta. – Nem, hiszen félsz. De értsd meg, én már nem bírom. Nem megy. Én nem tudtam semmit. És most . . . most sem értek semmit. Hiszen ez lehetetlenség . . . ! – Melléhez szorította kifehéredett öklét. – Én semmit se tudok, semmi mást, csak Hareyt ! Azt hiszed, hazudok ? Nem hazudok, úgy élünk, hogy nem hazudok.

Elsírta magát, és zokogva a földre omlott. Mintha béklyót tört volna le rólam, odaugrottam hozzá, vállon ragadtam, vergődve, könnytelenül zihálva próbált ellökni.

– Hagyjál ! – kiáltozta. – Hagyjál ! Hiszen utálsz ! Tudom ! Így nem kell ! Nem kell ! Hiszen látod, látod, hogy ez nem én vagyok, nem én, nem én . . .

– Hallgass ! – ordítottam, és megráztam a vállánál fogva, egymás előtt térdeltünk, és mindketten önkívületben kiabáltunk. Feje meg-megrándult a vállamon, teljes erőmből magamhoz szorítottam. Hirtelen abbahagytuk a viaskodást. Ziháltunk. A csapból egyenletesen csöpögött a víz.

– Kris . . . – dadogta, vállamra hajtva arcát – mondd meg, mit csináljak, hogy ne legyek, Kris . . .

– Ne beszélj így ! – kiáltottam.

Fölemelte a fejét. Hosszan rám nézett.

– Hát . . . te se tudod ? Semmit se lehet csinálni ? Semmit ?

– Harey . . . könyörülj . . .

– Én akartam . . . hiszen láttad. Ne. Ne. Hagyjál, ne érh hozzám, nem akarom ! Utálsz.

– Nem igaz !

– Hazudsz. Hogyne utálnál. Mikor én . . . én magam is. Ó, csak lehetne . . . csak sikerülne . . .

– Megölnéd magad.

– Meg.

– De én nem akarom, érted ?! Nem akarom, hogy megöld magad. Azt akarom, hogy itt légy velem, és semmi más nem kell a világon !

Az óriási szürke szemek magukba öleltek.

– Hogy hazudsz . . . – súgta egészen halkán.

Elengedtem, és fölálltam. Leült a padlóra.

– Mondd, mit csináljak, hogy elhidd ? Azt mondom, amit gondolok. És ez az igazság. Semmi más.

– Nem mondhatsz igazat. Én nem vagyok Harey.

– Akkor ki vagy ?

Sokáig hallgatott. Néhányszor megremegett az álla, majd lehajtott fejjel suttogetta :

– Hát Harey . . . de . . . de tudom, hogy ez nem igaz. Nem engem szerettél . . . akkor, régen . . .

– Mindegy – feleltem. – Ami volt, elmúlt. Annak vége. De itt, most, téged szeretlek. Érted ?

Megrázta a fejét.

– Jó vagy hozzám. Ne hidd, hogy nem tudom, milyen rendesen viselkedtél. Igazán a lehető legrendesebben. De hát itt nincs mit tenni. Mikor három napja, hajnalban, az ágyad mellett ültem, és vártam, hogy felébredj, akkor még nem tudtam semmit. Úgy érzem, borzasztó régen volt. Kelekótyán viselkedtem, ugye ? Mintha köd ült volna az agyamon. Nem emlékeztem, mi volt előbb, mi később, és semmin se csodálkoztam, úgy valahogy, mint egy tartós altatás vagy egy hosszú betegség után. Gondoltam is, hogy talán beteg voltam, csak nem akarod megmondani. De aztán egyre több furcsaságot vettem észre. Tudod, miket. Ott a könyvtárban, mikor azzal a, hogy hívják, Snauttal beszélgettél, már derengett valami. De hiába faggattalak, hát fölkeltem éjjel, és bekapcsoltam azt a magnót. Ebben az egyben hazudtam, Kris, mert csakugyan én dugtam el. Hogy is hívják, aki beszél rajta ?

– Gibarian.

– Igen, Gibarian. Akkor mindent megértettem, bár voltaképpen most sem értek semmit. Csak egyet nem tudtam, hogy én nem lehetek . . . nem vagyok . . . hogy így végződik . . . hogy nincs vége. Erről nem beszélt. Illetve talán beszélt, de fölébredtél, és kikapcsoltam a magnót. A lényeget már úgymint hallottam, azt, hogy nem vagyok ember, csak eszköz.

– Micsoda ?!

– Igen. A reakcióid vizsgálatához, vagy mihez. Mind-egyikőtöknek van egy ilyen . . . amilyen én vagyok. Az emlékei alapján, az elfojtott képzetek alapján, valahogy így mondta. Különben úgymint tudod, sokkal jobban, mint én. Olyan borzasztó, valószínűtlen dolgokat mondott, hogy ha nem egyezik minden, talán el se hiszem !

– Mi egyezik ?

– Hát hogy nincs szükségem alvásra, meg hogy folyton a sarkadban kell lennem. Tegnap reggel még azt hittem, gyűlölsz, és boldogtalan voltam. Hogy lehettem ilyen buta, uramisten ! De hát mondd, sejtettem én ezt ?! Hiszen ő egyáltalán nem gyűlölte azt az . . . övét, de hogy beszélt róla !! Akkor értettem meg, hogy teljesen mindegy, akármit csinálok, neked mindenképpen kínszenvedés. Vagy még rosszabb, mert a kínszenvedés élettelen és ártatlan, mint a kő, ami a fejedre eshet és agyonüthet. De hogy a kínszenvedés csupa jó szándék és szerelem legyen, azt nem tudtam elképzelni. Szeretném legalább elmondani neked, mit éreztem, amikor azt a szalagot hallgattam, és végre megértettem. Talán hasznát vehetnéd. Le is próbáltam írni . . .

– Azért gyűjtöttál villanyt ? – suttogtam rekedten, mert hirtelen elszorult a torkom.

– Azért. De nem sikerült. Tudod, azt kerestem magamban . . . *őket*, érted, azt a másvalamit, tiszta örület volt ! Egy darabig úgy rémlett, nincs is testem a bőröm alatt, valami más van bennem . . . csak felszín vagyok. Hogy téged becsapjalak. Érted ?

– Értem.

– Mikor az ember éjszaka fekszik órák hosszat, csuda messzire kalandoznak a gondolatai, nagyon furcsa vidékekre, tudod . . .

– Tudom . . .

– De hát éreztem a szívem dobogását, meg arra is emlékeztem, hogy vérvizsgálatot csináltál. Milyen a vérem, Kris, mondd meg az igazat. Most már elmondhatod.

– Ugyanolyan, mint az enyém.

– Igazán ?

– Esküszöm.

– Hogy lehet az ? Ja, és még arra is gondoltam, hogy az a másvalami talán el van rejtve bennem, érted . . . egy picike sejt, vagy mi. Csak azt nem tudtam, hol lehet. Egyébként azt hiszem, mindez csak ürügy volt, mert nagyon féltem attól, amit tenni akartam, és tulajdonképpen valami más kivezető utat kerestem. De Kris, ha ugyanolyan a vérem . . . ha úgy van, ahogy mondd . . . Lehetetlen. Hiszen akkor már nem élnék, igaz ? Szóval mégis van valami, de hol ? A fejemben ? De hát én ugyanúgy gondolkozom . . . és semmit sem tudok . . . Ha *azzal* gondolkoznék, akkor elejétől fogva mindent tudnom kellett volna, és nem szeretnék, csak színlelném; és tudnám is, hogy színlelem . . . Könyörgök, Kris, mondj el mindent, amit tudsz, hátha mégis lehet valamit csinálni ?

– Csinálni ? Mit ?

Nem felelt.

– Meg akarsz halni ?

– Azt hiszem, igen.

Elhallgattunk. Álltam a padlón kuporgó lány fölött, és tétován néztem a terem üres közepét, a fehérre zománcozott gépeket, a szanaszét heverő, fényes műszereket, mintha valami nagyon fontosat keresnék, de hiába.

– Harey, elmondhatok valamit én is ?

Szótlanul figyelt.

– Igaz, hogy nem vagy egészen olyan, mint én. De azt ne hidd, hogy valami rosszabb vagy. Ellenkezőleg. Különböznél gondolhatsz erről, amit akarsz, de ezért . . . nem haltál meg.

Szánalmas, gyerekes mosoly ömlött el az arcán.

– Azt mondd . . . halhatatlan vagyok ?

– Nem tudom. Mindenesetre sokkal kevésbé vagy halandó, mint én.

– Borzasztó – suttogta.

– Talán nem is olyan borzasztó, mint hiszed.

– No, azért aligha irigyelsz . . .

– Nem erről van szó, Harey. Inkább a . . . sorsodról, talán így nevezném. Az a helyzet, hogy itt az Állomáson a te sorsod lényegében éppolyan bizonytalan, mint az enyém vagy bármelyikünké. Ezek folytatni akarják Gibarian kísérletét, és bármi megtörténhet.

– Vagy semmi.

– Vagy semmi, és őszintén szólva, jobban szeretném, ha semmi se történne, nem is annyira félelemből (bár alighanem ez is szerepet játszik, nem tudom), hanem azért, mert úgy sincs értelme. Ebben az egyben biztos vagyok.

– Minek nincs értelme ? Itt erről az . . . óceánról van szó ?

Megborzongott.

– Igen. A kapcsolatról. Szerintem lényegében roppant egyszerű a kérdés. A kapcsolat bizonyos tapasztalatok, fogalmak, vagy legalább következmények, állapotok cseréjét jelenti, no de ha nincs mit kicserélni ? Ha az elefánt nem egy óriási baktérium, akkor az óceán sem lehet egy óriási agy. Persze mindkét fél kifejthet bizonyos hatásokat. Egy ilyen hatás jóvoltából nézlek most, és próbálom megmagyarázni, hogy drágább vagy nekem, mint az a tizenkét év, amit a Solarisnak szenteltem, és hogy veled akarok maradni. Szánhattak téged kínzóeszköznek, szíves ajándéknak vagy csak mikroszkopikus kísérletnek. Lehetsz te baráti gesztus, alattomos dőfés, gúnyolódás . . . Talán mind egyszerre, vagy, amit a legvalószínűbbnek tartok, valami egészen más, de végeredményben mit érdekel engem és téged szüleink szándéka, ha mégolyan különböző szüleink voltak is ? Azt mondhatod, ettől a szándéktól függ a jövőnk, és igazad van. Nem láthatom előre, mi lesz. Te sem. Még azt se mondhatom, hogy mindig szeretni foglak. Ha már ennyi minden történt, akkor bármi megtörténhet. Holnap talán zöld medúza lesz belőlem. Ez nem tőlünk függ. De abban, ami tőlünk függ, együtt leszünk. Kevés ez ?

– Ide figyelj . . . – kezdte – még valamit . . . Mondd, én . . . nagyon hasonlítok . . . hozzá ?

– Nagyon hasonlítottál, de most már nem tudom – feleltem.

– Hogyhogy . . . ?

Fölkelt a padlóról, és rám nyitotta nagy szemét.

– Már eltakartad.

– És biztos vagy benne, hogy nem őt, hanem engem ? Engem . . . ?

– Biztos. Téged. Nem tudom. Attól félek, ha igazán ő volnál, nem tudnálak szeretni.

– Miért ?

– Mert valami borzasztót követtem el.

– Ellene ?

– Igen. Amikor . . .

– Ne mondd el.

– Miért ?

– Mert azt akarom : tudd, hogy nem ő vagyok.

Beszélgetés

Másnap, ebédről visszajövet, Snaut cédulája várt az ablak előtti asztalkán. Sartorius egyelőre abbahagyta az annihilátor építését – írta, és hajlandó egy utolsó próbát tenni az óceán kemény röntgenbesugárzásával.

– Szívem – mondtam –, át kell mennem Snauthoz. Az ablakban lángoló vörös napkelte kettévágta a szobát. Mi kékes árnyékban voltunk. A másik oldal tiszta vörösréznek tetszett ; úgy rémlett, ha egy könyv leesne a polcra, csengő hangot adna.

– Arról a kísérletről van szó. Csak nem tudom, hogyan csináljuk. Jobb volna, ha . . . ugye, megérted . . . – elhallgattam.

– Ne mentegetőzz, Kris. Én is annyira szeretném . . . Talán, ha nem tart soká . . .

– Eltart egy ideig – mondtam. – Mi lenne, ha velem jönnél, és kint várnál a folyosón ?

– Jó. De ha nem bírom ki ?

– Hogy van ez voltaképpen ? – kérdeztem, majd gyorsan hozzátettem : – Nem kíváncsiságból . . . de ha rájönnénk, talán uralkodni tudnál rajta.

– Félek – magyarázta. Kicsit elsápadt. – Nem tudom megmondani, mitől, mert igazában nem is félek, csak, csak . . . elveszek. Az utolsó percben még valami . . . szégyent érzek, nem tudom jobban kifejezni. Aztán már semmit. Ezért gondoltam, hogy betegség . . . – tette hozzá halkabban, és megrázkódott.

– Hátha csak itt van így, ezen az átkozott Állomáson – mondtam. – Meg is teszek mindent, hogy mielőbb elkerüljünk innét.

Tágra nyílt a szeme.

– Gondolod, hogy elmehetünk innen ?

– Miért ne ? Végül is nem vagyok idekötve . . . Egyébként ezt is meg kell beszélnem Snauttal. Körülbelül meddig bírnád ki egyedül ?

– Az attól függ . . . – felelte lassan. Lehajtotta a fejét. – Ha közben hallhatom a hangodat . . . akkor talán megleszek valahogy.

– Jobban örülnék, ha nem hallanád, amit beszélünk. Nem mintha bármit is titkolnék előtted, de nem tudom, nem tudhatom, mit fog mondani Snaut . . .

– Ne folytasd. Értem. Jó. Majd úgy állok, hogy éppen csak a hangod foszlányait halljam. Az nekem elég lesz.

– Akkor most felhívom a laborból. Nyitva hagyom az ajtót.

Bólintott. Kimentem a vörös napsugarak falán át a folyosóra, káprázó szememmel szinte feketének láttam, bár égett a villany. A kis labor ajtaja nyitva volt. Egy Dewar-termosz tükrös cserepei heverték a padlón, a nagy cseppfolyós oxigéntartályok alatt – az éjszakai események egyetlen nyoma. A tenyérnyi képernyő kivilágosodott, mikor fölvettem a hallgatót, és tárcsáztam a rádióközpont számát. Mintha kékes fényhártya tapadna a homályos üveg belső oldalára. A hártya most meghasadt, és Snaut, féloldalt áthajolva egy magas fotel karfáján, egyenesen a szemembe nézett.

– Üdv – mondta.

– Megkaptam a céduládat. Beszélni szeretnék veled. Átmehetek ?

– Jöhetsz. Most rögtön ?

– Most.

– Parancsolj. Kettecskén . . . ?

– Nem.

Talányos kifejezés jelent meg a barázdált homlokú, napégette, sovány arcon, amely ferdén úszott a domború üveg mögött, mintha valami furcsa hal nézne ki egy akvárium ablakán.

– Nono – mondta. – Hát akkor várlak.

– Mehetünk, szívem – léptem be a kabinba kissé mesterkéltnél élénkséggel, át a vörös fényfüggönyön, amely mögött csak homályosan láttam Hareyt. Torkomon akadt a szó ; könyökét a karfa alá fűzve, görcsösen tapadt a székhöz. Talán későn hallotta meg a lépteimet, vagy nem tudta elég gyorsan meglazítani ezt az ijesztő görcsöt, és normális testtartást ölteni : egy másodpercig láttam, hogyan harcol a benne rejlő, érthetetlen erővel. Szánalom

és örült, vak düh szorította el a szívemet. Némán mentünk végig a hosszú folyosó más-más színűre zománcozott szakaszain – a tervezők így akarták változatossá tenni a páncélburok lakóinak életét. Már messziről láttam, hogy a rádióközpont ajtaja nyitva van. Hosszú, vörös fénypászma hullott a folyosóra, mert Snauthoz is éppen besütött a nap. Hareyra néztem, nem is próbált mosolyogni; egész úton elmélyedve készülődött a harcra önmagával. Vonásaira kiült a közelgő erőfeszítés, elsápadt, és valahogy összetöppedt az arca. Tíz-húsz lépésnyire az ajtótól megállt; odafordultam, ujjai hegyével picit eltaszított, hogy menjek, és terveim, Snaut, a kísérlet, az egész Állomás hirtelen mind semminek rémlett ahhoz a gyötremhez képest, amellyel most meg kell birkóznia. Hóhérnak éreztem magam, már vissza akartam fordulni, de a folyosó falán megtörő széles fénysávot emberalak takarta el. Sietve bementem a kabinba. Snaut az ajtóban állt, talán elém akart jönni. A vörös nap éppen mögötte volt – mintha ősz hajából sugározna a bíborfény. Egy darabig szótlanul néztük egymást. Az arcomat kémlelte. Én nem láttam a vonásait, mert vakított az ablaküvegen visszaverődő fény. Elmentem mellette, és megálltam a magas pultnál, amelyből a mikrofonok rugalmas kocsányai nőnek ki. Lassan, nyugodtan megfordult, és tovább figyelt, szokásos kis ajkbiggyesztesével, amely szinte változatlanul megy át hol mosolyba, hol fáradt fintorba. Szemét állandóan rám függesztve, a mennyezetig érő fémszekrényhez sétált, melynek két oldalán láthatólag sietve kidobált rádióalkatrészek, hőakkumulátorok és szerszámok heverték, odahúzott egy széket, és hátát a zománcozott szekrényajtónak támasztva, leült.

Ez a hosszú némaság már legalábbis furcsa volt. Hegyeztem a fülem, különösen a folyosó felé, ahol Hareyt hagytam, de a legcsekélyebb neszt sem hallatszott.

– Mikor készültek el? – kérdeztem.

– Akár ma is elkezdhetnénk, csak a felvételhez kell még egy kis idő.

– Felvételhez? Az enkefalogrammmra gondolsz?

– Hát persze. Hiszen beleegyeztél. Miért...?

– Nem, semmi.

– Hallgatlak – mondta Snaut, mikor ismét nagyon hosszúra nyúlt a csend.

– Már tudja . . . magáról – újságoltam szinte suttogva. Felvonta a szemöldökét.

– Csakugyan?

Az volt az érzésem, hogy nem lepődött meg igazán. Akkor mit alakoskodik ? El is ment a kedvem a beszélgetéstől, de erőt vettem magamon. Ha másért nem, hát pusztá lojalitásból is folytatnom kell, gondoltam.

– Akkor kezdte kapiskálni, mikor a könyvtárban beszélgettünk. Aztán figyelt engem, összerakosgatta a tapasztalatait, végül megtalálta Gibarian magnóját, és lehallgatta a szalagot . . .

A szekrénynek támaszkodva, mozdulatlanul ült, de szeme picit megvillant. Én a pult mellett álltam, a nyitott ajtóval szemben. Még halkabban folytattam :

– Aznap éjjel, míg aludtam, öngyilkos akart lenni. Cseppfolyós oxigénnel . . .

Zizzenés hallatszott, mintha papírokat sodorna a huzat. Dermedten füleltem a folyosó irányába, de a nesz forrása közelebb volt. Mintha egér motoszkálna . . . Egér ! Ostobaság. Itt nincsenek egerek. Snautra sandítottam.

– Figyelek – jelentette ki változatlan nyugalommal.

– Persze nem sikerült . . . de mindenesetre tudja, kicsoda.

– Miért mondod ezt el nekem ? – kérdezte váratlanul. Zavarba jöttem.

– Hát hogy te is tudd . . . mi a helyzet . . . – dadogtam.

– Figyelmeztettelek.

– Szóval te tudtad . . . – emeltem fel akaratlanul a hangom.

– Nem. Azt nem tudtam. De mondtam már, hogy van ez. Mikor a „vendég” megjelenik, alig több, mint fantom. Az . . . Ádámjából merített emlékek és képek zűrzavaros egyvelegét nem számitva, tulajdonképpen üres. De minél tovább van veled, annál emberibb lesz. Önállósul is, persze csak bizonyos határig. Ezért aztán minél tovább tart, annál nehezebb . . .

Elhallgatott. Görbe pillantással, közönyös hangon kérdezte :

– Mindent tud ?

– Hiszen mondtam.

– Mindent ? Azt is, hogy egyszer már itt volt, és te . . .

– Nem !

Elvigyorodott.

– Mondd csak, Kelvin, ha ennyire . . . voltaképpen mit akarsz csinálni ? Elmenni az Állomásról ?

– Igen.

– Vele ?

– Vele.

Hallgatott, mintha a válaszon gondolkozna, de még valami volt a hallgatásában . . . mi lehet az ? A rejtélyes léghuzat újra megzizzent, egészen közel, talán egy vékony fal mögött. Snaut megmozdult a széken.

– Nagyon helyes – szölt. – Mit nézel úgy ? Azt hitted, utadba állok ? Csinálj, amit akarsz, édes fiam. Jól néznénk ki, ha minden bajunk tetejébe még kényszert is alkalmaznánk ! Eszem ágában sincs, hogy lebeszéljelek, csak annyit mondok : te emberként akarsz viselkedni egy embertelen helyzetben. Szép, szép, de hiábavaló. Sőt még az sem biztos, hogy szép, mert aligha lehet szép, ami ostobaság. No de nem ez a lényeg. Te nem kérsz a további kísérletekből, hanem vele együtt menni akarsz. Így van ?

– Így.

– Csakhogy ez is . . . kísérlet. Nem ?

– Mire gondolsz ? Hogy . . . bírja-e majd . . . ? Ha velem lesz, akkor . . . azt hiszem . . .

Egyre vontatottabban beszéltem ; végül abbahagytam. Snaut halkan felsóhajtott.

– Mind a hárman struccpolitikát folytatunk, Kelvin, de mi legalább tudjuk, és nem vágjuk magunkat nemes pózba.

– Én nem pózlok.

– Jó, nem akartalak megsérteni. A nemes pózt viszsza-vonom, de a struccpolitika marad. Te különösen veszélyes formában üződ. Hazudsz magadnak, neki, aztán újból magadnak. Ismered a neutrino-anyagból épült rendszer stabilitásának feltételeit ?

– Nem. Te sem ismered. Senki sem ismeri.

– Nem hát. De azt az egyet tudjuk, hogy nem stabil rendszer, tehát csak valami állandó energiaforrás tarthatja fenn. Ezt Sartoriustól tudom. Ez az energia termeli az örvénylő stabilizáló teret. No mármost : külső ez a tér a „vendéghez” viszonyítva ? Vagy a testén belül van a tér forrása ? Érted a különbséget ?

– Értem – mondtam lassan. – Ha külső, akkor . . . ő . . . akkor az ilyen . . .

– Akkor a Solaristól eltávolodva a rendszer felbomlik – folytatta helyettem. – Ezt nem láthatjuk előre, de hát a kísérletet már el is végezted. Az a rakéta, amit kilőttél . . . most is kering, tudod. Már a mozgáselemeit is kiszámítottam üres óráimban. Fölrepülhetsz, pályára állhatsz, megközelítheted és utánanézhatsz, mi lett az . . . utassal . . .

– Megőrültél ! – ripakodtam rá.

– Azt mondd ? No és . . . ha visszaszípkáznánk azt a rakétácskát ? Meg lehet csinálni. Távirányításos. Lehozzuk a pályájáról, és . . .

– Hagyd abba !

– Ez se tetszik ? Hát akkor van még egy módszer, roppant egyszerű. Nem is kell leszállnia az Állomásra. Hadd keringjen tovább. Csak a rádiót kapcsoljuk be ; ha él, akkor válaszol, és . . .

– De hát . . . ott már rég elfogyott az oxigén ! – nyögtem.

– Hátha oxigén nélkül is élél. No, megpróbáljuk ?

– Snaut . . . Snaut . . .

– Kelvin . . . Kelvin . . . – gúnyolódott dühösen. – Gondolkozz egy kicsit azon a híres emberségeden ! Kit akarsz boldoggá tenni ? Megmenteni ? Magadat ? Őt ? Melyiket ? Ezt vagy amazt ? Kettőre már nem futja a hősiességedből ? Láthatod, mire jutsz ! Utoljára mondom : ez itt erkölcsön kívüli helyzet.

Hirtelen újra kezdődött az előbbi motoszkálás, mintha valaki a falat kaparászná. Ernyedt, iszapos nyugalom öntött el, nem tudom, miért. Mintha fordított látcsövön át, nagyon messziről nézném az egész helyzetet, s benne magunkat : apró lett minden, kicsit nevetséges, és jelentéktelen.

– No jó – hagytam rá. – És szerinted mit kellene csinálnom ? Eltávolítsam ? Holnap jön egy ugyanilyen, igaz ? És akkor újra ? Naponta ? Meddig ? Minek ? Jó az nekem ? Vagy neked ? Sartoriusnak ? Az Állomásnak ?

– Várj. Előbb te felelj. Elindultok, és, tegyük fel, máris észleled a változást. Pár perc múlva látod . . .

– No, mit látok ? – vágtam közbe harapósan. – Szörnyeteget ? Démont ?

– Nem. Szabályos, rendes agóniát. Te már komolyan azt hiszed, hogy halhatatlanok ? Biztosítlak, hogy nem . . . Akkor mit csinálsz ? Visszajössz . . . egy újabb példányért ?

– Hagyd abba !!! – ordítottam ökölbe szorított kézzel. Hunyorogva figyelt, szánakozó gúny csillogott a szemében.

– Á, szóval én hagyjam abba ? Tudod mit, a te helyedben igazán nem pazarolnám az időmet erre az eszmecserére. Akkor már csinálj valami okosabbat, például megvirgácsolhatnád bosszúból az óceánt. Mit képzelsz ? Ha – gúnyosan integetett a mennyezet felé, mintha egy távolodó alakot kísérne – akkor gazember vagy ? És így, így nem ? Ha vigyorogsz, mikor üvölni szeretnél, vídámságot és nyugalmat színlelsz, mikor az öklödet harapdálnád, akkor nem vagy gazember ? És ha itt nem lehet másnak lenni ? Akkor mi van ? Akkor Snauttal ordítózol, mert mindennek ő az oka ? Ne légy ráadásul hülye is, öregem . . .

– Te magadról beszélsz – mormoltam lehajtott fejjel. – De én . . . szeretem.

– Kit ? Az emlékedet.

– Nem. Őt. Mondtam, mit akart csinálni. Nem sok . . . igazi ember lett volna képes erre.

– Máris beismerted . . .

– Ne lovagolj a szavakon.

– Jó. Szóval szeret. Te pedig szeretni akarod. Nagy különbség.

– Tévedsz !

– Sajnálom, Kelvin, de te hozakodtál elő a szívügyeiddel. Szereted. Nem szereted. Meghalna érted. Te is érte. Igazán gyönyörű, épületes és megható história. Csak eltévesztetted vele a házszámot. Nem idevaló. Érted ? Dehogyan érted, nem akarod megérteni. Nálunknál hatalma-

sabb erők bedobtak egy körfolyamatba, aminek ő egy része. Szakasza. Ismétlődő ritmusa. Ha, tegyük fel . . . ha egy szörnyeteg üldözne, aki mindenre kész érted, egy percig se haboznál, hogy megszabadulj tőle. Igaz ?

– Igaz.

– No látod ! Hátha éppen ezért *nem* szörnyeteg ?! Ez megköti a kezedet ? Éppen az a cél, hogy meg legyen kötve !

– Ez csak hipotézis, még egy a többi százezer mellé, ott a könyvtárban. Értsd meg, Snaut, ő . . . nem. Nem akarok veled beszélni róla.

– Ahogy óhajtod. Te kezdted. Csak azt ne felejtsd el, hogy lényegében egy tükröt szeretsz, amely a saját agyad-ból mutat egy darabkát. Ha nagyszerű lány, hát azért, mert nagyszerű emlékeket őriztél róla. Te adtad a receptet. Körfolyamat ! Ezt jegyezd meg !

– Hát mit akarsz tőlem ? Hogy . . . eltávolítsam ? Egy-szer már kérdeztem : minek ? Nem feleltél.

– Akkor most felelek. Nem én hívtalak ide beszélgetni. Nem én hoztam elő a dolgaidat. Én nem parancsolok és nem tiltok meg neked semmit, és akkor se tenném, ha módomban állna. Magadtól jöttél ide, magadtól tálaltad ki nekem az egész ügyet, és tudod-e, miért ? Nem ? Hogy lerázhasd a terhét, és az én nyakamba varrhasd. Én is ismerem ezt, barátom. Várj, még nem fejeztem be ! Én semmiben sem akadályozlak, pedig éppen azt szeretnéd. Ha utadba állnék, szétverhetnéd a fejemet, mert akkor ve-lem volna dolgod, ugyanolyan hús-vér emberrel, mint te vagy, és magadat is mindjárt embernek éreznéd. De így . . . nem tudsz a helyzettel megbirkózni, azért vitat-kozol itt velem . . . vagyis inkább önmagaddal ! No, mondd el még azt is, hogy borzasztóan szenvednél, ha most rögtön eltűnne . . . különben inkább ne mondj sem-mit.

– Miket beszélsz ! Én csak azért jöttem, mert pusztá lojalitásból közölni akartam veled, hogy elhagyjuk az állomást – vágtam vissza, de szavaimat magam sem éreztem túlságosan meggyőzőnek. Snaut vállat vont.

– Persze lehet, hogy nem tehetsz másképp. Ha egyál-talán hozzászóltam az ügghöz, hát csak azért, mert egyre

feljebb mászol, és magasról lepottyanni, érted, ugye ? . . . Gyere föl holnap reggel kilenc körül Sartoriushoz. Jó ?

– Sartoriushoz ? – csodálkoztam. – Hiszen nem enged be senkit. Te mondtad, még telefonálni sem lehet hozzá.

– Most valahogy megoldotta. Tudod, hogy mi erről nem beszélünk. Te egészen más tézta vagy . . . No, mindegy. Feljössz reggel ?

– Mehetek – dűnnyögtem. Snautot bámultam : bal keze, mintegy véletlenül, eltűnt a szekrény nyitott ajtajában. Mikor nyílt ki a szekrény ? Talán már elég régen, de nem figyeltem oda, úgy felizgatott ez a gyötrelmes beszélgetés. Snaut mozdulata természetellenes volt. Mint-ha . . . rejtegetne ott valamit. Vagy mintha valaki fogná a kezét. Megnedvesítettem az ajkam.

– Snaut, mit csinálsz . . . ?

– Menj. Menj – mondta halkan és nagyon nyugodtan.

A vörös nap utolsó sugarainak fényében mentem ki a szobából. Becsuktam az ajtót. Harey vagy tíz lépéssel arébb, a fal tövében kuporgott. Jöttömre felugrott.

– Látod . . . ? – ragyogott rám. – Sikerült, Kris . . . Úgy örülök. Hátha . . . hátha majd jobb lesz . . .

– Persze – hagytam rá szórakozottan. Hazamentünk, közben folyton az a hülye szekrény járt az eszemben. Szóval ott rejtegeti . . . ? És az egész beszélgetést . . . ? Úgy kigyúlt az arcom, hogy akaratlanul végigsimítottam. Istenem, micsoda örület. És tulajdonképpen miben is maradtunk ? Semmiben ? Ja persze, holnap kilenckor . . .

Hirtelen majdnem akkora rémület fogott el, mint az éjszaka. Holnap megcsináljuk az enkefalogrammot. A sugárnyaláb rezgéseinek nyelvén minden agyfolyamatomat leküldik a mélybe, kiszolgáltatják a felfoghatatlan, partatlan szörnyetegnek. Hogy is mondta Snaut : „borzasztóan szenvednél, ha most eltűnne, mi . . . ?” Az enkefalogramm mindent följegyez. A tudat alatti folyamatokat is. És ha azt akarom, hogy eltűnjön, elpusztuljon ? Nem ezért rázott meg annyira, hogy túlélte azt a borzalmas öngyilkosságot ? Felelhet az ember a tudatalattijáért ? De ha én nem felelek érte, akkor ki más . . . ? Átkozott hülyeség ! Mi a fenének egyeztem bele, hogy pont az én . . . Persze megnéz-

hetem előbb azt a görbét, de úgysem igazodom ki rajta. Senki sem tudja megfejteni. A szakemberek nagyjából kiolvassák belőle, mire gondolt a vizsgált személy, de csak általánosságokban – például : matematikai feladványt oldott meg, de hogy milyet, azt már nem képesek megállapítani. Lehetetlen, mondják, mert az enkefalogrammmal egész sereg egyidejű folyamat eredője, és csak egy részüknek van pszichikai tartalma . . . No és a tudatalatti . . . Arról nem is akarnak beszélni. Hol vannak ők attól, hogy kibányásszák az ember elfojtott vagy el nem fojtott emlékeit . . . De mitől félek ennyire ? Nem magam mondtam reggel Hareynak, hogy ebből a kísérletből úgysem sül ki semmi ? Ha a földi neurofiziológusok nem boldogulnak a görbével, hogyan fejthetné meg ez a vadidegen, folyékony, fekete monstrum . . .

De hát behatolt az agyamba, nem is sejtem, hogyan, átkutatta az egész emlékezetemet, és megtalálta legfájóbb atomját. Ebben aztán nem kételkedhetem. Teljesen magától, minden „sugárközvetítés” nélkül áttört a duplán légmentes páncélon, az Állomás acélburkán, megtalálta benne a testemet, és elvitte a zsákmányát . . .

– Kris . . . ? – szólított halkán Harey. Az ablaknál álltam, és vakon bámultam a leszálló éjszakába. Ezen a földrajzi szélességen alig kivehető, finom fátýol borult a csillagokra : egyenletes, vékony felhőréteg, olyan magasan, hogy a nap a láthatár alól ezüstös rózsaszínű derengést vetített rá.

Ha utána eltűnik, az azt jelenti, hogy így akartam. Hogy megöltem. Ne menjek föl ? Nem kényszeríthetnek. De mit mondok nekik ? – Ezt – nem. Ezt nem mondhatom meg. Hiába, folyton színlelni, hazudni kell. Mert hátha kegyetlen, nagyszerű, gyilkos gondolatok, szándékok, remények lappanganak bennem, és én mit sem tudok róluk. Elindult az ember más világok, más civilizációk felé, pedig még önmagában sem ismer minden zugot, zsákutcát, aknát, eltorlaszolt, sötét ajtót. Kiadjam nekik . . . szégyenkezésből ? Kiadjam csak azért, mert gyáva vagyok ?

– Kris . . . – suttogta még halkabban. Inkább éreztem, mint hallottam, hogy nesztelenül mögém siklik ; úgy tettem, mintha nem venném észre. Egyedül akartam most

lenni. Egyedül kellett lennem. Még nem szántam el magam, még nem döntöttem. Semmit sem határoztam még el. Bámultam a sötétedő eget, a csillagokat, melyek csupán kísérteties árnyai a földi csillagoknak, bénán álltam, és az ürességben, amely felváltotta gondolataim cikázását, kimondhatatlanul növekedett a rideg, közömbös bizonyosság, hogy ott, ahová nem érhetek le, már választottam ; úgy tettem, mintha semmi sem történt volna, és még annyi erőm sem volt, hogy megvessem magam.

A gondolkodók

– Az a kísérlet idegesít, Kris ?

Összerándultam a hangra. Órák óta bámultam álmatlanul a sötétséget, magányosan; mert a lélegzését sem hallottam, s a lázálomszerű, félig értelmes, s ezért új dimenziót és jelentést öltő éjszakai gondolatok kusza labirintusában meg is feledkeztem róla.

– Mi van . . . ? Honnan tudod, hogy nem alszom . . . ?
– kérdeztem. Félelem rezdült a hangomban.

– Abból, ahogy lélegzel . . . – magyarázta halkán, szinte bocsánatkérően. – Nem akartalak zavarni . . . Ha nem lehet, ne mondd meg . . .

– Miért ne mondhatnám ? Igen, a kísérlet. Eltaláltad.

– Mit várnak tőle ?

– Ők maguk se tudják. Valamit. Akármit. Nem Gondolat-akció ez, hanem Kétségbeesés. Most már csak egy kell, egy ember, aki elég bátor, hogy vállalja a döntés felelősségét, de ezt a fajta bátorságot a többség közönséges gyávaságnak tartja, mert ez visszakozás, érted, meghátrálás, emberhez méltatlan szökés. Mintha az lenne emberhez méltó, ha nyakig süllyed, elmerül és belefulladás valamibe, amit nem ért, és sohasem fog megérteni.

Elhallgattam, de zihálásom még le sem csillapodott, máris újra elfutott a düh :

– Persze mindig akadnak gyakorlatias fickók. Csak tanulmányozzuk azt a plazmát, mondják, azokat a képtelen, élő városokat, amik egy napra kinőnek, aztán eltűnnek, mert ha a kapcsolatot nem is sikerül létrehozni, legalább az anyag titkait megismerjük. Mintha nem tudnák, hogy öncsalás az egész, ténfergés egy érthetetlen nyelven írott könyvtárban, ahol csak a könyvek színét. nézegetjük . . . A fene egye meg !

– Nincs több ilyen bolygó ?

– Ki tudja . . . Lehet több is, de mi csak ezt az egyet ismerjük. Mindenesetre nagyon ritka jószág, nem úgy; mint a Föld. Mi bezzeg közönségesek vagyunk, mi vagyunk a fű a világmindenségben, roppant büszkék vagyunk

rá, hogy tizenkettő van belőlünk egy tucatban, és azt hittük, ebbe a nagy általánosságba mindent bele lehet gyömöszölni. Más világok ! – erre az indulóra masírozunk neki a Kozmosznak. No és mi lesz azokkal a más világokkal ? Meghódítjuk őket, vagy ők hódítanak meg, egyéb meg sem fordult a mi nyavalyás agyunkban. Á, ne is beszéljünk róla.

Fölkeltem, a gyógyszereszekrényhez tapogatóztam, megkerestem a lapos altatós dobozt.

– Most aludni fogok, szívem – mondtam a sötétségnek, amelyben csak a ventilátor búgott odafent. – Aludnom kell. Különben nem tudom, mi lesz . . .

Leültem az ágyra. Megérintette a kezemet. Átöleltem a vaksötétben, és mozdulatlanul szorítottam, míg izmaimat el nem lazította az álom.

Reggel frissen és kipihenten ébredtem, a kísérletet jelentéktelen apróságnak véltem, nem is értettem, hogy csinálhattam ilyen nagy ügyet belőle. Azt sem bántam, hogy Hareyt is magammal kell vinnem a laboratóriumba. Minden erőfeszítése csődöt mondott, mikor pár percig egyedül maradt, letettem hát az újabb kísérletekről (pedig készségesen vállalkozott mindenre, még azt is felajánlotta, hogy zárjam be valahová), és azt tanácsoltam, hozzon magával valami olvasnivalót.

Az egész cécónál jobban érdekelt, hogy mit találok a laborban. A polcokon elég hézagosan sorakoztak az analitikai üvegedények, némelyik szekrényajtóból hiányzott az üveg, az egyik ajtószárny csillag alakban megrepedt, mintha nemrég valami csetepaté folyt volna, amelynek nyomait sietve, de gondosan eltüntették ; ezen kívül semmi különös nem fedeztem fel a nagy, fehér és kék teremben. A készülék körül matató Snaut rendkívül fegyelmezetten viselkedett, Harey megjelenését természetesen vette, biccentéssel üdvözölte ; miközben homlokomat és halántékomat megnedvesítette fiziológiai oldattal, Sartorius is előkerült. A sötétkamrába vezető kisajtnál jött be. Fehér köpenyt viselt, fölötte bokáig érő, fekete sugárvédő kötetnyt. Hivatalosan, kimérten köszönt, mintha a földi intézet folyosóján találkoznánk, két dolgozó a sok száz közül; és tegnap váltunk volna el. Csak most vettem észre, hogy merev arckifejezését a szemüveg helyett

viselt kontaktlencse okozza. Keresztbe tett kézzel figyelte, amint Snaut fehér sapkát csavar a fejemre az elektródákat leszorító szalagból. Egyszer-kétszer körülnézett a teremben, de úgy tett, mintha egyáltalán nem venné észre Hareyt, aki boldogtalanul kuporgott egy zsámolyon a falnál, és olvasást színlelt ; amikor Snaut elment a fotelem mellől, fémmeel és vezetékekkel megrakott fejem utána fordult, látni akartam, amint bekapcsolja a gépet, de Sartorius váratlanul fölemelte a kezét, és kenetesen szónokolni kezdett :

– Kelvin doktor ! Egy perc figyelmet és koncentrációt kérek ! Semmit sem szándékozom önre ráerőltetni; mert ez nem vezetne célhoz, csupán arra hívom fel, hogy ne gondoljon önmagára, rám, Snaut kollégára vagy bármely más személyre, emelkedjék felül az egyénekhez fűződő esetlegességeken, és összpontosítsa elméjét az ügyre, amelyet itt képviselünk. A Föld és a Solaris, a kutatók nemzedékei, melyek egységet alkotnak, bár az egyes ember születik és meghal, állhatatos törekvésünk az intellektuális kapcsolat létrehozására, az emberiség nagyszerű történelmi útja, jövődjé fejlődésének biztos távlatai, készségünk, hogy bármilyen áldozat és nehézség árán, minden személyes érzelmünket feláldozva teljesítsük küldetésünket – íme, ezek azok a gondolatok, amelyeknek maradéktalanul be kell tölteniük az ön tudatát. Az asszociációk nem függenek ugyan teljesen az ön akaratától, ám az, hogy ön itt van, az általam vázolt gondolatmenet hitelességét tanúsítja. Ha nem lesz benne biztos, hogy megfelelt feladatának, kérem, szóljon, és Snaut kolléga megismétli a felvételt. Időnk elvégre van . . .

Utolsó megjegyzését fakó, száraz mosoly kísérte, de ez sem változtatott szemének fürkésző és megrökönyödött kifejezésén. Forgott a gyomrom ettől a méltóságosan elszavalt, nagyképu frázistömegtől. Szerencsére Snaut megtörte a hosszúra nyúló csöndet.

– Lehet, Kris ? – kérdezte, az encefalográf magas pultjára könyökölve, hanyag és egyben bizalmas pózban, mintha egy fotelra támaszkodna. Hálás voltam, hogy a keresztnevemen szólított.

– Lehet – mondtam, és behunytam a szemem. A lámpaláz, amely mindent kifűjt az agyamból, mikor befejezte az elektródák fölerősítését s a kapcsolóra tette az ujját, hirtelen elmúlt ; szemhéjam alól megpillantottam az ellenőrző lámpák rózsaszín fényét a készülék fekete lapján. Ugyanakkor megszűnt a fémelektródák kellemetlen, nyirkos hűvössége is, az az érzés, mintha hideg pénzdarabok tapadnának a fejemhez. Szürke, sötét aréna voltam. Az üres porondot láthatatlan nézősereg bámulta minden oldalról, amfiteátrumszerűen véve körül a csöndet, amelyben lassan eloszlott a gúnyos megvetés Satorius és a Küldetés iránt. A rögtönzött szerep eljátszását váró belső megfigyelők feszültsége enyhült. Harey ? – dobtam fel a szót próbaképpen, szorongató aggodalommal, készen arra, hogy rögtön visszaszívjam. De éber, vak nézőterem nem tiltakozott. Egy percig csupa gyöngédség voltam, türelmes és hosszú áldozatokra kész, őszinte részvét. Harey egészen betöltött, vonások nélkül, alakatlanul, arc nélkül, s kétségbeesett szerelemben lüktető, személytelen fogalmán keresztül professzori küllemének minden komolyságával megjelent előttem a szürke sötétségben Giese, a szolarisztika és a szolaristák atyja. De nem arra az izapos robbanásra gondoltam, nem a bűzös mélységre, amely elnyelte aranykeretes szemüvegét és gondosan kefélt ősz bajuszát, csak a rézmetszetet láttam a monográfia címlapjáról, a sűrűn bevonalkázott háttérrel, mellyel a művész a fejet övezte, úgyhogy mit sem gyanítva szinte dicsfénybe került, mennyire hasonlít, nem a vonásai, hanem régimódi, lelkiismeretes komolysága apám arcához, végül már nem is tudtam, melyikük néz rám. Egyiknek sincs sírja, olyan gyakori és megszokott dolog ez napjainkban, hogy semmi különös megindulást nem kelt.

A kép eltűnt, s én egy időre, nem tudom, meddig tartott, megfeledkeztem az Állomásról, a kísérletről, Hareyről, a fekete óceánról, mindenről, csordultig betöltött a felvillámló bizonyosság, hogy ez a két rég nem élő, végtelenül kicsiny, száraz sárrá vált ember mindennel megbirkózott, ami csak érte, és ebből a felfedezésből csodálatos nyugalom áradt : elsodorta az alakatlan tömeget, amely némán figyelt a szürke aréna körül, bukásomra

[kép]

[üres]

várva. Dupla kattanással kikapcsolták a gépet, hirtelen szemembe süttött a mesterséges fény. Hunyorogtam. Sartorius változatlan pózban, átható pillantással kémlelt, Snaut hátat fordított neki, a készülék körül sürgölődött, hangosan csattogva leffegő sarujával, mintha szándékosan tenné.

– Úgy véli, hogy sikerült, Kelvin doktor? – támadt rám Sartorius ellenszenves orrhangja.

– Igen – feleltem.

– Biztos ebben? – tamáskodott csodálkozó, sőt gyanakvó árnyalattal.

– Igen.

Éles, magabiztos válaszom egy percre kizökkentette merev méltóságából.

– Akkor . . . jó – vakkantotta, és körülnézett, mintha nem tudná, mihez kezdjen most. Snaut a fotelomhoz lépett, és nekifogott letékerni a kötést.

Felálltam és járkáltam, míg Sartorius eltűnt a sötét-kamrában, majd visszatért az előhívott és megszáritott filmmel. Pizkosfehér, zezugos, rezgő vonalak húzódtak a tíz-tizenöt méteres szalagon, mintha penész vagy pókháló lenné be a síkos fekete celluloidot.

Nem volt már itt semmi dolgom, de azért maradtam. Bevezették a filmet az oxidált modulátorfejbe, Sartorius még egyszer megnézte a szalag végét, bizalmatlan, mérges arccal, mintha ki akarná silabizálni a zezugos vonalak tartalmát.

A kísérlet hátralevő része már láthatatlanul folyt le. Persze, azért tudtam, mi történik, mikor a fal melletti elosztópultnál bekapcsolják a megfelelő készüléket. Halk, mély zümmögéssel indult meg az áram a páncélpadló alatti tekercsekben, aztán csak a függőleges, üvegfalú jelzőcsövek fénycsíkja kúszott lefelé, mutatva, hogy a röntgenágyú hatalmas csöve a függőleges aknába ereszkedik; és nyitott torkában megáll. Ekkor a fények is megálltak a skála legalsó fokán, és Snaut növelni kezdte a feszültséget, míg a mutatók (mármint a fehér fénycsíkok) ide-oda lengve félfordulatot tettek jobbra. Az áram zümmögése alig hallatszott, semmi sem történt, a filmdobok a gép födele alatt forogtak, így még ez sem lát-

szott, a méterszámláló halkán ketyegett, mint valami óramű.

Harey a könyve fölött hol engem figyelt, hol őket. Odasétáltam hozzá. Kérdően nézett rám. A kísérlet már véget ért, Sartorius lassan a készülék nagy, kúp alakú fejéhez lépett.

– Megyünk ? . . . – kérdezte csak szájmozgással Harey. Bólintottam. Felállt. Szó nélkül elmentem Sartorius mellett – úgy éreztem, nevetséges volna búcsúzkodni.

A felső folyosó magas ablakain kivételesen szép napnyugta ragyogott be. Nem a szokásos komor, puffadt vörösség, hanem a fényes ködökbe burkolt rózsapiros minden árnyalata, mintha a legfinomabb ezüstporral volna behintve. Az óceán végtelen síkjának lomhán hullámzó, súlyos feketeségére lágy barnáslila visszfényt hintett ez a szelíd alkony. Csak a zenitnél volt lángvörös az ég.

Lent, a mi folyosónk közepe táján, hirtelen megtorpantam. Elviselhetetlen gondolat volt, hogy megint ránk zárul az óceánra néző kabin, mint egy börtöncella.

– Tudod mit, Harey . . . – mondtam – benézek a könyvtárba . . . Nincs ellene kifogásod ? . . .

– Nagyon jó lesz, majd keresek valami olvasnivalót – lelkendezett kissé mesterkélten.

Éreztem, hogy tegnap óta valami tátongó szakadék van közöttünk, és legalább egy kicsit kedvesnek kellene hozzá lennem, de teljes apátia lett úrrá rajtam. Nem is tudom, minek kellett volna történnie, hogy felrázzon. Visszafordultunk, a folyosón és egy kis emelkedőn fölmentünk a háromajtós előtérbe, ahol az ajtók között kristályüveg mögé zárt virágok díszlettek, akárcsak valami vitrinben.

A könyvtárba vezető középső ajtó mindkét oldalát domború műbőr borította; ajtónyitásnál mindig vigyáztam, hogy hozzá ne érjek. Bent, a nagy, kerek teremben, a stilizált napokkal díszített, sápadtezüst mennyezet alatt kissé hűvösebb volt, mint a folyosón.

Végighúztam a kezem a klasszikus szolarisztikai gyűjtemény kötetein, és már ki akartam venni Giese első kötetét, celofánnal védett előlapján azzal a rézmetszettel,

mikor váratlanul fölfedeztem a vaskos, nyolcadrét alakú Gravinskyt, amelyet a múltkor nem vettem észre.

Leültem egy kárpitozott fotelba. Mély csend volt. Pár lépéssel hátrább Harey lapozgatott egy könyvet, hallottam, ujjai alatt hogyan zizzennek a lapok. Gravinsky kompendiuma, amit az egyetemen többnyire puskának használtunk, a szolarisztikai hipotézisek ábécé-rendes gyűjteménye, az Abiológiáitól a Zoomorfig. Az összeállító, aki soha még csak színét se látta a Solarisnak, átrágtá magát minden monográfián, expedíciójegyzőkönyvön, töredékes munkán és ideiglenes jelentésen, még az egyéb bolygókat tanulmányozó planetológusok műveiből is kibányásztá a témával kapcsolatos utalásokat, s elkészítette a hipotézisek katalógusát ; ismertetései kissé meghökkentően velősek, gyakran közhellyé sekélyesíti az új koncepcióhoz vezető, kifinomult szövevényes gondolatokat. Az enciklopédikus igénnyel készült mű egyébként ma már inkább csak kuriózum ; húsz éve jelent meg, azóta olyan temérdek új hipotézis született, hogy már el sem férnének egy kötetben. A névmutató a hősi halottak listájára emlékeztet – alig él már valaki a szerzők közül, aktív szolarisztikai tevékenységet talán egy sem folytat. Ez a minden irányba szétáramló szellemi gazdagság azt a benyomást kelti, hogy valamelyik hipotézis biztosan helyes, lehetetlen, hogy a valóság egészen más, és egyikhez sem hasonlít a teli marokkal feléje szórt ötletek közül. Gravinsky a mű előszavában korszakokra osztotta a szolarisztika addigi majdnem hatvan évét. A Solaris előzetes felderítésétől számított első korszakban valójában még senki sem állított fel tudatos hipotéziseket. Félig-meddig ösztönösen, a „józan ész” alapján elkönyvelték, hogy az óceán élettelen vegyi konglomerátum, a bolygót körülvevő roppant kocsonyatömeg, amely „kvázi-vulkáni” tevékenység során hozza létre a furcsábbnál furcsább képződményeket, s immanens, automatikus vegyi folyamatok révén stabilizálja a változékony pályát, olyasformán, ahogy az inga megőrzi lengéssíkját. Igaz, Magenon már három év múlva a „kocsonyagép” élő volta mellett kardoskodott, de Gravinsky kilenc évvel későbbre datálja a biológiai hipotézisek korszakának kezdetét, mikor Magenon elszigetelt véleményének egyre

több híve akadt. A következő években tucatjával készültek az élő óceán biomatematikai elemzéssel alátámasztott, igen bonyolult, részletes elméleti modelljei. Ekkor még csaknem egyformán vélekedtek a tudósok ; a harmadik kurzusban aztán felbomlott az egység.

Gombamód szaporodtak az iskolák, és gyakran ádáz harcokat vívtak. Ekkor működött Panmaller, Strobl, Freyhof, le Greuille, Oszipovics ; Giese egész hagyatékát megsemmisítő kritikának vetették alá. Akkoriban készültek az addig vizsgálhatatlannak tartott aszimmetriádok első atlaszai, katalógusai, sztereofényképei ; a fordulatot az új, távirányított műszerek tették lehetővé, amelyeket a minden pillanatban felrobbanással fenyegető kolosszusok viharos mélyébe küldtek. Míg javában zajlottak a viták, csöndben fölmerült már egy-egy megvetően agyonhallgatott, minimalista hipotézis : ha nem is sikerül létrehozni azt a híres „kapcsolatot” az „értelmes monstrummal”, akkor sem vizsgáljuk hiába a csonttá dermedő mimoidvárosokat és gömb alakú hegyeket, melyeket az óceán kilök magából, hogy újra elnyelje, mivel a kutatás révén értékes kémiai és fizikokémiai ismeretekre, az óriásmolekulák szerkezetével kapcsolatos új tapasztalatokra tehetünk szert. De az ilyen tételek hirdetőit még csak vitára sem érdemesítették. Hiszen ekkoriban elkezdtek a tipikus átalakulások máig használatos katalógusai, ekkor született Franck bioplazma-elmélete a mimoidokról, amely – bár tévesnek bizonyult és elvetették – a szárnyaló gondolkodás és a logikus konstrukció nagyszerű példája maradt.

Ezek az összesen harminc évig tartó „Gravinsky-korszakok” a szolarisztika naiv ifjúkorát, ösztönösen optimista romantikáját, végül – az első szkeptikus hangokkal – érett korát képviselték. Már az első negyedszázad vége felé jelentkeztek az első kolloidális-mechanisztikus hipotézisek kései utódai : a solarisi óceán apszichikus voltát hirdető nézetek. Az óceán tudatos akaratának jeleit, folyamatai célszerűségét, tevékenységének belső szükségletekből fakadó indítékait kereső kutatások csaknem egyöntetűen egy egész tudósnemzedék sajátos eltévelyedésének minősültek. A régi tanokat halomra döntő publicisztikai szenvedély készítette elő a talajt Holden,

Eonidész és Stoliwa csoportjának józan, elemző beállítottságú, szorgos ténygyűjtésre összpontosító kutatásai számára ; gombamód szaporodtak és bővültek az archívumok és mikrofilmtárak, sorra indultak a gazdagon felszerelt expedíciók, amelyek magukkal cipeltek minden lehetséges készüléket, önműködő regisztrátort, érzékelőt és szondát, amit a Föld csak nyújthatott. Némelyik évben ezernél is több ember kutatta egyszerre a bolygót, de hiába gyűjtötték fáradhatatlanul az anyagot, hiába duzzadt egyre gyorsabban az adattenger, a tudósok szellemének frissessége már elapadt, és megkezdődött a Solaris-kutatás mindenek ellenére még optimista szakaszának pontos dátummal nehezen elhatárolható, hanyatló korszaka.

A legjellemzőbbek erre a korszakra a nagy egyéniségek, dús fantáziájú elméletalkotók vagy merész tagadók, olyanok, mint Giese, Strobl vagy Seveda, az utolsó nagy szolarista, aki titokzatos körülmények között pusztult el a bolygó déli sarka közelében. Végzetes balesete egy újonccal sem fordulhatna elő : alacsonyan szálló gépét több száz ember szeme láttára belevitte egy lengetegbe, amely pedig határozottan elhajolt az útjából. Hirtelen rosszulletet, ájulást vagy kormányhibát emlegettek, de én azt hiszem, valójában ez volt az első öngyilkosság, a kétségbeesés első váratlan nyilvános kitörése.

Az első, de nem az utolsó. A Gravinsky-kötetben az ilyen adatok nem szerepelnek, magam idéztem fel a dátumokat, tényeket és részleteket, míg az apró betűs, megsárgult lapokat forgattam.

Ilyen patetikus öngyilkosság egyébként már nem akadt több, de hasonló nagy egyéniség sem. A planetológia egy bizonyos ágát művelő tudósgárda összetételét voltaképpen még senki sem tanulmányozta. A nagy tehetségek és kiváló jellemek születésének gyakorisága körülbelül állandó, pályaválasztásuk azonban nem egyenletes. Megoszlásuk magyarázata valószínűleg az egyes tudományágak perspektívaiban rejlik. A szolarisztika klasszikusait sokféleképpen értékelik, de nagyságukat, sőt nem egy esetben lángelméjüket senki sem vonja kétségbe. A legjobb matematikusokat és fizikusokat, a biofizika, információelmélet, elektrofiziológia kiválóságait vonzotta magához

évtizedeken át a Solaris néma óriása. Azután hirtelen, egyik évről a másikra, vezérek nélkül maradt a kutató-sereg. A türelmes gyűjtögetők és kompilátorok névtelen, szürke csapata sok eredeti kísérletet hajtott ugyan még végre, de az egész emberiséget megmozgató, nagyszabású expedíciók, és a merész, átfogó hipotézisek kora lejárt.

Megkezdődött a szolarisztika széthullása, és – mintha csak ezt a hanyatlást tükröznék – tömegével születtek a csupán másodrendű részletekben eltérő hipotézisek, amelyek szerint a solarisi óceán degenerált, elfajzott, viszszafejlődő lény. Néha feltűnt egy-egy bátrabb, érdekesebb koncepció, de mindegyik valahogy elmarasztalta az óceánt, a fejlődés végtermékének tekintették, amely csak fizikailag élte túl a legmagasabb fokú szervezettség hajdani, sok ezer évvel ezelőtti korszakát, s ma már csupán az agónia értelmetlen, haszontalan tüneteinek halmaza. Évszázadokig húzódó, monumentális haldoklás – így látták a Solarist, a hosszanyokat meg a mimoidokat kóros burjánzásnak magyarázták, a kocsonyás monstnum folyamataiban egyre a zűrzavar és az anarchia jeleit keresték ; ez az irányzat valóságos rögeszmévé fajult, úgy-hogy a következő hét-nyolc év irodalma (ha a szerzők nem is mutathatták ki érzelmeiket nyílt szitkokban) valóságos rágalomhadjárat – így állt bosszút a szolaristák vezér nélkül maradt, elárvult, szürke serege a lázas kutatások mindig egyformán közömbös, jelenlétükkel mit sem törődő tárgyán.

Ismerek néhány igen eredeti munkát, amelyet alighanem hiba volt kihagyni a szolarisztika klasszikusainak ebből a seregszempléjéből ; tíz-tizenkét európai pszichológus művei, akiknek csak annyi közülük volt a szolarisztikához, hogy hosszú időn át vizsgálták a közvélemény reakcióit, felméréseket végeztek a laikus átlagemberek körében, s meglepően szoros összefüggést mutattak ki a közvélemény alakulása, valamint a tudományos világban lejátszódó folyamatok között.

A változás szele meglegyintette a Bolygókutató Intézet koordinációs csoportját is, amely a kutatások anyagi fedezetéről dönt. Ez abban nyilvánult meg, hogy apránként, de következetesen lefaragták a szolarisztikai inté-

zetek és állomások költségvetését, meg a bolygóra induló csoportok dotációját.

A kutatás leépítését sürgető hangok mellett olyan javaslatok is felmerültek, hogy hatékonyabb eszközöket kellene alkalmazni; az efféle ötletek terén alighanem a Kozmológiai Világintézet gazdasági igazgatója vitte el a pálmát, ő ugyanis csökönyösen hajtogatta, hogy az élő óceán korántsem ignorál bennünket, csak éppen úgy van az emberekkel, mint az elefánt a hátán mászkáló hangyákkal: nem veszi őket észre, tehát erőyes impulzusokra, bolygóméretű óriásgépekre van szükség, hogy figyelmét felkeltsük és magunkra irányítsuk. Mulatságos körülmény volt – a rosszmájú sajtó ki is lovagolta –, hogy nem a Solaris-kutatást fedező Bolygókutató Intézet, hanem a Kozmológiai Intézet igazgatója állt elő ilyen költséges ötletekkel – nagyvonalúsága nem a saját zsebére ment.

Aztán megkezdődött a hipotézisek körforgása, felfrisítették a régieket, apró-cseprő módosításokat hajtottak végre rajtuk; pontosabbá vagy éppen többértelművé fogalmazták őket, s a szolarisztika terjedelmes, de világos szerkezetű építménye egyre kuszább, zsákutcákkal teli labirintussá vált. Az általános közöny, pangás és kedvetlenség légkörében úgy rémlett, hogy a telenyomtatott papír óceánja éppolyan meddő és értelmetlen, mint az a másik a Solarison.

Vagy két évvel azelőtt, hogy végeztem, és Gibarian mellé kerültem az Intézetben, a Mett-Irving-alapítvány magas jutalmat tűzött ki annak, aki emberi célokra hasznosítja a solarisi plazma energiáját. Régebben is felmerült már ez a lehetőség, az űrhajók sok rakomány plazmakocsonyát szállítottak a Földre. Hangyaszorgalmú tudósok fáradoztak a plazma konzerválásán, próbálkoztak magas és alacsony hőmérséklettel, a solarisihoz hasonló, mesterséges mikroatmoszférával és mikroklímával, tartósító besugárzásokkal, végül ezerféle vegyi eljárással, de sohasem tudták meggátolni a többé-kevésbé lassú bomlási folyamatot, amelyet persze szintén sokszor leírtak, a legnagyobb pontossággal taglalva minden szakaszát: önemésztés, pállás, elsődleges vagy korai, és másodlagos vagy kései folyósodás. Ugyanilyen sorsra jutottak a plaz-

ma különféle termékeiből és képződményeiből vett minták is. Csak a bomlás útja különbözött, a végeredmény mindig egy hamukönnyű, fémesen csillogó, öngerjedéstől felhígult lé volt. Összetételét, elemi szerkezetét, vegyi képleteit minden szolarista könyv nélkül fűjja, akkor is, ha álmából ébresztik.

Mivel a monstrum kisebb-nagyobb részeinek életben tartását, vagy legalább felfüggesztett vegetációját, holmi hibernálását a bolygószervezeten kívül semmiképp sem sikerült elérni, kialakult az a meggyőződés (Meunier és Proroch iskolája támasztotta alá), hogy tulajdonképpen csak egyetlen rejtélyhez kell megtalálnunk a helyes magyarázat kulcsát, akkor egy csapásra világos lesz minden . . .

Ezt a kulcsot; ezt a solarisi bölcsek-kövét olyan emberek is hajkurászták, időt és fáradságot nem kímélve, akiknek az égvilágon semmi közük sem volt a tudományhoz. A szolarisztika létezésének negyedik évtizedében járványszerűen elszaporodtak a laikus megszállottak, a rögeszmés próféták – ádáz buzgalmuk még az örökmozgóval és a kör négyszögesítésével hadakozó elődeikén is túltett; a jelenség komolyan aggasztott nem egy pszichológust. De ez a szenvedély csak pár évig lángolt – mikor én a Solarisra készülődtem, régen kikopott már a divatos témák közül, az egész óceán-üggyel együtt.

Visszatettem a Gravinskyt, s mellette, mivel a könyvek ábécérendben álltak, Grattenstrom vékonyka füzetére bukkantam, a Solaris-irodalom egyik csudabogarára, amely szinte eltűnt a vastag fóliánsok között. Ez az írás az Emberentüli megértéséért vívott harcban az ember ellen fordult: különös gúnyirat egész fajtánkról, egy autodidakta matematikai szárazságában is méregtől csöpögő műve. A szerző, miután egész sor érdekes cikkel gazdagította a kvantumfizika bizonyos, eléggé mellékes részterületeit, ebben a legeredetibb, bár alig húszoldalas főművében azt igyekezett kimutatni, hogy még a tudomány látszólag legelvontabb, szintisztán elméleti és matematikai eredményei is csupán egy-két lépésre távolodtak el a környező világ történelemelőtti, primitíven érzéki, antropomorf felfogásától. Bonckés alá vette a relativitáselmélet formuláit, az erőterek teorémáját, a para-

statikát, az egységes kozmikus tér hipotéziseit, kimutatta bennük azt, ami testünk nyoma, érzékszerveinknek, szervezetünk felépítésének, állati fiziológiánk korlátainak és gyarlóságainak eredője és következménye, s mindebből azt szűrte le, hogy az ember soha semmiféle „kapcsolatot” nem teremthet nem emberszabású, ahumanoid civilizációkkal. Az egész fajtánkból gúnyt űző paszkvillus egy szóval sem említi az értelmes óceánt, de a Solaris megvetően diadalmas némasága szinte minden mondatban jelen van. Legalábbis így éreztem, mikor először olvastam Grattenstrom füzetét. Egyébként aligha számít a szokásos értelemben vett szolarisztikai munkák közé, inkább kuriózum ; a klasszikus gyűjteményben csak azért szerepel, mert Gibarian idetette. Én is tőle kaptam kölcsön annak idején.

Tisztelethez hasonló, furcsa érzéssel illesztettem óvatosan vissza a könyvek közé a vékonyka, be sem kötött különlenyomatot. Megérintettem a *Solaris-Almanach* barnászöld kötését. Bármekkora zűrzavar és tehetetlenség szakadt ránk, mégiscsak tény, hogy az elmúlt tíz-egynéhány nap élményei alapján bizonyosságot szereztünk egy-egy alapvető kérdésben, melyekre éveken át tengernyi tintát vesztegettek a meddő – mert eldönthetetlen – vitákban.

Azt, hogy az óceán élőlény, a paradoxonok elég makacs kedvelői továbbra is kétségbe vonhatják. De az már cáfolhatatlan, hogy igenis van pszichikuma, bármit is értünk ezen a szón. Az sem vitatható többé, hogy igenis észreveszi jelenlétünket . . . Már ez az egy megállapítás keresztülhúzza a szolarisztika egyik sok követőre talált iskoláját, amely szerint az óceán „magánvaló világ”, „magánvaló lény”, egykori érzékszerveit másodlagos visszafejlődés során elvesztette, így külső jelenségek vagy tárgyak létezéséről nem tud, bezárkózott a gigászi gondolatáramok körforgásába, amelyeknek székhelye és teremtoje a két nap fényében örvénylő tenger.

Bebizonyosodott továbbá, hogy mesterségesen szintetizálni képes az emberi testet (mi ezt nem tudjuk megtenni), sőt tökéletesíti is, számunkra érthetetlen, de nyilván céljaival összefüggő módosítást eszközölve szubatomális struktúráján.

Tehát létezik, él, gondolkodik, cselekszik ; egyszer s mindenkorra megszűnt a lehetőség, hogy értelmetlennek vagy nem létezőnek nyilvánítsuk a „Solaris-kérdést”, talaját vesztette az a nézet, hogy nem Lénnyel állunk szemben, s így kudarcunk nem is kudarc. Az emberek most már, ha akarják, ha nem, kénytelenek tudomásul venni ezt a szomszédságot, amely, bár több fényév messzeségben, a világűr sok billió kilométerén túl, terjeszkedésük útjába áll, s amelyet a Kozmosz minden más részénél nehezebb meghódítani.

Talán az egész történelem fordulópontjához értünk – gondoltam. Felülkerekedhet, most vagy a közeljövőben, a visszavonulás, a meghátrálás szelleme, nem lehetetlen, sőt nem valószínűtlen, hogy még az Állomást is felszámolják. De nem hiszem, hogy ez bármit megoldana. A gondolkodó kolosszus pusztá létezése nem hagy többé nyugtot az embereknek. Átszelhetik a Tejútrendszert, kapcsolatot teremthetnek hozzánk hasonló lények civilizációival, a Solaris akkor is örök kihívás marad az ember szemében.

Még egy apró, bőrkötéses könyv keveredett az Almanach-kötetek közé. Elnéztem sok kéz nyomától megsötétedett tábláját, mielőtt kinyitottam. Muntius : *Bevezetés a szolarisztikába* . . . Most is előttem van az éjszaka, mikor nem tudtam letenni ezt a régi könyvet, Gibarian mosolya, mikor kezembe adta a saját példányát – ez az, megismerem –, és a földi hajnal az ablakban, mikor a „vége” szóhoz értem. A szolarisztika – írja Muntius – a kozmikus kor hitpótléka, tudományos köntösbe öltözött vallás ; a kapcsolat, a cél, amelyre törekszik, éppoly ködös és homályos, mint a szentek közössége vagy a Messiás eljövetele. A kutatás módszertani formulák liturgiája szerint folyó istentisztelet, a kutatók alázatos buzgalma pedig jámbor várakozás a beteljesülésre, az égi üzenetre, hiszen a Solaris és a Föld között nincs és nem is lehet híd. Ezt a nyilvánvaló ténytet (meg a többit, például a közös tapasztalatok és közölhető fogalmak teljes hiányát) a szolaristák nem veszik tudomásul, ahogy a hívók is elutasították a hitük alapjait megingató érveket. Egyébként mit várnak, mit remélnek az emberek az „informatív kapcsolat megteremtésétől” gondolkodó tengerek-

kel ? Élménybeszámolót egy időben végtelen létről, amely olyan régi, hogy aligha emlékezhet saját kezdetére ? Élő hegyek formájában kirobbanó vágyak, szenvedélyek, remények és kínok leírását, melyekben a matematika létezése, a magány és a lemondás teljességgé válik ? De hát ez a tudás átadhatatlan, s ha megpróbálják bármelyik földi nyelvre lefordítani, a túlsó oldalon maradnak. Ám a „hivók” nem is efféle, inkább a költészetre, semmint a tudományra tartozó felfedezéseket remélnék – bár maguk sem tudnak róla, ők a Kinyilatkoztatást várják, amely az emberi lét értelmét van hivatva feltárni előttük ! A szolarisztika tehát a régi, elhalt mítoszok utóda, a misztikus sóvárgások terméke, melyeket az emberi szájak már nem mernek nyíltan és hangosan hirdetni, s a szolarisztika fundamentumának mélyén rejlő alapkö – a Megváltás reménye . . .

A szolaristák persze képtelenek beismerni, hogy valóban így van, inkább gondosan kerülnek a Kapcsolat lényegének kifejtését, úgyhogy írásaikban ez a Kapcsolat valami végső dologgá válik ; míg az eredeti, még józan felfogásban kezdet lett volna, megnyitás, új útra lépés – egyre a sok közül –, ők szentséggé avatták, s az évek múltával öröklétük és mennyországuk lett . . .

Szókimondó és keserű elemzéssel szolgál Muntius, a bolygó kutatás eretneke, csillogóan szedi ízekre a Solaris-mítoszt, vagyis inkább az Ember Küldetésének mítoszáét. A szolarisztika fejlődésének akkori, bizakodástól és romantikától duzzadó szakaszában tökéletesen agyonhallgatták ezt az első ünneprontó hangot. Érthető, hiszen Muntius szavainak elfogadása az egész akkori szolarisztikát keresztülhúzta volna. Az újfajta, józan, szerényebb igényű szolarisztika még sokáig várt megalapítójára. Öt évvel Muntius halála után, amikor műve már könyvritkaság volt, szolarisztikai és filozófiai gyűjteményekben egyaránt föllelhetetlen fehér holló, alakult meg a nevét viselő iskola, a norvég kör, amelyben Muntius higgadt előadásmódját, az örökébe lépő filozófusok egyénisége szerint, Erle Ennensson maró, heves ironiája, és kissé elsekélyesített kiadásban Phaelanga gyakorlati szolarisztikája vagy „utilitarisztikája” váltotta fel ; utóbbi azt

sürgette, hogy törődjenek mindenekelőtt a kutatás konkrét hasznával, sutba dobva az olyan csalóka remény szülte, délibábos törekvéseket, mint a civilizációk kapcsolata, két civilizáció szellemi közössége. De Muntius elemzésének kíméletlen világosságához hasonlítva, szellemi tanítványainak munkássága bizony csak utánérzés, ha nem szimpla népszerűsítés, kivéve Ennensson és esetleg Takata műveit. Voltaképpen már ő maga elmondott mindent, amikor a szolarisztika első szakaszát a „próféták” korának nevezte, ezek közé sorolva Giesét, Holdent, Sevadát, a másodikat a „nagy szakadás” korának, mikor az egyetlen Solaris-egyház marakodó felekezetek csoportjára bomlik, s megjósolta a harmadik szakaszt: a dogmatizálás és skolasztikus megcsontosodás korát, mely akkor kezdődik, amikor már minden kutathatót felderítettek. Ez azonban nem vált be. Gibariannak volt igaza – gondoltam; ő monumentális egyszerűsítésnek tartotta Muntius okfejtését, hiszen likvidáló hevében megfelekezik a szolarisztika minden vallási színezettől mentes, konkrét, evilági munkájáról, amely a két nap körül keringő anyaggyűjteményen kívül semmi mást nem ígér, pedig mégiscsak ez a munka a döntő benne.

Muntius könyvében kettéhajtott, megsárgult füzetkére bukkantam: különlenyomat a *Parerga Solariana* negyedévi folyóiratból, Gibarian egyik első munkája, régen írta, mikor még nem állt az Intézet élén. Címe: *Miért lettem szolarista*. Tömören, leltárszerűen felsorolja benne a kapcsolat reális lehetőségét igazoló konkrét jelenségeket. Gibarian ugyanis ahhoz a tudósnemzedékhez tartozott, amely – azt hiszem, utolsóként – az optimista, feltörő korai évekhez mert kapcsolódni, s nem tagadta, hogy él benne egy sajátos, a tudomány szabta határokon túlmenő hit, ez azonban tökéletesen anyagelvű, hiszen abban bízik, hogy erőfeszítéseink, ha elég makacsak és állhatatosak, végül sikerre vezetnek.

Kiindulópontjául az eurázsiai bioelektronikusok, Csou Enmin, Nyvalli és Kavakadze jól ismert, klasszikus kutatásai szolgáltak. Ők mutatták ki a hasonlóság elemeit az agyáramok és a plazmában mért kisülések között, amelyek bizonyos képződmények, nevezetesen a korai polimorfok és az ikerszolaridák születését megelőzik.

Elvetette a túlságosan antropomorf értelmezéseket, a pszichoanalitikai, pszichiátriai, neurofiziológiai iskolák különféle misztifikáló téziseit, amelyek emberi betegségeket próbálnak belemagyarázni a kocsonyaóceánba, például epilepsziát (az aszimmetriádok görcsös kitörése lett volna a rohamok megfelelője), mert Gibarian a Kapcsolat legjózanabb, legóvatosabb hirdetői közé tartozott, és semmit sem gyűlölt jobban, mint mikor egyik-másik felfedezés körül nagy hűhót csaptak – ami ugyan már nagyon ritkán fordult elő. Efféle olcsó érdeklődést kavart egyébként az én diplomamunkám. Az is megvan itt, persze nem nyomtatásban, valamelyik mikrofilmdoboz mélyén lapul. Bergmann és Reynolds újszerű kutatásai alapján; akiknek sikerült az agykéregfolyamatok mozaikjából elkülöníteniük és „kiszűrniük” a legerősebb emóciók, a kétségbeesés, a fájdalom, a gyönyör elemeit, összevetettem ezeket az agyáramgörbéket az óceán villamos kisüléseinek görbéivel, s a görbék oszcillációja és profilja egyes esetekben (a szimmetriádok kelyhének bizonyos részein, az éretlen mimoidok talapzatán stb.) figyelemreméltó analógiákat mutatott. Ez elég volt ahhoz, hogy a bulvársajtó *A Kétségbeesett Kocsonya*, *A bolygó orgazmusa* és más efféle szenzációhajhász címek alatt írogasson rólam. De javamra ütött ki a dolog (legalábbis nemrégén még így gondoltam), mivel Gibarian, aki persze nem böngészi végig az ezrével megjelenő munkákat, különösen az újoncokét – ezt egyetlen szolarista sem győzné –, felfigyelt rám, és levelet kaptam tőle. Ez a levél zárta le életem egyik fejezetét, és nyitotta meg az újat.

Álmok

Mivel hat napig semmiféle reakciót nem észleltünk, megismételtük a kísérletet. Közben az Állomás, amely eddig mozdulatlanul lebegett a negyvenharmadik szélességi kör és a száztizenhatodik délkör metszéspontján, négyszáz méteres óceánszint fölötti magasságát megtartva dél felé úszott, mert a Szatelloid radarjai és radiogramjai szerint arrafelé jelentősen megélnkült a plazmatevékenység.

Az enkefalogrammal modulált röntgensugárnyaláb két napon keresztül, pár órás időközökben, láthatatlanul átdöfte az óceán csaknem tükörsima felszínét.

A második huszonnégy óra vége felé már olyan közel voltunk a sarkhoz, hogy mikor a kék nap korongja még el sem tűnt a látóhatár mögött, túloldalt a felhők bíbor visszfénye már a vörös napkeltét jelezte. Az óceán végételen fekete síkján és fölötté az üres égen káprázatos, vad küzdelem folyt ilyenkor a fémesen izzó, méregzölden villogó, kemény színek és a tompa bíbor parázslás között, az egymással szemben álló higanykék és skarlátvörös tűzgömb fényes barázdákkal szántotta végig az óceánt, s ha a zeniten megjelent egy parányi felhő, a hullámok falán fantasztikus szivárványszínekben villóztak a súlyos tajtékkal együtt lecsurgó fények. Néhány perccel a kék naplemente után az északnyugati látóhatáron feltűnt egy szimmetriád – a műszerek már jelezték –, alig bontakozott ki a vérvörös ködből, csak itt-ott csillant meg tükörfényesen, mint az ég és az óceán határán kibomlott, gigászi üvegvirág. Az Állomás azonban nem változtatta meg útirányát, s a kialvó rubinlámpaként vörösen hunyorgó kolosszus mintegy negyedóra múlva eltűnt a horizont mögött. Néhány perccel később karcsú oszlop szökött a levegőbe, tövét a bolygó görbülete már eltakarta, hangtalanul nőtt-növekedett, több kilométer magasra. Az imént észlelt szimmetriád pusztulásának ez a nyilvánvaló jele derekáig vérvörösen izzott, följebb pedig kéken, mint egy higanyoszlop, majd kétszínű fává terebélyesedett, mind

hevesebben sarjadzó ágainak csúcsa összehajolt s gomba alakú felhővé olvadt, a gombakalapját elsodorta a szél, még soká csillogott a két nap tűzében, töve pedig a látóhatár egyharmadán szétszórt, lomha, fürtös roncsockká szakadozva, igen lassan az óceánba hullott. Egy óra múlva a színjáték utolsó nyoma is eltűnt.

Megint eltelt két nap, még egyszer, utoljára megisméltük a kísérletet, röntgensugaraink már a kocsonya-óceán jókora területét végigszurkálták, délen feltűntek az Arrhenidák, ebből a magasságból már háromszáz kilométerről is jól látszott a hatsúcsú, sziklás hegylánc, olyan, mintha jég és hó fedné, pedig szerves üledék borítja, tanúsítva, hogy az alakulat egykor az óceán feneke volt.

Délkeleti irányra álltunk át, egy ideig a hegyvonulat mentén haladtunk, csúcsai belevesztek a vörös nap idején mindig sűrűbb felhőzetbe, majd eltűntek. Tíz nap telt már el a kísérlet megkezdése óta.

Az Állomáson ezalatt lényegében semmi sem történt ; miután Sartorius beprogramozta a kísérletet, automatagép ismételtette tovább, még abban sem vagyok biztos, ellenőrizték-e a működését. És mégis sok minden történt az Állomáson, sokkal több, mint óhajtottam volna. De nem az emberek között. Aggódtam, hogy Sartorius sürgetni fogja az annihilátor építésének folytatását ; vártam, mit szól Snaut, ha megtudja Sartoriustól, hogy többé-kevésbé becsaptam a neutrino-anyag bomlásának ujjamból szopott veszélyeivel. Ám egyikük sem szólt semmit. Hallgatásuk okát eleinte nem is sejtettem ; persze gondoltam rá, hogy esetleg forralnak valamit, titokban dolgoznak, ezért naponta bekukkantottam a nagylabor alatti ablaktalan helyiségbe, ahol az annihilátort tartják. Sohasem találtam ott senkit ; a készülék páncélját és kábeleit borító porréteg arról tanúskodott, hogy hetek óta hozzá se nyúltak.

Snaut közben éppolyan láthatatlanná vált, mint Sartorius, sőt még nehezebb volt elérni, mert már a rádiószoba vizofonja sem válaszolt. Az Állomás útját valakinek irányítania kellett, de nem tudom megmondani, melyikük volt az, mert – bármilyen furcsán hangzik – egyszerűen nem érdekelt. Az óceán reakciójának elmaradása is

annyira hidegen hagyott, hogy két-három nap múlva már nemcsak hogy nem reméltem; vagy nem féltem tőle, de meg is feledkeztem róla és az egész kísérletről. Naphosszat a könyvtárban vagy a kabinban üldögéltem Hareyval, aki árnyékként kerülgetett. Tudtam, hogy a kettőnk dolga rosszul áll, és hogy ez az apatikus, tunya hallgatás nem tarthat a végtelenségig. Valahogy meg kellene törnöm a némaságot, változtatnom kellene a viszonyunkon, de még a gondolatát is elhessegettem minden változásnak, mert képtelen voltam bármiféle döntésre ; úgy éreztem, nem tudom jobban megmagyarázni, hogy az Állomáson minden, kivált a mi dolgunk Hareyval, rendkívül ingatag, nyaktörő egyensúlyban van, s egy moccanástól összeomolhat. Miért ? Nem tudom. A legfurcsább, hogy ő is valami többé-kevésbé hasonlót érzett. Ahogy most visszagondolok, úgy rémlik, ezt a bizonytalanságot, ezt a fegyverszünet-érzést, a közelgő földrengés sejtelmét egy semmi más módon nem érzékelhető, de az Állomás minden szintjét és szobáját betöltő jelenlét okozta. Bár talán még valami árulkodott róla : az álmok. Mivel sem azelőtt, sem azóta nem voltak ilyen álmaim, elhatároztam, hogy leírom őket, ezért tudok legalább néhány szót dadogni róluk, de ezek a foszlányok alig éreztetnek valamit az álmoképek döbbenetes gazdagságából. Szóval ki nem fejezhető helyzetekben voltam, olyan térben, ahol nincs ég és föld, nincs mennyezet, fal és padló, mintha valami idegen, külső anyagba volnék belepréselve, belezsugorítva, mintha egész testem belenőtt volna egy félig halott, mozdulatlan, alaktalan tömbbe, vagy inkább én magam lennék az, hiszen testem már nincs is, hirtelen sápadt rózsaszín, elmosódott foltok vesznek körül, olyan közegben úsznak, aminek más az optikája, mint a levegőé, úgyhogy csak egészen közelről lehet tisztán látni őket, de akkor rendkívül, természetellenesen tisztán, mert ezekben az álmokban a közeli környezet anyagszerűbb és kézzelfoghatóbb volt az ébren ismert tárgyaknál. Mindig azzal a paradox érzéssel ébredtem, hogy a valóság, az igazi valóság amaz volt, s amit nyitott szemmel látok, csak annak valami kiszáradt árnyéka.

Ilyen volt az első kép, a kezdet, amiből az álom kibontakozott. Körülöttem engedélyre várt valami, beleegyezé-

semre, egy láthatatlan bólintásra, s én tudtam, illetve valami tudta bennem, hogy nem szabad engednem, mert minél ígéretesebb az érthetetlen, néma csábítás, annál izonyúbb lesz a vég. De nem, mégsem tudtam, hiszen akkor bizonyára féltem volna, márpedig félelmet nem éreztem soha. Vártam. A körülöttem lengő rózsaszín ködből kivált az első érintés, s én, tehetetlen tuskóként mélyen elmerülve abban a közegben, amely mintegy körülzárt, sem hátrálni, sem mozdulni nem bírtam, az pedig vak és mégis látó érintésekkel körültapogatta bőrtönömet, és olyan lett, mint egy kéz, amely engem alkot ; eddig szemem sem volt, most egyszerre láttam, az arcomon bolyongó ujjak alatt kiformalódott a semmiből az ajkam, a homlokom, s amint ez a végtelenül pici érintésekre szakadó tapogatás tovább siklott, arcom és lélegző törzsem támadt ebben a szimmetrikus teremítő folyamatban – mert én, akit teremtettek, magam is alkottam, s megjelent egy sohasem látott arc, idegen és ismerős, szemébe akartam nézni, de nem tudtam, mert az arányok folyton változtak, nem volt tér és irány, csak születünk a semmiből, és felfedeztük egymást valami imádságos csöndben, aztán már én magam voltam ott, de mintegy végtelenné hatványozva, és az a másik lény – egy nő ? – mozdulatlanul összeforrt velem. Átjárt bennünket az élet lüktetése, egy és ugyanaz voltunk, de akkor ebbe a lassú jelenetbe, amelyen kívül semmi sem létezett és mintha nem is létezhetett volna, hirtelen belopakodott valami elmondhatatlanul kegyetlen, képtelen és láthatatlan aranyköpenyként simult testünkhöz, zsibbasztani kezdett. Csupasz, fehér testünk megfeketedett és tekergő férgékké folyt szét, úgy jöttek ki belőlünk, mint a levegő, vég nélkül egymásba fonódó és szétbomló giliszták csillogó, lázas csomója voltam – voltunk – voltam, s ebben a parttalanságban – nem ! – én, a parttalanság, hang nélkül üvöltöttem a kialvásért, a végért, de még csak ekkor ömlöttem szét egyszerre minden irányba, s nőttön-nőtt bennem a fekete és vörös messzeség fókuszaiiba vetített, hol sziklává dermedő, hol egy más nap vagy egy másik világ fényében tetőző, minden valóságnál élesebb, százszoros szenvedés.

Ez volt a legegyszerűbb álom, a többit nem lehet elmondani, mert iszonyatuknak nincs megfelelője az éber tudatban. Harey létezéséről nem tudtam bennük, de más nappali emlék vagy tapasztalat sem szerepelt soha.

Voltak másfajta álmok is : úgy éreztem, szorgos, lassú kutatás folyik bennem a dermedt sötétségben, minden érzékelhető eszköz nélkül ; valami áthatolt rajtam, feldarabolt, megsemmisített, míg csak a teljes üresség maradt belőlem ; e néma élveboncolás utolsó foka olyan szűkülő rettenet volt, hogy ha nappal eszembe jutott, meggyorsult a szívverésem.

A nappalok pedig fakón, egyformán, álmosan cammogtak, unott rosszkedvben és teljes közönyben, csak az éjszakáktól féltem, nem tudtam, hogyan meneküljek előlük ; virrasztottam Hareyval, akinek egyáltalán nem volt szüksége alvásra, csókoltam és becézgettem, de tudtam, hogy nem érdekel sem ő, sem saját magam, csak az elalvástól rettegek, s ezt ő is megsejthette, bár sohasem beszéltem neki lidércálmaimról ; odaadásában mindig a megaláztatás tudatát éreztem, és ezen nem tudtam változtatni. Snaut és Sartorius, mondom, egész idő alatt nem mutatkozott ; Snaut néhány naponként hallatott magáról, olykor cédulát írt, de többnyire telefonált. Megkérdezte, nem tapasztaltam-e valami új jelenséget, valami változást, bármit, amit reakciónak tekinthetnénk az annyszor megismételt kísérletre. Azt feleltem, semmit, és föltettem ugyanezt a kérdést. Snaut csak a fejét ingatta a képernyőn.

A kísérletek beszüntetését követő tizenötödik napon korábban ébredtem fel, mint szoktam. A lidércnyomás teljesen kimerített, zsibbadtan tértem magamhoz, mintha mély narkózisban feküdtem volna. Odakint éppen felkelt a vörös nap, az óceánon bíbor tűzfolyam húzódott végig ; láttam, hogy a nyugodt felszín alig észrevehetően zavarosodni kezd. Feketése meghomályosodott, mintha ködfátyol lebegne fölötte, de ez a ködfátyol nagyon is anyagszerű volt. Itt-ott buzogni kezdett, majd az egész látható felszín megbolydult. A feketeség eltűnt, az óceánt különös hártya borította, a hullámhegyeken halvány rózsaszínű, a hullámvölgyekben gyöngybarna takaró. Az egyenletesen váltakozó színek plasztikusan domborították

[kép]

[üres]

ki a mintegy varázsütésre megdermedt hullámok végtelen sorait. Azután a színek összekeveredtek, laza tajték keletkezett az óceánon, s az Állomás alatt és körös-körül óriási habfelhők emelkedtek a levegőbe. Vízszintesen lebegve szálltak a tiszta, rótt ég felé, egyáltalán nem hasonlítottak igazi felhőkre, egészen laposak voltak, csak a peremük duzzadt fel léggömbszerűen. Némelyik az alacsonyan járó nap korongja elé úszott, s a kontraszt következtében szénfekete, vízszintes sávként metszette át az izzó tányért, a többi a nap közelében, aszerint, hogy milyen szögből érték a sugarak, tűzvörösben, meggypirosban, málnaszínben égett, és ez így ment, mintha véres pikkelyek szakadoznának le az óceán hámló felszínéről, olykor fekete húsa is kibukkant alóluk, majd újabb habréteg alá rejtőzködött. Egyik-másik habledő közvetlenül az ablak előtt vitorlázott el, alig egy méterre, sőt az egyik hozzá is ért az üveghez selymesnek tetsző felszínével. Az első rajok már alig látszottak a magasban, tétova madarakként lebegtek, majd áttetsző köddé foszlottak az égen.

Az Állomás mozdulatlan volt, valaki megállította, vagy három órát vesztegelt, s körülötte szakadatlanul folyt a színjáték. Végül, mikor a nap a látóhatár alá süllyedt, s az óceánra félhomály borult, ezrével szálltak az égbe a karcsú, vöröslő sziluettek, végtelen sorokban úsztak egyre följebb, mintha láthatatlan húrokon emelkednének, mereven és súlytalanul, s a tépett szárnyaknak ez az ünnepélyes mennybemenetele mindaddig tartott, míg el nem nyelte őket a teljes sötétség.

Hareyt megrémítette a fenséges és döbbenetes látvány, amelyhez szolarista létemre sem tudtam magyarázatot fűzni – nekem is éppolyan új és érthetetlen volt, mint neki. De hát a Solarison évente legalább kétszer-háromszor észlelnék egyetlen katalógusban sem szereplő, vadonatúj formákat és képződményeket, sőt egy kis szerencsével még gyakrabban is.

Következő éjjel, körülbelül egy órával a kék napfelkelte előtt, újabb ritka tűnemény tanúi voltunk: az óceán foszforeszkált. Először fényfoltok jelentek meg a sötétben láthatatlan óceánon, szürkésfehéren derengő, elmosódott foltok, amelyek együtt ringatóztak a hullámok-

kal, majd összefolytak, szétterjedtek, míg a kísérteties derengés körös-körül el nem érte a horizontot. Fényereje körülbelül tizenöt percig nőtt, aztán a jelenség meglepő véget ért : nyugat felől kihunyott a derengés, a sötétség több száz mérföldes frontja lassan előrenyomult, s amikor elérte és elhagyta az Állomást, az óceán még foszforeszkáló része olyan volt, mintha tűzvész fénye húzódna kelet felé, magasan az égre vetődve. Mikor a látóhatárig szorult, óriási sarki fényhez hasonlított, majd hirtelen eltűnt. Nemsokára felkelt a nap, megint üres, halott síkság terült el alattunk, csak a hullámok redői küldözgettek higanyos villanásokat az Állomás ablakai felé. Az óceán foszforeszkálása már leírt jelenség, az esetek bizonyos százalékában aszimmetriádok kitörése előtt figyelték meg, ezenkívül a fokozott helyi plazmatevékenység eléggé tipikus jele. A következő két hét folyamán azonban semmi nem történt, sem odakint, sem az Állomáson. Csak egyszer hallottam az éjszaka kellős közepén távoli jajsztót, mintha sehonnét és mindenhonnét jönne, rendkívül magas, éles, elnyújtott hang volt, valami felfokozott, emberfeletti nyöszörgés ; lidérces álmomból felriadva hosszan hallgatóztam, nem voltam benne biztos, ébren vagyok-e, vagy ez is csak álom. Előző nap tompa zajok hallatszottak a laboratóriumból, amely részben a mi kabinunk fölött van, mintha súlyos bútorokat vagy gépeket tologatnának ; úgy rémlett, ez a vinnyogás is felülről jön, bár nem értettem, hogyan, hiszen a két szintet hangszigetelő födém választja el. Az idegtépő nyöszörgés csaknem félóra hosszat tartott, olyan volt, mint egy haldokló jajgatása, már fel akartam rohanni, veritékben ázva, félőrülten, de végül elhallgatott, és megint csak a bútortologatást hallottam.

Két nap múlva, este, mikor Hareyval a teakonyhában üldögéltünk, váratlanul berobbant Snaut. Öltöny volt rajta, igazi, földi öltöny ; ez megváltoztatta. Magasabbnak látszott és megöregedett. Alig pillantott ránk, az asztalhoz lépett, fölé hajolt, és le sem ülve nekiesett a hideg húsnak, egyenesen a dobozból ette, kenyeret is falt hozzá, kabátujja beleért a konzervdobozba, és zsírfoltos lett.

– Vigyázz, bepiszkítod a ruhádat – mondtam.

– Hm ? – röffentett teli szájjal. Úgy habzsolt, mint aki napok óta nem látott ételt, töltött magának egy fél pohár bort, felhajtotta, megtörölte a száját, és nagyot lélegezve körbevizslatott gyulladt szemével. Rám nézett, és felmordult :

– Szakállt eresztettél ? . . . Nono . . .

Harey nagy csörömpöléssel a mosogatóba dobálta az edényt. Snaut a sarkán himbálózott, pofákat vágott, és hangosan csámcsogott, nyelvével tisztogatva a fogát. Az volt az érzésem, szándékosan csinálja.

– Nincs kedved borotválkozni, mi ? – támadt rám, és merően nézett. Nem válaszoltam.

– Vigyázz ! – csattant fel egy idő múlva. – Jót mondok. Ő is azzal kezdte, hogy nem borotválkozott.

– Eredj aludni – dűnnyögtem.

– Micsoda ? Olyan nincs ! Miért ne beszélgethetnénk ? Ide figyelj, Kelvin, hátha csak jót akar nekünk ? Hátha boldoggá akar tenni, csak még nem tudja a módját ? Kiolvassa az agyunkból a kívánságainkat . . . De az idegfolyamatoknak csak két százaléka tudatos, tehát ő jobban ismer bennünket, mint mi magunk. Tehát hallgatni kell rá. Bele kell egyezni. Nem igaz ? Vagy nem akarod ? Miért . . . – sírósan elcsuklott a hangja –, miért nem borotválkozol ?

– Hagyd már abba – mordultam rá. – Részeg vagy.

– Mi ? Részeg ? Én ? Na és ? Hát egy ember, aki a Galaktika egyik végéből a másikba hurcolta a trágyáját, hogy megtudja, mit ér, még le se ihatja magát ? Aztán miért ? Te hiszel az ember küldetésében, he, Kelvin ? Gibarian mesélt ám rólad, mielőtt szakállt eresztett . . . Pontosan olyan vagy, ahogy mondta . . . Csak föl ne menj a laborba, még el találnád veszíteni a hitedet . . . ott várakol Sartorius, a mi fordított Faustunk, keresi az elixírt a halhatatlanság ellen, tudod ? Ő a szent Kapcsolat utolsó lovagja, persze olyan, amilyen tőlünk telik . . . a legutóbbi ötlete se volt rossz : prolongált agónia. Jó, mi ? Agónia perpetua . . . szalma . . . szalmakalap . . . hogy lehet az, hogy te nem iszol, Kelvin ?

Duzzadt szemhéja mögött majdnem eltűnő szeme Hareyra tévedt, aki mozdulatlanul állt a falnál.

– Óceán szülötte, Aphrodité, szépséges tünemény, te halhatatlan . . . – kezdte szavalni, de hangja vihogásba fulladt. – Majdnem . . . stimmel . . . mi, Kel . . . vin ? . . . – csukladozta köhögve.

Még nyugodt voltam, de nyugalmam jeges dühvé kezdett sűrűsödni.

– Hagyd abba ! – intettem le. – Hagyd abba, és menj innen !

– Kidobsz ? Te is ? Szakállt eresztesz, és kidobsz ? Nem akarsz már, hogy óvjalak, hogy tanácsot adjak, mint jó úrhaverhoz illik ? Kelvin, nyissuk ki az alsó csapóajtót, kiabáljunk le neki, hátha meghallja ! De hogy hívják ? Ide figyelj, mi nevet aggattunk minden csillagra és bolygóra, pedig hátha már volt nevük ? Hogy jövünk mi ehhez ? ! Tudod mit, gyerünk le. Kiabáljunk neki . . . megmondjuk, mit csinált velünk, biztosan megrémül . . . épít nekünk ezüst szimmetriádokat, imádkozik értünk az ő matematikanyelvén, megdobál bennünket véres angyalokkal, belénk költözteti a kinszenvedését, a retteget és könyörög nekünk, hogy legyen vége. Mert ez az egész bolygó, meg mindaz, amit csinál, semmi más, csak könyörgés a végért. No, miért nem nevelsz ? Hiszen csak tréfálok. Ha több humorérzéke lenne a fajtánknak, talán nem jutunk ide. Tudod, mit akar csinálni ? Meg akarja büntetni az óceánt, agyonkínozni, hogy minden hegye üvöltsön . . . azt mondd, úgysem mer ezzel előállni, jóváhagyást kérni attól az agyérelmeszesedett gyülekezet-től, amelyik ideküldött minket, megbűnhődni mások bűneiért ? Igazad van, nem meri . . . de csak a kalapocska miatt. A kalapocskát, azt nem árulja el senkinek, annyira nem bátor a mi Faustunk . . .

Hallgattam. Snaut egyre jobban tántorgott. Könnyek csurogtak az arcán, és a ruhájára csöpögtek.

– Ki az oka ? Ki tette ezt velünk ? Gibarian ? Giese ? Einstein ? Platón ? Mind gyilkosok voltak, tudod ? Gondold el, a rakétában szétpukkanhat az ember, mint egy buborék, vagy megfő, vagy tűróvá megy össze, vagy mielőtt megnyikkanhatna, kifröccsen minden vére, aztán már csak a csontikák kocogtatják a bádogot, Newton-pályán keringve Einstein-módosítással, mint a haladás csörgői ! És mi önként nekivágtunk ennek a gyönyörű

útnak, és itt, ezekben a cellákban, halhatatlan tányérok és mosogatódézsák között, hű szekrények, odaadó vécék csapata körében lessük a beteljesülést . . . nézz csak körül, Kelvin. Ha nem volnék részeg, nem pofáznék ilyeneket, de valakinek végül is ki kell mondania. Vagy nem kell . . . ? Itt ülsz, gyerek a vágóhídon, és nő a szakállad . . . Ki a hibás ? Válaszolj te magadnak . . .

Lassan megfordult és kiment, a küszöbön megkapaszkodott az ajtóban, hogy el ne essen, léptei még sokáig visszhangzottak a folyosón. Kerültem Harey tekintetét, de szemünk hirtelen összehatáskozott. Oda akartam menni hozzá, átölelni, megsimogatni a haját, de nem bírtam. Nem bírtam.

A következő három hét olyan volt, mintha egy és ugyanaz a nap ismétlődne, örökké egyformán, az ablakfedők kinyíltak és újra becsukódtak, éjjel egyik rémálmomból a másikba vonszoltam magam, reggel fölkelünk, és kezdődött a színjáték, de valóban színjáték volt? Nyugalmat színleltem, és Harey is így tett, ez a hallgatólagos megállapodás, a tudat, hogy kölcsönösen becsapjuk egymást, ez lett a végső menedékünk. Sokat beszélünk arról, hogyan élünk majd a Földön, letelepszünk valahol a nagyváros környékén, és soha többé nem hagyjuk el a kék eget meg a zöld fákat, elterveztük, hogyan rendezzük be a házunkat, milyen lesz a kertünk, még össze is kaptunk a részleteken . . . egy sövényen, egy padon . . . hittem én ebben egy másodpercig is? Nem. Jól tudtam, hogy lehetetlen. Hogyne tudtam volna. Hiszen még ha el is hagyhatná az Állomást élve, a Földre csak ember érkezhethet meg, az ember pedig: a papírai. A legelső ellenőrzés véget vetne a szökésnek. Meg akarnák állapítani a személyazonosságát, tehát mindenekelőtt elválasztanák tőlem, és ez rögtön elárulná. Az Állomás az egyetlen hely, ahol együtt élhetünk. Tudta ezt Harey? Biztosan. Megmondta neki valaki? A történetek szerint, úgy látszik, igen.

Egyik éjjel félálomban hallottam, hogy Harey csöndesen fölkel. Magamhoz akartam vonni. Már csak szavak nélkül, sötétben tudtunk egy percre szabaddá válni, csak az önkívület pillanataiban engedett fel a szüntelen, gyötrő kétségbeesés. Úgy látszik, nem vette észre, hogy felriadtam. Mire kinyújtottam a kezem, leszállt az ágyról. Meztlábás lépteiket hallottam, még egyre félálomban. Homályos szorongás fogott el.

– Harey? – suttogtam. Kiabálni akartam, de nem mertem. Felültem az ágyon. A folyosóra nyíló ajtó csak be volt hajtva. Keskeny fénycsík szelte át rézsútosan a szobát. Úgy rémlett, fojtott hangokat hallok. Beszél valakivel? Kivel?

Kiugrottam az ágyból, de olyan szörnyű félelem rohant meg, hogy lábam nem engedelmeskedett. Egy darabig hallgatóztam – csönd volt. Lassan visszabotorkáltam az ágyhoz. Fejemben dobolt a vér. Számolni kezdtem. Ezerig jutottam, akkor halkan kinyílt az ajtó, Harey besurrant, és mozdulatlanul megállt, mintha a lélegzetemet figyelné. Igyekeztem egyenletesen szuszogni. – Kris . . . ? – suttogta. Nem feleltem. Gyorsan visszabújt az ágyba. Éreztem, hogy mereven fekszik, és bénán lapultam mellette, nem is tudom, meddig. Kérdéseket próbáltam fogalmazni, de amint múltak a percek, egyre világosabban éreztem, hogy úgysem szólalok meg elsőnek. Később, talán egy óra múlva, elaludtam.

A délelőtt ugyanúgy telt, mint a többi. Csak olyankor lestem gyanakodva Hareyt, amikor nem vehette észre. Ebéd után egymás mellett üldögéltünk a domború ablaknál. Odakint alacsony, rótfelhők úsztak, az Állomás úgy siklott közöttük, mint egy hajó. Harey olvasott valamit, én csak bámultam magam elé – újabban egyre többet révedeztem így, ez volt az egyetlen pihenésem. Észrevettem, hogy ha bizonyos szögben félrehajtom a fejem, mindkettőnket látom az ablaküvegben, áttetszően, de tisztán. Levettem a kezem a karfáról. Harey – mutatta az ablaküveg – egy gyors pillantással meggyőződött róla, hogy az óceánt nézem, aztán a karfára hajolt, és ajkával megérintette, ott, ahol az imént a kezem volt. Csak ültem tovább, természetellenes, merev pózban, ő pedig lecsüggesztette fejét a könyve fölé.

– Harey – szólaltam meg halkan –, hová mentél az éjjel ?

– Az éjjel ?

– Igen.

– Én . . . álmodhattál, Kris. Én sehova se mentem.

– Nem mentél ki a szobából ?

– Nem. Biztosan álmodtad.

– Lehet – hagytam rá. – Igen, lehet, hogy álmodtam . . .

Este, lefekvéskor megint emlegetni kezdtem az utazunkat, visszatérésünket a Földre.

– Jaj, hagyjuk már ezt – fakadt ki. – Ne beszélj erről, Kris. Hiszen tudod . . .

– Mit ?

– Semmit. Semmit.

Mikor már lefeküdtünk, azt mondta, szomjas.

– Van ott az asztalon egy pohár gyümölcslé, add ide, légy szíves.

Megitta a felét, aztán nekem nyújtotta. Nem kívántam.

– No, az én egészségemre – mosolygott. Felhajtottam a szörpöt, kicsit sósnak éreztem, de nem fogtam gyanút.

– Hát miről beszéljünk, ha a Földről nem akarsz ?
– kérdeztem, amikor eloltotta a villanyt.

– Mondd, ha én nem lennék, megnősülnél ?

– Nem.

– Soha ?

– Soha.

– Miért ?

– Nem tudom. Tíz évig egyedül voltam, és nem nősültem meg. Ne beszéljünk erről, szívem . . .

Szédültem, mintha legalább egy üveg bort ittam volna.

– De beszéljünk, igenis beszéljünk ! És ha én kérnélek rá ?

– Hogy megnősüljek ? Örültség, Harey. Nem kell nekem senki, csak te.

Fölém hajolt. Számon éreztem a leheletét, olyan erősen átölelt, hogy ólmos álmodásom egy pillanatra elmúlt.

– Másképp mondd.

– Szeretlek.

Feje a vállamra zuhant, éreztem görcsösen lezárt pil-láinak remegését és a könnyek nedvességét.

– Mi bajod, Harey ?

– Semmi. Semmi. Semmi – hajtogatta egyre csöndesebben. Igyekeztem nyitva tartani a szemem, de folyton lecsukódott. Nem is tudom, mikor aludtam el.

Vörös hajnalra ébredtem. Ólomnehéz volt a fejem, tarkóm pedig olyan merev, mintha csigolyáim összenőttek volna. Érdes, dagadt nyelvemet mozdítani sem bírtam. Valami mérgezés lehet – gondoltam, míg erőlködve fölemeltem a fejem. Harey felé nyúltam. Kezem a hideg lepedőhöz ért.

Villámgyorsan felültem.

Az ágy üres volt, a kabinban senki. Az ablaküvegeken vörös korongok tükrözték vissza a napot. Leugrottam az ágyról. Nevetséges látvány lehetett : tántorogtam, mint a részeg. Bútorokba kapaszkodtam, nekiestem a szekrénynek – a fürdőszoba üres volt. A folyosó is. A kislaborban sem találtam senkit.

– Harey !!! – ordítottam a folyosó közepén, kábultan hadonászva. – Harey . . . – nyögtem még egyszer, de akkor már tudtam.

Nem emlékszem pontosan, mi történt aztán. Úgy rémlik, keresztül-kasul vágtattam az Állomáson, egy szál ingben, emlékszem, még a hűtőházba is lerohantam, meg a legalsó raktárba, és ököllel vertem az elreteszelt ajtót. Talán többször is voltam ott. Dübörgött a lépcső, elvágódtam, felugrottam, megint rohantam valahová, végül az áttetsző védfalhoz jutottam, amely mögött a kijárat van, a dupla páncélajtó. Teljes erőmből dőngettem, és ordítottam, hogy legyen ez csak álom. Valaki már egy ideje mellettem volt, rángatott és húzott valamerre. Aztán a kislaborban voltam, jéghideg víztől lucskos ingben, csapzott hajjal, orrlyukaimat és nyelvemet szesz égette, majdnem hanyatt hevertem valami hideg fémen, ziháltam, Snaut a pecsétes vászonnadrágjában a gyógyszeres szekrény körül sűrűlődni kezdett, valamit feldöntött, a műszerek és üvegek fülsiketítően csörömpöltek.

Egyszer csak ott állt, fölém hajolva, és figyelmesen a szemembe nézett.

– Hol van ?

– Nincs.

– De, de Harey . . .

– Nincs már Harey – tagolta lassan, arcát az enyémhez közelítve, mintha csapást mérne rám, és most a hatást figyelné.

– Visszajön . . . – suttogtam behunyt szemmel. És most először éreztem, hogy igazán nem félek a kísérteties visszatéréstől. Nem értettem, hogy is félhettem tőle valaha !

– Idd meg.

Poharat nyújtott felém valami meleg folyadékkal. Megnéztem, aztán hirtelen az arcába loccsantottam az

egészet. Szemét törölgetve hátrált. Mire kinyitotta, ott álltam fölötte. Egészen kicsinek látszott.

– Te voltál ?!

– Miről beszélsz ?

– Ne hazudj, tudod te, hogy miről. Te beszéltél vele akkor éjjel ? És te mondtad, hogy ma éjjelre alatot ad-jon . . . ? Mit csináltál vele ?! Beszélj !!!

A zsebében keresgélt. Előhúzott egy gyűrött borítékot. Kikaptam a kezéből. Le volt ragasztva. Kívül semmi. Feltéptem. Négyrét hajtott papír esett ki belőle. Nagybetűs, kicsit gyerekes írás, girbegurba sorokban. Megismertem.

Drágám, én kértem rá. Ő jó ember. Borzasztó, hogy hazudnom kellett neked, de muszáj volt. Csak egyet tehetsz értem, hallgass rám, és ne tégy kárt magadban. Nagyszerű voltál.

Alatta egy áthúzott szó, kibetűztem : „Harey” írta, aztán összefirkálta, még egy betű volt ott, H vagy S, pacává kenődve. Újra elolvastam, aztán megint. És még egyszer. Már józanabb voltam annál, hogy őrzöngeni kezdjek, még feljajdulni sem bírtam, nem jött ki hang a torkomon.

– Hogyan ? – suttogtam. – Hogyan ?

– Majd később, Kelvin. Szedd össze magad.

– Szedem. Beszélj. Hogyan ?

– Annihiláció.

– Hogyhogy ? Hiszen a készülék . . . ?! – robbant ki belőlem.

– A Roche-készülék nem volt alkalmas. Sartorius másikat épített, speciális destabilizátort. Kicsit. Néhány méteres hatósugarút.

– Mi lett . . . vele ?

– Eltűnt. Egy villanás és egy fuvallat. Gyenge fuvallat. Más semmi.

– Kis hatósugarú, azt mondtad ?

– Igen. Nagyobbhoz nem volt anyag.

A falak hirtelen felém kezdtek dőlni. Behunytam a szemem.

– Uramisten . . . de hát . . . hiszen úgyis visszajön . . .

– Nem jön.

– Hogyhogy . . . ?

– Nem jön, Kelvin. Emlékszel azokra a felszálló habfelhőkre ? Azóta nem jönnek vissza.

– Nem jönnek ?

– Nem.

– Megölted – mondtam halkan.

– Meg. Te mást tettél volna ? Az én helyemben ?

Felugrottam, és járkálni kezdtem, egyre gyorsabban, a faltól a sarokig és vissza. Kilenc lépés. Fordulj. Kilenc lépés.

Megálltam előtte.

– Ide hallgass, jelentést írunk. Közvetlen összeköttetést kérünk a Tanácssal. Meg lehet csinálni. Belemennek. Muszáj. Kivonják a bolygót a Négyek egyezménye alól. Minden eszköz megengedve. Antianyag-generátorokat hozunk. Az antianyagnak semmi sem áll ellen ! Semmi ! Semmi ! – vicsorogtam diadalmasan, könnyektől vakon.

– Meg akarod semmisíteni ? – kérdezte. – Miért ?

– Menj innen. Hagyj engem !

– Nem megyek.

– Snaut!

Farkasszemet néztünk. Nemet intett.

– Mit akarsz ? Mit akarsz tőlem ?

Az asztalhoz hátrált.

– Jó. Megírjuk a jelentést.

Elfordultam, és járkálni kezdtem.

– Ül le.

– Hagyj békén.

– Két dologról van szó. Az első : a tények. A másik : a mi követeléseink.

– Éppen most kell erről beszélnünk ?

– Éppen most.

– Hát nem ! Érted ? Fütyülök az egészre.

– Az utolsó jelentést Gibarian halála előtt küldtük. Jó két hónapja. Pontosan rekonstruálnunk kell az eseményeket, hogyan jelentek meg a . . .

– Hagyod abba ?! – ragadtam meg a vállát.

– Megverhetsz, akkor is folytatom – jelentette ki. Elengedtem.

– Csinálj, amit akarsz.

– Az a helyzet, hogy Sartorius megpróbál majd egyes tényeket eltitkolni. Ebben majdnem biztos vagyok.

– És te nem ?

– Nem. Most már nem. Ez nem csak a mi ügyünk. Itt arról van szó . . . tudod, miről ! Értelmes tevékenységet tanúsított. Sohasem tapasztalt, magasrendű szerves szintézisre képes. Ismeri a testünk felépítését, mikrostruktúráját, anyagcseréjét . . .

– Rendben van – mondtam. – És aztán ? Miért hagyod abba ? Elvégzett velünk egy . . . kísérletsorozatot. Pszichikai élveboncolást. A fejünkéből kilopott adatok alapján, cseppet sem törődve azzal, hogy mi mit akarunk.

– Ezek már nem tények, Kelvin, még csak nem is következtetések. Pusztán hipotézisek. Bizonyos értelemben éppen azzal számolt, amit az agyunk egy zárt, rejtett része akar. Lehetek ezek – ajándékok is . . .

– Ajándékok ! Jóságos Isten !

Hahotázni kezdtem.

– Hagyd abba ! – rivallt rám, és elkapta a kezemet. Szorítani kezdtem az ujjait. Addig szorítottam, míg beleroppantak a csontjai. Meg se rezzent, csak nézett összehúzott szemmel. Elengedtem, és a sarokba kullogtam.

– Igyekszem beszüntetni a hőzöngést – mondtam a falnak fordulva.

– Nem érdekes. Szóval mit követeljük ?

– Amit akarsz. Én most nem tudok gondolkozni. Mondott valamit, mielőtt . . . ?

– Nem. Semmit. Én a magam részéről úgy látom, hogy most itt a lehetőség.

– Lehetőség ? Mire ?! Ja . . . – folytattam csöndesebben, a szemébe nézve, mert akkor értettem meg. – A Kapcsolat ? Megint a Kapcsolat ? Nem volt elég, amit . . . te is, meg ez az egész örültekháza . . . Kapcsolat ? No nem, nem. Én ebből kiszállok.

– Miért ? – kérdezte nyugodtan. – Kelvin, te még most is, sőt most még inkább, mint eddig, ösztönösen embernek tekinted. Gyűlölöd.

– És te nem ? . . . –vetettem oda.

– Nem. Hiszen ő vak, Kelvin . . .

– Vak ? – ismételtem. Nem voltam benne biztos, jól hallottam-e.

– Persze a mi felfogásunk szerint. Számára nem úgy létezünk, ahogyan egymásnak. Mi arról ismerjük még egymást, mint egyéneket, amit látunk : az arcról, a test külleméről. Neki az csak átlátszó üveg. Hiszen az agyunk belsejébe hatolt.

– No jó. És akkor ? Mi következik ebből ? Ha fel tudott támasztani, meg tudott teremteni egy embert, aki csak az én emlékeimben létezik, de úgy, hogy a szeme, a mozgása, a hangja . . . a hangja . . .

– Folytasd ! Folytasd, hallod ?!

– Jó . . . jó . . . Igen. Szóval . . . a hangja . . . ebből az következik, hogy úgy olvas bennünk, mint a nyitott könyvben. Érted, mit akarok mondani ?

– Értem. Hogy ha akarná, kapcsolatba léphetne velünk ?

– Persze. Hát nem nyilvánvaló ?

– Nem. Egyáltalán nem. Hiszen csak a gyártási receptet vette el, ami nem szavakból áll. Fehérjestruktúra, mint minden emlékkép. Mint az ondószál feje vagy a petesejt. Ott az agyban nincsenek szavak, érzések, egy ember emléke csak kép, ami a nukleinsavak nyelvén íródott a nagymolekulás aszinkron kristályokra. Hát vette a legmélyebben belénk maródott, legzártabb, legteljesebb, legvilágosabb emlékképet, érted ? De alkalmasint fogalma sem volt, hogy mi az számunkra, mi a jelentése. Mintha fabrikálni tudnánk egy szimmetriádót, és bedobnánk az óceánba, ismerve a szerkezetét, technológiáját, építőanyagát, csak éppen azt nem értenénk, mire való, mi a célja, mit jelent neki . . .

– Lehetséges – tűnődtem. – Igen, lehetséges. És ha így van, akkor talán nem is . . . talán nem is akart így megtiporni és összemorzsolni minket. Lehet. És pusztán akaratlanul . . .

Remegni kezdett a szám.

– Kelvin !

– Tudom, tudom. Igen. Semmi baj. Te jó fiú vagy. Ő is jó. Mindenki jó. De miért ? Ezt magyarázd meg. Miért ? Miért csináltad ezt ? Mit mondtál neki ?

- Az igazat.
- Igazat, igazat ! De mit ?
- Úgyis tudod. Gyere most be hozzám. Megírjuk a jelentést. Gyere.
- Várj. Mit akarsz te voltaképpen ? Csak nem akarsz itt maradni az Állomáson ? . . .
- De igen. Itt maradok.

Az öreg mimoid

Ültem a nagy ablaknál, és néztem az óceánt. Nem volt semmi dolgom. A jelentés, amit öt napig írtunk, már hullámköteggént száguldott az űrben, valahol az Orion csillagkép táján. Mikor eléri a sötét porködöt, amely nyolc trillió köbméter földet tölt be, s minden jelet és fénysugarat elnyel, rátalál a közvetítőlánc első állomására. Onnan, egyik rádióbójáról a másikig szökve, sok milliárd kilométeres ugrásokkal befut egy óriási ívet, míg az utolsó állomás, a precíziós műszerekkel zsúfolt fémtömb, elkapja hosszú pofájú irányantennájával, még egyszer összpontosítja, és újra kidobja az űrbe, a Föld irányába. Aztán telnek a hónapok, a Földről kilőtt hasonló energianyaláb, torzulásbarázdát húzva maga után a Tejútrendszer gravitációs terében, kozmikus felhőnek ütközik, átsiklik rajta, fel-felerősödik a lassan hintázó bóják lánc mentén, s változatlan sebességgel száguld tovább a Solaris kettős napja felé.

Az óceán a magasan járó, vörös nap alatt feketébb volt, mint valaha. A szemhatár rozsdaszínű ködbe burkolózott, különösen párás nap volt, mintha az igen ritka és elképzelhetetlenül heves viharok egyike közelegne, amelyek évente csak néhányszor észlelhetők a bolygón. Nem alaptalan a feltevés, hogy egyetlen lakója maga irányítja az időjárást, és maga kelti ezeket a viharokat.

Hónapokig kell még kibámulni ezen az ablakon, nézni a magasból a fehér arany és a fáradt bíbor váltakozását, amely olykor egy-egy kitörő gejzírben, egy-egy szimmetriád ezüstös buborékában tükröződik, nyomon követni a szélben hajladozó, karcsú lengetegek vándorlását, félig elmállott, porladó mimoidokra bukkanni. Egy szép napon minden vizofon képernyője villogni kezd, életre kel a régóta mozdulatlan elektronikus jelzőberendezés, több százezer kilométerről érkező impulzus hozza működésbe: a fémkolosszus közeledését jelzi, amely fűlsiketítő gravitorbúgással leszáll az óceán fölé. Az Ulysses lesz az vagy a Prométheusz, vagy valamelyik másik nagy hosszúja-

ratú cirkáló. Mikor az Állomás lapos tetejéről felmászom az akna létráján, megpillantom majd a fedélzeten sorakozó, zömök, fehérpáncélos automatákat, amelyek mentesek az eredendő bűntől, és olyan ártatlanok, hogy teljesítenek minden parancsot, akár el is pusztítják önmagukat vagy az útjukban álló akadályt, ha ezt programozták be kristályokban rezgő memóriájukba. Aztán elindul a hajó, zajtalanul, mert gyorsabb a hangnál, basszus-óktávokra tört dördüléseknek az óceánig terjedő kúpját hagyva maga mögött, és egy percig minden ember arcát felderíti a gondolat, hogy hazatérnek.

De nekem nincs hová hazatérnem. A Föld? Elképzeltem a zsúfolt, lármás nagyvárosokat, amelyekben elveszek, elsodródok, majdnem úgy, mintha megtettem volna, amit második vagy harmadik éjjel akartam – belevetni magam a vaksötétben lomhán hullámzó óceánba. Elmerülök az emberek tömegében. Hallgatag és figyelmes leszek, tehát megbecsült partner, lesz sok ismerősöm, sőt barátom, meg nők, talán még egyetlen nő is. Egy ideig kényszerítem magam, hogy mosolyogjak, köszönjek, fölkeljek, elvégezzem azt az ezernyi apró teendőt, amiből a földi élet áll, aztán már nem is érzem őket. Találok új érdeklődési területeket, új foglalatosságokat, de nem adom át magam nekik egészen. Semminek és senkinek, soha többé. És éjszaka talán majd arrafelé bámulok, ahol a sötét porfelhő fekete függönyként eltakarja a két nap fényét, felidézek mindent, azt is, amin most töprengek, és picit fájdalmas, de inkább fölényes, elnéző mosollyal gondolkodok vissza örültségemre és reményeimre. Egyáltalán nem tartom rosszabbnak ezt a jövőndő magamat annál a Kelvinnél, aki mindenre kész volt a Kapcsolatnak nevezett ügyért. És senkinek sem lesz joga, hogy elítéljen.

Snaut lépett be a kabinba. Körülnézett, aztán rám pillantott; felálltam és az asztalhoz mentem.

– Akarsz valamit?

– Nincs semmi dolgod, igaz? . . . – kérdezte hunyorogva. – Adhatnék valamit, tudod, van egy-két számítás, bár nem éppen a legsürgősebbek . . .

– Köszönöm – mosolyogtam –, de fölösleges.

– Biztos vagy ebben ? – firtatta, az ablakon kinézve.
– Biztos. Mindenfélén gondolkoztam, és . . .
– Jobban szeretném, ha nem gondolkoznál annyit.
– Ugyan, hiszen nem is tudod, miről van szó. Mondd csak . . . hiszel te Istenben ?

Gyors pillantást vetett rám.

– Menj már ! Ki hisz manapság . . .

Nyugtalan volt a tekintete.

– Várj, nem ilyen egyszerű a dolog – magyaráztam szándékosan könnyed hangon. – Én nem a földi vallások hagyományos Istenéről beszélek. Persze nem vagyok valláskutató, lehet, hogy semmi újat nem sütöttem ki, de nem tudod véletlenül, hittek-e valaha egy . . . gyarló istenben ?

– Gyarlóban ? – vonta fel a szemöldökét. – Hogy érted ezt ? Bizonyos szempontból minden vallás istene gyarló volt, mert emberi tulajdonságokat aggattak rá, csak felnagyítva. Az Ótestamentum Istene például hajbókolásra és áldozatokra sóvárgó, más istenekre féltékeny zsarnok . . . a görög istenek is tele voltak emberi gyarlóságokkal, civakodások, családi perpatvarok . . .

– Nem – szakítottam félbe –, én olyan istenre gondolok, aki nem azért tökéletlen, mert együgyű emberek találták ki, hanem leglényegesebb, immanens tulajdonsága a tökéletlenség. Olyan isten, akinek mindentudása és mindenhatósága korlátolt, tévesen látja előre műveinek jövőjét, az általa elindított események olyan irányba fordulhatnak, amely őt magát is megrémíti. Ez egy . . . nyomorék isten, aki mindig túlságosan sokat markol, és erre mindig későn jön rá. Aki csak az órákat szerkesztette, nem az időt, amit mérnek. Rendszereket vagy gépezeteket fabrikált meghatározott célokra, de azok túlnőttek a célokon, és elárulták őket. És megteremtette a végtelenséget, de az nem hatalmának mércéje lett, aminek szánta, csak határtalan vereségének mértéke.

– Valamikor régen a manicheizmus . . . – kezdte habozva Snaut. Gyanakvó tartózkodása, mellyel az utóbbi időben kezelte, most feloldódott.

– De ennek semmi köze a jó és a rossz princípiumához – szakítottam rögtön félbe. – Ez az Isten nem

létezik az anyagon kívül, és nem tud tőle szabadulni, csak szeretne . . .

– Ilyen vallást nem ismerek – mondta rövid hallgatás után. – Ilyenre sohasem volt szükség. Ha jól értelek, és attól tartok, így van, te valami fejlődő istenre gondolsz, aki az időben érik és növekszik, a hatalom egyre magasabb fokaira hág, és rádöbben hatalma tehetetlenségére ? Ez a te istened olyan lény, akinek számára az istenség kiüttalan helyzet, és mikor ezt megérti, kétségbeesik. No jó, de a kétségbeeső isten nem más, mint az ember, igaz ? Szóval az emberre gondolsz . . . Őregem, ez nemcsak filozófiának, de még misztikának is gyenge.

– Nem az emberre gondolok – makacskodtam. – Néhány vonása talán megfelel a te alkalmi definíciónak, de csak azért, mert olyan hézagos. Az ember, a látszat ellenére, nem alkot magának célokat. Beleszületik egy korba, amely kész célok elé állítja, szolgálhatja őket, vagy fellázadhat ellenük, de a szolgálat vagy a lázadás tárgya kívülről adott. Hogy megismerhesse a célok keresésének teljes szabadságát, egyedül kellene lennie, ez pedig nem sikerülhet, mert ha nem emberek között nevelkedik, nem válhat emberré. Ez az én . . . valakim csak olyan lény lehet, akinek nincs többes száma, érted ?

– Ó – mondta –, hogy rögtön rá nem jöttem . . .

És kimutatott az ablakon.

– Nem – tiltakoztam –, ő sem az. Legfeljebb mint olyan lény, aki fejlődése során elmulasztotta az istenné válás lehetőségét, mert túl hamar magába zárkózott. Ő csak remete, a Kozmosz remetéje, nem istene . . . Ő ismétli magát, Snaut, de az, akire én gondolok, ezt sohasem tenné. Talán éppen most keletkezik valahol, a Tejútrendszer valamelyik zugában, és ifjonti jókedvében hamarosan elkezd csillagokat oltogatni és újakat kigyűjtani, egy idő múlva majd észrevesszük . . .

– Máris észrevettük – jegyezte meg fanyarul Snaut. – A novák és szupernovák . . . szerinted az ő oltárának gyertyái ?

– Ha te ilyen szó szerint akarod venni, amit mondok . . .

– No és hátha éppen a Solaris a te istenbébid bölcsője – folytatta Snaut. Szeme körül, a vékony ráncok-

ban egyre határozottabb mosoly bujkált. – Hátha éppen a te kétségbeeső istened csírája vagy palántája. Gyermeki ösztönei még jócskán felülmúlják értelmét, és mindaz, amit szolarisztikai könyvtáraink tartalmaznak, egy csecsemő rúgkapálásainak hosszú lajstroma . . .

– Mi meg egy darabig a játékszerei voltunk – tettem hozzá. – Hát igen, lehet. És tudod, milyen nagy eredményt értél el? Vadonatúj hipotézist alkottál a Solarisról, ez pedig nagy szó! Ráadásul olyat, mely rögtön megmagyarázza, miért nem sikerül kapcsolatot teremteni, miért nem érkezik válasz, miért bánt el velünk ilyen, enyhén szólva, sajátos módon: egy kisgyerek pszichikuma . . .

– Lemondok a szerzői jogról – dörmögte, az ablaknál állva. Sokáig bámultuk a fekete hullámokat. A keleti horizonton sápadt, hosszúkás foltocska bontakozott ki a ködből.

– Honnan szedted ezt a gyarló isten dolgot? – kérdezte hirtelen. Nem vette le szemét a csillogó végtelenről.

– Nem tudom. De nagyon, nagyon igaznak találtam, érted? Ez az egyetlen isten, akiben hajlandó volnék hinni. Akinek a szenvedése nem megváltás, nem üdvöztít senkit, nem szolgál semmire, csak van.

– Egy mimoid . . . – jegyezte meg halkán, más hangon Snaut.

– Mit mondasz? Ja, igen. Már az előbb észrevettem. Nagyon öreg.

Mindketten a vörös ködben úszó horizontot néztük.

– Lemegyek – szóltam hirtelen. – Úgyse voltam még az Állomáson kívül, most itt az alkalom. Egy félóra múlva visszajövök . . .

– Micsoda? – meresztett nagy szemeket Snaut. – Le akarsz menni? Hová?

– Oda – mutattam a ködből előrémlő, testes foltra. – Miért ne? A kis helikopterrel. Mégiscsak nevetséges volna, ha majd egyszer, a Földön, be kellene vallanom, hogy szolarista létemre sohasem tettem a lábam a Solarisra . . .

A szekrényhez sétáltam, és válogatni kezdtem a kezeslábasok között. Snaut némán figyelt, aztán kibökte:

– Nem tetszik ez nekem.

– Mi ? – fordultam meg, az overallal a kezemben. Rég nem érzett izgalom fogott el. – Mi nem tetszik ? Ki vele ! Attól félsz, hogy . . . hülyeség ! Szavamat adom, hogy nem. Eszem ágában sincs. Komolyan.

– Elkísérlek.

– Köszönöm, de inkább magam megyek. Tudod, nekem ez újdonság lesz, egészen új élmény – hadartam, mialatt bebújtam a kezeslábasba. Snaut mondott még valamit, de nem nagyon figyeltem oda, mert a szükséges holmikat keresgéltem.

Velem jött a repülőtérre. Segített kihúzni a gépet az állásból, és a rajtkorong közepére tolni. Mikor fölvettem a szkafandert, kitört :

– Jelent még neked valamit a becsületszó ?

– Uramisten ! Snaut, te még most is . . . ? Jelent. És már szavamat adtam. Hol vannak a tartalékpalackok ?

Nem szólt többet. Mikor magamra zártam az átlátszó kupolát, intettem neki. Bekapcsolta a liftet, amely lassan felvitt az Állomás tetejére. A motor berregni kezdett, a hármas légcsavar megpördült, s a gép valószínűtlenül könnyedén fölemelkedett, odalent hagyva az Állomás egyre kisebb, ezüst korongját.

Először voltam egyedül az óceán fölött ; egészen más látványt nyújtott így, mint az ablakból. Talán azért is, mert alacsonyan repültem, alig negyven-ötven méterrel a hullámok fölött. Eddig csak tudtam, most először éreztem is, hogy a zsirosan fénylő dombok és mélyedések váltakozó sora nem úgy mozog, mint a tenger hullámai vagy a felhők, hanem mint egy állat. Olyan volt ez a mozgás, mint egy csupasz test izmainak nagyon lassú, folyamatos összehúzódása és elernyedése. A lomhán átforduló hullámok tetején vörös hab csillogott ; mikor visszakanyarodtam, hogy pontosan beálljak a rendkívül lassan sodródó mimoidsziget irányába, éppen szembesü-tött a nap, véres villámokat szórt a domború üvegre, maga az óceán pedig tintakék lett, sötét tűzpettyekkel.

Kört írtam le, de nem elég gyakorlottan, úgyhogy a légáramlás messzire sodort, s a mimoid mögém került : szabálytalan körvonalú, jókora, világos folt az óceánon. Elveszítette a ködtől kapott rózsás színét, sárgás lett, mint a száraz csont, egy pillanatra eltűnt a szemem elől, he-

lyette megpillantottam a távolban az Állomást, hatalmas, régimódi zeppelinként lebegett, látszólag egész alacsonyan. Erősen figyelve megismételtem a manővert, a groteszk formájú meredek alakzat villámgyorsan nőtt. Úgy rémlett, nekimegyek legmagasabb, gumós nyúlványának, olyan hirtelen rántottam fel a gépet, hogy a hirtelen lassulástól megingott ; kár volt izgulni, a furcsa tornyok gömbölyű csúcsai mélyen alattam siklottak el. Beálltam az úszó sziget fölé, s lassan, méterről méterre csökkentem a magasságot, míg a porladozó csúcsok a kabin fölé nem emelkedtek. A mimoid nem volt nagy. Hossza talán háromnegyed mérföld, szélessége alig pár száz méter ; helyenként elkeskenyedett, ott nemsokára megreped. Nyilván egy sokkal nagyobb képződmény töredéke ; solarisi mértékkel mérve csak repeszdarab, isten tudja, hány hetes vagy hónapos, apró maradvány.

Az erezett magaslatok között, egészen az óceánnál, fölfedeztem valami partfélét, húsz-harminc négyzetméteres, eléggé lejtős, de majdnem sima felületet, s oda tartottam a géppel. A leszállás nehezebbnek bizonyult, mint vártam, a légsavar kis híján nekiütközött egy szemem láttára felmagasodó falnak, de azért sikerült. Rögtön leállítottam a motort, és hátralöktem az üvegetetőt. A szárnyon állva ellenőriztem, nem csúszhat-e be a gép az óceánba – alig húsz lépésnyire már hullámok nyaldosták a zegzugos partvonalat –, de a helikopter biztosan állt szétvetett talpain. Leugrottam a . . . „földre”. Amit az előbb, mikor a légsavar majdnem beleütközött, falnak néztem, élére állított, óriási, hártavékony csontlemez volt, nagy lyukakkal és galériaszerű recékkel. A négy-öt emelet magas síkot több méter széles, rézsútos repedés osztotta ketté, át lehetett rajta látni, éppúgy, mint a szabálytalanul elszórt, nagy lyukakon. Felmásztam a fal legközelebbi, ferde hasadékához, megállapítottam, hogy a szkafander cipője jól tapad, s az öltözék egyáltalán nem nehezíti meg a mozgást ; vagy négy emelet magasból az óceán fölött, a csontvázszerű táj felé fordulva, végre jól áttekinthettem az egész szigetet.

Bámulatosan hasonlított egy félig romba dőlt, ősi városhoz, valami sok száz éves, egzotikus marokkói településhez, amely földrengés vagy egyéb katasztrófa áldo-

zata lett. Világosan láttam az utcák részben betemetett, omladékkal eltorlaszolt, görbe szurdokait, kanyargósan, meredeken futottak le a parthoz, amelyre ki-kicsapott a sűrű tajték, följebb épen maradt bástyák, ovális várfalak magasodtak, a domború és homorú falak fekete nyílásai romos ablakoknak vagy lőrésnek rémlettek. Az egész szigetváros nehézkesen féloldalra dőlt, mint egy süllyedő hajó, és vakon, értelmetlenül úszott az óceánon, nagyon lassan forogva, amiről a nap látszólagos mozgása tanuskodott, az árnyékok lustán kúsztak a romok útvesztőjében, néha előbukkant egy napsugár, és odasütött, ahol én álltam. Még feljebb kapaszkodtam, bár ez már elég kockázatos volt, a fejem fölé kihajló, málladozó nyúlványokról vastag sugárban peregni kezdett a kavicsos törmelék, lezúdult és gomolygó porfelhőbe burkolta a tekervényes sikátorokat és szurdokokat; persze a mimoid nem szikla, s a mészkőhöz való hasonlatossága nyomban eltűnik, ha egy darabot kézbe veszünk: sokkal könnyebb a habkőnél, üreges szerkezetű, ezért roppant levegős.

Már olyan magasán voltam, hogy éreztem a sziget mozgását: nemcsak úszott, amerre az óceán fekete izmainak lökései taszították, ki tudja, honnan és hová, hanem jobbra-balra himbálózott is; nagyon lassú ringását cupogó nesz kísérte, amint a szürke és sárga tajték lecsurgott a sziget kibukkanó pereméről. Ingamozgása régen kezdődött, alighanem a születésekor, és azért maradt meg, mert a mimoid tömege óriási. Mikor kibáméskodtam magam széljárta kilátóból, óvatosan lemásztam, és – furcsa dolog – csak ekkor jöttem rá, hogy a mimoid egyáltalán nem érdekel, nem vele akartam találkozni, hanem az óceánnal.

Leültem az érdes, repedezett parton, tíz lépésnyire a helikoptertől. A fekete hullám lomhán felmászott a partra, szétterült, s ugyanakkor színtelenné fakult; amikor visszahúzódott, remegő nyálkaszálak csurogtak le a sziget pereméről. Még lejjebb csúsztam, és belenyúltam a következő hullámba. Híven megismételte azt a jelenséget, amit az emberek majdnem száz éve tapasztaltak először: megtorpant, visszahúzódott, körülfolymta a kezemet, de sehol sem ért hozzá, úgyhogy kesztyűm és a hullám között vékony levegőréteg maradt; konzisztenciája is rö-

[kép]

[üres]

tön megváltozott a kezem körül, folyékonyból szinte hússossá vált. Lassan fölemeltem a kezemet, a hullám, illetve annak vékony nyúlványa követte, s egyre áttetszőbb, piszkoszöld karmantyúval fogta körül. Felálltam, mert ülve már nem tudtam magasabbra nyújtózkodni ; a kocsonyás szár megfeszült, mint a húr, de nem szakadt el ; maga a hullám laposan szétterült a parton a lábam körül (de nem érintette), mint valami furcsa lény, amely türelmesen várja a kísérlet végét. Mintha egy nyúlós virág nőtt volna ki az óceánból, és kelyhe körülvenné az ujjaimat, pontos, de sehol hozzá nem érő viaszlenyomatként. Hátraléptem. A rugalmas kocsány megremegett, és bizonytalanul himbálózva, szinte kellenlően ereszkedett vissza, a hullám felduzzadt, magába fogadta, s eltűnt a part széle mögött. Addig ismételtettem ezt a játékot, míg az egyik hullám – pontosan úgy, mint száz évvel ezelőtt – közönyösen elhúzódott, mintha betelt volna az új tapasztalattal. Tudtam, hogy órákig kellene várnom, míg újra „kíváncsi lesz rám”. Leültem, akár az imént, de az elméletből jól ismert jelenség, amelyet most magam idéztem elő, egészen kicserélt. A valóságos élményt az elmélet nem tudta közvetíteni.

Ennek az élőlénynek sarjadzásában, növekedésében, terjeszkedésében, minden mozdulatában, külön-külön és együttevve, úgy érzi az ember, valami óvatos, de nem ijedős naivitás nyilvánul meg : szenvedélyesen és gyorsan meg akar ismerni mindent, körül akarja fogni a váratlanul elébe került új formát, de félútról meg kell hátrálnia, nem léphet túl rejtélyes törvények szabta határain. Milyen fantasztikus kontraszt ez a fürge kíváncsiság az egész horizontot betöltő óriásban ! Még sohasem éreztem ennyire roppant jelenlétét, erős és rendíthetetlen némaságát, egyenletes hullámlélegzését. Megrendülten néztem, soha nem ismert révületbe merülve, s ebben a mind intenzívebb megsemmisülésben eggyé váltam a folyékony, vak óriással, mintha a legcsekélyebb erőfeszítés nélkül, szavak nélkül, egyetlen gondolat nélkül mindent megbocsátanék neki.

Az elmúlt héten olyan józanul viselkedtem, hogy Snaut bizalmatlan pillantásai végül is megszűntek. Kifelé nyugodt voltam, de – bár ezt magam sem láttam

tisztán – titokban vártam valamit. Mit ? Hogy visszajön ? Várhattam ezt ? Mindegyikünk tudja, hogy hús-vér ember, anyagi lény, alá van vetve a fiziológia meg a fizika törvényeinek, és minden érzésünk együttes ereje sem harcolhat ezekkel a törvényekkel, csak gyűlölheti őket. A szerelmesek és a költők örök hite a halált is legyőző szerelem hatalmában, az évszázadokon át nyomunkban járó „finis vitae sed non amoris” – hazugság. Ám ez a hazugság csak hiábavaló, de nem nevetséges. Vagy legyünk az idő múlását mérő óra, amelyet hol szétszednek, hol újra összeraknak, s amelynek gépezetében, mikor az órás megindítja a fogaskerekeket, első kettyenésünkkel járni kezd a szenvedés és a szerelem, tudva, hogy a kín óraművei vagyunk, és ez a kín annál gyötörőbb, minél komikusabbá teszi a sok ismétlődés ? Ismételni az emberi létet, jól van, de úgy, mint a részeg az elcsépelet nótát, mindig újabb garast dobva a zeneszékénybe ? Egy pillanatig sem hittem, hogy a folyékony kolosszus, amely már emberek százait nyelte el, amellyel egész fajtám évtizedek óta hiába próbálja a legcsekélyebb kapcsolatot is létrehozni, amely tudtán kívül ringat itt, mint egy porszemet, megindulna két ember tragédiáján. De tetteinek mégiscsak volt valami célja. Igaz, ebben sem vagyok egészen biztos. Ám ha elmegyek innét, végképp lemondok arról a talán csekély, talán csak a képzeletben létező lehetőségről, amit a jövő rejteget. Szóval – éveket töltsék azok között a bútorok és holmik között, amelyeket együtt érintettünk, abban a levegőben, amely még az ő lélegzetét őrzi ? Miért ? Azt remélem talán, hogy visszajön ? Nem. De él bennem a várakozás ; csupán ez maradt utána. Milyen beteljesülést, megcsúfoltatást, milyen gyötrelmeket várok még ? Nem tudok semmit, de rendíthetetlenül hiszem, hogy a kegyetlen csodák ideje nem múlt el.